"Ne yaşadıysam onu yazdım. Tüyler ürperten gerçek."

GULBAHAR HAITIWAJI

ROZENN MORGAT

ÇİN KAMPINDAN NASIL KURTULDUM?

MIHRABAD

Çin Kampından Nasıl Kurtuldum? / Gülbahar Haitiwaji-Rozenn Morgat

Mihrabad Yayın Nu.: 76
DYG Nu.: 2944
ISBN: 978-605-74716-4-2
Sertifika Nu.: 48950

Genel Yayın Yönetmeni: H. Hüseyin Doğru
Çeviri: Prof. Dr. Mustafa Daş
Editör: Doç. Dr. Abdulhamit Avşar
Kapak Tasarım: İsmail Gürgen
Kapak Fotoğrafı: Emmanuelle Marchadour
Sayfa Tasarım: Yener Turan
1. Baskı: Mihrabad Yayınları / İstanbul, 2021-06
Baskı-Cilt: Vizyon Matbaası

© Editions des Equateurs/Humensis, Rescapée du Goulag Chinois, 2021.
© Kapak Fotoğrafı, Emmanuelle Marchadour

© Mihrabad Yayınları®, Damla Yayın Grubu'nun tescilli markasıdır.
Bu eserin tüm yayın hakları, anlaşmalı olarak Damla Yayınevi Ltd. Şti.'ne aittir.
İzinsiz alıntı yapılamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

MİHRABAD
YAYINLARI

Prof. K. İsmail Gürkan Cad. No: 8 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: 0212 514 28 28 (pbx) — Faks: 0212 528 24 01
www.mihrabadyayinlari.com

"Ne yaşadıysam onu yazdım. Tüyler ürperten gerçek."

GULBAHAR HAITIWAJI (HATİVACİ)
ROZENN MORGAT

ÇİN KAMPINDAN NASIL KURTULDUM?

Çeviri
Prof. Dr. Mustafa Daş

MİHRABAD

Hapishaneden kurtulamayan herkese
Özgür Kadınlar Fanny, Gaétane ve Lucile'e

"Mesleki eğitim[1] sayesinde öğrenciler hataları üzerinde derinlemesine düşünebildiler ve terörizm ile aşırıcılığın özünü ve kötülüklerini kavradılar. Ulusal bilinçlerini, sivil bilinçlerini, hukukun üstünlüğü konusundaki farkındalıklarını geliştirdiler ve Çin Millî Topluluğuna katıldılar. Artık doğruyu yanlıştan daha iyi ayırt ediyorlar ve şimdi aşırılıkçı düşünceye direniyorlar. [...] Geleceğe güveniyorlar"[2].

"Şincan'ın istikrar, gelişme ve refaha doğru ilerleyişini kimse durduramaz"[3].

---

1 Şincan [Doğu Türkistan]'da, Çin'in yeniden eğitim kampları olduğunu iddia ettiği toplama kampları.

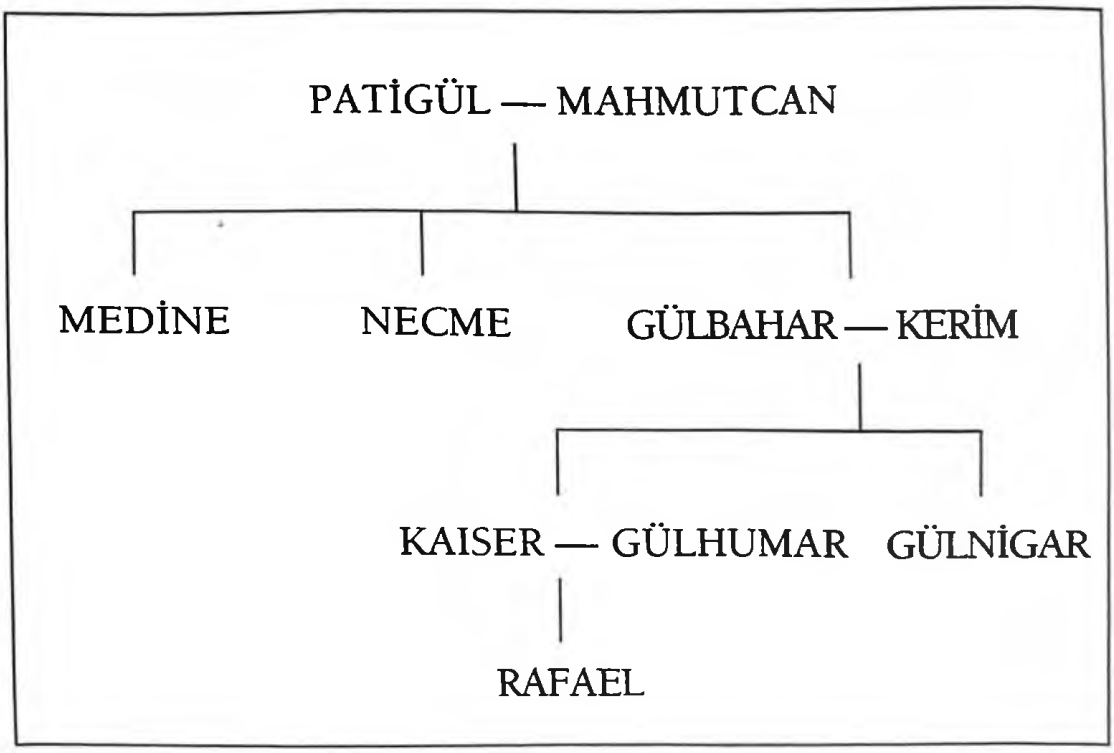
2 Şincan Uygur Özerk Bölge Başkanı ve Şincan Çin Komünist Parti Başkan Yardımcısı Şöhrat Zakir'in Xinhua Haber Ajansı'na 16 Ekim 2018 tarihinde verdiği mülakattan alıntı.

3 Şöhret Zakir'in, 9 Aralık 2019'da Çin Devlet Konseyi'nin Pekin Enformasyon Ofisi'ndeki Şincan ile ilgili bir basın toplantısından.

Şincan Uygur Özerk Bölgesi [Doğu Türkistan] Haritası

HEYİTHACI AİLESİ

Gülbahar'ın Soyağacı

TAKDİM

Okuyacağınız kitap, Çin'in önce inkar ettiği ancak saklayamaz hâle geldiğinde "yeniden eğitim okulları" yalanıyla üzerini örtmeye çalıştığı Çin gulaglarının yani toplama kamplarının iç yüzünü, bizzat mağduru olan bir kadın tarafından anlatmaktadır: 24 saat hareketli kameralarla izlenen ve gün ışığının hiç görülmediği demir perdelerle örtülü koğuşlar, dudakların en ufak kımıldaması karşısında "dua ediyorsun" diyerek verilen hücre cezaları, yatağa zincirle bağlanarak geçirilen günler, sabahın erken saatlerinde başlayıp geç saatleri kadar devam eden, yorulmanın bile yasak olduğu askeri ve psikolojik beyin yıkama eğitimleri, zorla yapılan kısırlaştırıcı ve "anıları silici" iğneler, bitmeyen sorgulamalar, her gün birkaç kişinin adının anons edilip bir daha geri dönmeyişlerinin yaşattığı sonu gelmez gerginlikler, her an ne zaman idam edilmeye götürüleceğim korkusu ile geçmek bilmeyen günler...

Gülbahar Heyithacı'nın anılarını okuyunca, bu kamplarda Çin'in kendi adıyla literatürde özel bir yer edinmiş olan işkence metotlarını, Doğu Türkistan'ı Türksüz hâle getirmek için yaptıklarını ve kampların gerçek yüzünü öğreniyor; çaresizliğin verdiği bir isyan duygusu ve içten içe kabaran bir öfke ile doluyorsunuz.

Ve Uygurların nasıl bir kıskaç içinde yok edilmekte oldukları, Çin'in, "bölücülük", "dini radikalizm ile mücadele" gibi iddialarının nasıl bir yalan ve göz boyamadan ibaret olduğunu, ekonomik gücünü ve beşinci kol faaliyetlerini kullanarak bunlarla dünyayı nasıl aldattığını yüreğiniz daralarak anlıyorsunuz.

Bu kitabın ortaya çıkışı da kolay olmamıştır aslında. Gülbahar Hativaci, yaşadığı onca acı ve maruz kaldığı insanlık dışı işkencelere rağmen uzun zaman suskun kalmayı seçmiştir. Çünkü Çin, sürekli şekilde onu, Doğu Türkistan'da kalan annesi ve kardeşlerini de toplama kamplarına kapatmakla korkutmaya çalışmıştır. Bu nedenle Çin'in artan yalanları ve göz boyamaları karşısında bedeli ne olursa olsun bu gerçeği dünya kamuoyuna açıklamaya karar vermesi uzun içsel gerginlikler yaşamasına yol açmış, sonunda halkının geleceğini düşünerek hareket etmeye karar vermiştir. Bunu "Bizden ne olduğumuzu inkâr etmemiz istendi. Geleneklerimize tükürmek için. Dilimizi eleştirmek için. Halkımıza hakaret etmek için. Benim gibi kamplardan çıkanlar artık kim olduklarını bilmiyorlar. Gölgeleriz, ölü ruhlar... Yüzlerce kez öldüğümü sandım. Bugün yaşıyorum ve gerçeği haykırmak istiyorum." sözleriyle dile getirmektedir.

Kitap, anlatıcının ve yazarın kullandığı terimlere sadık kalınarak Türkçeye çevrilmiştir. Bu bağlamda ülkenin tarihi adı olan "Doğu Türkistan" yerine kullanılan "Şincan" ibaresi korunmuştur. Bu arada altını çizmek gerekir ki, Çince "yeni kazanılmış toprak", "yeni sınırlar" anlamına gelen bu ibarenin özgün okunuşu "Şincan"dır. Türkiye ve Azerbaycan da dahil olmak üzere Türk dünyasının birçok yerinde yaygın bir yer adı olarak kullanılan Türkçe "Sincan" kelimesi ile hiçbir ilgi ve anlamdaşlığı yoktur.

Yine Çin'in kasıtlı bir şekilde benimsetmeye çalıştığı "Han Çinlileri" kavramının da yanlışlığının altını çizmek gerekir. Çünkü bu adlandırmaların her ikisi de Çin tarihinde ülkeyi yönetmiş hanedan isimleridir. Çin, "Çinli" üst kimliği oluşturmak için böyle bir terkip icat etmiştir ve bunu yaygınlaştırarak "Uygur Çinlileri", "Kazak Çinlileri", "Moğol Çinlileri", "Tibet Çinlileri" gibi yeni kullanımlara zemin hazırlamaya çalışmaktadır. Bahsedilen "Han Çinlileri", bilinen "Çinliler"dir ve başka "Çinli" bir millet yoktur.

Benzer bir durum da kişilerin adlarının yazılışlarında yaşanmaktadır. Her biri Müslüman Türk adı taşıyan Uygurların adları kimlik belgelerine kaydedilirken, Çince telaffuzları esas alınmakta, İngilizce transkripsiyonu ise bu okunuşa göre yapılmaktadır. Çin dışına çıkıldığında resmi belgedeki yazılışlar dikkate alındığından, bu şekilde kayda geçirilmektedirler. Aynı durum Gülbahar'ın soyadında da ortaya çıkmaktadır. Uygur Türkçesindeki aslı, Türkiye Türkçesindeki "Bayramhacı" anlamına gelen "Heyithacı" olan soyadı, Çince okunuşu ile "Haitiwaji" olarak kayıtlara geçmiş ve böylece de tanınmıştır. Soyadının bu şekilde yazılışı ile dünya kamuoyunda tanındığı için kitap kapağında bu yazılış korunmuş, içerideki tekrarlarda ise Uygurca telaffuzu ile "Hativaci" ve özgün hâli olan "Heyithacı" yazılışı tercih edilmiştir.

Eserin, Türk kamuoyunda da kafa karışıklığına yol açtığı gözlenen Doğu Türkistan'daki toplama kampları gerçeğinin anlaşılabilmesine katkı sağlaması temennisiyle emeği geçenlere teşekkür ederiz.

Doç. Dr. Abdulhamit Avşar

Mayıs 2021

ÇEVİRENİN ÖNSÖZÜ

Türkiye'de okula giden çocuklarımız ve gençlerimiz ilk defa tarih kitaplarında Uygurların, Orta Asya'da devlet kuran bir Türk boyu olduğunu öğrenir ve Uygur gerçeğinden haberdar olur. Türk asıllı Uygurların kendi alfabelerini icat etmiş ve matbaayı kullanmış olmaları da ayrı bir gurur kaynağıdır. Bunların ötesinde, Türk tarihi ve edebiyatı uzmanları ve sınırlı bir çevre dışında, toplumumuzun geniş kesimleri Uygurlar hakkında fazla bir bilgi sahibi değildir. Hatta Uygurların yaşadığı yurtları muğlak bir ifade olan "Orta Asya" tabiriyle ifade edilir. Kadim Türk vatanı olan "Doğu Türkistan" denildiğinde, ideolojik bir söylem gözüyle bakılır ve ne yazık ki önemsizleştirilir. Oysaki ne kadar ihmal edilirse edilsin, görmezden gelinsin veya unutulmuşluğa terk edilsin, tarihte ve günümüzde, bin yıldan fazla bir zamandır, Uygur ve Doğu Türkistan gerçeği vardır. Uygurlar, öz vatanları Doğu Türkistan'da, Türkçenin Uygur lehçesi olan dilleriyle, inanç sistemleriyle, manevi değerleri ve aile bağlarıyla, yaşam tarzlarıyla, köyleri ve şehirleriyle, eğitim kurumlarıyla, devletler ve siyasi oluşumlar kurdular. Parlak kültür ve medeniyetleriyle Türk-İslam âlemine ve bütün insanlığa

medeni katkılar sundular, hizmet ettiler. 1949 Yılında Kızıl Çin, Doğu Türkistan'ı resmen işgal etti ve Şincan (Xinjiang, "Yeni Sınır") Özerk Bölgesi olarak yapılandırdı. Çin'in ilhakından sonra, Doğu Türkistan'da hâlen devam etmekte olan ağır bir asimilasyon politikası uygulandı. Bu kadim Türk yurdunda Çin, öncelikle Uygurları azınlığa düşürmek için Çinli Hanları yoğun biçimde yerleştirdi. Türkiye'nin iki üç katı büyüklüğünde olan Doğu Türkistan'da artık çoğunluk Çinlilerin olup, Uygurlar 11 milyonluk nüfuslarıyla azınlık durumundadırlar. Bununla yetinmeyen Çin rejimi, Uygur kimliği ve varlığını tamamen yok etmek için asimilasyon politikasını "soykırım (genocide)" hâline getirdi. Her türlü hak ve hürriyetten yoksun bırakılan, Uygurlar arasında en ufak bir hareket, silah ve şiddetle bastırılmakta, sudan bahanelerle insanlar tutuklanmakta, sözde eğitim veya meslek edindirme kursu adı altında Uygurlar toplama kamplarına kapatılmaktadır. Bu kamplarda gayri insani şartlar altında insanların beyni yıkanıyor, işkence görüyor ve hatta katlediliyorlar. Uygur halkının modern dünyanın gözü önünde asimilasyon ve soykırıma maruz kalması ne acıdır ki ciddi herhangi bir tepki dahi görmemektedir. Demokratik, insan haklarına saygılı olduğunu iddia eden devletler, uluslararası kurumlar, STK'lar Uygur dramını görmezden gelmekte, sessiz kalmaktadır. Müslüman-Türk, Uygur söz konusu olduğunda dünyanın sessizliğini anlamak mümkündür. Fakat Türkiye'de Uygurlara ve Doğu Türkistan'a yönelik duyarsızlığın izahı yoktur.

Fransa'da mülteci olarak ikamet etme hakkına sahip olan Gülbahar Haitiwaji (Heyithacı) bir hileye kanarak, Doğu Türkistan'a gitti. Kızı Gülhumar'ın, Paris'te bir gösteriye katılması gerekçe gösterilerek, "terörist" suçlamasına maruz kalan

Gülbahar Hanım, iki yıl boyunca toplama kampına kapatıldı. Zulmün her türlüsüne maruz kaldı, infaz edilme korkusunu en derinden yaşadı. İnsanlık dışı uygulamalarla beyni yıkanmak istendi. Nihayetinde Fransız hükümetinin girişimleriyle serbest bırakıldı ve Paris'e döndü. Birçok risk ve tehdide rağmen Uygur soykırımını dünyaya haykırabilmek için yaşadıklarını, gördüklerini kitap hâlinde yayınlattı. Elinizdeki eser bir Uygur kadının Çin'in toplama kamplarında yaşadığı zulüm anılarıdır. Bu eserin Türkiye'de de Uygurlar için bir çığlık olması çevirmenin en büyük dileğidir.

*Çin zulmünün canlı tanığı Gülbahar Heyithacı, yeterince Fransızcaya hâkim olmadığı için anılarını Uygur Türkçesiyle anlatmış, kızı Gülhumar Fransızcaya çevirmiştir. Fransızca kayıtları araştırmacı Rozenn Morgat, yazar olarak Gülbahar Heyithacı'nın adını da kullanarak Ocak 2021'de yayımlamıştır. Metin Gülbahar hanımla yapılan röportaj ve konuşmaların yazıya dökülmesiyle oluşturulmuştur. Bu nedenle gramer olarak zaman uyumsuzlukları bir hayli fazladır. Anlatımın canlılığını korumak ve Gülbahar Heyithacı'nın konuşmasındaki akıcılığı bozmamak ve metne sadık kalabilmek için zaman uyumsuzluklarına tarafımızca fazla müdahale edilmedi. Çeviri sırasında yorumlamaktan özenle kaçınıldı, ifadelerin birebir aynı olması için gereken dikkat gösterildi. Gerekli görülen yerlerde [...], / işaretleri kullanılarak bir veya iki kelimelik açıklamalar yapılması zorunluluktu. Daha uzun açıklamaları, * işretiyle ve (ç.n.) ifadesiyle dipnotlarda yapmak tercih edildi. Metinde Uygurca özel adlar, şahıs ve yer isimleri Fransızca transkripsiyonla yazılıdır. Bu adların Türkçe transkripsiyonu ve Uygurca telaffuzu ile yazılması bizi uğraştıran bir sorun oldu. Okuyucunun*

bu konuda Uygurcaya sadık kalınmasını (örneğin Gülce yerine Gulca) anlayışla karşılayacağını ümit ediyoruz.

Gülbahar Heyithacı'nın canlı şahitliğini dile getiren bu eserin, Fransa'da olduğu gibi Türkiye'de de Çin rejiminin Doğu Türkistan'daki Uygurlara tatbik ettiği soykırıma karşı bir haykırış olması en büyük dileğimizdir.

Prof. Dr. Mustafa DAŞ

Mayıs 2021

ÖNSÖZ

Bir toplama kampına sürülen Gülbahar sürgünden kurtuldu. Yüzlerce saat süren sorgulamaya, işkenceye, açlığa, polis şiddetine ve beyin yıkamaya maruz kaldı. Paris'te Uygur diasporasının bir protesto gösterisinde, kızının çekilen bir fotoğrafı dolayısıyla Çin, Gülbahar'ı, bir yıl tutukluluk süresinden sonra, her hangi bir avukat ve yargıcın gölgesinin dahi olmadığı, dokuz dakikalık bir duruşmanın ardından, yedi yıl daha toplama kampında hapis cezasına çarptırdı. Üç polisin çevrelediği suçlu sandalyesinde tek başınaydı. Uzun süre idam edileceğini düşündükten sonra, Şincan'ın[4] bir Gulag[5]'ında öleceği gerçeği onun içine işledi. Hiç kimse, ne on yıl mülteci olarak yaşamış olduğu Fransa ne de bu ülkedeki kocası Kerim ve kızları Gülhumar, Gülnigar (üçü de siyasi mülteci olarak bulunuyorlardı), onun yardımına gelemeyecekti. Çin tarafından içine çekildiği tuzağın sonsuza dek üzerine kapandığına inandı.

---

4 Hatıraları kaleme alan Fransız yazar Doğu Türkistan yerine Şincan ifadesini kullanmaktadır. (e.n.)

5 Gulag: Toplama Kampı.

Gülbahar kendi içinde, ruhunda paramparça yaşıyordu: Ailesini korumak için susmalı mıydı yoksa kimliğini açıkça ifade edip, tanıklık mı yapmalıydı? Boulogne'daki apartman dairesinde yaptığımız görüşmelerde temkinliydi, gerçek kimliğini gizlemeye karar vermiş görünüyordu.

Gülbahar, nesiller boyudur Şincan'da yaşayan Uygur bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. Onun gibi, ataları da petrol bakımından zengin bu çöl ve vahalarda büyüdüler. Bu topraklar, birkaç kısa bağımsızlık dönemi hariç, Çin'in uzun ilhak sürecine sahne olan derin jeopolitik kargaşaları yüzyıllar boyunca yaşadı. Komünistlerin gelişi, 1955 yılında Doğu Türkistan'ın, Mandarin[6] dilinde "yeni sınır" anlamına gelen "Şincan" Uygur Özerk Bölgesi adıyla Çin Halk Cumhuriyeti'ne bağlanmasıyla sonuçlandı. O zamandan beri bu devasa bölge (Fransa'nın yüzölçümünün üç katı büyüklüğünde) çoğunluk etnik grubu olan Çinliler tarafından düzenli ve sürekli biçimde kolonileştirilmeye maruz kaldı. Petrol rafineleri geliştikçe, Çin inşaat makinelerinin, kepçelerinin darbeleriyle şehirler genişledi, komünizmin kızılı güçlü fenerleri, flamaları ve bayraklarıyla şehirler işgal edildi. Ve Uygurlar küçüğünden büyüğüne ayrımcılıklara, günümüzde bir soykırımdan başka bir şey olmayan uygulamanın ilk belirtilerine maruz kalmaya başladılar. 2006 Mayıs ayının bir günü geleceğe dair beklentilerinden yorgun, bıkkın olan Gülbahar ve ailesi üzüntü içinde Fransa'ya yerleşmeye gittiler. Uygurlar, Sünni İslam inancına mensup olduklarından, kültürel kökleri Çinli değil Türk olduğundan ve de Çin tarafından geç bir zamanda yutulduklarından, etnik toplumun bir kesimi Doğu Türkistan'ın

6 Mandarin, daha dar anlamıyla Çin ve Tayvan'da resmî dil olarak kullanılan standart Çinceye verilen addır. (ç.n.)

gök mavisi bayrağı altında bağımsızlığını talep etti. 2009'da yüzlerce Çinli ve Uygur'un can verdiği Urumçi ayaklanması bölgeyi daha önce görülmemiş bir şiddetin baskısı altına soktu. Bölge yöneticileri Urumçi'yi şaşırtıcı ölçüde baskı ve denetim silahlarıyla donattılar: Yüz tanımada kullanılan kameralı silahlar, tüm sokakların her köşesinde bekleyen polis araçları ve 2017'den itibaren de toplama kampları. Aynı zamanda bölge, dünyanın en sert, en sıkı gözetim altında bulundurulan yeri ve Şi Jinping'in "Yeni İpek Yolları" projesinin merkezlerinden biri oldu. Orta Asya'ya giriş kapısı olan Şincan sekiz ülkeyle sınırdaştır. Dolayısıyla Çin'i Avrupa'ya bağlamayı hedefleyen devasa altyapı projesi için stratejik bir kilit konumundadır. Bu basit bir tesadüf değildir. Uluslararası Af Örgütü ve İnsan Hakları İzleme Örgütü, günümüz itibarıyla, bir milyondan fazla[7] Uygur'un bu kamplara gönderildiğini veya bu kamplarda bulunduklarını tahmin ediyor. Çin ise bu kampları, eğitmenlerin Uygurların zihnindeki "İslamcı terörizmi kaldırmayı" amaçladıkları "okullar" olarak tanımlamakta ısrar ediyor.

Gülbahar'ın ülkesindeyken siyasetle en ufak bir ilgisi dahi yoktu. Bunu söz konusu siyaseti kınamaksızın gururla söylüyor: Dininden bahsettiğindeyse bir "barış" İslam'ından, bir "ılımlı" İslam'dan söz ediyor. Dolayısıyla Gülbahar ne bir bağımsızlık yanlısı ne de "İslamcı bir terörist!"tir. Buna rağmen o da bu kamplara gönderilmiştir. Çin, kampların amacının, aşırılık gösteren Uygurları cezalandırmak olduğunu savunsa da bu kamplar Gülbahar ve ailesi gibi yurt dışında mülteci olarak yaşayanlar da dahil topyekûn bir toplumu ortadan kaldırmayı hedefleyen iğrenç ve ikiyüzlü bir sisteme sahiptir.

---

7 Sayı, 2021 başları itibarıyla üç milyonu geçmiş durumdadır. (e.n.)

Gülbahar'a, Kasım 2016'da bir sabah Şincan'dan gizemli bir telefon geldi. Eski şirketinin bir çalışanı ondan geri dönmesini istiyordu. Bu kişi, "İdari formaliteler", "erken emekliliğiniz için lüzumlu belgeler" dolayısıyla vurgusunu da yapmıştı. Gülbahar işkillenmişti ama çok fazla da şüphe etmedi. Birkaç gün sonra Urumçi'ye indi ve çilesi başladı. Yetkililer pasaportuna el koydular ve akabinde onu bir nezarethaneye attılar. Aylarca yargılanmadan bir koğuşta tutulduktan sonra da onu bir kampa sürdüler.

Çin'deki kamplarda bahsi geçen "yeniden eğitim", tüm kurbanları aynı yöntemle yok etmek için uygulanan sistematik bir yöntemdir. Bu eğitim, her bir bireyi kendi özgün kişiliğinden mahrum etmekle başlar. Adınızı, elbiselerinizi ve saçlarınızı elinizden alırlar. Böylece artık sizi diğerlerinden ayıran hiçbir şey kalmaz. Daha sonra bedeninizi, bu eğitimin cehennemî ritmine maruz bırakır: Günde on bir saat, penceresiz sınıflarda, öğretmenler yorulmaksızın size Komünist Parti'nin şanını tekrar ettirir. Eğer durursanız cezalandırılırsınız. O zaman hiçbir şey hissetmeyene, hiçbir şey düşünmeyene kadar devam eder; zaman mefhumunu kaybedersiniz: Önce saatleri, sonra günleri...

Boulogne'da evinin salonunda yanında ben ve kızı varken bile Gülbahar, o boşluk anlarını yeniden yaşıyordu. Kaşları hafifçe çatık, ciddi bir yüz ifadesiyle odaklanmış vaziyetteydi. Gardiyanlar onu yirmi gün boyunca yatağına zincirledikleri zaman ne hissetti? Cevabının tuhaflığının farkında olan birinin endişeli bakışıyla bana "hiçbir şey" diye yanıt verdi. Dondurucu bir aralık gecesi, nereye götürüldüğü söylenmeden bir kamyona bindirilen Gülbahar, karla kaplı çölün ortasında kurşuna dizileceğini sandı. Ve o an ne hissetti? Yine hiçbir şey. "O an ben zaten içimde, kendi benliğimde ölmüştüm".

Peki, serbest bırakıldığında? "Ranzamın üzerinde donup kalmıştım".

"Yeniden eğitilirken" insani duyguları gitmişti. Konuşmalarımızın samimiyeti bu duygulara yeniden kavuşmasına yardımcı oluyordu. Serbest bırakılmasının başrol oyuncusu ve konuşmalarımızda tercümanlık yapan kızının heyecanlı bakışları altında dramının her sahnesini yeniden oynuyordu. Polis şefinin veya sorgulayıcının, kendisini mahkûm eden sözde yargıcın bağırmasını tekrar ediyordu. Uygun kelimeler aklına gelmediğinde, ayak bileklerine bağlı zincirlerin yol açtığı paytak yürüyüşü veya askeri geçit törenlerindeki sert yürüyüşü taklit edip göstermek için kanepeden kalkıyordu. Salonun ortasında, dimdik, kollar yanlarda acayip yürüyüşüyle geziniyordu. Bize doğru dönüp duruyor ve bize de sirayet eden büyük bir kahkaha atıyordu. "Komik, değil mi?" Güldük. Kendisiyle ve karşılaştıklarıyla dalga geçerken, gözler önüne serdiği şey, kamp sisteminin tüm çılgınlığıydı.

Gülbahar, polis zoruyla kendisine yaptırılan itiraflarını bana anlattığında kontrol edemediği delice bir gülmeye kapıldı. Evet, çoğu defa, kendisine eşlik eden alay ve kahkaha onu travmasından kurtarıyordu.

Fakat bu şekilde yeniden eğitim! travmasından iyileşemezdi. Çaresi olmayan fiziksel sonuçlardan başka Gülbahar, eserli [cinli] bir kadın olarak kalmıştı. Quai d'Orsay [Fransız Hükümeti] ile yapılan müzakereler sonucunda Çin, onu serbest bırakmış olsa da, Şincan'da kalan annesinin, kız ve erkek kardeşlerinin, dostlarının kapılarını Çin'in çalacağı düşüncesi onun aklını kaçırmıştı. Çin Komünist Partisi'nin canavarlıklarını yüksek sesle kınayıp, ifşa ederken, polis şiddeti yıldırım gibi sevdiklerinin üzerine düşecekti. Tıpkı Gülbahar gibi onlar da sorgulanacaklar, hapsedilecekler, işkence görecekler,

sürüleceklerdi. Tıpkı Gülbahar gibi onlar da "suçlu" ve "terörist" muamelesi göreceklerdi. Tıpkı Gülbahar gibi onurlarını, onurlarıyla birlikte mutlu anılarını, kısacık anılarını, sonra da yavaş yavaş yaşama sevinçlerini kaybedip onlar da kamplara konulacaklardı. Hayır, Gülbahar bunu istemiyordu. Her şey olabilirdi ama bu asla!

2020 Eylül'ünün bir sabahında Boulogne'daki apartman dairesinin beyaz kanepesinde oturan Gülbahar, kitabın ilk sayfalarını yazmaya koyuldu. Bu, serbest bırakılıp Roissy Havaalanı'na gelişinden, Kerim, Gülhumar ve Gülnigar ile coşkulu buluşmalarından ancak bir yıl sonra oldu. Eserin hazırlanışı sırasında, gerçek kimliğini açıklayıp açıklamamak arasında kararsız kalmıştı. Kızı bana: "O henüz gerçek adını söylemek istemiyor ama bunu söylemeyi düşünüyor." diye yazmıştı. Birkaç gün sonra Gülbahar tercihini yaptı. "Bu benim hikâyem, sonuna kadar üstlenmek istiyorum. Bu Uygur olarak benim vatan görevim." dedi. Kitap kapağına gerçek adının konmasını istedi. Aldığı risk çok büyüktü. Ama kimse, gerçek adının ne olduğunu bilmeden onun tanıklığının eserini okumaya başlayamazdı.

Çin, Şincan'da toplama kampı kurma işini durdurmak bir yana Uygurları kamplara taşımaya devam ederken, bu etnik toplumun kadınlarını kısırlaştırırken ne BM ne herhangi bir uluslararası heyet günümüzde bu soykırımın boyutunu tespit etmeyi başaramadı. Fransa tarafından kurtarılan ilk mağdur Gülbahar bu kitapta onlar adına konuşmaktadır. Kendisine ve kızı Gülhumar'a teşekkür ederim.

Rozenn Morgat

I. BÖLÜM

Paris, 28 Ağustos 2016

O akşam, Ağustos ayı sonunun boğucu sıcağında, düğün muhteşemdi. Spot ışıklarının altında, canlı sohbetler tüm hızıyla devam ediyordu. Kahkahalar, gülme sesleri ve çatal bıçak, tabak tıngırtıları birbirine karışarak, dutarların[8] melodilerine katılmasıyla karmaşık bir senfoni oluşturuyordu. Gül ve ortanca demetleriyle dolu leylak rengi yemek masaları arasında koşturan davetliler, çok renkli erişte salatalarının, dumanı tüten büyük kuskusların ve samsa sepetlerinin, kıyma ve soğandan oluşan bu böreklerin önünde yığılıyorlardı.

Uygur düğünleri, yemek ve dansın hiç sona ermemesinden dolayı eşsizdir. Hiçbir şeyi kaçırmamak gerekir. Bütün gece boyunca sohbetleri müzik sarıp sarmalar. Ayakları kımıldatmak için masadan kalkılır sonra da bir tas pilav yemek veya

8 Uygur Dutarı: Parmakla çalınan dutar, iki telli olup telleri ipekten yapılmaktadır. (e.n.)

bir bardak çay içmek için yeniden oturulur. Yemeklerim misafirleri hiç bu kadar memnun etmemişti. Koyu renkli takımlar ve ışıltılı elbiseler giymiş olan konukların hepsi çok zarifti. Çinliler, dünyanın en güzel kadınlarının Uygur olduğunu söylerler. O akşam, kadınlar güldüklerinde dişleri, yüksek elmacık kemiklerinin altında yarı ışıkta parlıyordu; bir çizgi göz kalemi ile altı çizilen çekik göz kapakları geriliyordu. İçlerinden biri diğerlerine göre daha çok ışıldıyordu: Gülhumar, gelin kız, benim kızım. Beyaz saten ve tül elbisesiyle böyle korseli, onu görmeliydin. Belini saran bir sıra nadide inci, büyük bir ahenk oluşturuyordu. Boynunun arkasında toplanmış siyah saçları omuzlarını ortaya çıkartıyordu; ah, o elbise, bize ne zor anlar yaşattı. Giyinme kabininin aynasındaki Gülhumar'ın elleri belinde, asık suratını hâlâ görebiliyorum. Fırfırlar ve işlemeli pullu şeyler asla onun tarzı değildi.

Gülhumar çocukken erkek olmayı hayal ederdi. Bu onun dramı, saplantısı ve boş hayaliydi. Onu hayaline yaklaştıracak her türlü aktiviteyi yapmaya çalışıyordu. Onu hiçbir şey durduramıyordu. Ne elbiseler, ne deri ayakkabılar ve ne de saçlarındaki kurdeleler.

Düğün merasimi tam bir başarıydı. Uzun zaman sonra bile davetliler Gülhumar'ın düğününün muhteşem olduğunu söylemeye devam ettiler. Hollanda'da, Norveç'te, İsveç'te ... kıta üzerinde Uygurların sürgün [mülteci] olduğu her yerde gelinin güzelliği övülüyordu. Davetlilerin samimi iltifatları, eşim Kerim ile bana düğüne katılamayanların yani Doğu Türkistan'da kalan ailelerimizin yokluğunu neredeyse unutturdu.

Doğu Türkistan, bizim ailemizin, Hativaci'lerin [Heyithacı'lar] hikâyesinin, aynı zamanda da benim hikâyemin başlangıç noktasıdır. Benim adım Gülbahar. 24 Aralık 1966 tarihinde Doğu Türkistan'ın Gulca şehrinde doğdum. Fransa bizi kabul etmeden önce, bugün neredeyse hiçbir şeyin kalmadığı bu bereketli memlekette yaşıyorduk. Orada halkımız on yıllardır Çin'in acımasız baskıları altında yaşıyor. Biz Uygurlar, infaz ediliyoruz, hapsediliyoruz, yeniden eğitiliyoruz(!)

Fakat en baştan başlayalım: Şincan, Orta Asya'nın sınırlarında Fransa'dan binlerce kilometre uzaklıkta bulunuyor. Kerim'le, Fransa'nın üç katı büyüklüğünde, dağlar ve vahalarla bezeli bu büyük cennette büyüdük. Bu mücevher kutusu ülke, Çin'in en batısında, sekiz ülke arasına sıkışmış olarak yer almaktadır: Moğolistan, Rusya, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Afganistan, Pakistan ve Hindistan. Bu topraklar, tarım ürünlerinin yanı sıra altın, elmas ve diğer yeraltı zenginliklerini de içerir: Gaz, uranyum ve özellikle de petrol. "Ülkemiz" diyorum ama tabir pek doğru değil. Batıdaki bağımsız cumhuriyetlerin girintili çıkıntılı sınırlarıyla çevrili bu topraklar, Çin'in ilhak dönemleriyle kesintiye uğrayan kısacık bir milli bağımsızlık dönemlerini ancak yaşayabildi: Önce imparatorluğun hâkimiyeti hüküm sürdü. Sonra da 1949'da bu toprakları Mandarin[9] dilinde "yeni sınır" anlamına gelen Şincan olarak adlandıran komünistlerin gelişiyle Çin'e katıldı[10]. Bağımsız bir Doğu Türkistan Cumhuriyeti hayal eden Uygurlar'ın isyanları kalıcı bir sonuç vermedi. Komünistler,

9 Standart Çince. (ç.n.)

10 Doğu Türkistan, 1955'de "Şincan Uygur Özerk Bölgesi" adıyla Çin Halk Cumhuriyeti'ne zorla ilhak edildi.

taşlı yollarımıza beton döktüler ve orada uykuda olan petrol ve gazı çekmek için toprağın bağrını yardılar.

O zamandan beri biz Uygurlar, Orta Krallığın ayakkabılarının içindeki çakıl taşıyız. Şincan, Çin'in kaybetmeyi göze alamayacağı derecede zengin olduğu kadar aynı zamanda stratejik bir koridordur. Çin, "Yeni İpek Yolları'na" çok fazla para yatırdı. Bölgemizin hayati önemde aksını oluşturduğu bu büyük siyasi-ekonomik projenin, Çin'i, Orta Asya ülkeleri üzerinden Avrupa'ya bağlayacağı kabul ediliyor. Şincan olmadan, Başkan Şi Jinping'in politikasının demir mızrağı gün yüzü göremezdi. Şi Jinping'in Şincan'a ihtiyacı vardır. Sakin ve ticarete elverişli, bağımsızlık yanlısı nüfusundan ve toplumsal çatışmalardan arındırılmış bir Şincan'a ... Kısacası Şi Jinping, Uygurların olmadığı bir Şincan istiyor.

Ülkenin dört bir yanındaki okullarda öğrenciler, Uygurların da aralarında bulunduğu elli altı ulusal etnisitenin, Çin'in dünyadaki kültürel parlaklığının temel taşı olduğunu söylüyorlar. Kimlik kartlarımızda, Çin Halk Cumhuriyeti vatandaşları olduğumuz yazılıdır ama bizler kalbimizde her daim Uyguruz. Erkekler ve kadınlar Budist tapınaklarında değil camilerde Allah'a dua ederler. Dindar Müslüman erkekler sakal bırakırlar ve kadınlar başörtüsü örterler. Doğu Türkistan'ın sokaklarında, okullarında ve evlerinde, Mandarinden [Çinceden] değil, Türkçeden türemiş bir diyalekt olan Uygur dilinin sert, boğuk tonlamaları duyulur. Temel gıda, doğulu Çinliler gibi pirinç değil "nân"dır. Bu yuvarlak ve yassı ekmekler Orta Asya'da bulunur. Buna rağmen, kültürel farklılıklarımız mevcut şartlarda, her zamankinden daha fazla rahatsızlık veriyor ve geçmişteki isyan olayları onlarda endişe doğuru-

yor. İşte bu yüzden biz, 2006'da Fransa'ya kaçtık. Bu kaçış Doğu Türkistan'ın eşi görülmemiş baskı altına alınmasından hemen önceydi.

Biz Fransa'ya geldiğimizde, çok az insan Doğu Türkistan'ı tanıyordu. Doğu Türkistan'ın içinde çalkalandığı etnik ve kültürel çatışmaysa daha da az biliniyordu. Bizler ayrımcılığı, hapsedilmeleri, kendi yurdumuzda huzurlu bir gelecek inşa etmenin imkânsızlığını anlattığımızda, insanlar [şaşkınlıktan] kaşlarını kaldırıyorlardı. Genellikle açıklamalarımız kayıtsızlık -veya en iyi ihtimalle- kibar bir merakla karşılanıyordu. "Biraz Tibetlilerin durumuna benzemiyor mu?" sorusunu sıklıkla duyuyorduk. Evet, biraz öyle. Batılılar için maruz kaldığımız baskı bir nevi egzotik bir şeydi. Bu Goliath'a karşı David'in Çinli versiyonuydu. Şu farkla ki, bu versiyonda David hâlâ Goliath'ı yenemedi. Nesillerdir onunla savaştı, başarısız oldu. Doğrusu ilk saldırının ne zaman çıktığını belirleyemedim. Ben kuzeyde köyümde büyürken, bu kargaşalıklar gölgelerin arkasında gizli hâlde zaten varlardı. Belki de hep vardılar?

Yine de Kerim ve benim için her şey oldukça iyi başladı. Doğu Türkistan'ın siyasi sorunlarının bizim üzerimize yeni çökeceği vakit, çok da uzak olmayan bir zamanda zuhur edecekti. Bu sorunların ufak söylentileri bize ulaşıyordu ama biz hayatımızı coşkuyla inşa etmekle çok meşguldük. Bu 1990'lı yıllarda oldu. Doğu Türkistan, Çin'den veya başka yerlerden bir çıkar sağlamak isteyen herkesi kendine çekiyordu. Başkent Urumçi, yeni mezun mühendisler, doğudan gelen göçmen Çinli aileler, bölgede onların tahsisli arazilerinde çalışmak için gelen işçi Kazaklar ile dopdoluydu. Şehrin göbeğinde iş merkezi gökdelenler ile alışveriş merkezleri türüyor ve cami-

lerin minarelerini geçiyordu. Petrol şirketleri hem Çinlileri hem de Uygurları istihdam ediyorlardı. Kapalıçarşı renkli bir kalabalığı misafir ediyordu. Örtülü kadınlar, kot pantolonlu ve kapüşonlu diğer kadınlarla bir arada olurlardı. Küçük scooter'ların arkasındaki oturağa Amazon gibi tünemiş anneler ve çocuklar, başlarında Uygur süslemeleriyle işlenmiş geleneksel takke, doppa takılı sakallı babalara sarılırlardı. Klakson seslerinin arasında, kaldırımın kenarına çömelmiş satıcılar Doğu Çinlilerinin sevdiği bir dizi elektronik eşya, plastik oyuncak, fantezi takılar sunarlarken yandaki başka bir satıcıda plastik kasalara sıkıştırılmış ahşap mutfak gereçleri, kına veya nân [ekmek] bulunurdu. Orada, Kerim ile Petrol Üniversitesi'nin banklarında karşılaşmıştık. Urumçi'nin kendine has bir çekiciliği vardır. Zira bu şehirde, çeşitli kökenlerden, kültürlerden ve geleneklerden sakinler yaşar. Çinliler, nüfusun neredeyse yarısını oluşturuyor. Diğer yarısı bir dizi etnik azınlığa bölünmüştür: Uygurlar[11], Kırgızlar, Kazaklar, Tacikler, Moğollar.... Kerim, Rusya, Kazakistan ve Moğolistan sınırlarını belirleyen dağların eteklerinde yer alan uzak kuzeyde bir şehir olan Altay'dan geliyordu. Geleneksel Uygur dili gibi olmayan ve Kazakçadan gelen bir lehçe konuşan bu Altay'lı sakinlerin bakır gibi yanık derilerine, sert dağlılar şöhreti yapışmıştı. Bu uzun boylu, tıknaz erkek delikanlının vahşi cazibesine hemen kapılmadım. Ben de kuzeydeki küçük bir şehir olan Gulca'dan geliyordum. Altay'dan Gulca'ya, dönemin otobüs veya arabasıyla gitmek için yüzlerce kilometrelik çöllük alana katlanmak gerekiyor. Bizi ayıran bir dünya.

11 1950'de Çinlilerin gelişleri zamanında ezici çoğunlukta olan Uygurların günümüzde Çinlilerle eşit orana geriledikleri tahmin ediliyor.

Gulca'da komşu kadını hatırlıyorum. Kendisi gibi ufak tefek ve tıknaz olan kocasıyla birlikte yaşıyordu. Orada ikamet etmelerinin nedenlerini bilmiyordum, onlar hakkında bilinen tek şey Çinli olduklarıydı. Ancak yine de ufak tefek kadın, geleneksel Uygur kıyafetleri giyiyordu. Sokağımızı kokusuyla dolduran, koyun etli ve kuzu şişli samsa böreği pişiriyordu. Çinli veya Uygur, o zamanlar bunların hiçbir önemi yoktu. Herhâlde bizim yaşadığımız yerde böyleydi. Bu komşu kadınla harika bir komşuluk ilişkimiz vardı; öyle ki o ve kocasıyla bayram yemeklerimizi paylaşıyorduk. Kadın kültürümüze değer veriyordu. Bu kültür aynı zamanda ona da aitti.

Sonrasında kuzeydeki bir diğer büyük şehre, Karamay'a yerleştik. Uygurca'da adı "Kara Yağ" anlamına gelen bu şehir, bitişiğindeki petrol sahalarında çalışmaya gelen yüzlerce işçi ailesini barındırmak için bütün heyulasıyla inşa edilmiş beton bir kenttir. Karamay'ın bir "Eldorado" olduğu söyleniyordu.

Üniversiteden mezuniyetimizden hemen sonra, yerel petrol şirketi bize orada mühendislik işi teklif etti. Bu bir şanstı. O sıralarda, Karamay büyüleyiciydi, zira Şincan'da iş bulma sıkıntısı olmayan şehirlerden biriydi. 1988'de buraya gelişimizde şehir bize sadece, pazarları, restoranları olmayan, diklemesine uzanan bir dizi boş caddeler sunmuştu. Amerikan şehirleri modeline göre inşa edilen bu dama tahtasında her binanın temelinde vinç, delici ve kazıyıcı iş makineleriyle serpilip gelişen şantiyelerden başka bir şey yoktu. Tam bir kakafoni içinde uyanır ve yatağa girerdik. Şehir sürekli biçimde gıcırdar, gürülder ve zıngırdardı. Birkaç hafta içinde Şincan'ın dört bir köşesinden gelmiş olan yeni işçi ailelerini barındırmak için topraktan kuleler fışkırıp çıkıyordu. Karamay doldukça,

işçiler yapay bir nehrin yatağını kazımak ve orada gür ağaçları sıralı biçimde dikmek için yine toprağı kazıyorlardı. Bu gürültülü karınca yuvasının kalbinde, şirketin bize tahsis ettiği, şirketin diğer binalarıyla bitişik apartmanın iki odalı küçük dairesinde yaşıyorduk. Burada yirmi yıldan fazla bir süre yaşadık ve altı siyah altınla dolu toprakların üzerindeki Karamay'ın büyümesi durdurulmak istenmiyormuşçasına inşaat işleri hiç bitmedi. Karamay'da hayat sadeydi. Orada kışın soğuktan ölürdük. Ocak ayında hava sıcaklığı tehlikeli bir seviyeye, -30 dereceye kadar düşerdi. Yüzünüze çarpan sert bir rüzgâr sokakları savurup, süpürürdü. İlkbahar başlar başlamaz sıcaktan boğuluyorduk. Mayıs akşamları, güneşin kavurduğu kaldırım taşları ağır bir sıcaklığı dışarı yansıtırdı. Aileler, akşam yemeğinde apartman dairelerinin serinliğine sığınırken, biz Kerim'in bisikletiyle bu kavurucu atmosferde dolaşırdık. Kerim önde, ben arkada bagaj taşıma yerinde ayaklarımı sallayarak dururdum. Bunların hepsi buranın icadıdır. Yeni şehir bir arada yaşamamıza benziyordu. Bulutsuz bir gelecek, Karamay'ın tozlu bulvarlarından biri gibi ayaklarımızın altına seriliyordu. Apartman dairemizin mütevazılığı içinde, bir avuç arkadaşımız ve nikâhımızı kıyan bir imamın önünde evlendik. Sonra kızlar doğdu ve gelecek gerçekten de her zamankine göre daha parlak görünüyordu.

Kazancımız aylık yaşamamıza ancak denk geliyordu ama fazla bir şeye ihtiyaç duymuyorduk. Dönem sade zevkler zamanıydı. Bazıları bizim gibi Urumçi'den gelmiş olan ve bazılarıyla da şirkette tanışmış olduğumuz dostlarımız da mütevazı bir yaşam sürüyorlardı. Hepimiz çok çalışıyorduk. Haftalar bir birini takip ediyor ve biz hep şirkette toplanıyorduk. Bu sebeple, işi eğlenceli kılmak için bir gelenek başlattık:

Her yılın başında bir çekiliş yapıyorduk. Bir birimizin adlarını küçük kâğıtlara yazıyorduk, içimizden biri de bu kâğıtları bir kâsenin içine atıyordu. Bu şekilde gelecek yıl boyunca her bir kişiye aylık bir grup buluşması organize etmek düşüyordu. Bir restoran, sauna veya birinin evinde bir akşam... Bunlar bizim için bir nefes almak fırsatıydı. Karamay büyüyordu, eğlenme imkânları çoğalıyordu. Ne kadar güzel zamanlar geçirdik, şiş-ızgara etlerin olduğu masaların etrafında oturduk ya da hamamın buharları içinde uzanmış kadınların arasında güldük! Her hangi bir yıl, birimizin parası biterse, ona yardım için bir araya gelirdik. Çölün ortasında kaybolmuş bu yeni şehirde çalışmak için hepimiz doğduğumuz toprakları terk edip gelmiştik. Ailelerimizden uzakta büyüdükçe burada kendimizi yeniliyorduk. Ali, Nilüfer, Muhammed, Dilnur, Aynur ... Onlara ne olduğunu kendi kendime soruyorum. Grubumuzdan hiçbiri Karamay'ı terk etmedi. Son duyumlara göre, bazıları hâlâ şirkette, kimileri de öğretmen olarak ilkokulda veya üniversitede çalışıyorlardı.

Günümüzde, arkadaşlarımız arasında sırdaşlarının kendilerini ya gözetliyorlarsa korkusuyla sosyal temas ve sohbetler gitgide daha nadir hâle geldi. Onları özledim. Şincan'da hiçbir Uygur, Çinli Büyük Birader'in[12] gözünden [gözetiminden] kaçamaz. Benim sorunlarımın orada dostlarımın başını belaya sokmasını istemem.

12 George Orwell'in "1984" romanındaki "Büyük Birader" benzeri şekilde "gözüm sürekli üzerinde" mesajı veren sistemler, gerçek kimlikle sosyal ağlara katılım, arka kapılarla uygulamaları izleme, yüz tanıma, robot kuşlarla takip ve tarassut ile çevrimiçi ödeme metotlarıyla devletin vatandaşları üzerindeki sürekli denetimini sağlıyor. (e.n.)

Kerim'in her zaman Şincan'ın terk edilmesi gerektiğinin bilincinde olduğunu sanıyorum. Bu fikir, onun kafasında biz şirkette işe alınmadan çok önce filizlenmişti. Bu fikre kapılması Urumçi'deki yıllarımız, henüz yeni mezun olduğumuz, ikimizin de iş aradığı zamana tarihlenir. 1988 yılındaydı, gazete ilanlarına bakıyorduk. Bu ilanlardan çoğunun içinde, küçük harflerle bir şart cümlesi fark edilirdi: "Uygur olmasın". Bu ifade ilanlardan hiç kaybolmadı. Yükselen ayrımcılık rüzgârı bizi Karamay'a kadar takip etti. Gittikçe daha sert esiyordu ama o zamanlar biz hepimiz gözlerimizi kapatmayı tercih ediyorduk. Kerim hariç. Kerim bunu içine sindiremiyordu. Tuhaf ayrıntılar üzerinde durmayı ben reddederken, o bunları takıntı hâline getiriyordu.

Şirkette önceleri *hong bao*[13] uygulaması vardı. Bunlar yakınlarınıza hediye sunmak için Çin yeni yılında içine para konulan küçük kırmızı zarflardı. Gelenek, işverenin bu hediyeleri çalışanlarına dağıtmasını öngörüyordu. Şirkette patron bunu hiç kaçırmazdı. Fakat o yıl, çalışanlardan Çinlilerin zarflarında Uygur çalışanlarınınkinden daha fazla para vardı. Uygur ailelerinde bu olayın kafalara takılması gecikmedi. Sonuçta, bunlar belki de sadece söylentiydi. Ancak kısa süre sonra tüm Uygur çalışanlar şehrin dış mahallelerine yerleştirildiler. İçimizde bir yumruk sesimizi yükseltti. Ben, cesaret edemedim. Eşyalarımı bir kutunun içine koydum ve bir Çinli, şirket merkezindeki ofisime gelip yerleşti. Birkaç ay sonra Kerim, iş yerinde görevde yükselmek için bir kad-

13 Çin'de hong bao, düğünler, doğum günü kutlamaları, doğum veya burada olduğu gibi Çin Yeni Yılı dolayısıyla özel hayatta ve iş yerlerinde verilen ikramiye, hediyedir.

roya başvurdu. Gereken tüm niteliklere ve kıdeme sahipti. Seçilmemesi için hiçbir sebep yoktu. Ama yine de kadro bir başkası için değerlendirildi. Ve tahmin edin kim? Mühendis diploması dahi olmayan bir Çinli çalışan! Tesadüfler çoğalıyordu, kızlarımız büyüyordu. Kerim geriliyordu.

Ben her ne kadar kabullenmeme duygusunun rahatlığına sarmalanmış olsam da, burada gelecek için planlarımızın kaybolmakta olduğunu görüyordum. Petrol şirketindeki hayal kırıklıkları yavaş yavaş Kerim'i bunalttı. 2002'de yurtdışında iş aramak üzere Şincan'ı terk etti. İlk olarak, bir yıl sonra biraz endişeyle geri döndüğü Kazakistan'a gitti. Sonra Norveç'e. Daha sonra da iltica başvurusunda bulunduğu Fransa'da şansını denedi. O buraya yerleşti. Biz, kızlar ve ben, Kerim mülteci statüsü aldıktan ve bir iş bulduktan sonra ona kavuşacaktık. [Karamay'daki ilk günlerimizde] arkadaşlarımız arasında herkes böyle sıfırdan başlamanın çılgınca olduğunu söylüyordu. Ama hayat burada bize gülümsüyordu. Yıllar geçtikçe, Kerim ve ben daha iyi maaş almaya başlamıştık. Gülhumar doğduğunda, şehir merkezinde şirket tarafından bize sağlanan geniş bir apartman dairesinde yaşıyorduk. Kızlar Uygur okullarında umut verici bir eğitim gördüler. Güzel bir arabaya biniyorduk. Kısacası artık belirgin bir elit kesime dâhildik ve onların fikirlerini paylaşıyorduk. Dahası kendi yaşadığım yörenin dışına hiç seyahat etmemiştim. Dünyanın herhangi bir yerine, uçsuz bucaksız bir yere paraşütle atlama düşüncesi beni hep endişelendirirdi.

Ne kadar aşağılama, eşitsizlik, adaletsizlikten sonra yumruklarımızı sıkmalı ve haykırmalıyız? "Bu kadar yeter!" Çin'de

insanın başına her an başına, her an her şeyin gelebileceğine dair bir söz vardır. Bizde de öyle oldu.

Şincan'da kontrol noktaları, polis kontrolleri, sorgulamalar, gözdağı, tehditler o kadar sık ki bunlar neredeyse sıradan hâle gelmişti. İşte bu şekilde, bizler her an el koyulabilecek bir yarı-özgürlük içinde yuvarlanıp gidiyorduk. Mahalle karakoluna çay içmeye davet edilmek âdeta günlük hayatın bir parçasıdır. Polise, günümüzün nasıl geçtiğini anlatıyoruz, arkadaşlarımızın ve tanıdıklarımızın isimlerini veriyoruz, işimiz hakkında konuşuyoruz. Bu göreceli huzurun bedeli işte bu.

Gözetleme, denetim ne kadar sıkı olursa, o kadar sıradan bir yaşam parametresi hâline gelir. Uygurlar arasında, polisle başını derde sokup birkaç ay ortadan kaybolan, bir erkek kardeş, bir arkadaş, bir kuzen, bir yeğen tanıyor herkes. Evet, her şey olabilir. Herkese. Her vatandaş potansiyel bir bağımsızlık yanlısıdır. Ve her Uygur ailesinde, bizi doğuştan bağımsız yapan şeyin altında, yüzyıllardır süren kültürel boyun eğmezlik yatıyor.

Bu çatışma, komünistlerin ilhakından çok önce başladı. Öyleyse neden bazı yeni ayrımcılıklarla uğraşıyoruz?

Fransızlar bunu anlamakta zorlanıyor. Kızım Gülhumar, söylediklerimi açıklamak için güzel bir örnek kullanıyor: Fransa meskenler, dükkânlar ve kafelerle dolu çok sayıda şehir, köyden oluşuyor, bu yerlerse bizzat insanlarla doludur. İnsanlar her yerde. Şincan'da, dört yüz kilometrelik parçalanmış toprak, Kuzeyin iki büyük şehri Urumçi ve Karamay'ı ayırıyor. Vahalar ve petrol yataklarının kenarında kurulan bu büyük şehirlerin dışında, göz alabildiğince yalnızlık ve sessizlik uzanıyor. Kuraklık, tüm insani yaşamı boğuyor. Çölün

ufuk çizgisini yalnızca dağların sivri zirveleri kırıyor. Yerel gizli servis için hiçbir şey bir ayrılıkçının ortadan kaybolmasını organize etmekten ve cesedini hiçliğin ortasına gömmekten daha kolay olamaz. Çin'de Uygur olmak aynı zamanda içinizde bu farkındalıkla, büyük Taklamakan Çölü'nde her an kaybolma ihtimaliyle yaşamak demektir.

Siyasi olaylardan her zaman uzak durmamın sebebi de aynı zamanda işte budur. Çocukken Gulca'da ailemin hükümete yönelik suçlamada bulunduğunu veya şikâyet ettiğini hiç duymadan büyüdüm. Anne ve babam yakındaki içki fabrikasında işçi olarak çalışıyorlardı; düşük ücretlerine rağmen, bizim yani sekiz çocuğun hiçbir şeyin eksikliğini hissetmemesi için çabalıyorlardı. Ebeveynimin, Uygurları çoktandır hedef almış olan ayrımcılıktan ziyade bizim hayatta kalmamızla meşgul olduklarını sanıyorum. Mütevazı bir aileydik ve etnik grupların birbirine karıştığı büyük şehirlerden uzakta yaşıyorduk.

Büyürken utangaç ve çalışkan genç bir kadın oldum. Urumçi Üniversitesi'nde, sohbetlerin, tartışmaların cilası olan politik sorulardan bilinçli olarak uzak duruyordum. Bu konulara hiç hâkim değildim ve tüm bu siyasi öfke beni korkutuyordu. Yine de başkentin havası siyasetle dopdoluydu. Kerim'le tanışınca bana yeni bir dünyanın kapısı açıldı. Siyaset, Kerim idi. Saatlerce siyaset konusunda konuşabilirdi. Bir sohbet tartışma niteliğine bürününce gözleri parlıyordu. Etrafımızda, ülkenin dört bir köşesinden gelen üniversite öğrencileri pek çok yeni düşünceler üretiyorlardı. Kültür devriminin öncü olma maskesi her yönden çöküyordu. Yüz binlerce öğrenci, hükümetten demokratik reformlar talep etmek için haftalar boyunca Tiananmen Meydanı'na henüz

yerleşmemişler. Pekin'deki 1989 olayları henüz gündeme bile gelmemişti ama bizim öğrenci hareketimiz buna benziyordu.

Aşktan ve belki biraz da meraktan Kerim'i 1985 yılının Aralık ayında Urumçi'deki gösterilerde izledim[14]. Etnik azınlıklar için daha fazla sosyal eşitlik tanınmasını, tek çocuk politikasının kaldırılmasını ve Komünist Parti'nin, eyaletimizin daha özerk yönetimine izin vermesini talep ettik. Hareket, diğerleri gibi -neyse ki kan dökülmeden- daha tomurcuk hâlindeyken bastırıldı. Polis, liderleri susturma görevini yerine getirdi ve biz de kitle hâlinde davamız için bir şey elde etmeksizin üniversitedeki sıralarımıza geri döndük. Ne var ki Kerim'de zaten yanmakta olan ateş hiç sönmedi.

2000 yılının bir akşamı, tek kelime etmeksizin eve geldi. Üzerindeki hayal kırıklığını atmış, sonrasında da aldığı kararı olgunlaştırmıştı. Ona baktım ve bir zamanlar gözlerinde yanan boyun eğmezliğin parıltısını yine gördüm. Bana, sadece "istifa ettim" dedi, şirket logolu bir karton kutuyu salona bırakarak. Kafam karmakarışık olmuştu. Ve ekledi: "Artık yeter!". Esasında haklıydı, bunu biliyordum.

O akşam, kızım Gülhumar düğüne gelen misafirlerin sonuncusunu da uğurlarken, bir kez daha düşündüm: Kerim haklıydı. Her zamankinden daha fazla haklıydı. Fransa bize hürriyetimizi geri vermişti. Aynı zamanda Şincan'da, Uygurları eşi benzeri görülmemiş bir şiddet eziyordu, üzerlerinde yeni

14 1985 yılının sonunda, başkent Urumçi de dâhil olmak üzere Şincan'ın birçok şehrinde öğrenci derneklerinin düzenledikleri barışçıl gösteriler yapıldı. Öğrenciler diğer konuların yanında Lopnor sahasındaki nükleer denemeleri, demografik sömürgeleştirmeyi, etnik gruplar arasındaki eşitsizlikleri kınadılar ve bölge için daha fazla siyasi özerklik talep ettiler.

bir terör dalgası yayılıyordu. Bizim için büyük coşkuyla eşanlamlı olan bu sıcak Ağustos ayı, Şincan'da yaşayan toplumumuzla Komünist Partiyi karşı karşıya getiren bilek güreşine yeni bir ölümcül aktörün katıldığını duyuruyordu: 2011'den 2016'ya kadar Tibet'in yöneticisi olan ve şiddetli takibat yöntemleri uygulamasıyla tanınan Chen Quanguo, eyaletin başına atanmıştı. Onunla birlikte Uygurlara yönelik baskı dramatik bir boyut kazandı. Çölün ortasında aceleyle inşa edilen "okullara" binlerce kişi gönderildi. Bunlar aslında yeniden eğitim adı verilen işkence kamplarıydı. Tutukluların beyinlerini yıkadılar. Hatta daha kötüsü oldu. Bu kamplardan sadece birkaç kişi, onlar da çeşitli kırıklarla çıkabildi.

Fakat o sırada, turuncu hoş ışıklar henüz dans pistini parlatırken, son arkadaşlar da altın rengi omuzlarına şallarını örterlerken ve evlere bitişik garajlarda arabaların motorları gürülderken Şincan'ın düştüğü dehşet benim için hâlâ bilinmezdi. Birkaç ay sonra bu hikâyenin girdabına sürükleneceğim düşüncesinden çok uzaktım. Benim kafamda sadece Gülhumar'ın beyaz gelinliği ve kalbimde yayılan derin bir mutluluk vardı.

2. BÖLÜM

Paris, 19 Kasım 2016

Adam telefonda kendisini petrol şirketinin bir çalışanı olarak tanıttı. "Muhasebe departmanı" vurgusunu yaptı. Ses tonu benim için yabancıydı. Aramasının gerekçesini hemen kavrayamadım. 2006 yılında Şincan'dan Fransa'ya gitmek üzere ayrıldığımızda, aldığım ücretsiz iznimden bahsetti. Sesi cızırdadı, onu iyi duyamıyordum. "Erken emekliliğinizle ilgili belgeleri imzalamak için Karamay'a geri gelmeniz gerekiyor, Madam Haitiwaji", diye ekledi. "Bu durumlar için, Karamay'da benim idari işlerimle ilgilenen bir arkadaşım var, ona bir vekâletname çıkarmak isterim." diye kendisini cevapladım. "Birkaç belge için neden gelmek zorundayım? Niçin bu kadar aceleyle geleyim? Neden şimdi?" Adam benim gelmem için ısrarlı olsa da sorularıma cevap vermedi. Vekâletname için iki gün zarfında bilgi edindikten sonra beni tekrar arayacağını söyledi.

Şirketten haber almayalı yıllar olmuştu. Adamın hoşuma gitmemiş olan aceleci sesi beni on yıl öncesine götürdü, o sırada Boulogne mutfağıyla oyalanıyordum. Koyu renkli büyük taş binayı yeniden gözümde canlandırdım. Yüksekten geçen elektrikli teli, çitlerin ötesindeki güvenlik kapısını geçince bir onur abidesi gibi gelenlere gösterilen bahçeyi... Adamı hayal ettim: Tekerlekli memur koltuğuna oturmuş, ufak tefek, yüzü dikdörtgen bardakla şekillendirilmiş gibi olmalı. Bu kombinasyonun içinde, sesinin gerisinde, ensesine üfleyen klimanın mırıltısını ve parmaklarını çılgınca bilgisayar klavyesinin tuşlarına basan sekreterinin çıkardığı tıkırtıları duyuyordum. Paylaştıkları ofis sıkışık, iyi havalandırılmamış ve köşelerde kavlamış, sararmış bir duvar kâğıdıyla kaplı bir yer olmalıydı.

Ahh şirket! Onu seviyordum. Ve bıraktığım bu mesleği seviyordum. Eski zamanlarda doktor veya hemşire olmayı hayal ederdim. Dolayısıyla liseden mezun olduktan sonra, Şincan'daki tüm tıp üniversitelerine başvurmuştum. Ama dosyam tıp sahası için yeterli olmadı. Petrol mühendisi olmam için Urumçi Üniversitesi'ne gönderildim. İster istemez matematik ve mekaniğe alıştım. Tıpkı diseksiyondaki [vücudu yarma işlemi] yapan tıp öğrencileri gibi çok sayıda makinenin karnını, elektrik bağlantılarından dişli kutusuna varıncaya kadar içindekileri öğrenmek için açıyorduk. Çok iyi öğrenci değildim ama idare ediyordum. Benim gerçekten hoşuma giden şey rafineri planlarını tasarlamaktı. Büyük kâğıtların üzerine borular, kaldıraçlar ve pompalardan oluşan karmaşıklığıyla bir sitenin labirentini, kurşun kalemle belli bir mimari üslûpla, çiziyordum. Profesörümüz her ay sınıfın duvarlarına,

geçer not alan en iyi dört planı asardı. Bu dört plandan biri her zaman benimki olurdu. İşte bu benim gururumdu.

Sonra Kerim ve ben Karamay'a gönderildik. O zamanlar, bize vaat edilen makul maaş, petrol şirketindeki zorlu çalışma koşullarını telafi ediyordu. Çölde çalışmak ve vinçlerin cehennemî gürültüsü bana pek çekici gelmiyordu ancak yeni işe alınanların bir yıl boyunca fabrikadan geçmesi gerekiyordu, kural buydu. Hangarların kenarlarında uzanan, ağzı açık petrol boru hatlarının oluşturduğu yatay ormanları hayatım boyunca unutmayacağım. Havada asılı duran makinelerin aralıksız balesi. O makinelerin, fırının akkor borularını yırtan keskin çeneleri. İğrenç bir kokunun saçıldığı kaynak makinesinin gıcırtılı çığlıkları ve maviler saçan kıvılcımlar püskürterek boru uçlarına uyguladıkları kaynak dikişleri.

Ertesi yıl, beni büyük ölçüde rahatlatacak biçimde, şirket bana şehri çevreleyen maden sahalarından birinde değil de, Karamay'ın merkezinde bir kadro verdi. Orada bana üretim güvenliği kontrol birimi emanet edildi. Yine, üniversitede öğrenmediğim ama sevgiyle yürüyen bir işle idare ediyordum. Yıllar geçmişti, şirkette ilerliyordum ve ona karşı kendimi minnettar hissediyordum. Uygurların maruz kaldıkları ayrımcılıklara rağmen şirket bize, Kerim ve bana, kızlarımızı yetiştirecek ve başkasına muhtaç etmeyecek yeterlikte bir maaş veriyordu.

Ve sonra 2002'de Kerim gitti. Onsuzluk, hayatı idare etme tecrübesinin bir sınavı hâline geldi. Akıp giden haftalar, düşünmeye fırsat bulamadan, başımı eğip kendimi içine attığım tünellere benziyordu. İş, kızlar, mutfak-yemek, temizlik işleri ile meraktan, üzüntüden ölür hâle geldiğim

telefondaki Kerim arasında, cambazlık yapıyordum. Kerim, Paris sokaklarında dolaşarak resmi işlemlerin sonuçlanmasını bekliyordu. Bütün barınma merkezleri dolu olduklarını bildirince (ki o kış sıklıkla başına gelen buydu), bir yer bulabilirse mülteci yurdunda uyuyordu. Ama bize oturum izin belgelerini alacağını söylüyordu. Sığınma başvurusu kayda alınmıştı. Bir süre sonra, metro vagonunda veya Roissy Havaalanı'nın salonlarında gün ağarmasını beklerken geçirilen buz gibi geceler sadece birer eski hatıra, başlangıcın "serüvenleri" olacaktı; ve o, böyle serüvenlerin her zaman bu türden maceraların ürkütücü ama geçici birer parçası olduğu konusunda bizleri teselli ediyordu.

Onun azmi ve cesareti beni her zaman büyülemiştir. Kısa süre önce bu azim ve cesareti yine ödüllendirildi: Kerim, bir VTC şoförlük işi buldu. Uber adına bir şirkette kendi hesabına çalışmaya başladı. O, resmi izin belgeleri olmaksızın, bir bağlantısı veya cebinde bir adres bulunmadan Doğu Türkistan'dan Paris'e inen bu eski mühendis, şimdi geceleri yabancı yolcuları taşıyor, arabası ışıklı parlak Champs-Elysées Caddesi'nin asfaltını eskitiyordu, ki bu cadde ilk geldiğinde şaşkınlıkla keşfettiği aynı caddeydi. Arabası, Concorde Meydanı'nın parke taşlarında ve pazarların kenarlarını oluşturan nemli küçük sokaklarda sarsılarak gidiyordu. Ön camı kaplayan buğunun arkasında, biliyorum ki ülkemizdeki ilk mücadelelerini hatırlıyordu.

Aylar geçti. Fransa'ya gelişinin üzerinden bir yıl geçti. Hâlâ işlem görmekte olan dosyasının üzerinde dolaşan belirsizliklere rağmen coşkusunu kaybetmemişti. Telefonda, zorlu yaşam koşullarından çok az bahsediyordu. Bizi misafir edecek olan

bu uzak ve güzel ülkeye, üçümüzün ilk adımlarını nasıl attıracağını anlatmayı tercih ediyordu. Bize Eyfel Kulesi'ni -bana Şincan'daki petrol rafinerilerinin üzerinde asılı duran biçimsiz tuhaf vinçleri hatırlatan bu hurda yığınını- Lüksemburg Bahçesi'nin ağaçlı yollarının dinginliğini, bahar güneşinin camlarına yansıdığı ve dibinde Sen Nehri'nin aktığı modern apartmanların cumbalı pencerelerini, sabahların temiz havasını anlatıyordu. Zamanla kendine sığınacak bir kovuk buldu. Bazı Uygur aileler onu sıcak bir ilgiyle sarmaladılar. Fransızca öğreniyordu.

Karamay'da ise kızlar, seyretmelerine izin verdiğim Amerikan dizilerinden çıkmış kahramanlara aitmiş gibi onun maceralarını izliyorlardı. Bu çetin sınavın acımasızlığını anlamıyorlardı. Ben, ona kavuşacağımız günden endişe ediyordum. Bu yüzden 2006'da Şincan'ı nihayet terk ettiğimizde, istifa etmeye cesaretim yoktu. Şirket sayfasını kapatmak bana çok zor görünüyordu. Kerim'den farklı olarak, şirket beni yaralayacak bir şey yapmamıştı. Ya da henüz yapmamıştı. Şirkette bulunduğum yönetici mühendis kadromun bana sağladığı, uzatılabilir ücretsiz izin alma hakkımı kullandım. Belki her şey bitince evimize geri dönecektik. 27 Mayıs 2006'da, Gülhumar, Gülnigar ve ben, Roissy-Charles-de-Gaule Havaalanı'na indik.

Kızlar, babaları gibi mülteci statüsü aldılar. Kerim, siyasi sığınma hakkı alarak bir karar vermişti. Çin vatandaşlığını *de facto* [fiilen] kaybetmişti. Benim için kimlik kartımdan vazgeçmek korkunç bir şey anlamına geliyordu: Şincan'a bir daha asla dönemeyecektim. Köklerimize, geride bıraktıklarımıza, anne-babamıza, kardeşlerimize, onların çocuklarına

nasıl veda edebiliriz? Çok yaşlı annemin dağların eteğindeki evinde tek başına öldüğünü hayal ettim. Çin vatandaşlığımdan vazgeçmek, aynı zamanda onu da yüzüstü bırakmaktı. Bunu kendi içimde çözemedim. Bu yüzden her on yılda bir yenilenebilir oturma izni başvurusunda bulundum.

Aklımda [Fransa'daki] huzurlu yaşamımı düşünürken, kafamda sorular uçuşuyor. Bu adam niçin Karamay'a dönmemi istiyor? Bu beni bir karakolda sorgulamak için bahane miydi? Fransa'da böyle bir şey yaşamış bir Uygur'u da tanımıyordum. Boulogne'deki apartman dairesinde, etrafım, öğleden sonraki gündüz saatlerinde sessizlik içindeydi. Sadece Kerim vardı. Beyaz kanepeye çökmüş, yorgun parmaklarıyla telefonundaki mesajları siliyordu. Birazdan mesaisi başlayacaktı. Cumartesi günleri çağrılar, gecenin geç vakitlerine kadar gelir. Mutfağın fayansları üzerine bir kış güneşinin ışınları düşer. Sadece çamaşır makinesinin uzaktan gelen gürültüsü sessizliği bozar. Buraya taşındığımızda dolap yoktu, perde yoktu, kanepe yoktu. Sadece ocağın üzerine bırakılmış bir tencere vardı ve o ocak da, salonun ortasına dikilmişti. Bugün o durum bizi güldürüyor. Neyse biz yine de bazen Kerim ve tenceresiyle alay ediyoruz. Gerçekten birkaç hafta uzaklaşmam mantıklı mıydı, Kerim'le kızları yalnız bırakarak?

Petrol Şirketi'nin çalışanı iki gün sonra tekrar aradı. "Vekâletnameyle yapmak mümkün değil Madam Haitiwaji, Karamay'a gelmek zorundasınız." Reddedecek gücüm yoktu. Sonuçta bunlar sadece birkaç belgedir. "Pekala, oraya mümkün olan en kısa sürede geleceğim." diye kısaca cevap verdim.

Telefonu kapadığımda sırtımda bir ürperti belirdi. Doğu Türkistan'a bu dönüşten korkuyordum. Kerim iki gündür

bana güven aşılamaya çalışıyordu ama gerçekten, içimde kötü bir his vardı. Karamay yılın bu zamanında sert kışa teslim olan bir şehirdir. Caddelerde savrulan buz gibi fırtınaların altındaki evler, binalar ve işyerleri biri diğerinin karşısında olmak üzere sıkışıp bir araya yığılmış gibidir. Kat kat giyinmiş birkaç karaltı, duvarların yakınından geçerek cansız nesnelere meydan okur ama genel olarak dışarda canlı bir fert yoktur. Hava durumu benim tek endişe kaynağım değildi. Ülkenin güvenlik önlemlerinin sertleşip radikalleştiğini görmek için Google arama motoruna "Şincan / Xinjiang" yazmak yeterliydi. Evinden çıkan her masum insan, sadece evet veya hayır dedi diye tutuklanabileceğini bilir. Bu yeni bir şey değildi ama 2009'da Urumçi'deki ayaklanmalardan sonra her şey daha da kötüye dönmüştü.

Şincan'da, 5, 6, 7 ve 8 Temmuz 2009 tarihleri sonsuza kadar, kara günler silsilesi olarak kalacak: Uygurların ülkemizde mutlu bir geleceğe hâlâ inanabildikleri nazik denge, o günlerde paramparça oldu. O günlerde, Urumçi'de Şincan Üniversitesi yakınlarında benzeri duyulmamış bir şiddet patlaması yaşandı. Ellerinde cop ve bıçak bulunan Uygur maskesi takmış düzinelerce insan, kırıp dökerek, ezerek, yolları üzerine çıkan herkesi, Çinlileri olduğu gibi Uygurları da öldürerek mahalleleri tahrip ettiler[15]. Şurasını vurgulamak önemlidir:

15 5 Temmuz 2009'da, Guangdong Eyaleti'nde iki Uygur işçinin öldürülmesine tepki olarak düzenlenen bir gösteri, sopalı ve bıçaklı küçük bir grubun tahriki üzerine, polis güçleriyle şiddetli çatışmalara dönüştü. Uygur toplumunun verdiği kurbanlar tespit edilemeden oluşturulan listeye göre sonuç, 197 ölü ve 1684 yaralıydı. Çin hükümeti, yurt dışındaki sürgün Uygurları temsil eden Dünya Uygur Kurultayı ve o zamanki başkanı Rabia Kadir'i bu saldırıyı düzenlemekle suçluyor. [Urumçi Olaylarının görgü tanıkları ise, Guangdong'da Uygurların katledilmesi ve Uygur kızlarına

Uygurların kendileri de bu aşırılık yanlısı salgının kurbanı oldular. Sonrasında Komünist Parti etnik toplumun tamamını bu korkunç eylemlerin içinde saydı. Böylece Parti, radikal İslam ve ayrılıkçılığın yatağının Uygur haneleri olduğunu iddia ederek, toplama kampı politikasını haklı çıkaracak bir argüman bulacaktı.

O zamanlar bize gösterilmeyen görüntülerde, savunulması imkânsız korkunç saldırılar yer alıyordu. Bu görüntülerde, kırık camlı otobüslerin içinde yüzü gözü kanlı, kucağında çocuklar, çığlık atan, feryatlarla koşturan kadınlar vardı. O insanlar ölü mü yoksa bayılmış mıydı bilinmiyor. Hıçkırıklarla sarsılan omuzlar, diz çökmüş siluetler, bir dükkânın kırılmış vitrininin önünde hareketsiz veya boylu boyunca uzanan cansız bedenler.

Ertesi gün de Çinliler karşı cevap verdiler. Toplam yüz doksan yedi kişi öldürüldü. O zamandan itibaren, zaten örtülü şiddetin kurbanı olan bölge kargaşanın içine sürüklendi.

O yaz tatil için Altay'a tek başıma gitmiştim. Urumçi'den sekiz yüz kilometre uzakta, kayınvalidemle huzurlu günler geçiriyordum. Benimle gelememiş olan Kerim ve kızlarımı düşünüyordum, onlar birer mülteciydiler. Dışarda ise dağların sırtlarını büyük kara bulutlar kaplıyordu.

Fırtınadan önce yağan ince yağmur gibi saldırıların haberleri damla damla ulaşmıştı. Önce azıcık, kırıntılı bilgiler, sonra

---

yapılan baskıları barışçıl bir şekilde protesto eden üniversite öğrencilerine, güvenlik güçlerinin orantısız güç ve silah kullanarak saldırması üzerine büyüdüğü, Çin yönetiminin de olayları özellikle kışkırtarak, katliama dayanak yaptığını ifade ediyorlar. Anlatıcının daha sonraki ifadeleri de bu gerçeği teyit etmektedir.] (e.n.)

uzun yığınla haberler. Çevremizdeki komşular suçluların çok sayıda olduğunu söylüyorlardı. Diğer başkaları, gösterilerden bu yana, polisin şehri "temizleyebilmesi" için Urumçi'nin her akşam karanlığa gömüldüğünü söylüyorlardı. Olaylara şahit olma bahtsızlığını yaşayanlar bile hapse atılıyor[16] veya idam ediliyorlarmış. O sırada, nedense genel duruma uygun olarak internet bağlantısı da kesilmişti. Televizyonda konuya ilişkin tek kelime dahi edilmedi. Yemek programları ve Şincan'ın petrol bakımından yeraltı zenginliğine dair röportajlar tekrar tekrar gösterildi. Ama bunlara kimse dikkat etmiyordu. Korku, evlere sirayet ediyordu. Bu gösterilerden sonra çok sayıda Uygur, Avrupa'ya ve Amerika Birleşik Devletleri'ne kaçtı.

2012 yılında, ülkenin bu çatışmalı gösterilerin açtığı yaraları uzun süre taşıyacağını anladım. Yine yaz tatiliydi. Her yıl olduğu gibi aileleri ve arkadaşlarımızı ziyaret etmek için Şincan'a döndük. Ama bu sefer havaalanına vardığımızda ortama ağır bir atmosfer hâkimdi. Gulca'ya annemin evine, ardından Altay'a, Kerim'in ailesine ve arkadaşlarımızın kaldığı Karamay'a gittik. Mesafeler devasa, çölde canlı bir ferde rastlamaksızın katedilen kilometrelerce yol. Kuru toprağın kirli olmayan manzaralarını, hiçbir şeyin yetişmediği tepelerde rüzgârın oluşturduğu kraterleri, vahaları ve nehrin bir kolunu ya da yakındaki bir pınarı ima eden kalın bitki örtüsünü mutlulukla yeniden keşfettik.

---

16 6-7 Temmuz 2009 gecesi, Şincan resmi otoriteleri 1434 kişinin tutuklandığını açıkladılar. [Hariçte yaşayan Uygurlar ve olayın görgü tanıkları, tutuklanan binlerce insanın haklarında bir daha haber alınamadığını ifade ediyorlar.] (e.n.)

Ancak bu yıl doğanın güzelliğine dikkatimizi bir türlü veremedik. Her elli kilometrede bir oluşturulan güvenlik noktasında durdurulduk. Kontrol noktaları! Her bir noktada beş veya altı polis bizden durmamızı, arabadan inmemizi ve evraklarımızı göstermemizi istedi, aracın arkasını, kapıları, ön taraftaki torpido gözünü ararlarken... Şincan'da kontrol noktaları her zaman mevcuttu. Ama asla bu kadar çok değildi.

Karamay kuşatma altındaki bir şehre benziyordu. Çinli polisler, kalabalık gruplar hâlinde caddelerde geziniyorlardı. Polisler üniformalarıyla, eğer sivillerse kavşaklarda oluşturdukları küçük gruplar şeklinde kendilerini belli ederler. Buna rağmen Şincan'da, kimin polis olduğunu, kimin olmadığını asla bilemezsiniz. Kalabalık yığınların arasına karışırlar. O yıl, başörtülü kadınlara ve sakallı erkeklere, polislerin, kimliklerini sorduklarını ve telefonlarını göstermelerini istediklerini gördüm. Eskiden polisin şüphelendiği bir kimse karakola çay içmeye davet edilirdi. Mahallemizin karakolundan bir kısa mesaj aldıktan sonra Kerim'in oraya gittiğini kaç defa görmüştüm. Onun karakoldan dönmeyeceği düşüncesi beni titretirdi. Fakat bu defa adamlar artık bu zahmete bile girmiyorlardı, insanları kalabalık sokak ortasında kontrol ediyorlardı.

Hayır, Şincan'a tekrar dönmek istemiyordum. Ama Kerim haklıydı. Sadece birkaç haftalık iş olan bu yolculuktan endişelenmeye gerek yoktu. "Karakolda mutlaka sorgulanacaksın ancak paniğe kapılma, bu normal." diyerek bana güven vermişti. Hayatım artık Fransa'da geçiyordu, Karamay'daki polisler bunu biliyorlardı. Beni tutuklayamayacaklardı. Kafamda mır mır eden sesleri böyle susturuyordum. İçimde gittikçe büyüyen kötü hise artık kulak vermiyordum. Bir

an önce bitirmeyi, bu işten kendimi kurtarmayı istiyordum. Salondaki sehpanın üzerinde duran iPad'i aldım ve Şincan'a uçuşları inceledim. 21 Kasım 2016'da Karamay'a iki bilet satın aldım, 25 Kasım'da gidiş ve 11 Aralık'ta dönüş. Yola çıktığım gün, Kerim arabaya valizleri yerleştirmek için gidip gelirken, ben sevgili kızlarımı kollarımın arasına alıp sarıldım. Ailede duygusal gösterilere alışkın değiliz. Bu tür şeyler nadir durumlarda olur ve ne söyleyeceğimi hiç bilemem. Düğünler dışında pek az ağlarız.

Sadece iki haftalığına olmayacaktım ama yine de duygusallık bize galip geliyordu. Dolayısıyla, ortamı yumuşatmayı umarak ama aynı zamanda da öyle düşündüğüm için, "Umarım bana bir şey olmaz!" dedim. Kerim homurdandı, "Of hayır, sen neden bahsediyorsun?". Gülnigar bana gülümsedi. Gülhumar ise, bize bunun bir uğursuzluk getirmemesini ümit ederek, yüzünü buruşturdu. Duygularını o kadar da iyi ifade edemediğini sanıyordu.

3. BÖLÜM

Karamay, 29 Ocak 2017

Hücrenin kapısı arkamdan kapandı. Saat kaçtı? Kesinlikle geç bir saatti. Dışarıda görmüştüm, gece çoktan çökmüştü. Kör edici neon ışığının altında, her yerde uyuklayan bedenler vardı. Küçücük hücrede, iki uyurgezer kadın nöbetçi, aynı tonla ve aynı anda nefes alıp vererek uyuyan grubun karşısında, gözleri yarı kapalı ayakta dik duruyorlardı. Mahkûm kıyafetleri giyiyorlardı ama o an dikkat etmedim zira gardiyanların ayak bileklerime bağladıkları zincirlerle boğuşurken, kafamda bir cümle yankılanıyor: "Bitmedi, Gülbahar Heyithacı, her şey daha yeni başlıyor". Beni yavaş yavaş bitirmişlerdi. Çok kalabalıktılar. Ne kadar çığlık atsam ve bu yalanı reddetsem de boşunaydı, hiçbir şeye yaramıyordu. "Ayaklanma içeren toplantılara" katıldığımı itiraf ettiğim kahrolası kâğıdı imzalamıştım. Ve şimdi kaybolmuştum.

Soğuk ve koku dayanılmazdı. Polisler beni buraya getirdiklerinde, barakaların önündeki giriş kapısının üzerinde yer alan yazıyı fark edecek zamanım olmuştu. "Karamay Hapishanesi". Gözaltında, nezarethanenin giriş kısmındaydım. Ne sebebini ne de ne kadarlık bir süre için gözaltına alındığımı biliyordum. Kimse bana cevap vermek istemiyordu. Kimse bana bir şey söylemiyordu. Ancak bir ay önce pasaportumu elimden aldıkları zaman, Kerim telefonda bana teselli vermişti: "Sana karşı hiçbir şey yapamazlar, ailen Fransa'da, seni sebepsiz yere tutuklamaya hakları yoktur." demiş, "endişelenme" diye de eklemişti.

Ama baştan başlamam gerek. Her şey şirkete gelişimden birkaç gün sonra başladı. 30 Kasım'dı. O sabah erken emekliliğime ilişkin meşhur evrakları imzalamaya gelmiştim. Büronun yıpranmış duvarları arasında, çirkin sesli Çinli muhasebeci ve sekreteri bir ekranın arkasına eğilmişlerdi. Girişte Karamay'da evinde kaldığım arkadaşım Aynur, sinirli bir hâlde işaret parmağıyla şalının uçlarını büküyordu.

Karamay'a geldiğimde Aynur, bana her zaman yemek ve barınma imkânı sağlardı. Şehir merkezinde yalnız yaşıyordu. Kocası vefat etmişti. Oğlu Hekim, güneydeki bir şehirde okuyor, kızı Münire ise Fransa'da yaşıyordu. Şirkete giderken, arabada fikrini söylemeden edemedi: "Her şeye rağmen, birkaç evrak için bunca yol, biraz tuhaf değil mi?" Onu üstünkörü, dikkati dağılmış bir kulakla dinliyordum. Onu tekrar gördüğüme seviniyordum. Anılarıma sadık kalan manzara, arabanın camından akıp geçiyordu. Beni fazla endişelendirmek istemiyordu. "Ne de olsa bu ülkede acayiplikler çokça

var!" diyerek sohbeti bitirmişti. Sonrasında da daha sıradan bir muhabbete geçmişti.

Küçük ofiste, olası bir tuzak arayarak evrak yığınını özenle didik didik ettim. Odaya üç adam girdiğinde iki sayfa kalmıştı. Onlar uzun boylu Uygurlardı ve sivil kıyafetler giymişlerdi. Aynur titreyerek onlara baktı. Ansızın altın rengi teni, zeytin yeşiline dönüştü. Onlar polisti. Ama Kerim beni uyarmıştı, bu yüzden endişelenmedim. Kafamda onun güven verici kelimelerinin yankılanmasıyla, gelmelerini bekliyordum: "Fransa'dan geldiğini hatırla ... Adımını atar atmaz senin iki haftalık bir süre için geldiğini anlayacaklar. Kaçınılmaz olarak seni sorgulayacaklar. Endişe etme!". Adamlar tutuklanmamın gerekçesini söylemediler. Onlardan biri kayıtsızca, "Size bazı sorularımız var.", "Bu acil bir şey, bekletilemez, şimdi bizi takip etmelisiniz." dedi. Daha iri olanı beni kelepçelerken, Kerim'in bilgece sözlerini Aynur'a tekrarladım: "Niçin korkuyorsun? Korkma!". Koridordan çıkmadan önce, ona cesaret veren son bir bakış attım. Şaşkın bir yüz ifadesiyle başını salladı.

Daha sonra tuvalete kusmaya gittiğini söyledi.

Devamı Karamay'daki Kunlun Karakolu'nda yaşandı. Oraya ulaşmak için şirketten on dakikalık araç yolculuğu yaptık. Arabada bana soracakları soruların cevaplarını hazırlıyordum. Darbeleri bekliyordum. Tüm eşyalarımı karakolun müracaat bölümüne bıraktıktan sonra beni küçücük ve kimsenin olmadığı bir odaya götürdüler. Sorgu odası. Daha önce hiç görmemiştim: Polislerin sandalyelerini sorgulananınkinden, yani bu durumda benimkinden, ayıran bir masa. Klimanın

sessiz vınlaması. Bir köşede kötü temizlenmiş beyaz bir tahta. Soluk ışık.

Fransa'ya gitmemden, gidiş gerekçelerimden, La Defense'da bir kantindeki ve sonrasında bir fırındaki işimden konuştuk. Kendimi tüm hamlelere hazırlamış olduğumdan dolayı karşılıklı konuşma hoş bir pinpon oyununa dönüştü. Topu karşılıklı bir birimize gönderiyorduk: Onlar soruları, ben cevapları. İyi polisler bana Fransa'nın anlatıldığı kadar güzel olup olmadığını, orada kocam ve çocuklarımla mutlu olup olmadığımı, yiyeceklerin iyi olup olmadığını soruyorlardı. İçlerinden biri bana bir şişe su uzattı. Kabul etmedim. "Çok yorgun değil misin?" sorusunu yöneltti. Daha sonra sorgulanan kişiyi, tartışma yatağında pinekletmek için yapılan bu oyunlara karşı dikkatli olacaktım. Ama bu defa dikkatli değildim.

Nitekim onlardan biri burnumun dibine bir fotoğraf koydu. Kanım çekilmişti. Binlerce yüz içinde onu tanıyacaktım. O etli gamzeler. Ortasında kaybolan ince burun. Resmi kendime yaklaştırdım. Aman Tanrım! Gülhumar idi. Ona aldığım siyah paltosuna gömülü hâlde, Paris'teki Trocadéro Meydanı gibi bir yerde poz vermişti. Fotoğrafta gülümsüyor, elinde küçük bir Doğu Türkistan bayrağı. Sürgündekilerin temsilcisi olan kurum, Fransa Uygurları Derneği tarafından Şincan'daki Çin baskısını kınamak için düzenlenen gösterilerden birinin sonunda çekilmişti.

Fransa'da, çok siyasallaşmış olsun ya da olmasın, bu toplantılar her şeyden önce, doğum günleri, bayram ve Nevruz, bahar şenliği gibi bir araya gelme vesileleridir. Oraya Şincan'daki baskıyı kınamak için gidilebilir ama aynı zamanda Gülhumar

gibi oradaki arkadaşları görmek, Şincan'ı terk ederken kaybettiğimiz ilişkiler ağını yeniden kurmak için gidilebilir. Bir dönem Kerim sıkça bu toplantılara katıldı. Kızlar o tür toplantılara bir veya iki kez gitmişlerdir. Ben hiç gitmedim. Politika, daha önce de söylediğim gibi, bana göre değildi. Şincan'ı terk edince, ilgisizliğim daha da artmıştı.

Adam aniden masaya yumruğunu vurdu.

— Onu tanıyorsun değil mi?

— Evet, o benim kızım.

— Senin kızın bir terörist.

— Hayır. Neden bu gösteride olduğunu bilmiyorum.

Defalarca tekrarladım: Bilmiyorum. Orada ne yaptığını bilmiyorum. Yanlış bir şey yok, yemin ederim kızım terörist değil. Kocam da değil. Sebebini bilmiyorum...

Anılarım karıştı. Sorgulamanın geri kalanı aklımda kalmadı. Sadece bu fotoğraf, saldırgan soruları ve beyhude cevaplarım. Otuz dakika mı yoksa dört saat mi sürdüğünü bilmiyorum. Sorgulamanın sonunda sinirlendim: "Bitirdik mi? Gidebilir miyim?" İçlerinden biri kalın bir sesle cevap verdi: "Bitmedi, Gülbahar Heyithacı, her şey daha yeni başlıyor."

Mideme taş gibi bir şey oturmuş hissederek, eşyalarımı geri aldım. Dışarısı neredeyse karanlıktı. Telefonum Kerim'den gelen birkaç cevapsız çağrıyı gösteriyordu. Saat 17.30 idi, saat 10'dan beri herhangi bir yaşam belirtisi vermemiştim. Yedi saatten fazla bir süredir benden haber almamıştı. Şincan'da bu süre sonsuzluk gibidir. Kerim'i titreyerek geri aradım. "Neredeydin? Ben endişelendim! İyi misin?"

Ona her şeyi anlattım. Polisin önünde dökmediğim gözyaşlarım yanaklarımdan boynuma, aşağıya süzülüyordu. Sonra şaşkın gözlerim şişti ama biraz canlandı Aynur'un evine sendeleyerek gittim. Beni yüreğine bastırıp sarılarak, "Allah'a şükürler olsun, çıkmana izin vermişler!" dedi. Ben o kadar emin değildim. Birkaç saat içinde kendi ülkemde rehine olmuştum. Çin pasaportum olmadan Şincan'ı terk etmem imkânsızdı. Burada kalmaya mahkûm oldum, 11 Aralık'ta dönüş uçağıma binip binemeyeceğimi soruşturmak gidişatı belirleyeceği için dönüş uçuşumu askıya aldım.

Kanunun emrettiği, tahammülü güç bir beklemeyle günler geçiyordu. Beni sorgulayan polis, nerede olduğumu kontrol için her gün beni arıyordu. Her telefon görüşmesiyle, Fransa'ya dönme umudu biraz daha çöküyordu. "Bazı hususları yine kontrol etmemiz gerekiyor", "beklemek gerekiyor" diye cevap verir, "sabırlı olmalısın" cümlesini de sinsi bir sadizmle eklerdi. Kafesteki aslan gibi, bulunması imkânsız bir çözüm arayışıyla Şincan'ı arşınlıyordum. Gulca'da, annemin evinde, Karamay'da Aynur'da. Kimse bana bir çare söyleyemiyordu. Dahası pasaport sorunlarımı arkadaşlarımla konuşmam, onların başını belaya sokabilirdi. Akşamları onlarla bir restorandayken, kadın mı erkek mi hatırlamıyorum bir komşuma konuya ilişkin bir kelimeyi ağzımdan kaçırdım. "Polisler kabalaştı, evet, gittikçe daha kötüleşiyor yavrum." diye sohbetlerin gürültüsünde fısıldamıştım. Yakınlarım cesaretten yoksun değillerdi, yine de onların, resmi oldukları için hayal kırıklığı yaratan cevapları, hepsinin nasıl bu ülkenin rehineleri olduğunu anlamamı sağladı! Dualarını ve iyi dileklerini ifade etmek dışında arkadaşlarım ve ailem bana hiçbir yardımda bulunamıyorlardı.

Haftalar geçiyordu ve onlarla birlikte, polis karakolundaki masanın üzerinde ismimin yazılı olduğu dosyaya yığılmış sahte ithamları düşünüyordum. Bu git-gellerle tükenmiş bir hâlde, yavaş yavaş Şincan Uygurlarına özgü bir tahammül durumuna büründüm. Çin Yeni Yılı arifesine kadar. O gün polis beni, bilmem kaçıncı kez aradı ve bu sefer sesi soruşturmadaki gelişmelere işaret eder tarzdaydı. "Hemen Karamay'a geri dönmelisin, acil!" Bana oynadıkları oyunlardan biri olduğuna inanarak sinirlenmiştim. "Yapamam, annemin evinde bayramı geçiriyorum." diye kendisine cevap verdim. "Ya sana pasaportunun iade edileceğini söylersem?"

Kanım dondu. Ertesi gün annemi öptüm ve sonra umutla dolu bir hâlde ilk uçakla Karamay'a gittim. Ne kadar saftım! Polis bana pasaportumu geri vermeyecekti elbette. Bu sadece bende kalan azıcık soğukkanlılığı da ezmek için başka bir taktikti. Her zamanki gibi bir dizi sorudan sonra, dosyamın kapatılması için idari ve tıbbi formaliteler olduğunu sanıyorum, beni Karamay Gözaltı Merkezi'ne götürdüler. Birkaç saat sürmüştü ama bana sanki sonsuz gibi gelmişti.

Elli gün önce evime dönmüş olmam gerekiyordu. Boulogne'daki apartman dairesinde Kerim, Gülhumar ve Gülnigar içten içe kendilerini yiyip bitiriyorlardı. Şincan'daki aile telefona cevap vermiyordu. Arkadaşlar da. Beni kimse görmedi. Karamay'da hava -30 dereceye yaklaşarak tehlikeli bir şekilde düşmeye devam ediyordu.

Bu sırada Kerim'in aklına bir fikir gelmiş: "Neden Şincan'daki istihbarat ajanları ile iletişime geçmiyorum?" Onların dosyama erişimleri vardı. Kesinlikle nerede kilitle-

nip kalındığını bilirler. Kerim onlardan birini tanıyordu. Bu adam ona borçluydu.

Yaz tatillerinde Şincan'a gidebildiğimiz zamanlarda, valizlerimizi daha yeni açarken Kerim'in telefonu çalardı. Telefonun diğer ucunda kimliği belirsiz biri olur ve bir adam kendini tanıtırdı. Bu adam onu şehirdeki bir otel odasında çay içmeye davet etmekle yetinir, gerçek kimliğini ve görevini açıklamazdı. Bu teklif bize fazla tuhaf gelmezdi. Bir Çinli için böyle bir teklif fazla tuhaf olabilirdi ama bir Uygur için değildi. Dahası Kerim gibi bir mülteci için hiç değil. Çin'de bir polis size, "bir çay içmeye gel" dediğinde bundan neyin kast edildiğini herkes bilir. Bu bir sorgulama celbidir. Biz onu reddetmeyiz. Böylece adam otelin adresini Kerim'e aktarır, sonra telefonu kapatırdı.

Konuşmalar, karakolların rutin kontrollerine benzemiyordu. Hayır, bu adamlar gerçekten iç istihbarat ajanlarıydı. Saniyeler içinde, ses tonlarını sert şantaj tekniklerine çeviren sorgulama sanatını kullanan bu adamlar üst düzey görevlilerdi. Hareketlerimizi ve gidip geldiğimiz yerleri izlemek için özel olarak tayin edilmiş görevlilerdi. Kerim'e, "Günlerin nasıl geçiyor, ne yapıyorsun? Ne iş yapıyorsun? Orada Uygurlarla temasın var mı?" ve sonra, aniden: "Fransa Uygurları Derneği'nin Rabia Kadir'in amaçlarına hizmet ettiğini biliyor musun? Bu kadın bir teröristtir, bundan haberin yok mu? Dernek etkinliklerine katılıyor musun? Bu insanlara yaklaşma." Kerim durumu idare etmişti. Otelin kapalı kapılar arkasındaki odasında, Fransa Uygurları Derneği'nin bünyesindeki sorumluluğunu ifşa etmeksizin, onları tatmin etmek

için yeteri kadar bilgiler vermişti. Zamanla o da sorgulama sanatını halletmeyi öğrenmişti.

Bilgi alışverişleri her zaman samimi ve hatta neredeyse dostçaydı. Ancak her iki taraf da zımnî, adı konulmamış anlaşmanın gerekçelerinin bilincindeydi. Talep edilene boyun eğmeyi Kerim hemencecik reddetseydi, onlar bunu bir çırpıda halledebileceklerdi. Şincan'dan binlerce kilometre uzaklıkta bile, Çin'in bir gözü sürekli Kerim'in üzerinde olacaktı. Komünist Parti, onun huzur içinde yaşamasına asla izin vermezdi. "Bizim emrimizde kalmalısın. Şincan'dan bize haber vermeden ayrılma, belki seni tekrar görmemiz gerekebilir. Ve sonra Fransa'ya döndüğünde Çin ve Ji Jinping hakkında güzel şeyler söylemeye çalış, tamam mı?" Kerim, birkaç saat sonra odadan çıkmıştı, rahatlamıştı ama teskin edilmiş miydi'?

Polis, Şincan'da hayatın her alanında öylesine vardır ki, saldıkları korkuya rağmen, polisle soruşturulan kişi arasındaki ilişkiler bazen tuhaf bir hâl alır. Kerim yine yüksek sesle ve net biçimde şunu söylemişti: Hayır, kimseyi satmadım! Bununla gurur duyuyordu. Rahatsız edici suskunluğu kesmek için şakayla "çay iyiydi, kaldım", diye fısıldardı. Ona göre, bu adamların "ilişkileri" koparması imkânsızdı ve bu nedenle telefon rehberinden onlardan birinin numarası yazılıydı. O gün, beni bir daha görememe düşüncesinin acısıyla tükenmiş bir hâldeyken, bu polisle yeniden bağlantı kurmaya karar vermiş.

Buna paralel olarak, 2017 yılının başında, Gülhumar, telefon rehberini didik didik incelemeye başlamış. Arkadaşlarının biri Karamay Propaganda Bürosu'nda çalışıyordu. Bir diğeri şehirdeki polislerden biriyle evlenmişti. Bu iki arkadaşı, bir

adres, bir isim, bir telefon numarası temin edebilirlerdi. İkisine de yazmış. "Merak etme, çok kimseyi özellikle de polisleri tanıyorum." diye WeChat[17] üzerinden biri cevap vermiş. Diğer arkadaşı, Karamay karakolları veri tabanında mutlaka yer alması gereken dosyamı incelemesi için kocasını ikna edeceğine söz vermiş.

Haftalar geçmiş. Gülhumar'ın endişeli hatırlatmaları cevapsız kalmış. Ta ki Karamay'daki ilk arkadaşının kendisine yardım etmekten uzak olduğunu anlayana kadar, WeChat'ta onu bloke ederek iletişimi kısa kesmişti. Ondan hiçbir şey alamazdı. "Bizimle iletişime geçmeyi bırak, kocamın başı belaya girecek." diye yazmıştı, sonradan ikincisi de ona. Gülhumar, aşılmaz sessizlik duvarına bodoslama çarpmıştı. Sonra sıra Kerim'e geldi. "Karın hakkında hiçbir şey bulamayacaksın. Denesem bile, dosyasına asla erişemem." diye cevaplamış ajan, kayıtsız bir şekilde. Kerim inanamamış, telefonda patlamış: "Bu nasıl mümkün olabilir?" bir yerde olmalı! Kaybolmadı!" Emekliliğini Karamay'dan uzakta bir yerde geçiren adam, "Biliyorsun, Şincan'da, hiçbir şey ülkenin geri kalanındaki gibi olmuyor." demiş. Kamplara gönderilenlerin dosyalarının veri tabanlarında görünmediğini söylemiş. Veyahut da o kadar derin bir şekilde gizlenmişler ki erişmek imkânsızdır. Şincan yönetiminde etkili makamlara sahip olanlar bile korku içinde yaşıyorlar.

Temas kurmak bir yana beni tanımak bile hapse atılmaya yol açacak bir bela hâline gelmişti. Sadece yurtdışından biriyle temas etmek bile sizin saatlerce sorgulanmanıza yol açabilirdi. Ajan ve Gülhumar'ın iki arkadaşına ne oldu? Takip mi

17 Çin merkezli mesajlaşma ağı.

edildiler, tehdit mi? Sorgulandılar mı? İşbirlikçilik yapmakla mı suçlandılar? Kerim ve Gülhumar bunları hiç öğrenemediler. Ancak bir şey kesindi: Ajan haklıydı. Şincan'da hiçbir şey Çin'in geri kalanındaki gibi olmuyordu. Birini ortadan kaldırmak pekâlâ mümkündü. Daha da kötüsü, kolaydı.

Gülhumar, yalnızca kendine güvenebileceğini anladı. Gülnigar çok gençti. Kerim, sesini daha yükseğe taşıyacak düzeyde Fransızcaya hâkim değildi. Gösteriler, Trocadéro'da dalgalanan bayraklar, mültecilerin yüzlerini açıkça göstermeleri bir şeye yaramıyordu. Bütün bunlar, izleyenlere sadece empati yapmaya ilham veriyordu, eyleme geçmeye değil. Her neyse, Gülhumar protestoları hiç sevmedi. Bu yüzden "biçare küçük bir mülteci" olarak görülmekten nefret ediyordu. Avukatlar, politikacılar ve gazetecilerle tanışmak için elinden gelen her şeyi yapıyordu. Amacı: Başıma gelenleri kimsenin görmezden gelmemesiydi.

4. BÖLÜM

30 Ocak 2017

Marşın nakarata dönüşen uğultusu gittikçe yükseliyor; sanki bir el radyodaki ses düğmesiyle oynuyormuş gibi. Daha yüksek... daha da yüksek... Bunlar dayanılmaz ciyaklamalar. Hayır, çocukların çığlıkları değil bunlar, Komünist Parti'nin şanını övüyorlar. Bir gözüm kapalı, dün geceki ateş içindeki kötü uykunun uyuşukluğu hâlâ devam ediyor; diğer gözümü açarken, şarkının yırtıcı ritmi beni sarıyor. Koğuşta ilk gün. Bu durum, fırlatana geri dönen bumerang gibi, iç organlarımı alt üst etmeye başlıyor: Azalmaya devam eden gözyaşları, çarptığını hissedemediğim kalbim, ıstırabın ağırlığı altında büzülen midem. Ve o lanet olası kirli ve çok ince giysiler... Zincirler yüzünden ayak bileklerimi bükmek imkânsız. Ne kadar uyudum? Birkaç dakika? Bir saat? Bana doğru kıvrılıp yatmış bu esmer genç kadın da kim?

Bakışlarım odanın çıplak, gri duvarlarında dolaşıyor. Pejmürde ayrıntılar, gece gündüz bizi aydınlatmaktan asla bıkmayan gösterişli neonların altında üzerime saldırıyor.

Ama derhâl gardiyanların ayak sesleri duyuluyor. Kızlar, yeni gelenler, başlarını gri battaniyelerden çıkarıyorlar, etrafa boş gözlerle bakıyorlar ve avuç içleri uylukların üzerinde olacak şekilde, yatakların kenarında iplik gibi dizilip oturuyorlar. İki Uygur ve yedi Çinli var. Aynı özelliklere sahip değiliz. Biz aynı halktan insanlar değiliz. Uygurlar, yaşlılığın kırışıklıkları altında bile zeytin derisine, neredeyse mat ve köşeli hatlara sahiptir. Çinlilerde, Doğu halkının açık renkli ve kalın tenliliği vardır. Kadınlar zayıftır, Uygurların vücut hatlarına sahip değillerdir. Onların kökenleri Asyalıdır, bizimki ise Türk!

Hareketlerini takip ediyorum, iki korumanın eşlik ettiği bir çalışan, belli ki bir aşçı odaya giriyor. Kızlar kâselerini alıyorlar, ben de aynısını yapıyorum. Eller bir parça sert ekmeği bana uzatıyor ve kaseme dökülen sıvının iğrenç sesini duyuyorum: Kararmış pirinç çorbası. Başım dönüyor. Bütün bunlar gerçek mi?

Kızlar arasında genç Ayşem'i tanıyorum. Dün gece beni burada karşılayan oydu. Şiddet ve adaletsizlikle dolu bir günün sonunda, onun gösterdiği yakınlık kalbime işlemişti. Ayak bileklerimi zincirlerin sıkıştırmasıyla sallanarak dolaşırken, bana yatılacak koğuşu tanıttı: "Yıkanmak" için ince bir suyun aktığı cılız lavabo, ihtiyaç gidermek için plastik kova, her akşam içine tıkışmak zorunda olduğumuz ince battaniyelerin serili olduğu demir yatak ranzalar.

"Yıkanmada yardım ister misin?" diye bana sordu. El yordamıyla saçlarımı duruladı. Zincirlerin ağırlığıyla sendeleyerek onu güldürdüm. Denilebilir ki bu sendeleme, aptal bir palyaçonun büyük bol pantolonuna takılması gibi bir şeydi. Birlikte bir asabi kahkaha patlattıktan sonra, uyuyanlar arasında bana yer açtı.

"Ne zamandır buradasın?" diye fısıldadım korkunç sentetik bir battaniye ile kendimi paketlerken. "İki ay" diye cevap verdi.

Ayşem, yirmi iki yaşında, neredeyse Gülnigar'la yaşıt. Beline kadar inen ipeksi siyah saçları var. O, kayınvalidesi Türkiye'deki tanıdık bir mülteciye para gönderdiği için tutuklanmıştı. Gönderen muhtemelen çocuklarından biriydi ama Ayşem bunu söylemek istemiyor. Polis evlerine geldiğinde herkesi tutuklamışlar: Kayınvalidesi, kocası ve kendisini, iki ay önce. Daha sonra, gözaltındaki kayınvalidesinin bacaklarını kullanamaz hâle geldiğini öğrenmiş. Onu sorguya, tekerlekli sandalye ile götürmüşler.

Yetkililerin gözünde yurtdışında yaşayan veya orayla temas kuran Uygurlar en tehlikeli olanlardır. Onlar casus olarak kabul edilirler. Onlar için "büyük Batı ihanetine" eşit yargılama öngörülür. Hücreye atıldığından beri, diğerleri Ayşem'in "siyasi nedenlerle" burada olduğunu söylüyorlar. Bu bizi ortak bir noktada buluşturuyor.

Duvarın köşesine monte edilmiş mikrofondan bir cızırtı duyuluyor. Benim anlayamadığım Mandarin dilinde kelimeler söyleniyor. Doğu Türkistan'da Mandarincem mükemmeldi ama eve döndüğümüzde Uygurca konuşuyorduk. Şirkette sadece durum gerektirdiğinde Mandarin kullanırdım. Fransa'da bu dili kafamın bir köşesine itmiştim.

Aa, buradaki kameralara dikkat etmemişim. Duvarın köşesinde onlardan biri göz kırpıyor. Kamera, lavabodan yatağa, yataktan lavaboya gidip gelen bizleri izlemek için kafasını çeviriyor. Zzıttt, Zzııttt. Dayanılmaz bir şey. Bu kamera bizimle dalga geçiyor. Bizi aşağılıyor. Ona odaklanıyorum ve içimdeki bütün öfkeyi boşaltmaya çalışıyorum. Yanaklarımdan

aşağı süzülen gözyaşlarının örttüğü bakışlarımdaki nefreti kameraya yöneltiyorum. Cızırtılı ses, monologuna devam ediyor. "2 numara? Mevcut!, 3 numara? Mevcut!" Yataklarının kenarında dizilmiş kızlar, numaralarının okunması sırasında, asker gibi dikilip ayakta duruyorlar. Ben de titreyerek aynı şeyi yapıyorum.

Bu askeri ritüele ek olarak, beynimizi sulandırmayı mı, boş zamanlarımızı doldurmayı mı yoksa kamplara konulurken bizi yeniden şekillendirmeyi mi amaçladıklarını hâlâ bilmediğim bir dizi başka egzersiz vardı. O sırada bunu düşünmedim. Bu arada kampların varlığından haberim bile yoktu. O anlara odaklanıyorum: 202 numaralı koğuşta, davranış kurallarını özümsemek, meşgul edilmediğim zamanlarda kafamı işgal eden karanlık düşüncelerden kaçmama imkân veriyor. Üstelik bu kuralları özümsemek, en ufak bir yanlış adımın bizi maruz bırakacağı cezalardan da kurtarıyordu.

Yoklama biter bitmez, fısıldaşmalar hücreyi kaplıyor. Yükselen mırıltılar arasında Ayşem bana yaklaşıyor. Hasır yataklarımızın önündeki ana duvara yapıştırılmış dikdörtgen bir afişi işaret ederek, "öncelikle bunu ezberlemelisin", dedi. Uygurca ve Çince yazılmış olan afiş, 202 numaralı koğuşun kurallarını sıralıyor. Bunlar, gerçekte var olmayan, akla ziyan görevler ve sahte haklar dizisiydi. Bunları baştan sona öğrenmek zorundaymışız; çünkü her sabah onları söylemek gerekiyormuş. "Görünmeyen ses, sıklıkla içimizden birini rastgele çağırır. Çağrılan kadın ayağa kalkmak, kolları vücuduna bitişik olarak esas duruş vaziyetinde durmak ve bu kuralları Mandarin dilinde söylemek zorundadır." diye devam etti açıklamasına yeni arkadaşım. "Eğer tereddüt edersen

veya unutursan, cezalandırılırsın!" Cezalandırılmak? Bize ne yapacaklar? Soğuk ve gri duvarın üzerindeki kurallara odaklandım. Onları su gibi içtim. Cezalandırılmak istemiyorum çünkü. Asla! Bu yüzden öğreniyorum:

- Uygurca konuşmak yasaktır.
- Dua etmek yasaktır.
- Kavga etmek yasaktır.
- Açlık grevine gitmek yasaktır.
- Hasta bir kişinin tıbbi bir tedavi görmesi gerekiyorsa, bundan kaçınması yasaktır.
- Emirlere uymamak yasaktır.
- Duvarlara resim yapmak/çizmek yasaktır.
- Hijyen kurallarına uyulmaması yasaktır.

Haklar arasında ise, "ibadetini serbestçe yapmak!" ve "savunması için bir avukat tutmak![18]" cümlelerini gördüm.

Bunları ezberlemek benim ilk direniş eylemimdi. Her şeyi ezberledim, onlara beni cezalandırarak, aşağılama şansını veya bundan dolayı beni cezalandırma zevkini vermemek için hepsini ezberledim.

18 Gülbahar, tutuklu bulunduğu süre boyunca, tekrarlayarak yaptığı başvurularına rağmen savunması için hiçbir zaman avukat tutamayacaktır.

5. BÖLÜM

15 Nisan 2017

Cezalandırıldım ama nedenini bilmiyorum. Gardiyan bir sabah geldi ve zincirlerimi tek kelime etmeden yatağın parmaklıklarına bağladı. Bu iki hafta önceydi[19]. O andan itibaren hurda yatağın kenarında kalçalarım toz içinde oturarak yaşamaya başladım. Gece olduğunda kendimi yatağın üzerine çekmek için can atardım.

Etrafımda, 202 numaralı koğuştaki hayat, gece ve gündüzün tüm anlamını yok eden kahrolası neonun altında tanımlanamaz biçimde yeniden başlıyordu. İşte böyledir mahkûmluk: Verilen öğünler, burada neler olup bittiğini ifşa etmemeleri için özel olarak seçilmiş sağır-dilsiz aşçılar tarafından getirilen alelade yemeklerin bir tür yer değiştirmesinden başka bir şey değildi. Pirinç veya mısır unu çorbası, lahana çorbası, kuru ekmek, haftada bir yumurta. Ellerimle belimin iki tarafını

19 Gülbahar, 1 - 20 Nisan 2017 tarihleri arasında yirmi gün yatağına zincirlendi..

sıkıştırdığımda iki işaret parmağım ve iki başparmağım birbirine değecek kadar zayıfladım.

Burada mahkûmiyet, turuncu hapishane tulumları içinde parlayan halka geçirilmiş yüzlere sahip zombilerin geçit törenidir ayrıca. Oda, paylaştığımız eski lavabo gibi doluyor ve boşalıyor. Gün boyunca, Çince ses, mikrofonda bağırıp duruyor. Başı çevrilip duran kameranın sürekli yönlendirmesiyle, mikrofondaki ses her hareketimizi yönlendiriyor, kontrol altında tutuyor. Geceleri, gözlerimi kapatmaya fırsat bulabildiğim iki-üç saatlik uyku sırasında bile beni sürekli takip ediyor.

İki buçuk ay önce geldiğimde dokuz kişiydik. Bugün neredeyse tamamı Uygur olmak üzere 30 kadınız. İsimlerini unutuyorum. Biri Mekke'ye gitti diye, bir diğeri yasaklı dini CD'leri satmakla, diğerleri ise alkolsüz bir düğüne katılmakla veya başörtüsü takan bir arkadaşının doğum gününe katılmakla suçlanıyor. Ayşem, her gün yıkanmama ve tuvalete gitmeme yardım ediyor. Bana kovayı getiriyor. Saçımı havluyla kurutuyor. Bir süreden beri de bana "anne" diye sesleniyor.

Günlük hayatımızın ölümcül monotonluğunu sadece rejimin yasalarının öngördüğü sorgulamalar bozuyordu. Tek umudum da onlardı; polisin, Şincan'da bir polis karakolunda bulunan dosyamı inceleyip bana karşı suçlamaları hakkaniyetle değerlendireceği temennisi.. Fransa'da ise Kerim, Gülhumar ve Gülnigar'ın nerede olduğumu bilebilmek için yerleri ve gökleri birbirine kattıklarına olan inancım. Konuşmaları ne kadar çok aklımda tutarsam, o kadar az unuturum diyordum.

202 numaralı koğuşta, her anons bir olaydır. Mikrofondan gelen ses kayıt numarasını bağırır: "Yedi numara sorgulamaya!" Yedi numara gruptan ayrılır ve menteşelerin gıcırtısının

duyulduğu kapıya yanaşır. Gözler, yarı endişeli, yarı kıskanç şekilde ona çevrilir. Giden kimileri bazen geri dönmez. Parlak neonların altında bir kış akşamı belirdikleri gibi aniden yok olurlar. Onlara ne olduğu asla bilinmez. Serbest mi bırakıldılar? Bazıları buna inanmak isterdi. Benimse hiçbir öngörüm yoktu. Her seferinde, numaramı anons ettiklerinde ölüm cezasına çarptırılma korkusu içime işliyordu. Bunun olup olmayacağını bilmiyordum. Bildiğim şey, dosyamın onlara zor anlar yaşatıyor olduğuydu.

Üç kez sorgulamaya çağrıldım. Hücredeki kızlar bana "Çok fazla." dediler. Ayşem bile, "Bu iyiye işaret." diye fısıldamıştı. Kerim benimle gurur duyacaktı. Polisin önünde gururumu kaybetmiyorum. Ben asla değişmem. Belki de bu yüzden beni yatağa bağladılar, son seferinde çok ileri gitmiştim.

Birkaç gün önceydi. Sorgu odasına gidebilmek için, zemini lino[20] ile kaplı, penceresiz bir koridor boyunca yürümek zorundasınız. Polis ellerimi arkamdan kelepçeledi ve kötü kokan siyah yün bir kapüşon torbayı başıma geçirdi. Demir kapıların arkasında, koridor boyunca sıralanmış koğuşları algılıyorum. 204, 206, 208. Sanırsın ki bomboşlar. Yine de ben boş olduklarından şüpheliyim, bu hücreler de 202 gibi tıka basa dolular. Her bir koğuşa bu insanları tıklım tıklım dolduranlar kimlerdir? Solda bir başka koridor ortaya çıkıyor: Sorgu odalarının koridoru. Kilitlerin açılma sesleri, ağır bir hareketle itilen kapılar. Görünmez bir el kafamdaki tor-

20 Lino (Linolyum), genellikle lino olarak kısaltılır, katılaşmış keten tohumu yağı (linoxyn), çam reçinesi gibi malzemelerden yapılan muşamba zemin kaplamasıdır.

bayı çıkartıyor. İşte baştan beri beni sorgulayan polislerden Ablacan'ın karşısındayım.

O bir Uygur kadın, bir baston gibi. 1,5 metre boyunda, açık, zayıf bir yüze sahip. Üniforma giymiyor. İki buçuk aydır işkencecim olmasaydı, gülümsemesi bana sıcak gelebilirdi. Her zaman olduğu gibi, gardiyanlara, karşısındaki sandalyeye beni oturtmalarını emretti. Her zamanki gibi, bana eşlik eden iki kişi bunu itirazsız yaptılar. Ağrıyan bileklerimi iki kelepçeyle kolçağa vidaladılar, sonra odadan çıktılar. Bir parmaklık demirleriyle kaplı bir duvar bizi birbirimizden ayırıyordu. Solunda içi fotoğraflarla doldurulmuş kırmızı bir klasör ve altta gevşek bir yaprak var: Dosyam.

Her seferinde sinir harbi şöyle başlar: Ablacan gözlerinin önündeki kâğıt sayfalardan oluşan paketi açar, boğazının gıcıklanıyormuş gibi çıkan kesik öksürükleri odanın sessizliğini bozarken, o, sanki her bir fotoğraf veya belge üzerinde odaklanmış gibi umursamazca dosyayı inceler. Bu sırada, âdeta kartlarını inceleyen, güçlü ve zayıf yönlerini tartan bir oyuncuyu andırır. Bunlar arasında, Paris'teki gösteride Doğu Türkistan'ın gök mavisi bayrağını sallayan Gülhumar'ın fotoğrafı da vardır. Gülen gözleri ve parlak gülümsemesi, maaş bordrosu ile kira sözleşmesi arasında donuklaşır. Bu fotoğraf, evraklardan oluşan paketin bel kemiğiydi, beni dört duvar arasında tutmalarının tek sebebi de buydu. Sorgulamalar sırasında fotoğrafın altını birkaç kez çizer ve masanın bir köşesine görünür bir şekilde yerleştirir. Ve saatlerce süren sorularını aynı cümleyle noktalar: "Kızınız bir terörist!". Ben de bu sorulara saatlerce aynı cevapla şiddetle karşı çıkarım: "Hayır, kızım terörist değil! Bu gösteride ne için olduğunu bilmiyorum."

O zaman zaten dağılmış olan zihnimi daha yormak için bana tuzaklar kurardı. Konuşma, Fransa'daki mültecilik yaşantımızın ayrıntıları üzerine yoğunlaşırdı: "Fransa'da hayat güzel mi? Orada ne iş yapıyordun?" Sonra aniden, burnumun dibine yurtdışında sürgün yaşayan bir Uygur'un fotoğrafını uzatırdı:

— Peki, şu adam, onu tanıyor musun?

— Hiç görmedim.

— Ya şu kadını? Ya şu adamı?

— Onları da tanımıyorum, sana söyledim.

Doğru değildi. Bazen Avrupa başkentlerindeki protestolarda çekilen fotoğraflar arasında bir tanıdık veya arkadaşın yüzü beliriyor. Ama yine de inkâr ediyorum. Ablacan'a bu fırsatı verirsem, mahvolurum: "Teröristlerle" tanışıklığım olduğunu patronuna rapor edecek ve bu hapishaneye tek yönlü bir bilet olacak. Ya da daha kötüsü, ölüm cezası. Bu yüzden saldırıları savuşturmak için dişlerimi gıcırdatmaya devam ediyorum. Artık onun taktikleri karşısında şaşkınlığa düşmüyorum. Taktiklerinin tüm hilelerini biliyorum. Fotoğraflar önüme karmakarışık şekilde yığılıyor. Tespit edilen simalar koleksiyonuna hayran kaldım. Benim yaşımdaki kadınlar, Kerim'in yaşındaki erkekler ama aynı zamanda genç, ergen yüzler. Neyi yanlış yaptık? Çin, tüm dünyada, Uygur gençlerinin peşinde. Sürgündeki bir genç hangi yönden tehdit olabilir? Komünist Parti bizi fareler gibi takip ediyor.

Ne kadar çok direnebilirsem, o kadar çok suçlamayla dolu o kalın dosyanın beni korkutmak için bir tuzak olduğunu daha iyi anlıyorum. Konuşma, çoğu zaman, Şincan'dan ayrıldığımız 2006 yılından sonraki, bürokratik ayrıntılar yığını üzerinden devam

ediyor. Ablacan, yurtdışına çıkabilme ile ilgili Çin prosedürlerinin dipsiz çukurunda kayboluyor: Dairemizin kiralanması, kızların okulunun sona ermesi, şirkette ücretsiz izne ayrılmam... Şüpheli bakışları ve aptalca soruları beni hep rahatsız ediyor. Sanki "Bir toplantıda kamu düzenini bozmaktan" hapsedildim ve bu yetkili niye bana evrak işlerinden söz ediyor?

— Fransa size neden on yıllık oturma izni verdi?

— Bilmiyorum, yabancılar için oradaki prosedür budur.

— Pasaportunuz sadece beş yıl geçerliydi.

— Elçilikte yeniledim.

— Fransa, senin gibi teröristleri koruyor mu?

— Bilmiyorum, bunu ancak onlara sormalısın!

Açıkçası ellerinde benim üzerime atacakları pek bir şeyleri yok. Bunun kanıtı, tehdit ve sindirmenin kısa sürede, kırmızı klasör altında geçirilen günlerin bir yöntemi hâline gelmesidir. O anlarda, yorgunluk bedenimi kuşattığında, Rabia Kadir[21]'in cesaretini aklıma getiriyordum. Kendisi, ABD'de siyasi mülteci olan kocasına "hassas" belgeleri ulaştırdıktan sonra, "devlete ihanet" suçundan 1999'dan 2005'e kadar Urumçi'de hapsedilmiş olan bir kadın ve yurtdışındaki sürgün Uygurların yüzüdür. 202'nin mahkûmları olan bizler için Rabia Kadir, bir cesaret timsalidir. Altı yıllık mahpusluğunun iki yılını karanlıkta, dört metrekarelik bir hücrede, hücre hapsinde geçirdi. Onun metanetini düşünmek bana da güç veriyor.

21 Artık Washington'da yaşamakta olan Rabia Kadir, 2006'dan 2017'ye kadar merkezi Almanya'nın Münih şehrinde bulunan Dünya Uygur Kurultayı'nın başkanıydı.

— Fransa'da casuslarımız var. Eğer bize yalan söylersen, onlar bize gerçeği söylerler. Bizden korkmalısın.

— Size ancak masum olduğumu söyleyeceklerdir! Korkmuyorum çünkü hiçbir şey yapmadım!

— İnkâr etmeye devam edersen Fransa'ya asla dönemeyeceksin, beni duyuyor musun? Kocanı ve çocuklarını bir daha asla göremeyeceksin!

— Sorun değil, hayır, hiç sorun değil. Orada mutlu oldukları sürece ben de mutluyum.

Sanırım bu sefer onu kızdırdım.

Bu zincirler canımı acıtıyorlar. Yatağa zincirlendiğimden beri ayak bileklerim, onların ağırlığından şişti. Her ne kadar hiçbir pencere, mevsimi görmemize müsaade etmese bile 202 numaralı koğuşta bir bahar havası vardı. Koğuşumuzla bitişik olan kapı, çatısı olmayan kapalı, gökyüzünün kare gibi göründüğü bir avluya açılır. Zaman zaman gardiyanlar avluya gitmemize ve bacaklarımızın uyuşukluğunu gidermemize izin veriyorlardı. Avlunun duvarlarını kemiren dondurucu soğuk, kısa süre önce yerini göz kapaklarımızı kurutan çöl tozuyla dolu hafif bir esintiye bıraktı. Sayılı dakikalar boyunca, hoparlörden yükselen emirlere uygun bir ritimle toprak zemini çiğniyoruz. Zincirli ve aşağılayıcı bile olsa bu egzersizi özlüyordum.

Odanın duvarlarından biri gibiydim. Kızların da gezindiği avludan görünen kare gökyüzünü, sessizce seyrediyorum. Bazen gardiyanlar, değişken iklim gibi, sertliklerini yumuşatırlar. Akşam yemeğinden önce, bazen birimiz dans etme cüreti gösterir. Burada Uygur müziği yasaktır. Kimse bu konuda imada dahi bulunmaya cesaret edemez. O zaman, bazıları-

mız bizim için değerli olan çeşitli şarkıların notalarını hayal ederler. Onları mırıldanamazlar ancak birden bire odanın içinde yankılandıkları hissedilince, kızlar birkaç çekingen hamle yaparlar. Kızlardan biri arkadaşını elinden tutup oyuna davet eder ve o da yanındakini. Uygur dansı, uçuşan etekleri dalgalanmaya bırakılmış gibi rakseden ve kıvrılan bedenler üzerinden özgürlüğünü geri alır. Bu kısa anlarda, hâlâ umutlu bekleyişin çizgilerini kaybetmemiş çehreler gevşer. Ben de biraz hayal gücüyle yeleklerde ışıldayan payetleri, birinden diğerine zıplayan dansçıların ayakları arasında buruşan ipekli kostümleri, bileklerde çarpışarak birbirlerine cevap veren bileziklerin tıkırtısını duyabiliyorum. Evet, biraz hayal gücüyle Gülhumar'ın düğününü hayata döndürüyorum.

Kadınları izlemeyi severim ama dans etmeyi hiç sevmedim. Bu, bir Uygur kadın için şaşırtıcı. Şincan'da, çölün sessizliği ile mobiletlerin gürültüsü arasında, nağraları (davul), sunayları (zurna) ve dutarları ile müzik vardır. Bu müzik, sokak köşelerine, dini bayramlara ve resepsiyonlara davet edilirdi. Sesler, notaların yatağında ağıt yakar ya da coşturur. Tozlu fayanslar ve sönmeyen neon ışığı arasına sıkışmış olarak, burada dans etmemize neden izin verdiklerini anlayamıyorum. Bizim onurumuzu ve ismimizi çaldıktan sonra, neden bize bu zevki yaşatıyorlar? Belki birkaç dakika sonra bizi yeniden boğmak daha iyi olduğu içindir. Belki de bizi, Çin'in Uygur kültürünü yok etme gerçeğinin sadece bir yanılsama olduğuna inandırmak içindir. Her şeyi biz uyduruyor olmalıydık.

Bununla birlikte bizler, hiçbir suç işlememiş olan bizler, yine de suçluyduk çünkü bal gibi tutukluyduk! Bu, Çin Komünist Partisi'nin baskı kurma sanatıdır. İzin verirken

sürgün etmek, onurlandırır gibi yapıp hizaya getirmek, hapse atarak eğitmek! Karamay'daki arkadaşlarımızdan hiçbiri doğuştan ayrımcılığa uğradıklarını dile getiremezlerdi. Ocak ayında bir akşam yemeğinde, pasaport sorunlarımı çekinerek, huzursuz bir şekilde anlattığım bir arkadaşım, "iğrenç oldular, bu doğru" diye karşılık vermişti. Bir başkası bana, "iş bulmak gittikçe zorlaştı, evet Kerim haklıydı" demişti. Ancak her zaman olduğu gibi, özgürlük ve eşitlik yanılsamalarıyla ayrımcılık gizlendi. Bölge yöneticilerinin resmi törenlerde veya Çinlilerin, Uygur kadınlarının güzelliğini övücü iltifatlarıyla müzik ve dans oyunları onurlandırıldı.

Kafamızdaki müzik, gardiyanların ayak sesleri veya yemek zamanını duyuran mikrofonun cızırdamasıyla durduğunda, kadınlar birkaç dakika nefes nefese, boyunları gerilmiş durumda kala kalırlardı. Dansın içtenliğiyle şaşkınlığa uğramış, 202'de hâlâ çınlayan hayali notalarla mest olmuş bedenler titremeye başlardı. Ardından merdivendeki solumalar yeniden duyulur, zemindeki toz, ince bir film tabakası görünümüne bürünürdü. Zihinler, tekrar koğuşun yavan ve tekdüze hayatına dönerdi. Kadınlar bağdaş kurarak, bazen küçük daireler hâlinde otururlardı. Akşam olurdu. Düğün ve partilerin anılarıyla dolu mırıltılar yükselirdi. Fısıltıların akışına birkaç kahkaha katılırdı.

Çoğu zaman, sonrasını da konuşuruz cümlesi kullanılırdı. Bizler yarın veya yüz gün içinde sona erecek bir ara mekan ve zamanın sakinleriydik, kim bilir. Islak gözlerle üst üste yığılmış bir hâlde, bazıları hapishaneden bahsederdi. Kadınların daha önce oralara gönderilmiş erkek kardeşleri, amcaları vardı. Rutubet dolu yerlerdeki pis ve iğrenç olaylar -işkence, soğuk,

fareler, açlık, karanlık- anlatıldıkça sesler çatallaşırdı. Bunları dinleyip kalbim, içine taş konmuş gibi her ağırlaştığında midem kederle kavrulurdu: Ben hapse girmek istemiyorum, oraya gönderilirsem biterim, oradan sağ çıkamam...

Neyse ki kızlar "okullar" hakkında da konuşurlardı: Üst kademeler vasıtasıyla Gözaltı Merkezi'nden bir çıkış yolu. Fransa'da on yıl geçirdikten sonra baskı konusunda acemileşmiştim. Şincan'ı saran bu kampların nitelikleri beni ilk kez sarsıyordu. Bu gizemli oluşumları hiç duymamıştım. Hükümetin onları Uygurları "düzeltmek" için icat ettiği söyleniyordu. Ve sözde, iş bulmalarını sağlamak içindi. Ama benim işe ihtiyacım yok, ben Fransa'da yaşıyorum! Ve hâlâ Karamay'da yaşıyor olsaydım da, zaten bir işim vardı! Ben petrol mühendisiyim. 202'deki kadınlar bu yerlerde Çinli öğretmenlerin, sıradan bir okuldaki gibi eğitim verdiklerini söylüyorlar. Eğitimde başarılı oldukları onaylandıktan sonra (bu birkaç ay sürebilir), öğrenciler evlerine dönmekte özgürdüler (!)

Gülbahar ve Gülnigar'ın Karamay'daki mahallemizin okuluna sabah gitmeden önce giydikleri gibi buruşuk, yakalı siyah ve sarı üniformalar giymiş, siyah saçları beyaz tokalarla süslü öğrencilerle dolu sınıfları hayal ediyorum. Bunların hiçbiri benim için bir şey ifade etmiyor ancak yorgunluk ve ıstıraplı durumum uzun zamandır zihin açıklığımı alt üst etti. 202'den daha kötü ne olabilir? Tutuklu arkadaşlarımın tasvirleri benim karnımı da acıktırıyordu: Sıcak ve çeşitli türde yemekler, okul çocuklarının öğleden sonra kısa bir siesta için yatakhanelerine gitmek üzere boşalttıkları büyük bir kantinde servis ediliyor. Yatakhaneye akşam ve gece de girilebiliyor. Banyoda (bu kelimeyi duymayalı ne kadar çok zaman geçti) hizalanmış

sıra sıra aynalar, saçlarını ve makyajlarını yapmalarına izin verilmiş kadınların görüntülerini memnuniyetle karşılıyor. En önemlisi, öğrenciler! Ailelerine telefon edebiliyor. Eğer beni bu okullardan birine gönderirlerse Kerim'i veya ablam Medine'yi arayabilirdim. Onlara uyanamadığım bu kâbustan bahsedebilecektim.

Yemek vakti yaklaşıyor. Hiçbir saat bana bu vakti söyleyemez ama boş midem, sıkılan ıslak bir bez gibi kıvranıyor. Bazı kızlar, okulların farklı versiyonları hakkında tartışırlarken, bazıları yatağın kenarına kıvrılmış şekilde, kısık bir sesle şarkı söylemeye devam ettiler: "Dışarıda bekleyen anne babam var, onları görmek istiyorum." Bu, bir Uygur şarkısıdır. Onlar, kameranın hiç kapanmayan gözünün, dudaklarının hareket ettiğini görmemesi için başlarını öne eğip şarkı söylüyorlar. Aksi takdirde namaz kılmakla suçlanacaklardır. Böyle bir durumda, benim gibi yatak demirlerine zincirlenmiş olarak, başka bir hücrede tecrit hapsine konacaklar. Bir kısmı da bitkin ve sessizce ağlarlar. Bu sırada küçük grupta güçlü ve sağduyulu bir ses duyulur: "Dosya kötüyse seni cezalandırırlar. Bu ceza hapistir. Eğer iyiyse seni okula gönderirler".

Okula gitmek istiyorum. Tanrım, ne olur beni okula göndermelerini sağla!

6. BÖLÜM

5 Haziran 2017

— Bak, bu Gülbahar.

— Emin misin?

— Evet, evet, bak!

Tutuklama merkezinin girişini koruyan polis memurları güneşleniyorlardı. Bana yan bakışlar atarak, heyecanlı iki pire gibi kımıldanıyorlar. Güneşin parıltıları altında, gölgeleri, danışma bölümünün kiremitli zeminindeki kirli çizgilerle dolu gri bir damalı tahta üzerinde titreşiyor. Bu karo tahta hiç değiştirilmedi. Aylar, onu rüzgârın savurduğu kuru bir tozla kapladı. Nihayet tutuklama merkezinin bir çalışanı, süpürgesinin gücüyle onu itti: Kirli alçı duvarlı geniş odanın girintilerinde, küçük birikintiler, orada burada tahta parçaları ortaya çıktı. O manzarayı en son Ocak ayında geldiğimde gördüm. Polis, burnumun dibinde "kamu düzenini bozmak" ile ilgili itiraf kâğıdımı sallıyordu. Resepsiyon masası üzerindeki bir kalem, belgeyi paraflamam için kendisini almamı bekliyordu. Ben, sadece bir grubun bağrışlarıyla felç olmuş

bir hâlde konuşulanların korkunç ayrıntılarını, "suçlu", "terörist", "ajan" gibi, kavrayabildiğim için, karoların çimentolu çizgilerine boş gözlerle sabitlenmiş vaziyetteydim.

Pis bir hücrede bekliyorum. Bu hücre, odanın geri kalanından bir paravan ormanıyla ayrılmış, yeni mahkûmları karşılıyor. Ama benim gibi ayrılmak üzere olanlar da bekletiliyor. Tuhaf bir şekilde oy verme kabinine benzeyen siyah bir kumaştan kabin tam ortada duruyor. Ocak ayında geldiğimde, mahkûmların turuncu tulumu içinde titrerken ağır bir kirli çorap kokusu vardı. Kıyafetlerimden oluşan yığını; kirli haki tozluklar, kokan bir çift terlik, ince bir battaniye, plastik bir bardak ve bir diş fırçası başlığı karşılığında takas etmiştim. Önümüzdeki aylar için benim çamaşır takımımın tamamı bunlardı.

Hâlâ ağır çorap kokusu olan aynı hücrede bu sefer tersine bir ritüele şahit oluyorum. Umarsız bir çalışan bana ilk gün giydiğim kıyafetleri getiriyor. Benim gibi kıyafetlerim de kışı bir dolapta kilitli geçirmişler. Oy kullanma kabinine benzer alanın karanlığında, zamanla benim ikinci bir derim hâline gelmiş iğrenç paçavralarımdan kendimi içinden zorlukla çıkararak kurtuldum. Elbisenin fermuarı paslanmış; kolların ve bacakların pürüzlü kumaşı, bütün bu zaman boyunca çilesini çektiğim soğuktan, sıcaktan ve terden dolayı karton hâline gelmişti (bana ikinci bir elbise verilmemişti).

Gözaltı sürem sona erdi. Bitti. Sorgulamacı polislerden biri olan Rahmancan, beni üç gün önce çağırdı. Kısaca, "Okula gideceksin." diye tebligatta bulundu bana. Yüreğime su serpilmesinden duyduğum rahatlamayı gizleyemedim. Rahmancan, kasılmış yüzümün bir gülümsemeyle gevşediğini görünce, göz kırptı. Annemin ve kız kardeşimin bana bir şeyler bırak-

mak için uğradıklarını söyledi. Ama beni görmeleri için izin yoktu. Ona anlamadan baktım, şaşkınlıkla. Gözyaşlarımın çukurlaşmış yanaklarımdan aşağı akmasına engel olamadım. Bu niçin bana şimdi söyleniyor?

Tüm bu haberlerin oluşturduğu karmaşa içinde, göreceleştirmek benim için hayati önem taşıyor, umut dolu şimdiki ana odaklanıyorum: Okula gidiyorum! Yıllarca sağlıksız bir hapishanede çürümeyeceğim ama "eğitim" alacağım! Rahmancan, okulda disiplinli ve özenli davranırsam, "birkaç ay içinde" dışarı çıkabileceğimi de sözlerine ekledi. İyi bir şey: Ben her zaman disiplinli ve titiz davranırım.

Dün akşam kızlarla çok ağlaştık. Koğuşta okul seçmelerini geçebilen beş kişiyiz. Ayşem, bana, kendisinin de seçilenlerden biri olduğunu söylediğinde kalbim yerinden oynadı. Elbette hepimiz, geride kalanlara ne olacağını merak ediyorduk. Kimisi şarkı söylerken, kimileri saçımı örerdi. Sesleri kulaklarımda çınlıyordu. Sessizce gülümsedik. Evet, benim için bu kâbusun sonu yakındı. Tek yapmam gereken giyinmekti ve sonra bana birkaç belge verilmesiydi. Ardından da dışarıya çıkacaktım.

Ayaklarımın üzerinde sendeliyorum. Başım dönüyor. Tüm vücudum, eski bir barakanın, fırtınanın şiddetiyle parçalanıp savurulma tehlikesi yaşayan teneke çatısı gibi gürültüyle çatırdıyor. Ama şikâyet etmek istemiyorum. Bacağımın birini siyah pantolona mutlulukla geçiriyorum, sonra ikinciyi. Ne tuhaf bir duygu! Bu sabah 202'den ayrılmadan önce zincirlerimi çıkardılar. Zincirleri bir çekiçle parçaladılar çünkü mandalı açmak için kullanılan küçük anahtar paslanmış, kilidin içinde kırılmıştı! Kadınların düğünler için vücutlarına kına yaktık-

ları Uygur motiflerine benzer şekilde bir pas tabakasını hâlâ damga gibi ayak bileklerimde taşıyorum.

...

Koyu ince pantolonuma bir kez sokulduğunda, eski buruşuklukluğundan kurtulan solgun fanila belimi sarıyor. Hamilelik dönemlerinin hatırası olarak kaba etler üzerinde kalan iki küçük şişkinlik de duruyor. Bedenimi dikkatle inceledim ama ahlanıp vahlanmaya gerek yok. Ayna olmaması nedeniyle, yetersiz beslenme, korku ve uykusuzluğun vücutta bıraktığı tahribatları dikkatli biçimde avucumla tespite çalışıyorum. Sanki ruhum için bana yeni bir kılıf verilmiş gibiyim; kabinin loş aydınlığında bedenimi sahipleniyorum. Garip bir şekilde, el ve ayak bileklerimin inceliğinde, belimin kıvrımında ve gerilmiş göbek derimde belli bir cazibe buluyorum. Travma geçirmiş ve kanı kurumuş bir mahkûm, kendi vücuduna karşı tiksinti veya nefret hissetmez mi ki? Sonuçta bu durum, çektiği çilenin bir sonucudur. Bunu, çabalayarak aldığı her yorgun nefeste ve aynada bir deri bir kemik görüntüsüyle her karşılaştığında ona hatırlatır. Bu benden kaynaklanan bir durum değil. Aksine, giysilerimi bedenime uydurma zahmeti beni güçle dolduruyor. Tuhaf ama sanırım kendimi iyi hissediyorum!

Biz Heyithacıların evinde, görünüş, her zaman belirgin bir önem taşımıştır. Bu, kuşaktan kuşağa zarafetle incelerek aktarılmıştır. Tamamen öznel bir durum olan güzelliğe vazgeçilmez bir yücelik atfetmiyoruz ama kadınlarımız, mücevherlerin, kumaşların ve kokuların gücüyle kendilerine rafine bir estetik vermeye özen gösterirler. Kadınlık, tıpkı misafirperverlik ve cömertlik gibi, anneden kıza geçer. Bu estetik zevki, tabiatı

gereği içinde kıyafet seçimini barındırdığı gibi bir masanın süslenmesini veya ustaca baharatlı bir sos bileşimi oluşturmayı da içerir. Gülhumar'ın, çocukken, beyaz saten elbisesinin arkasını iliklediğimde çığlıklar attığını hâlâ hatırlıyorum. Banyoda tepinerek, Karamay'ın sokaklarında bisikletle gezinmeye uygun olmayan bu giysilere sinirlenirdi. Dönüşünde, onu darmadağınık görünce verip veriştirir ve bir yengeç gibi kıpkırmızı çıktığı duşa girmesi için sıkıştırırdım. Ne bir erkek çocuk olmuş olmayı o kadar arzulayan Gülhumar ne de bu hantal dişil mirasın varisi olarak benim için bu adete sahip çıkıp devam ettirmek pek izah edilir bir şey değildi. Somurtkan ve kızgın Gülhumar, çok dar ve çok rahatsız edici bu giysiyi reddederdi. Aslında onun cesaretine hayrandım.

Beni hücrenin kabinine getiren motorun hırıltısı kesiliyor. Kabin perdesinin arkasında, danışma salonunda dolaşan birkaç polis memuru olduğunu tahmin ediyorum. Tek eksik kalan son aksesuarı da tamamlıyorum: yaz havası için çok sıcak olan kabarık boğazlı bir kazak... Kokuşmuş kabinden kendimi dışarı atmadan önce, saçlarımın örgüsünü çözmemeye dikkat ederek, onu da üzerime geçirdim. Kilit, hurda kapıyı açıyor. İşte dışardayım.

Ne cüzdanım, ne kimlik kartım, ne oturma iznim, ne param, hiçbir şey; nezaretten ayrılırken polis karakolunun masasında, alışılageldiği üzere, bana hiçbir şey iade edilmedi. Geçen Ocak ayında tutuklandığım gün yanımda taşıdığım el çantam nerede? Polis bunu ne yaptı? Yok mu ettiler? İkamet iznimin yakıldığını veya küçük parçalara ayrıldığı düşüncesi yüreğimi daraltıyor. Artık oturma iznim yok edildiyse Fransa'ya dönmeyi nasıl başaracağım? Ama girişte dimdik

biçimde duran iki kadın nöbetçinin kıkırtılı fısıltılarını duyduğumda, ıstırabım birden yok oldu.

— Kadına bak, ne kadar güzel!

— Evet ama zayıflamış, tanınmaz hâlde.

Dışarıdaki ışıktan ve onların fısıltılı iltifatlarından başı dönmüş olarak, yavaş ve emin görünmek istediğim adımlarla yanlarından geçiyorum. Ben yürürken sanki eski arkadaşlarmışız gibi gülümsediler. Biri, "Hoşça kal Gülbahar" diye seslendi. Zar zor cevap verebildim. Geldiğimde giydiğim tüylü ceket kolumda asılı duruyor. Ardıma bakmadan bu cehennemden ayrılırken kadın gardiyan bana gülümsüyor. 202'deki pirinç çorbasının, zincirlerin ve beyaz neonun benim belimi kırdığını düşünmelerine izin vermenin anlamı yok. Böylece ellerimi sallarken, bir hedefe doğru yürümenin getirdiği tatlı özgürlük hissini yeniden hissediyorum. Hapishanenin yanındaki otoparkta, yan tarafı açık, renkli pencereli bir binek aracı beni bekliyor.

Orada, geride bıraktığım tutukevinde, daha birçok kadın sabırla kurtulmayı bekliyor. Gözlerim yarı kapalı, giysilerimde hâlâ kaybolmamış paçuli kokusunun tadını çıkarıyorum. Koku, burun deliklerimi kısa bir süreliğine de olsa okşuyor. Şimdi girişteki üç basamaklı merdivenden inme ve birkaç polis memurunun ayakkabılarının uçlarıyla yere bastırarak sigaralarını söndürdükleri toprak avluyu geçme zamanı. Beni neyin beklediğini bilmiyorum ama 202 numaralı koğuş kapısının arkamdan çarpılıp kapanması her hâlükârda daha iyi olacak. Giysime sinmiş Narciso Rodriguez parfümünün kokusunu daha güçlü bir klima kokusu bastırıyor.

İstikamet: "Okul."

7. BÖLÜM

10 Haziran 2017

"Sağ! Sol! Rahat!"

Odada mavi pijamalı kırk kadar kadınız. Burası dikdörtgen şeklinde sıradan bir sınıftı. Sanırım elli metrekareden fazla değildi. Üzerinde güneş ışınlarının içeri girmesi için açılan küçük delikler bulunan büyük eski bir metal örtü, tüm dış hayatı kapatıyor. Günde 11 saat, dünya sadece bu odaya indirgeniyor. İki Çinli, askeri tempo tuttururken, eski terlikler muşamba üzerinde rap rap edip hışırdıyor. Tutuklu arkadaşlarım ve ben, bu şekilde "beden eğitimi" yapıyoruz. Aslında, bu gerçek bir askeri eğitimdir. Bitkin bedenlerimiz, yığıldığımız alanda tek bir homojen hareketle yukarı ve aşağı, ileri ve geri hareket ediyor. Asker, Çince "Hazır ol!" diye haykırdığında mahkûm birliği durdu. Bize kımıldamadan durmamızı emrediyorlar; bu, yarım saat de sürebilir, bir veya daha fazla saat de. Bu durumda ayaklarımız belimize kadar karıncalanmaya başlar. Hâlâ sıcak ve terli olan vücutlar, rutubetli sıcak altında

kımıldamamak için mücadele eder. Soluk alıp verirken kötü bir nefes kokusu yayılır. Burada yeterli oksijen olmadığından hepimiz öküz gibi soluyoruz. Bazen kimileri kendinden geçiyor. Mahkûm, gardiyanların bağırtılı uyarılarına rağmen baygın düşerse, bir gardiyan kayıtsız biçimde gelip ona bir çift tokat atıp ayıltıyor. Tekrar bayılırsa, onu odadan çıkarıyorlar ve onu bir daha asla göremiyoruz. İlk başta bu beni şok etmişti ama şimdi bunu kanıksamış durumdayım.

Üç günden beri, gözyaşı dökme eşiğine gelmediğim zamanlarda, bazen içimden yükselen bir kahkahanın kıkırdamasını bastırmaya çalıştım. Manzara o kadar gülünç ki: İki adamın tuhaf bağırış sesi doğrultusunda biz kırk asker bozuntusunun sergilediği koreografi... İp gibi dizilmiş mükemmel safımızın karşısında, [Çin Devlet Başkanı] Şi Jinping'in portresi... Ay gibi parlatılmış yüzü ile masmavi bir arka plan üzerindeki sahte babacan gülümsemesi... Öyle ki Pekin'deki Tiananmen Meydanı'nda olduğunuzu sanırsınız. Portrede o, her yıl yapılan askeri geçit törenlerinde olduğu gibi, kolları gövdesinin arkasına bağlı bir hâlde sessizce, odamızda bizim faaliyetimizi izliyor. Ben ise hayatım boyunca özgür bir insan olarak kalacağımı, sisteminin bana asla boyun eğdirmeyi başaramayacağını yüzüne haykırmak istiyorum.

Üç gündür buradayım. Eğitimin on beş gün süreceğini söylediler. Ardından teori dersleri başlayacak. O zamana kadar nasıl dayanacağımı bilmiyorum ama henüz düşüp bayılmadım. Bu beni şaşırtıyor. Biz Baijiantan'dayız. Hapishane ve "okul" arasında, birkaç plastik torbanın vals yaptığı kurumuş bir hendeğin ortasında dikili bir tabeladan elde etmeyi başardı-

ğım tek bilgi buydu. Baijiantan[22], Karamay'ın banliyölerinden biridir. Burada, dikenli tellerle örülmüş kalın bir çit ve göz alabildiğince uzanan çöl dışında, küçük hava limanları büyüklüğündeki üç binadan başka bir şey yok.

Yeni gelen kırk kadın arasında, kalın mavi pijamaların altında çömelmiş ufak tefek kadınlar, içlerinde solgun yüzlü genç kızlar kendilerini gösteriyor. Yorgunluktan ve hasır şiltelerin üzerinde yatarak geçirilen uykusuz gecelerden dolayı kamburlaşan benim gibi kadınlar da var. Nadira onlardan biri. Önümdeki safta dimdik duruyor. Gerçekten sempati duyduğum tek kişi oydu. Onunla ilk gün tanıştım. Gardiyanlar, "odamın" kapısını açtığında, yanyana ahşap kalasların dizili olduğu ve numaralandırıldığı yatakhanenin ortasında tek başına duruyordu. O dizili, numaralı ahşaplar bizim yataklarımızdı. Bana 9 numara verildi, o 8 numaradaydı. Bu tesadüf bizi yakınlaştırmaya yetmişti. Benim gelişim onu rahatlattı, saatlerdir tek başına buradaydı. Hemen bana, "Neden bu kadar güzel kokuyorsun?" diye sordu. Ona tutukevinin dolabından aldığım giysimden bahsettim. Bu hikâyeye güldük. Parıldayan gözleri bana güven verdi. Ondan hiç şüphe duymuyordum. "İstersen onu paylaşabilirim, giysiyi. Geceleri yataklarımızın arasına koyarım, böylece ikimiz de kokusunu hissedebiliriz. Fikri beğendi. "Aa, bunu yapar mısın? Bu gerçekten büyük incelik Gülbahar, teşekkürler!"

Narciso Rodriguez'in kokusuna karşılık, hâlâ taze bir boya kokusunun hâkim olduğu mekânı tanıttı: Öfkeyle tekme attığı, tuvalet ihtiyaçları için bir kova, pencereyi kaplayan ve açılamayan metal bir perde ile tavanın köşelerinde bulunan

22 Uygurca adı Cerenbulak (ç.n.)

uzaktan kumandalı iki hareketli kamera. Hepsi bu kadar. Hasır yataklar üzerinde şilte yok. Mobilya yok. Çamaşır yok. Lavabo yok. Boğucu alacakaranlıkta, boyanın tinerli keskin kokusu ve uzaktaki koğuşların ağır kapılarının kapanma gümbürtüsüyle, sadece biz vardık.

Nadira o gün çok konuştu. Kafesteki bir dişi aslan gibi odada dolaşıp hikâyesinin ayrıntılarını duvarlara haykırdı. Karamay'da bir kültürel televizyon kanalında sunuculuk yapıyordu. Uygurca "harika bir gösteri" ve "akşam oldu" dedi yasak olmasına rağmen. Profesyonel bir dansçı olmak ve Şincan'da resmi, siyasi organizasyonlar düzenlemek istiyormuş, yürütememiş. Bu yüzden televizyon onun için iyi bir fırsat olmuş. Üstelik burada da sahne, ışık oyunları, hareketliliğin heyecanı vardı. Dahası, Nadira özel bir fiziğe sahipti. Onun ifadesiyle "ışığı iyi alan" bir güzellik. Her neyse, onun olayı buydu. Çocukları ve kocasıyla birlikte şehir merkezinde güzel bir sitede yaşıyormuş. Bir gün kapısına, sivil kıyafetli adamlar gelmiş. "Dua etmenin yasak olduğunu bilmiyor musun?" diye sormuşlar. "Nasıl öğrendiklerini bilmiyorum. Doğru, dua ederdim." diye fısıldadı, sanki kameralar bizi duyamasınlar diye... Onu nereye götürdüklerini söylememişler. O da benim gibi sadece "okul" kelimesini duymuş. İşte böylece kendisini Baijiantan'da bulmuştu.

Bu sırada ben de bir okulda değil, bir toplama kampında bulunduğumuzu anlamıştım.

Eğitimde bize zorla Çince vatansever (!) şarkılar da öğretiliyordu, "Bunları ezbere bilmelisin, yoksa cezalandırılacaksın." diyerek. Bu marşları gün boyu söylüyoruz. Nadira'nın sesi çok güzel olduğundan, görevli iki asker ona özel bir görev

verdi. Emir verdiklerinde saftan çıkar ve yanlarına gelirdi. Çin milli marşını söylemek için sağ elini kaldırır ve onun işaretiyle, sınıfta çok sessiz olmaktan kısılmış sesimiz yükselirdi: "[...] Ayağa kalk! Ayağa kalk! Ayağa kalk! Bizi bir yapan biz./ Düşman ateşine meydan okuyalım, yürüyelim! / Düşman ateşine meydan okuyalım, yürüyelim!/ Yürüyelim! Yürüyelim! Yürüyelim!" Çok gülünçtü.

202'de biz, kendimizle baş başa bırakılmıştık. Hareketsizlik, günlük yükümüz olmuş, bizi her türlü düşünme yetisinden mahrum etmişti. Sadece, zamanın bir türlü geçmemesiyle birleşen endişe zihnimizi meşgul ediyordu. Uzun günler boyunca can sıkıntısından ölüyorduk. Tanrım, ne kadar sıkılmıştık! Tek arzumuz dışarı çıkmak, koşmak, çığlık atmaktı; avluya çıkarıldığımız zaman volta atıp, daireler çiziyorduk.

Burada ise askeri eğitim bizim belimizi büküyor. Fiziksel yorgunluk, konuşma isteğimizi yok ediyor. Gardiyanlar bizi ıslık çalarak uyandırıyorlar, aynı şey yemek ve yatma zamanı için de geçerli. Öğle ve akşam yemekleri konuşmamıza izin verilmeden birbirini takip ediyor. Gardiyanlar etrafımızda dolanıyorlar. Eğer içimizden biri fısıldar ya da ağzını silerse, onu dua etmekle suçluyorlar. Eğer biri [muhtemelen domuzla yapılmış] yemeği reddederse, ona "İslamcı terörist" muamelesi yaparak, bitirmesini emrediyorlar. Gıdanın helal olduğunu iddia ediyorlar. Yemeği yutmaktan başka seçeneğimiz yok. Gece sersemlemiş bir hâlde Nadira'nın yanında yatağıma gömülüyorum ve kendimden geçiyorum, sanırım sıcaktan. Saatin kaç olduğunu da asla bilmiyorum. Burada saat yok. Gardiyanlar beni korkutuyorlar.

Geldiğimizden beri güneş ışığı görmedik. Bütün pencereleri o lanet demir perdelerle kapatmışlar. Kendi kendimle mücadele ediyorum. Ama üzülüp, kendi kendini yemek neye yarar? Etrafımızda sadece çöl var. Rahmancan'ın vaat ettiği gibi bana telefon verilmedi, onun dışında kimse burada tutuklu olduğumu bilmiyor. Acaba Rahmancan, ablama ve Aynur'a bilgi verdi mi? Kerim'e ve Gülhumar'a? Bu hâl, uyanıkken yaşanan bir kâbus. Tutuklu arkadaşlarıma bile açılamıyorum, zira hücrede kameralar sürekli bizi izliyor. Üstelik yorgunum, kafam da bu durumu tekrarlayıp durmaktan öylesine yorgun ki. Artık düşünemiyorum bile. Teneffüs zamanı beni kurtarıyor. Öğle yemeğinden sonra, yaklaşık yarım saatliğine gardiyanlar bizi hücrelerimize götürüyorlar. Orada ahşap ranzalarımıza uzanmaya hakkımız var.

Benim için bu an, gizli bahçeme bir kaçış. Kimse beni oraya gitmekten alıkoyamaz. Bu bahçe benim kafamın içinde. Her gün Nadira'nın düzenli nefes almasıyla sakinleşerek, mutlu anılar biriktirmek için oraya geri dönüyorum. Bu anılar bana nereden geldiğimi hatırlatıyorlar. Onlar sayesinde tamamen yıkılmıyorum, ayakta kalıyorum. Yarı uykudayken, düşüncelerimi önceki gün bıraktığım yerden tekrar alıyorum. Barselona, Fontainebleau, Giverny bahçeleri, pazar günü arabayla geçtiğimiz Yvelines'in kasabaları, Viltain çiftliğinden getirilen meyveler, sebzeler ve çiçeklerle dolan bagaj. Bunlardan her birini tercih sırasına göre işliyorum. Bunları kronolojik olarak sıralıyorum. Onları çok detaylı bir şekilde hayata döndürüyorum. "Ne düşünüyorsun?" Nadira, sık sık bana fısıldıyor, sesi kalın. Gözlerim yaşla doluyor. Boğazım kasılıyor. Kameraların önünde ağlamak istemiyorum. Bunun yerine beyaz tavana bakıyorum. "Hiçbir şey" diyorum.

Baijiantan büyük bir labirent şeklindedir. Her aktivite için, gardiyanlar eşliğinde koğuş koğuş hareket ediyoruz. Teneffüs sırasında bir an için bile mahremiyete sahip olmak imkânsızdır. Banyoya, tuvalete, sınıfa veya yemekhaneye gidebilmek için neon ışıklarla aydınlatılmış art arda sıralanmış sonsuz koridorlardan geçiyoruz. Her iki uçta da, kapıların biri kapanınca diğerinin kilidi açılan otomatik kapılı bir güvenlik mekanizması vardır. Kesinlikle, bu kamp, buraya yeni inşa edilmiş. Her şey yeni. Tertemiz duvarlardan yayılan boya kokusu da bize bunu her yerde anlatıyor.

Eski bir fabrika binaları gibi geliyor bana ama tam anlayamadım. Baijiantan'da günlük hayat üçgen bir hat arasında kısır bir döngüye indirgeniyor: Koğuş-Sınıf-Yemekhane. Sadece grup olarak yer değiştirmelerimiz sırasında rastladığım tutuklu ve gardiyanların sayısından bile ben de buranın devasa bir kamp olduğu düşüncesine ulaşıyorum. Her gün, göz kapakları ağırlaşmış, zombiye benzer yeni yüzler keşfediyorum. Gidiş gelişlerim sırasında [daha önce gördüğüm], aynı mahkûm grubuyla, şimdiye kadar, tekrar hiç karşılaşmadım. İlk gün koğuşa konduğumda sadece Nadira ve ben vardık. Aynı akşam yedi kişi olduk, bugün ise on iki kişiyiz.

Hızlı bir hesaplama yapmak bana yetiyor: Benimki dâhil on altı koğuş tespit edebildim. On iki mahkûmun tıkıldığı her birinde on iki yatak var. Koğuş sayısını mahkûm sayısıyla çarparsanız, bu, Baijiantan'da yaklaşık iki yüz mahkûm tutuluyor demektir. Ailelerinden koparılmış iki yüz mahkûm! İkinci bir emre kadar burada iki yüz hayat kilitlenmiş demektir bu. Ve kamp gözle görülür şekilde dolmaya da devam ediyor.

Bu haberleri benim gibi yeni gelmiş endişeli gözler vasıtasıyla öğrenebiliyorduk. Koridorlarda bu gözler diğerlerinin bakışını ararlar. Bunun tersine, daha uzun zamandan beri burada olanlar bakışlarını ayaklarına sabitliyorlar. Robot askerler gibi bu tutuklu kadınlar da, sıkı saflar hâlinde hareket ediyorlar. Bir ıslık çalındığında, kirpiklerini bile kıpırdatmadan hazır ol vaziyetinde duruyorlar. Kahretsin, onlara ne yapmışlar böyle? Ortaya çıkacak şeyi düşününce titriyorum.

Ben geldikten kısa bir süre sonra garip bir şey oldu. Tanıdığım bir kadınla karşılaştım! Banyodaydı, burası alüminyum lavaboların sabitlendiği ayna işlevi gören ıslak karolarla kaplı duvarları olan, büyük bir odaydı. Sadece yedi duş ve beş alaturka tuvalet var. Lavabolardan birinin üzerindeki çeşmeden akan buz gibi suyla yüzümü ovuşturdum. Sabahları her saniye önemlidir. Kısa bir sabah temizliği, tuvalete gitmek ve mavi tulumumuzu giymek için sadece on beş dakikamız olur. Bitirmemiş olsak da, gardiyanlar bizi tuvaletleri terk etmeye zorlarlar. Üstelik bu süre, tuvaleti kullanmamıza izin verilen tek vakittir. Sıramı kaçırmak istemezdim. Saat hakkında hiçbir fikrim olmadan, bana kalan dakikaları saymaya çalışırdım. İşte o sabah adımın seslendiğini duyduğumda, sesin tınısına hemen dikkat etmedim: "Gülbahar!" Yavaşça döndüm, günlük koşturmacamın bozulmasından rahatsız olmuştum. Ağarmış saçları ve tombulluğuyla onu hemen tanıyamadım. Dilnur! Onu kollarıma almayı o kadar çok istedim ki. Ama birbirimize dokunmamıza izin verilmiyor. Karo kaplı odanın ortasında, birbirimizden birkaç santim uzaktaydık.

Ağlıyordu: "Buraya nasıl geldin?" diye sordu. "Sen Fransa'ya gitmedin mi? Kocanı da tutukladılar mı? Benim kocam da benim gibi haftalardır kampta."

Dilnur, Karamay'dan komşumuzdu. Temasımız, komşuluktan kaynaklanıyordu, dostane ilişkilerimiz vardı. Kızlarımı çok severdi, şirkette mesaiye bırakıldığım zamanlarda kızları ona emanet ederdim. Hatırası bende nazik ve şefkatli bir kadın olarak kalmıştı. Şimdi ise âdeta gölgesinden ibaret hâle gelmiş. Kadını mahvetmişler. İki soluk alma arasında bana hikâyesini hızlıca anlatıverdi. Bir sabah sebepsiz bir şekilde kocasını tutuklamaya gelmişler, -onu camiye gittiği için aldıkları kesin-. Ardından Baijiantan'a uzak olmayan bir kampa atmışlar ama hangisinde olduğunu bilmiyordu. Sonrasında da Dilnur'u, somut bir delil olmaksızın, belirsiz bir süre için buraya mahkûm ediyorlar. Onu böyle bir yere nasıl koyarlar? Onu tanıyorum, o ve kocası, İslam'ı geleneksel tarzda yaşayan insanlardır. Örtülü değildi, bağımsızlık yanlılarının fikirlerini de tasvip etmezdi. Sıradan, hikâyesi olmayan bir kadındı, Karamay'daki binlerce benzeri gibi sıradan bir Uygur kadını. Bu gidişle şehirdeki tüm Uygur halkını mı tutuklayacaklardı?

8. BÖLÜM

20 Haziran 2017

Nadira'yı aldılar! Onu yok ettiler! Bir sabah iki kadınla birlikte çağırdılar. Sınıfta hâlâ ağır bacaklarla yürüyorduk. O gün, boğucu seviyede sıcaktı ve içeri hava girmesi için demir panjuru açmayı talep etmemize rağmen, polis hiçbir şey duymak istemedi. "Hazır ol!" Her zamanki gibi durduk, kımıldamıyorduk. Ve o anda iki polisle birlikte Rahmancan odaya daldı. "Sekiz numara!" diye seslendi. Nadira, itaatkâr bir şekilde saftan çıktı. Benden daha genç olan diğer iki kadın da, numaraları söylendiğinde onun gibi yaptılar. Bacaklarımın titrediğini hissettim. Bu hâl iyiye işaret değildi. Rahmancan'ı tutukevinden ayrıldığımdan beri görmemiştim. Nadira'yı bu şekilde çağırdığına göre, kesinlikle kötü bir şey olmuş olmalıydı. Yarım saniye sürdü. Sıranın önünde neler olduğunu görmek için boynumu uzattım. Polis, üç kadını tek kelime etmeden kelepçeledi. Sonra ortadan kayboldular. O zamandan sonra onları hiç görmedik. Arkasına dönüp savuşmadan önce Rahmancan gruba döndü ve bize: "İşledikleri suçları itiraf

etmedikleri için götürülüyorlar. Suçunuzu itiraf edin, yoksa yakında sıra size de gelecek!" dedi. Kapı kapandı. Uygun adım yürüyüş yeniden başladı.

Dinlenme zamanı boyunca sadece bu konuda konuştuk. Onları nereye götürdüler? Ama her şeyden önce neden? Onları iyi tanıyanlar, Karamay'daki Müslüman bir kadın vaizle olan ilişkileri nedeniyle cezaevine gönderildiklerini söylüyorlar. Bunu daha önce, onlar daha buradayken duymuştum. Rıdvan Bavudun [Bahaeddin] adlı bu kadın, İslam Dinimiz üzerine eğitim verir ve konferanslar düzenlerdi. Kuran'dan ayetleri küçük toplulukların önünde halkın anlayabileceği şekilde izah ediyordu. Genellikle dindar çevrelerdeki aileler ondan düğünlerde veya cenazelerde konuşma yapmasını isterlerdi. Çok güzel dua yapardı. Nadira bana, bu kadına yakın olduğunu hiç söylememişti.

Benimkine komşu olan ranzası iki gün boyu boş kaldı, sonra oraya yeni biri yerleştirildi. Yerleşirken endişeyle ona baktım. O an Nadira'nın geri gelmeyeceğini anladım. Bugüne kadar, Karamay'daki karanlık bir kodeste çürüyor olmalı. Onu ölüme mahkûm etmemeleri için dua ediyorum.

O akşam yükselen korkunç çığlıklar, bizi bir anda yerimizden sıçrattı. Sanki üst katta birisine işkence ediliyordu. Biz, korkudan donmuş bir hâlde, geceyi delip geçen çığlıkları sessizce dinliyoruz. Bunlar işkenceden çıldıran kadınların gelen acı çığlıklarıydı. Artık kendilerine daha fazla zulüm yapılmaması için yalvarıyorlardı. Bu yüzden, affedilmeleri için yalvarıyorlardı.

Nadira olayı kötü bir örnek oldu. Koğuştan ayrıldığı günden beri gardiyanlar bizimle dalga geçmeye başladılar. Her

zamankinden daha saldırgan oldular. Artık askeri eğitimlere açık hakaretler de eklendi. En ufak bir yanlış adımda üzerimize hakaret yağdırıyorlar: "Pis terörist!", "Niçin domuz eti yemiyorsun, ha?" "Dua ettiğini görmediğimi mi sanıyorsun terörist?" Gün boyunca bize "en korkunç suçtan", "büyük vatanımıza ihanet etmekten" suçlu olduğumuzu söylüyorlar, bize 2009'da Urumçi olaylarının "suçluları" gibi davranıyorlar: "Suçlarınızı itiraf edin, yoksa Nadira ve diğerleri gibi hapse gireceksiniz!", "Özeleştiri yazın, o zaman belki Parti sizi affedecektir!" diyorlardı.

Derslerin bizi biraz rahatlatacağını düşünmüştüm ama daha da kötüleşti! Öğretmen gözleriyle izlerdi bizi ve bize tokat atma fırsatını asla kaçırmazdı. Geçen gün bir sınıf arkadaşım, altmışlı yaşlarında bir kadın, kesinlikle yorgunluk ve korkudan gözlerini kapattı. Cehennem bekçisi köpek, onu şiddetle tokatladı. "Dua ettiğini görmediğimi mi sanıyorsun?" dedi, "Cezalandırılacaksın!". Gardiyanlar onu itekleyerek acımasızca odadan dışarı çıkardılar. Bir saat sonra, kendi itirafını yazdığı bir metinle geri geldi. Öğretmen, ondan önümüzde okumasını istedi. Söyleneni yaptı, sonra solgun bir hâlde, yerine geçti. Sadece gözlerini kapatmıştı! En nihayetinde biz ne ile suçlanıyoruz? Çevremde sadece titreyen yaşlı kadınları ve ağlamaklı genç kızları görüyorum! Biz terörist değiliz!

Sınıfta, kantinde, banyoda, koğuşta... Baijiantan'da öğretmenler, polisler veya gardiyanlar tarafından şiddete veya şantaja maruz kalmadığımız bir yer yok. Onların ensemizde olmadığı zamanlarda, bizi kameralar izlemeye devam ediyor. Tek kullanımlık mendiller gibi kullanılıp atılabilir vaziyette

yaşamak zorunda bırakılıyoruz. Tehditler eşliğinde uygun adım yürüyen ebedi kurbanlar...

Nadira'nın ortadan kaybolması beni yıkmak bir yana, daha da biledi. 202 numaralı koğuştaki yatağın parmaklıklarına zincirlenmiş olarak gözyaşları döktüğüm zamandan beri katılaştığıma inanmak gerek. Gözyaşlarımı akıtamayacaklar. Beni çökertme girişimleri boşuna olacak. Yanımda Nadira olmadan uyuduğum ilk gece kendime bir söz verdim. (Zihnimde oluşturduğum) gizli bahçemde, anıların ortasında küçük bir toprak parçası kazdım. Oraya direniş tohumlarını ektim. (Ve kendi kendime ant içtim:) Baijiantan Cehennemi'nde hayatta kalacağım!

Koyu dindar olmayan ben, (yüzümü) Tanrı'ya döndüm. Belki bu tahriklerin bir sonucu oldu. Geceleri, gözlerim kapalı şekilde tüm benliğimle dua etmeye başlıyorum. Koğuşta, sabah ve akşam kendimi yoga egzersizleri yapmaya zorluyorum. Beni şekilsiz bir enkaz hâline getirmelerine geçit vermek istemiyorum! Ortada, yanıp sönen kameranın tam önünde duruyorum. Nefes al, bacaklarımı ayırıyorum, ellerim kalçalarda; nefes ver, gövdemi yere indiriyorum. Kan yavaşça kafama yükselirken dua ediyorum. Bu pozisyonda, kameranın Allah'a yaptığım fısıltıları, yakarışları tespit etmesi imkânsız. Ellerim göğsümün arasında sıkışmış; vücudum bacaklarımın üzerinde kıvrılmış durumdayken bana yardım etmesi ve ailemi koruması için O'na yalvarıyorum. Kameraları kandırmak ne büyük zevk!

Bu küçük direniş eylemleri gücümü on kat arttırdı. Derslerin başlangıcından beri bu güce daha çok ihtiyacım var. Nadira'nın ortadan kaybolmasından bir hafta sonra, askeri eğitim bittiğinde hayallerle doluydum. Her zaman iyi

bir öğrenci olduğum için fazla çaba harcamadan çalışkan öğrenci ve rol model mahkûm olma rolünü oynamaya çalışıyorum. Rahmancan'ın küçük cümlesi beynimde tekrar belirdi: Derslerde parlarsam, Baijiantan'dan daha çabuk çıkacağım. Çabalarım ödüllendirilecek.

Ama bu rüyası görülecek bir okul değildi. Birkaç gün sonra, "beyin yıkama" kavramının ne anlama geldiğini gerçekten anladım.

Aslında hiç de okulda değiliz. Zil sesi yok. Verilen doğru ya da yanlış cevap yok. Her sabah öğretmen sessizce sınıfa girer. O bir Uygur kadınıdır. Kendi etnik kökenimizden olan bir kadın, bize nasıl Çinli olunacağını öğretiyordu. Bize, Parti'nin yeniden eğitmek zorunda olduğu inatçı vatandaşlar olarak davranıyordu. Bütün bunlar hakkında ne düşündüğünü merak ediyordum. Kafamın içinden, "O bir şey düşünür mü?", "Nerelidir?", "Buraya nasıl geldi?", "Bu işi yapmadan önce kendisi yeniden eğitildi mi?" gibi sorular geçiyordu.

Onun işaretiyle hepimiz tek bir kişiymişiz gibi ayağa kalkıyoruz. "Lao Shi Hao" yani öğretmen, selamlama ile on bir saatlik günlük eğitimini açıyor. Bir tür Çin'e iman etme andı okuyoruz: "Büyük ülkemize minnettarız. Partimize minnettarız. Sayın Başkanımız Şi Jinping'e minnettarız." Benzer bir versiyon ile de dersi kapatıyor, akşam: "Büyük ülkemin gelişmesini ve parlak bir geleceği yaşamasını diliyorum. Tüm etnik grupların tek bir büyük millet oluşturmasını diliyorum. Başkan Şi Jinping'in sağlığının iyi olmasını diliyorum. Çok yaşa Başkan Şi Jinping!" diyerek sandalyelerimize vidalı yazıyı papağanlar gibi tekrarlıyoruz. Bize Çin'in tüm kötülüklerinden arındırılmış görkemli tarihi öğretiliyordu. Kılavuzun

kapağında "yeniden eğitim programı" yazıyor. Sadece, seçkin hanedanlar, görkemli fetihler veya Komünist Parti'nin tüm girişimlerinde elde ettiği başarıları konu ediliyor. Buradaki her şey, Çin üniversitelerinden bile daha önyargılı ve siyasallaştırılmış durumda. İlk başta bu durum beni güldürdü. Bizi birkaç sayfalık propaganda ile bozabileceklerini gerçekten düşünüyorlar mıydı?

Yine de günler geçiyor ve okuldan başka bir gelecek olmadığı için yorgunluk eski bir düşman olarak yeniden ortaya çıkıyor. Tükendim ve direniş için aldığım güzel kararlarımı kalıcı olarak askıya almak zoruda kalıyorum. Her gün [hayalimdeki] bahçeme dönerken pes etmemeye karar veriyorum ama okulun ezici silindiri yoluna devam ediyor, ağrıdan sızlayan bedenlerimizin üzerinden geçiyor. Aynı saçma cümleleri tekrarlayıp durduğumuz günler... İşte beyin yıkama bu! Yeterli gelmiyormuş gibi, akşam yemeğinden sonra, yatmadan önce yine fazladan bir saat çalışmamız gerekiyor. Daha sonra, zaten gözden geçirilen dersleri son bir kez daha gözden geçiriyoruz. Her hafta cuma günü sözlü ve yazılı sınava giriyoruz. Bir avuç kamp liderinin şüpheli bakışları altında, bize sunulan komünist zırvayı sırayla okuyoruz.

Dersler birbirini takip ediyor. Zar zor yuttuktan sonra tükürmek [ezbere söylemek] zorundayız. Sonuç olarak, konuları bir haftadan diğerine asla hatırlamıyorum. Altı gün önce öğrendiklerimi ezbere söyleyebilecek durumda değilim. Kırıntılarını yakalamaya çalışıyorum ama cümleler kafamda çarpışıyor, fikirler pusun içinde boğuluyor. Bir su damlası gibi parmaklarımın arasından süzülüyorlar ve onların yok olup kaybolduklarını izliyorum. Bu şekilde harekete geçen

kısa süreli hafızamız hem en iyi müttefikimiz hem de en kötü düşmanımız oluyor. Hafıza, tarih derslerinin birçok bölümünü ve yurttaşlık bildirgelerini özümsememize ve ezbere söylememize imkân sağlıyor, böylece bizi öğretmen tarafından herkesin önünde yapılan aşağılanmaktan kurtarıyor. Ama aynı zamanda da eleştirel anlayışımızı tüketiyor, bizi hayatta tutan hatıralardan ve düşüncelerden uzaklaştırıyor. Kerim, Gülhumar ve Gülnigar'ın yüzleri bulanıklaşıyor. Artık uğraşılarla sersemletilmiş hayvanlardan başka bir şey değiliz. Hayatımızın tamamı, sonu belirsiz bir eğitim-öğretime adanmış durumda. Kimse bunun ne kadar süreceğini bize söylemiyor. Önümüzdeki günler ve hatta aylar için hiçbir fikrimiz yok. Bunu düşündüğüm zaman, midem bulanıyor; çalışmaya gömülmeyi tercih ediyorum.

9. BÖLÜM

14 Temmuz 2017

Sekiz çocuklu bir ailede beşinciyim ve aralarında yaş farkı bulunan kardeşlerin birbirine az çok mesafeli davrandığı ya da az çok yakınlık tesis ederek büyüdüğü çoğu kardeşler arasında olduğu gibi, en yakın bağları iki küçük kız kardeşimle kurmuştum. Ağabeylerimi sadece Nevruz[23] ve [dini] bayramlarda görüyordum ama Necme, Medine ve ben gençlik çağımızda yıkılmaz bir üçlüydük; çünkü annem bizi birlikte büyüttü. Necme, benden hemen sonraki küçüğüm. Bugün, vaktinin çoğunu yirmi yıldan fazla dul kalmış annemize, evine, alışverişine, evraklarına bakmakla geçiren bir ev hanımıdır. Kendi ailesiyle, sekiz kardeş olarak büyüdüğümüz Gulca'daki evin çatısı altında yaşıyor. Nezaketi, tatlılığı eşsizdir.

23 Farsça "Yeni Yıl" anlamına gelen Nevruz, bahar bayramıdır. 20-22 Mart arasında kutlanır, (21 Mart geleneksel) takvimin ilk günüdür.

Sonra Medine var. (Ah) Medine ve onun gürültülü kahkahaları! Medine ve onun mizahi taklitleri, masada her zaman sizi güldürmeye hazırdır. (Ah) Medine ve onun sınırsız cömertliği... O, kocası ve iki çocuğuyla başkent Urumçi'de yaşıyor. İki kız kardeşimi de aynı derecede seviyorum ama en yakın hissettiğim en küçük kardeşim Medine. Belki de bunun nedeni, çalışma çağına geldiğimizde ikimizin de aynı yolu izlemiş olmamızdır: Kardeşlerimizden, annemizin evinden, Gulca'dan ve dağlarından uzak, çekici kasabalara taşındık. Karamay'ı ve onun petrolünü, Urumçi'yi ve ekonomik kargaşasını keşfettik. Evet, Necme gibi pek çok kadının hâlâ ev işleri ve evin eşyaları arasına hapsolduğu bir zamanda, biz çalışma hayatına atıldığımızdan, aramızda yıllar içinde daha fazla bir yakınlık ortaya çıktı şüphesiz,.

Geldiğimden beri aklımdan çıkmayan düşünce; annemi ve iki kız kardeşimi tekrar görebilmek. Korkuyla da olsa gardiyanları sıkıştırıyorum. "Ailemi ne zaman göreceğim? Onlara burada olduğumu söylediniz mi? Bana onları görebileceğim söylenmişti! Sizden rica ediyorum, onları görmeme izin verin!" diye. "Bakalım, bakalım. Hemen değil!" cevabını vermekle yetindiler.

Zaten Baijiantan'ın gardiyanları sorularımıza, bizi hem umutlandıracak ve hem de karamsarlığa düşürecek kadar belirsizlikle; "Bakacağız", "Sabırlı olmak gerek", "Şimdilik değil" diye karşılık veriyorlar. İsteklerimiz, kesin bir "hayır" cevabı alana ya da "küstahlık" yaptığımız için yüzlerimize bir tokat atılana kadar havada kalıyor. Bu kural, her türlü yakınma için geçerlidir: gece tuvalete gitmek, misafir odasını ziyaret etmek veya ailenizi aramak için bir telefon etmeyi istemek...

Bazı geceler, diğer koğuşlardaki kızların gardiyanlara tuvalete gitmek için yalvardıklarını duyuyorum. Kapıya vuruyorlar, ağlıyorlar, bağırıyorlar. Bazen bir gardiyan bırakıyor ve kilitlerin bitmeyen açılma seslerini, ardından muşamba üzerinden tuvalete doğru uzaklaşan adımlarının hareketini duyuyorum. Ama bazen izin vermeyi reddediyorlar ve o zaman tek yapmaları gereken tuvalet ihtiyaçlarını koğuşlarında gidermek oluyor.

Haftalar geçti, zaman kavramı anlamını yitirdi; ta ki bugüne kadar. Bugün, uzun zamandır beklenen ziyaret gerçekleşti. En sonunda! Artık bunun gerçekleşeceğine inanmıyordum. Ama hiçbir şey hayal ettiğim gibi olmadı. (Aksine) korkunç bir şey oldu ve bunun üzerine ne kadar kafa yorarsam yorayım, birincil sorumlu olmanın günahı hâlâ beni rahatsız ediyor.

Onlara parmaklık(lı ziyaret odasının) kapısı açıldığında kalbim göğsümden fırladı. Tanıdık bir yüzün gölgesi dahi olmadan yalnız başıma aylar geçirdikten sonra, küçücük masalara eğilmiş bedenlerin (sıralandığı), bazen ellerin birbirine dolandığı, birkaç mahkûmun akrabalarıyla fısıldaştığı odanın keder dolu atmosferinde, parlayan uzun elbisesi ve narin boyuyla, işte annemin ilerlediğini görüyorum. Yüz hatları yorgunluktan ya da belki ağzını açmadan önce kötü haberler getirdiğini ilan eden, -niçin bil-mi-yor-um- ifadesiyle sertleşmişti. Necme, yanında onu takip ediyordu. Onun da kafası meşgul görünüyordu. Medine'nin neşeli yüzünü göremeden kapılar arkalarından kapandığında, kız kardeşime kötü bir şey olduğunu anladım.

Medine ve Necme'nin beni serbest bıraktırmak için, -rüşvet verip polisleri kullanmak veya başkentteki bağlantılarını

harekete geçirmek gibi- yeri, göğü ayağa kaldırdıklarını biliyorum. Medine böyle bir durumda asla gönüllü olarak (beni görmeye gelmekten) vazgeçmezdi. Bu yüzden, Necme ve annem bana, Medine'nin yokluğunda kimsenin çocuklarına bakamayacağını ve bu yüzden onları bırakıp gelemediğini söylediklerinde, onlara inanmadım. Vazgeçirilmişti, bundan emindim.

Konuşma, günlük hayattan bahseden sıradan bir dizi ayrıntı, burada olması gerekenlerden biri eksik olduğu için bana çok daha yüzeysel görünen, o küçük şeyler üzerineydi. Son yedi aydır yaşadığım dramın etrafından dikkatlice dolaşıp, çay içiyormuş gibi yapıp birbirimizle konuştuk. Karamay'ın nezarethanesi veya buradaki tutukluluk şartları hakkında soru yok. Medine hakkında tek kelime yok. Ne okulun zararlı eğitimlerinden ne de uykusuz gecelerden bahsettim. Hükümlü kıyafetli kadınlarla dolu mavimtırak ziyaretçi salonunun ürpertici atmosferi hakkında yorum bile yapmadık. Biteviye konuşmaları, kulağıma uzaklardaki bir yankı gibi geliyordu. Annem ve kırılgan sağlığı, kuzeyli kuzenler, Necme'nin çocukları, kocası... Onların bitkin yüzlerini inceledim, onlar da benimkini. Birbirimizi zar zor dinledik çünkü konuşulmasından kaçındığımız soru, gardiyanlara olabildiğince doğal görünmesini istediğimizden konuşmamızı kesintiye uğratan ağır sessizliklerin üzerine geldi: Medine nerede?

Sessizliği ilk bozan Necme oldu. Etrafımızdaki konuşmaların uğultuları arasında boğuk bir ses, zar zor duyulabilen bir fısıltıyla; "Onlar, onu da aldılar", dedi.

"Onlar" kim? (Elbette polis?) Ama onu nereye götürmek için aldılar? Benim gibi bir nezarethaneye mi?

Kalbim göğsümde o kadar hızla çarpıyordu ki her nabız atışında darbelerini hissedebiliyordum. Salonun içinde dolaşmakta olan köşedeki gardiyana yan gözle baktım. İşte o zaman kafam dank etti. Medine bir kampta tutuluyordu, Baijiantan'daki gibi bir kampta. Birkaç ay önce yerden biter gibi inşa edilen, taze boya, ter ve ölüm kokan, penceresiz devasa bir hangarda. Rejimin küçük boylu askerleri, buraya yüzlerce kadını tıkıyorlardı. Medine de onlardan biriydi. Göz kapaklarımın altında biriken gözyaşları, bakışımı bulanıklaştırdı. Buraya getirilmeden hemen önce, aşağılayarak beni uyaran gardiyanın yüksek sesini hatırlayıp nefesimi tutarak: "Ağlama, sakın! Ağlarsan, bir daha ziyaretlere hakkın olmayacak! Senin için bu son olacak!" dedim kendi kendime. Allah'ım, Medine'yi almışlar!

Etrafımızda, parmaklı kapılar yabancı yüzlere açılmaya devam ediyordu. Anneler, kız kardeşler, kızlar masaların kenarlarına yerleşiyorlardı. Bir süre önce annem ve Necme'nin yaptığı gibi onların da mahkûmların karşısında yerlerini almalarını izledim. Kız kardeşimin verdiği kısa bilgiler kafamın içinde dönüp duruyordu. Medine, anlamsız bir bürokratik olay nedeniyle hapsedilmişti: İkamet belgesinin süresinin geçmiş olması. Size anlatmak zordur, Çin'de istediğiniz yerde yaşayamazsınız. İş bulduğunuz bir yerde yaşamak için önce *hukou*[24] almalısınız. İstediğiniz başka bir yere yerleşebilmeniz

24 Çin'de her vatandaşın, doğumdan itibaren onu ikamet ettiği eyalete bağlayan ve bölgesel pasaport niteliği taşıyan hukou adlı bir ikamet belgesi vardır. Bu sistem 1951'den beri, kırsal kesimden şehirlere kitlesel göçü engelleme amacıyla uygulanmaktadır. Önceden bir izin alınmaz veya muafiyet tanınmazsa bir vatandaş bu nedenle, hukou'da belirtilen şehir veya bölgeden başka bir şehre veya bölgeye yerleşemez. (Ancak bu uygulama

ancak bu değerli bölge pasaportu ile mümkün olabiliyor. Ve görünen o ki, Urumçi polisi, yıllardır Urumçi'de yaşamakta olan Medine'yi geçerli bir *hukou*'ya sahip olmadığı suçlamasıyla tutuklamış! Ona ne yapacaklar acaba?

Dakikalar hızla geçiyordu. Konuşmalarım asla uzun olmadı ve ne zaman ziyareti sona erdirmeye gelir korkusuyla, gardiyanın her hareketini dikkatle inceliyordum. Onlara Boulogne'u arayıp aramadıklarını sormak için yanıp tutuşuyordum. Hattın diğer ucundaki Kerim'in, Gülhumar'ın feryatlarını duyarken, aniden kesilen seslerini hayal ettim. Bu yüzden patlama sırası bendeydi. Sorularım sağanak gibi yağmaya başladı: "Nasıllar? Kerim nasıl? Ya Gülhumar? Ya Gülnigar?" Annem hiçbir şey söylemedi. Necme ellerimi tuttu. "Herkes iyi, endişelenme. Gerçekten endişelenmene gerek yok." diye ısrar etti. Sıradan konular yeniden başladı. "Burada yemek güzel mi? Başka kadınlarla tanıştın mı?" Elleri benimkini ne kadar sıkarsa, geceleri duyulan kadınların çığlıklarını ve uyarı yapmadan suratımızda patlayan tokatları ona o kadar az anlatmak istedim. Medine de aynı çığlıkları duymuş, aynı tokatları yemiş olmalı. Kalbim çılgınca atıyordu. Masanın bir ucundaki nöbetçiye baktım, bu sıkıntıyı hemen bitirmek için acele ettim. "İyi yiyorum, burada bize iyi davranılıyor. Endişelenme. Onlara iyi olduğumu söyle. Söyleyeceksin değil mi?"

Annem ve Necme'nin ziyareti benim için bir gerçeği doğruladı: Uygur bir ailedenseniz, eğer içinizden biri ülkeyi terk ederse, yok edilişinize diğerlerinin tümü de ortak edilir. Medine, idari sorunlar nedeniyle kampa gönderilmedi. Hayır.

---

son derece subjektif bir niteliğe sahiptir ve Doğu Türkistan'da olduğu gibi, resmî makamlar tarafından kişiyi baskı altına alabilmeye açıktır.)

Medine *hukou*'dan kaynaklı sorunları gerçekten yaşamış olsaydı, bir kampta olmazdı, kocası ve çocuklarıyla evinde olurdu. Bu benim hatamdı ve bu suçluluk duygusunu taşımadan artık asla yaşayamayacağım. Yurtdışında yaşayan, siyasi bir mülteciyle evli olan "terörist" kız kardeşi, yani ben, farkında olmadan yetkililerin gazabını onun üzerine çekmiştim. Belki de bana itiraf ettiremedikleri "suçları" itiraf etmesi için işkenceye maruz tutuyorlardır. Oysa ben hiçbir şey yapmadım. O hiçbir şey yapmadı. Biz masumuz!

Hiç kimse Şincan hakkındaki düşüncesini söylemekte özgür değil. Necme ve annem (belki) kampta çürümezler ama onlar da üzüntüden tükeniyorlar. Dilleri benimki gibi bağlı. Baijiantan'ı çevreleyen dikenli tel ormanının dışında da Uygurları yeniden eğitme (!) çalışmaları yayılıyor. Bizi içeriye kilitleseler de kilitlemeseler de Çin, bizim için tek ve aynı yazgıyı belirlemiş durumda; korku, şantaj ve sansür yoluyla yeniden eğitim! Bir açık hava hapishanesi hâline gelen Şincan'da ayrım gözetmeksizin hepimizi eziyorlar.

Zavallı Necme'min, zavallı annemin her gün çektikleri sıkıntıyı, acıyı hayal ediyorum. Aniden yapılan polis ziyaretleri, karakola "çay" davetleri, acımasız sorgulamalar... Bana tüm gerçeği söylemediklerini biliyorum ama onları nasıl suçlayabilirim? Kamplar ortaya çıkmadan çok önce, kendimizi daha iyi korumak için kendimize yalan söylüyorduk. Birbirimize her şeyi anlatmıyorduk.

Hoşça kal deme anı geldiğinde, birbirimize sarıldığımız kısacık anda kendimi tutamadım. Bu fırsat yakın zamanda ortaya çıkmayabilirdi ve benim bilmem gerekiyordu. "Kerim Şincan'da mı?" diye Necme'nin kulağına fısıldadım.

O da, "Hayır, hayır, burada değil." diye fısıltıyla cevap verdi. "Bana yemin eder misin, ona gelmemesini söyle, bu çok tehlikeli. Gelip beni serbest bıraktırmak isteyeceğini biliyorum ama gelirse o da hapse girecek! Yapmamasını söyle lütfen. En önemlisi kızlarımız." "Sana söz veriyorum." "Medine ne olacak?" diye nöbetçinin yaklaştığını görürken ekledi. "Endişelenme. Onu çıkarmak için her şeyi yapıyoruz. On beş güne, sanırım [çıkar]" diye bana cevap verdi.

Birbirimize gülümsedik, sonra uzaklaşan siluetlerinin arkasından kapanan otomatik kapıları izledim. Onlar kendi hapishanelerine döndüler, ben de kendi hapishaneme.

10. BÖLÜM

3 Eylül 2017

Çocukların Mandarin (Çincesi), edebiyat, matematik, tarih ya da coğrafya öğrendikleri gerçek Çin okullarına benzetilmiş ama sahte bir okul ve gerçek bir işkence kampı olan Baijiantan, kızılla ve komünizmin altın rengi sarısıyla süslenmeye başladı; kâğıt fenerler, pankartlar ve Çinli öğretmenlerle çocukların büyük bir ulusal bayramı kutlamadan önce her yere astıkları diğer kâğıt süslemelerle. Ağustos ayında Çin, Halk Kurtuluş Ordusu gününü kutluyor[25] ve aylarca dünyadan kopmuş olsak da, biz mahkûmlar Komünist Parti'ye saygı gösterme fırsatını asla kaçırmıyoruz (!). [Çünkü] Parti, büyük merhametiyle bize yeniden, eğitim yoluyla günahlarımızdan kurtulma şansı sunuyor(!) Bundan dolayı ona çokça minnet borçluyuz(!)

---

25 Halk Ordusu Günü, Çin'de her 1 Ağustos'ta kutlanmaktadır. Kampta, birkaç hafta sonra, 26 Ağustos 2017'de kutlamalar yapılır.

[Çin] Ulusal Marşı başta olmak üzere, yurtseverlik marşları beynime o kadar derinden nüfuz etti ki çınlamaya devam ediyor. Geceleri yatağıma uzandığımda günün gerginliğiyle kasılan vücudum, gardiyanlar, üniformalı adamlar, mahkûmlar ve Çin bayraklarıyla dolu huzursuz bir uykuya dalar. Koğuşun bir yerinde, bazen arkadaşlarımdan birinin gün boyunca tekrarlanan bir nakarat mırıldandığını duyuyorum.

Baijiantan, gerçek Çin okullarındaki rekabet ruhundan da ilham almış! Her koğuş, onu değerlendiren kamp yöneticilerinin huzurunda marş söylemek zorundadır. Kazanan tutuklu takımı bir ödülü hak eder. Bu, kesinlikle bir yiyecektir ya da belki yeni kıyafetler. Farkında olmadan, bayramın yaklaştığı günlere hâkim olan rekabetçi ruh zihinlerimizi sardı, öyle ki akşamları, derslerden sonra bile koğuşlarımızda yurtseverlik şarkılarını okuduk. Yavaş yavaş, bu eğlenceli yeniden eğitim stratejisine ilgim artmaya başladı. Hâlâ gücümün olduğu anlarda, eleştirel zihnimi koruyarak, bütün bunların, katılıyormuşum gibi yaptığım bir yalan örgüsü olduğunu kendi kendime tekrar ettim. Kilitler arkamızdan kapandıktan sonra, salakça ben de oyuna giriyordum; içimizden birinin itelemesiyle günlük provalar başlıyordu.

"Tekrar edelim mi?" dedi biri. Grubu bir heyecan dalgası sardı. O an, tekrar etmeye başladık. Ranzalarımızın kenarında, görünmez yöneticilerden oluşan bir izleyici kitlesine bakan düzgün bir sıra hâlinde, her birimiz kollarımızı yanlarımıza koyduk ve komşu koğuşlardaki diğerleri gibi, ulusal marşı hep birlikte söyledik. Yeniden eğitim işini yapıyordu. Bu aptal oyuna eğlenerek kendimi veriyordum çünkü J günü yaklaşırken içimde her şeyden daha büyük, muazzam bir

mutluluk geliştiriyordum. Bu his bana birdenbire, yok edilemez bir bedende yaşıyormuşum duygusu verdi. Kamptaki polisler bana ülkenin bütün yurtsever şarkılarını ne kadar bağırtırlarsa bağırtsınlar, güneşin altında yıllarca uyutsunlar ya da Şi Jinping'in büyük siyasi zaferlerini istedikleri kadar kafama kazısınlar, boşuna; bana bir daha asla ulaşamayacaklar.

13 Ağustos'ta Urumçi polisi, Medine'yi çektiği çilesinden alıp çıkarmıştı. Özgür kalır kalmaz sevgili küçük kız kardeşim, gelip beni Baijiantan'da görmek için acele etmişti. Ve bu kısa ama muazzam yoğunluktaki yaşam coşkusu bana dünyanın tüm felaketleriyle mücadele edebilmek için yeterince güç verdi.

O, büyük günde[26] ziyaretime hediyelerle dolu geldi. Çantası, şeker ve koyun peyniriyle, yassı, tüylü beyaz şeftali kutularıyla doluydu. Bir kampta otuz dokuz gün geçirmiş olan Medine, mahkûmlara böyle nadir yiyeceklerin asla verilmediğini biliyordu. Her şeyden önce, burada servis edilen kötü şöhretli yemeklerden bıkan polisin, hediyelerini göreceğini biliyordu. Belki bu hediyeler sayesinde, bana ziyarette birkaç dakika daha fazla zaman tanırlar ya da daha iyisi, sana karşı nazik kılarlar diyordu. Medine haklıydı. Neredeyse dokunduğum tüm bu hediyeler, ziyaret odasını gözetleyen bu alçak cehennem zebanileri tarafından elimizden alındı.

Kampta kaldığı günlerinden bahsetmedik. Benimkinden de. Çok dokunaklı bir şekilde gerçekleşen buluşmamız, önceleri yaptığı gibi şakalarıyla, yüz ifadeleriyle ve eğlenceli anılarla öylesine örülüydü ki bir an için dışarıda, Karamay'da,

26 Medine, Gülbahar'ı 24 Ağustos 2017'de ziyaret eder.

Urumçi'de veya Gulca'da olduğumuzu sandım. Gülmelerim ona cevap oldu. Sarıldık, ağlaştık da. Aylardan beri dökülen ilk gözyaşlarımdı bu. Sevinç gözyaşları.

Medine, görüşme yerinden çıkınca hafiflemiş bir yürekle koğuşuma döndüm. Dünyada en fazla sevdiğiniz insanlardan biri sizin yüzünüzden acı çektiğinde, bu çok korkunç bir suçluluk duygusudur. Artık bitti. O özgürdü, benim nazarımda önemli olan buydu.

Ağustos sonunda şenlikler başladı. Komünist pankartlarının kızılı, bize taklit etmemizin öğretildiği küçük iyi askerler gibi yürüdüğümüz ve ciğerlerimizi şişirerek marş söylediğimiz odayı boyadı. Mahkûm arkadaşlarımla yarışmayı kazanamadık ama öğretmenler küçük memnuniyet çığlıkları atarak kazananlar için ayrılan hediyeleri getirdiklerinde hepimiz boynumuzu büküyorduk. Bunlar yassı şeftali kasalarıydı, Medine'nin getirdiği yassı şeftalileri.

11. BÖLÜM

20 Kasım 2017

Bir yıldır Şincan'da tutukluyum. Ve neredeyse altı aydır Baijiantan'a çivilendim. Annem ve kız kardeşlerim 3 Ekim'de yeniden geldiler. O zamandan beri tanıdık bir yüzün gölgesini bile görmedim. Umarım onların başına hiçbir şey gelmemiştir. Hapishane benim tek gerçeğim hâline geldi. Bizi dünyanın geri kalanından ayıran dikenli tellerden daha uzak ufuk yok. Önceleri var olan her şey -ailem, anne ve eş olarak meşguliyetlerim, Fransa- başka bir kadının hikâyesi gibi zihnimde gidip geliyor. Artık olmayan bir kadın.

Egzersiz eksikliğinden kaynaklanan ağrının ve bu gevşek vücudun bakımı için gösterdiğim titizliğime rağmen sağlığım kötüleşiyor. Koğuştaki kısa molalarda, sabahın erken saatlerinde ve gece geç saatlerde vücut germe hareketleri yapıyorum. Buna karşın, beslenmemiz yetersiz sayılmasa da gözle görülür bir şekilde kilo kaybediyorum. Sanırım yemeğe ilaç koyuyorlar. Kıvamı, tadı bunun nedir, bil-mi-yor-um. Sanki birisi bulaşık suyu çorbamıza görünmez tohumlar serpiyormuş gibi. Bize yemek sırasında ilaç mı veriyorlar?

Belki beni tüketen sadece burada geçirilen zamandır ama hafızamı kaybettiğimi de kavrıyorum. Düşüncelerim kafamda düğüm yumağı gibi birbirine karışıyor.

Gün boyunca mahkûmlardan oluşan ip gibi safımız, mavi pijamalı bir uyurgezermiş gibi muşamba üzerinde sürünüyor. Bazen birimiz bayılıyor. Bir gardiyan onu almaya geliyor. Birkaç saat sonra, bizim dikkatimizi çekmeden onu geri getiriyor. Bir zamanlar bizi şaşkına uğratan birçok şey artık normal hâle geliyor. Tokatlar, hakaretler, kalp krizi geçiren ya da kaybolan mahkûmlar burada günlük şeylerdir. Art arda verilen aynı yoğunlukta kurslar ve yemeklerle birlikte, mahkûmluğun tüketici ritmi o kadar yorucu ki kendimi bile düşünemiyorum. Öğretmenler her birimize birer günlük verdi. Sahip olduğumuz "boş zamanın" birkaç dakikasında, düşüncelerimizi oraya kaydetmemiz gerekiyor. Düşlerimiz, anılarımız, "günahlarımız". Gardiyanlar her üç günde bir defterleri topluyorlar. Öğretmenler orada yazılanları okuyorlar, böylece kalbimizin karanlık mahremiyetine burunlarını sokuyorlar. Bu satırlarda gerçeğin en ufak bir kırıntısını onlara verdiğimi gerçekten düşünüyorlar mı? Soluk ışıkta yazılan tüm bu sayfalar yalan olduğu için, yazma beni teselli etmiyor. Bu günlük yazılarım, öğretmenlerin, yok edici yeniden eğitimlerini kandırmak için bir sis perdesi. İçten içe, (yazdığım) bu saçma sözlere gülüyorum. Ama derinlerde, her gün azalan titiz öz eleştirimin beni, Gülbahar'dan, bir zamanlar olduğundan biraz daha uzağa ittiğini biliyorum.

Baijiantan uyurken uyanık kalıyorum zira düşünebileceğim tek an bu zamanlar. Geceleri, karanlıkta gözler tamamen açık, tüm gücümle dua ediyorum. Ben masumum! Ben masumum! Ben masumum!..

Baijiantan'da hayat değişti. Her şey 18 Ekim'de Komünist Parti'nin 19. Kongresi'nde başladı[27]. Üç gün boyunca, gardiyanlar ve öğretmenler arasında olduğu kadar bizim aramızda da bir heyecan dalgası safları silip süpürdü. Şi Jinping, ikinci beş yıllık dönem için yeniden seçilmesi dolayısıyla büyük konuşmasını ülkenin idarecilerine sunmaya hazırlanıyordu. Biz, onu sınıfımızdaki televizyondan izleyecektik. Bayram arifelerinde Uygur evlerinde yapıldığı gibi, kamp da yenileniyordu. Her şey kusursuz olmalıydı.

Gardiyanlar her zamanki gibi paranoyak bir hijyen teftişi yaptılar. Burada öğrendiğim ilk şeylerden biri bu; Her mahkûm, her oda tertemiz olmalı. Derslerin dışında, sabun ve bezlerle donanmış bir şekilde yere eğiliyor, yerleri siliyoruz. Unutulan en ufak bir kir, bir pişman oluş ya da bir ceza gerektirir. Baijiantan, uysal ruhlarımız gibi olmalı: ne kadar ürkütücü derecede temiz olur ve parlarsa, yeniden eğitimimiz o kadar iyi ilerler.

Ama bu sefer daha çok çalışmalıydık. Çin Devlet Başkanı için hiçbir şey çok iyi değildi. Devesa, kızıl ve altın sarısı parti pankartları duvarlara asılmıştı. Öğretmenler, her bir sınıfa televizyon alıcıları kuruyorlardı. Ayın 18'ine yaklaştıkça monoton günlük hayatımız daha da yoğun, daha da ilginç hâle geldi: Bazıları, Şi'nin, Yeniden Eğitim Kampları'nın bel kemiğini oluşturduğu terörizme karşı mücadele programını selamlayacağı tahmininde bulunuyorlardı. Belki iç işleyiş talimatnamesinin kurallarını gevşetecekti. Belki hayat şartlarımız iyileştirilecekti. Belki de aramızda en iyi örnek olanlar erken

27 Komünist Parti'nin 19. Kongresi, Pekin'de, 18-24 Ekim 2017 tarihleri arasında toplandı.

tahliyeden bile yararlanırdı, kim bilir? Kamp, komünizmin renklerine bürünürken; umutlarımız, bize canlılık veriyordu. Pis kokulu, penceresiz koridorlarda âdeta bir şenlik havası vardı. Elbette tüm bu mizansen, bizim yeniden eğitimimizin bir parçasıydı. Bu "ortak sevinç" anından itibaren, babamızın! herkes için büyüklüğünü aklımızda tutmak zorunda kalacaktık. Gülünçtü. Ama aklımın bir köşesine gömdüğüm bu serbest bırakılma hayali gerçekleşmese bile, hayat şartlarımızın biraz rafine hâle geldiğini görme fikri beni tamamen tükenmekten alıkoyuyordu.

Ve sonrasında büyük gün geldi. Ayın 18'i sabahı hepimiz masalarımızın arkasında oturuyorduk. Bu vesileyle mavi üniformalarımızı bile yıkamıştık. Sadece düz ekran ışığının parladığı odada sabun kokusu ter kokusuna karışıyordu. Reklam fragmanları bir döngü içinde oynatıldı. Heyecan artıyordu. Nihayet, Pekin'den canlı yayın başladı. Çin Halk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı, Halk Meclisi Sarayı'nın ağır kıpkırmızı perdelerinin altında, binlerce taraftarının alkışları arasında kürsüye geldi. Onu daha önce fotoğraflarda, tablolarda ve televizyonda görmüştüm. Ama onu hiç bilinçli izlememiş ya da dinlememiştim. Politika; bunu daha önce söyledim bana göre değildi. Demek bu oydu, Şi Jinping. Televizyonun kadrajına sıkışmış bu minyatür versiyonu bana oldukça zararsız geldi. Yuvarlak yüzü ve şişkin göğsüne doğru kıvrılmış siyah ceketi ona sevimli bir adam havası veriyordu. Çok uzun ve ateşli bir konuşma yaptığını hatırlıyorum. Kampta, yurtseverlik marşlarının yankılandığını da hatırlıyorum. Ancak, ekranın önündeki sandalyelerimizde kımıldanmaya başladığımız anda, öğretmenimizin işaretiyle ciğerlerimiz patlarcasına, Şi'nin ve onun büyük milletinin ihtişamını haykırdık:

Komünist Parti olmasa olmazdı yeni Çin.

Komünist Parti çok çalışıyor ulus için,

Komünist Parti, kurtarıyor Çin'i tüm yüreğiyle[28].

Hepsinden önemlisi, Baijiantan'daki hayatın onun yeniden seçilmesinden sonra değiştiğini hatırlıyorum. Ama maalesef umduğumuz gibi olmadı.

Serbest zamanları yasaklayarak işe başladılar. Burada, hafta sonları diye bir şey yoktu. Gün doğumundan gün batımına kadar tüm hafta çalışıyorduk. Her gün bir önceki gün gibiydi, aylardır böyleydi. Yine de cumartesi ve pazar günleri nispeten farklı olurdu; çünkü gardiyanlar, derslerden ve idari görevlerden üzerlerine düşenin bilincinde olmalarına rağmen, günün sonunda koğuşlarımızı birkaç saatliğine terk etmemize izin verirlerdi. Bu lütuf, sistematik değildi. Ruh hâllerine bağlıydı. Bu ender ateşkesler sırasında komşulardan ziyarete gelenler olur, biz de bir mahkûm "arkadaşı" ziyaret ederdik. Bu bir mahkûmiyet hayatıydı ama yine de bir hayattı!

Gardiyanların gevşettikleri gözetim sırasında geçirilen o istisna vakitlerinde kamplar hakkında çok şey öğrendim. Her yerde, bir avuç zar veya azgın kart destesi üzerinden sohbetler yayılıyordu. Koridorda Çin şarkıları yankılanırken, geçtiğimiz hafta Baijiantan'dan gelen son bilgiler bir kulaktan kulağa oyunu gibi aramızdan geçti. Bir süre, tek bir konu tüm konuşmaları meşgul etti: Aşılama. Hepimiz zorla aşılandık.

Bir sabah, gardiyanlar bizi revir olarak kullanılan bir odaya götürdüler, burada önlükler giymiş küçük bir Çinli ekip bizi

28 Komünist Parti olmasaydı, yeni Çin olmazdı adlı Çin Devrimci Marşından (1943) alıntı.

bekliyordu. Ne kadar bağırsam da saatlerce reddetsem de, başka seçeneğim kalmadı. "Aşı olmalısın Gülbahar, elli yaşındasın, bağışıklığın azaldı, yoksa gribe yakalanma riski altındasın. Ben de seninle aynı anda aşı olacağım." diye cevapladı kamp yöneticilerinden biri, tıbbi muayene masasının yanında olduğu söylenen şırınga gereçlerini işaret ederek. Bedel ödetilme korkusundan, onayımı veren bir belge imzaladım ve ardından meslektaşının kolumu delmesine izin verdim. Ne aptallık. Bugün kadının bana yalan söylediğini biliyorum. Diğer mahkûmlara da aynısını söyledi. Ama bu en kötüsü değil! Serbest zamanlarda, çoğu mahkûm kadın bana, dürüst olmak gerekirse, artık regl olmadıklarını söyledi. Onlara göre, aşılamadan hemen sonra âdet kanaması kesilmişti. En gençleri, çoğunlukla nişanlı olanlar ağlıyorlardı. Kamptan ayrıldıklarında bir aile kurmayı umuyorlardı. Artık âdet görmeyen ben, onları rahatlatmaya çalıştım ancak içimin derinlerinde korkunç bir düşünce filizlenmeye başlamıştı: Bizi kısırlaştırıyorlar mı?

Kongreden bu yana, birbirimize bakma veya gülümseme hakkımız bile elimizden alındı. Gardiyanlar, "Aşağı bak! Öne bakmanın yasak olduğunu bilmiyor musun?" diye bağırıyorlardı. Bir mahkûm grubu, bizimkinin yanından geçerse, gözlerimi yere doğru eğiyorum ve çirkin siyah terliklerimin içinde kendimi kaybediyorum. Aynı şey yemekhane veya temizlik molaları için de geçerlidir. Neden adı geçen bu özgürlüklere el konulsun ki? Kampa her gün yeni mahkûmlar geliyor. Yanımdaki koğuşları dolduruyorlar. Korkmuş yüzlerini görüyorum. Onları rahatlatmak, bağırmak istiyorum: "Dikkat, aşı olmayın!" Ama ne işe yarar? Ne olursa olsunlar zorla aşı olacaklar ve ben sadece ceza almakla kalacağım. Bu yüzden

sessiz kalıyorum. Baijiantan'da gittikçe daha çok kalabalıklaşıyoruz, yine de hiç bu kadar kendimi yalnız hissetmemiştim.

Dışarıda tuhaf bir şeyler oluyor, hissediyorum. Şincan'daki kaos, kampın duvarlarından sekiyor ve uzaktaki yankısı kulaklarımıza ulaşıyor. Daha gergin olan gardiyanlar resmi teftişlerden söz ettiler. Hijyen ve eğitimin içeriğini kontrol etmek üzere, Yerel Parti kadrolarından ve Urumçi halkından insanların kısa süre sonra kampa geleceği ve en iyi öğrencilerin onların sorularını cevaplaması gerekeceğini söylediler. Ben de en iyilerden biriyim. Ne komedi ama! Bu, ezbere öğrenmemiz emredilen cevaplar, yalanlardan oluşan bir kurguydu. İçlerinden biri bana sorarsa şunu söylemeliydim: "Eğitim merkezi beni çok mutlu ediyor çünkü burada bir meslek öğreniyorum ve iyi besleniyorum. Burada küçük bir maaş alıyorum. Günlük yemem-içmem, giyinmem ve yaşamam için gerekli şeyler yeteri kadar sağlanıyor. Bunların hepsi yalan! Giyilecek şeyleri daha yeni aldık ve daha yeni yıkandık! Burada bize tekrarlanıp durulan tek şey, Uygurların kınanması gereken teröristler olduğu! Neden bize böyle yalan söylememizi emrediyorlar? Utanacak bir şeyleri mi var?

Bu arada, ünlü Kongre'den birkaç hafta önce, her birimize bir rehber "öğretmen" atandı. Sanki ezberlediğimiz kalın kitaplardan ayrılmamışız gibi, bu kadınlarla yaptığımız haftalık görüşmeler kampın cehennemî gidişatını daha da arttırdı. Benimki Mihray. Onunla bir konuşma kabininde buluşuyorum, her defasında onu, oturmuş olarak, gözlerinin önündeki "dosyamla" beni bekler buluyorum. Boynunun arkasında sıkı bir topuz içinde toplanmış kahverengi saçları olan genç bir Uygur kadını. Yumuşak sesi güven uyandırıyor, bu yüzden ona her şeyi anlattım: Tutuklanmam, Fransa'daki ailem,

masumiyetim. Beni sorularla bunaltıyor ve ben benzer şekilde karşılık veriyorum. "Ne zaman serbest bırakılacağım? Ailemi görebilir miyim? Onları arayabilir miyim lütfen?" İsteklerimi nazikçe savuşturuyor, "Sabırlı olmalısın Gülbahar!" Ancak Mihray, Kongre'den bu yana agresif davranıyor, sözlerimi ölçüp tartıyor ve onları olası bir küstahlık olarak yorumluyor. Kaderin cilvesine bak! Mihray, konuşabileceğim tek kişi. Ağız ne kadar çok sıkı tutulursa, görüşmelerimiz o denli polis sorgulaması şeklini alıyor. Ona buradan ne zaman çıkabileceğimi sorduğumda, yüzü hemen kızgın bir şekil alıyor: "Gülbahar, pişmanlığını dile getirmelisin. İtiraf etmelisin." "Çıkarken bunu neden soruyorsun şimdi? Sana nasıl güvenebilirim? Bana dışarı çıkınca bunu bir daha yapmayacağını kim söyleyebilir?"

Bir gün, sanki ödüllendirecekmiş gibi, bana şunu söyledi: "Mahkemeni beklemelisin." Mahkeme mi? Bir avukatın savunması veya mahkûmiyet kararı olmadan geçen aylardan sonra, yargılanacağımı öğreniyorum! Bu noktada umut etmeyi bıraktım. Duruşmadan sonra mahkûm edileceğim ve her şey bitecek. Tek kurtuluşum dua. Beni duyabilecek olan sadece Allah var. Dışarıda neler olduğu hakkında hiçbir fikrim yok ama yine de önsezim doğru bir şeyler oluyor, diyor. Her gün kadınlarla dolu yeni minibüsler geliyor. Baijiantan, şu anda iki yüzden fazla mahkûm kadının kaynaştığı bir fabrika. Dışarıda Uygurlar intikam için tutuklanıyor. Polis, sanki birisi, "büyük yeniden eğitim projelerini" bozmaya çalışıyormuş gibi zamana karşı yarışıyor. Bizi olabildiğince çabuk yok etmeye çalışıyorlar. Burada yorgunluktan ölmezsek, bu vaat edilen "mahkemeler" bizim ölüm sebebimiz olacak. Beni ölüme mahkûm edecekler mi? Yurt dışına kaçan bir Uygur kadının postuna bile değer vermezler zaten.

12. BÖLÜM

2017 sonu - 2018 başı

Hiçbir şey, hiçten daha fazlası olmuyor. Hiçlik. Kışın derinliklerinde, 2017'nin sonunda Baijiantan'da solup gidiyorum. Ertesi yıl, koğuşun donmuş duvarları arasında, isimleri rakamlarla değiştirilen ve artık tanışmaya bile cesaret edemediğim, bitkin mahkûmlarla dolu duvarlar arasında harcandım. Dünyanın geri kalanından kopuk kampın dehlizlerinde azmim, direncim parçalandı. Yorucu rutin kendini defalarca tekrar ediyor ve meşakkatli bir gün oluşturuyor. Her gün gardiyanların ıslıklarına, hakaretlerine ve bağırışlarına boyun eğiyoruz. Kötü kokulu koridorlarda, hayaletimsi gölgelerimiz tuvalete kadar sürükleniyor, sonra da öğretmenlerin propagandasını alacakaranlığa kadar yuttuğumuz sınıflara giriyor. Bazen geceleri, kadınların çığlıkları bir sıçramayla uykudan uyandırmaya devam ediyor. Bu uzak sesler karanlığı deldiğinde, soğuktan buz kesmiş siluetler, şiltelerin üzerinde dimdik yükseliyor, sonra karanlıkta yavaşça yığılıyor. Bir gözümü açıyorum ancak artık ne bu

sızlanmaların nereden geldiğini, ne de bu mahkûmların ne tür tecavüzlerin mağduru olduğunu anlamaya çalışmıyorum. Yeniden uyumaya dalıyorum.

Bana acı çektiren eski bir hatıra aklıma geliyor: Ben, Gülbahar Hativaci, masumum. Bir zamanlar sevgi dolu bir anneydim ben. Tutkulu bir eş. Ayakları üstünde duran bir kadın, gönüllü bir kadın, yaşayan bir kadındım. Ailemle birlikte Şincan'ı terk etmiştik ve Fransa bize özgürlük sunmuştu. Kendisine kucak açan ülkeye minnettarlığını gururla ifade etmeyi hiç bırakmayan Kerim gibi, "İnsan hakları ülkesi" Fransa'yı çok sevmiştim. O kadar uzun zaman önce değildi. Bir yıl veya daha fazla, tam olarak bilmiyorum çünkü günler artık yok. Kerim, Gülhumar ve Gülnigar'ın yüzleri yontulmuş zihnimden süzülüyor. Anılar bir su damlası gibi parmaklarımın arasından akıp gidiyor. Çaresizce onların akıp gitmelerini izliyorum.

Dersleri hıfzetmek ve ezbere tekrar etmek, zamanımı ve enerjimi o kadar tüketiyor ki, geriye düşünecek hiçbir şeyim kalmadı. "Siz suçlularsınız. Suçlarınızı itiraf ederseniz Parti tarafından affedileceksiniz. Böylece sizi özgürleştireceğiz." sözlerini bize gün boyu tekrar ediyorlar. Gardiyanların ve öğretmenlerin kesintisiz nakaratları, bedenlerimizin o kadar mecalsizleşmesine neden oluyor ki, beyin yıkamanın acımasız mekaniği, en sonunda çaresiz ve pervasız zihnimize nüfuz ediyor. Bir akşam, mahkûm arkadaşlardan biri; "Chen Quanguo[29] bizi gerçekten küçümsedi; böyle bizi değiştiremeyecek." diye fısıldadı. Karanlıkta, Şincan valisine gösterilen orta parmak

29 Çin Komünist Partisi'nin Şincan'daki sekreteri, 2011'den 2016'ya kadar Tibet'te aynı görevdeyken uyguladığı baskıcı yöntemleriyle tanınıyor.

beni gülümsetti. Parti'nin kazanmadığına inanmak isterim ama biz zaten yeniden eğitilmedik mi?

"Suçlular." Aksini haykırmak neye yarar? Dolayısıyla bir yıl boyunca susmayı başardım, rehber öğretmenimle yaptığım görüşmeler sırasında pişmanlık numarası yaparak. Bir süreden beri Mihray, görüşmelerimizi verdiği tatlı tesellilerle örtmeye zahmet etmez oldu. Aynı zamanda kendisi de güçlü bir beyin yıkamanın kurbanı olan genç kadın, işinin gizli amacını ima ederek maskesini düşürdü: Suçlamaları bana itiraf ettirmek. Görüşmeler sırasında bana on, elli, bazen yüz kez aynı şeyi söylüyor; suçlarımı itiraf edinceye kadar bu kâbusun sonunun gelmeyeceğini. "Duruşmada her şeyin söylenmesi gerekecek. Partiden af dile." Evet, duruşma olacak, beni temin ediyor ama hayır, Mihray ne zaman olacağını bilmiyor. Şincan'da yaşarken anne, eş ve dürüst işçi olmaktan başka hiçbir şey yapmayan ben, ne ile yargılanacağım? Gözaltı süresince reddedilmiş olmasına rağmen bir avukat tutma hakkım olacak mı? Mihray, kararın safahati hakkında hiçbir şey bilmediğini belirtiyor. Bir yıl boyunca mahkeme fikri aklımdan çıkmıyor. Benim takıntım oluyor. Hayat bağım ve mezarım. İnatçı bir teslimiyetle mahkeme fikrine sarılıyorum, karar ne olursa olsun, Baijiantan cehenneminden kurtulmak için tek şansım olduğuna inandım.

Dışarda, Şincan'da, baskı artıyor, hızlanıyor. Kamyonetler, Baijiantan'a düzinelerce kadını boşalttı. Gardiyanların ve öğretmenlerin saldırganlığı, Mihray'dan gelen baskı ve kamp içinde artan gerginlik, Çin'in zamana karşı yarışa girdiğini gösteriyor.

Burada, kamplara gönderilmeyenler bile, her türlü hak ve yetkilere sahip olan bir polis gücünün vahşetine maruz kalıyor. (Tanrı Dağları'nın) kuzey ve güneyindeki büyük şehirlerde (günlük hayat) düzenlemeleri artmakta. Sakal bırakma ve başörtüsü takma yasağı, çocuğuna Uygur adı koyma, WhatsApp kullanma, yurt dışındaki kişilerle iletişim kurma, geleneksel dini törenlere katılma yasakları... Liste uzadıkça, İslam'ı ve Uygur kültürünü ortadan kaldırmayı hedefleyen keyfi bir soykırım politikası kendini açıkça gösteriyor.

Geniş bir halk sağlığı programı bahanesiyle, özerk bölge yetkilileri, milyonlarca kişiden DNA, parmak izi, iris görüntüsü ve kan grubu toplamaya başladı[30]. Polis, pasaport başvurusu yapan vatandaşlardan başlayarak terörle mücadelede "şüpheli" olarak gördükleri kişilerin biyometrik verilerini çoktandır kaydettiği için bu girişim yeni değil.

Bundan böyle, Şincanlılar artık vatandaş olarak değil, şüpheli olarak görülüyor. Polisin dosyalarını arşivlediği dijital labirentte özenle düzenlenmiş devasa DNA deposu, korkunç bir hipotezi doğruluyor: Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nin tüm vatandaşları, Uygur oldukları için potansiyel bir terör tehdidini temsil ediyorlar. Onlara karşı hiçbir hoşgörüye müsamaha gösterilmeyecektir. Konuşmaları New York Times tarafından yayımlanmış olan Şi Jinping, 2014'te Şincan'a yaptığı bir ziyaret sırasında Partisinin yerel yetkililerine, "Acımasız olun." talimatı vermişti.[31]

---

30 İnsan Hakları İzleme Raporu, Şincan'daki milyonlarca insandan DNA toplanması, 13 Aralık 2017.

31 "Kesinlikle merhamet yok": Sızan dosyalar, Çin'in Müslümanların kitlesel gözaltılarını nasıl organize ettiğini ortaya koyuyor, New York Times, 16 Kasım 2019.

Baskı, "Aile Hâline Gelmek"[32] kampanyasıyla en ücra evlere kadar sızıyor. Parti yetkilileri, bir hafta boyunca kendilerini Uygur ailelerinin evlerine davet ettiriyorlar, yemeklerini paylaşıyor ve çatılarının altında uyuyorlar. Kişisel hayatlarını anlatmaya ve siyasi inançlarını açıklamaya zorlanan Uygurlar, Şi Jinping'in doktrini üzerine hazırlanmış yeni gizli derslere de boyun eğmeliydiler. Bundan sonra onlara ne olacak? Onlar, kampa konulmaktan muaf tutulmayacaklar mı yoksa görevlilerin el altından yürüttükleri uygulamalara itaatkâr bir şekilde boyun eğdiklerinde, [kapatılmayarak] ödüllendirilecekler mi? Bilmiyoruz. Sahte isimlerin arkasına saklanan bu ailelerin ağızları korku nedeniyle açılmıyor. İnsan Hakları İzleme Örgütü ve Uluslararası Af Örgütü tarafından şahit oldukları uygulamalar yayınlanır yayınlanmaz, Şincan Bermuda Üçgeni'nde ortadan kayboluveriyorlar.

İşte böylece Pekin, bazen kamplarda bazen de sessizliğe mahkum ederek Uygurları yavaş yavaş boğuyor. Ama Şi Jinping neden birdenbire yeniden eğitim programını "okulların" ötesine taşımaya karar verdi? Uygurları ortadan kaldırmak için bu acele nasıl açıklanabilir?

2018'in başında dünya, büyük şaşkınlıkla Şincan'ın "okullarından" haberdar oldu. Alarm zilleri çalan kuruluşlar, yalnızca insan hakları örgütleri değil artık. Şimdiye kadar büyük dijital duvarıyla korunan Çin'in cilası, basında, hayatta kalanların dağınık tanıklıkları ve dünyanın dört bir yanına dağılmış mağdurların görüntüleri olarak, Kanada'dan Çin'e, Amerika Birleşik Devletleri vasıtasıyla dökülüyor. Uygur diaspora

32 İnsan Hakları İzleme Raporu, Çin: Yetkililerin Şincan'daki evlere zorunlu ziyaretleri, 13 Mayıs 2018.

üyeleri Avrupa başkentlerinde gösteriler yapıyorlar. Doğu Türkistan'ın gök mavisi bayraklarının arasında, aylarca veya yıllarca kayıp olan sevdiklerinin yüzlerinin büyük boy fotoğraflarını taşıyorlar. Dünya Uygur Kurultayı[33] liderliği altında, hükümetlere tepki vermeleri için yalvarıyorlar. Çin sosyal ağlarında, Şincan'da işlenen zulümlere tanık olan vatandaşlar, resim ve video yayınlama riskini göze alıyorlar. Şi Jinping'in Çin'i, diğer şeylerin yanı sıra, çok genç Uygur kadınları için çok özel bir kader belirlemenin yollarını arıyor. Birkaç videoda, geleneksel kıyafetlerle süslenen Uygur kadınlarının boş gözlerle şişkin göz kapakları, rimelle kapatılmış şekilde, Çinlilerin kollarında, ışıltılı ve zoraki gülümsemelerle dolu poz verdiği toplu düğün törenleri gösteriliyor[34]. Bu kadınlar muhtemelen zorla evlendirildiler ancak şu an için somut bir kanıt sağlamak imkânsızdır. Barikatlarla çevrilmiş durumdaki Şincan'da mahsur kalan sesleri duyulmuyor. Bu düğünler kamplara bir alternatif mi? Bu kadınlar, akrabalarının "suçlarını" satın almanın karşılığı olarak kendilerini mi feda ediyorlar? Diğer Çinlilerin, ülkenin güneyindeki Vietnamlı kadınlara yaptığı gibi, buradaki Çinliler tarafından bu kadınlar da satın mı alındı? Bu videolar yurtdışındaki Uygurların eline geçti ve onlar, bu görüntüleri yayınlayarak, yaşanan çok sayıdaki korkunç hikâyeler arasında, hiç kimsenin görmek istemediğini ön plana çıkardılar; hepsi birbirine benzediği için sıradanlaşan ama iyi görülmesi gerekeni: Soykırımı.

---

33 2004 yılında kurulan Dünya Uygur Kurultayı, Uygurları yurtdışında temsil eden ana organizasyondur. Çin hükümeti tarafından terörist oluşumlar listesine konulan örgüt, şiddet içermeyen eylemlerle Uygur halkı adına demokrasiyi, insan haklarını ve özgürlüğü savunmayı amaçlıyor.

34 "Uygurları, Çinliler ile evlilik yapmaya zorlamakla suçlanan Pekin", Mediapart, 31 Mayıs 2018.

İki yıldır konu hakkında mırıldanan Batılı demokrasilerin artık başka seçenekleri yok: Çin'e dair şüpheler görmezden gelinemeyecek kadar çok. Suçlamalar çok ciddi. Washington hızla cephedeki yerini aldı. Amerika Birleşik Devletleri yıllardır, "Uygurların annesi" Rabia Kadir de dâhil olmak üzere, Şincan'dan pek çok siyasi muhalif, aydın ve sanatçıyı ağırladı. Çinli "düşman" karşısında siyaset kurumu, zaten davanın sesi hâline geldi. 2018'deki ayaklanmalar Donald Trump'a, "Uygur sorununu" bir kez daha ele alma ve G-5, Hong Kong veya Tayvan üzerindeki Çin-Amerikan anlaşmazlıkları gibi, Pekin'e karşı yürütülen ticaret savaşına yeni bir demir atma fırsatı veriyor.

Ancak Avrupa demokrasilerinin bunda benzer çıkarları yok. Baştan kaybettim dememek için huzursuzlar, kıvranıyorlar zira bilek güreşi onlara eşit görünmüyor. Öncelikle Çin, ekonomik diplomasi alanında çok başarılı olduğu için, özellikle Avrupa ülkelerine aktardığı parayla dostluk satın alıyor ve hükümetleri taviz vermeye zorluyor. Çin'in harekete geçirdiği son iş bitirici araç, olağanüstü boyutlara sahip: "Yeni İpek Yolları". Çin'in denizde ve karada geliştirmekte olduğu bu geniş altyapı projesi, birçok diğer hedeflerinden başka, Orta İmparatorluğu [Türk Devletlerinin içinden geçirerek] Avrupa'ya bağlamayı öngörüyor. Bu proje Çin'i, kaçınılmaz olarak Avrupa'nın ayrıcalıklı ticari ortaklarından biri olarak tanımlıyor.

Ayrıca Çin, Birleşmiş Milletler tarafından kendisine sunulan boşluklara da sızıyor. 2018'de, Şincan zorlu yürüyüşünde değişimi bitirirken doyumsuz bir iştahla hareket eden Pekin, BM Örgütü'nün yan kuruluşlarının bünyesindeki stratejik

konumlara piyonlarını yerleştirme konusunda entrikalar düzenledi. İnsan hakları imtiyazını, ülkelerin ekonomik ve sosyal kalkınmasının yararına bırakıldığı uluslararası oyunun yeni kurallarını yavaş yavaş belirleyen temsilcileri amaçlarına ulaşmak için lobi faaliyetleri yürüttü ve tehditler kullandılar. Çin'in sesi, zaten var olan veto gücünün ötesinde, yine BM'nin çeşitli birimlerine aktardığı para sayesinde ağır bastı. Örneğin, iki yıl önce, on yıllık bir süre içinde iki yüz milyon dolar tutarındaki projeleri finanse etmeyi taahhüt ettiği bir Barış İçin Güven Fonu oluşturmuştu. 2018 yılında, uluslararası sivil havacılığa, endüstriyel gelişmeye ve başkanlığını yürüttüğü iletişime adanmış üç kuruluş arasında, mevcut Çinli[35] genel sekreterlerden ikisi üç ve dört yıllık dönemler için yeniden seçildiler. Çin, ihtiyatlı bir şekilde, uzun vadede stratejik yerlerde kendine yer ediniyor. Belki de en iyi örnek, Qu Dongyu'nun dünyadaki açlıkla mücadeleden sorumlu Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'nün (FAO) başına getirilmesidir. Temmuz 2019'daki oylamada, Çin Tarım Bakanı Yardımcısı 191 oyun 108'ini alarak ilk turda seçildi. Ve aslında Fransız aday Caroline Geslain-Lanéelle bu seçimin büyük favorisiydi. Lobicilik ve Çin'in parası bir kez daha oylama zarlarının yönünü belirlerken, diplomatlar arasında, FAO'ya yıllardır bol miktarda finansman sağlayan Çin'in, diğer şeylerin yanı sıra, adayını desteklemeleri karşılığında Kamerun'un da dâhil olduğu birçok üye ülkenin borcunu (yetmiş milyon dolar tutarında) sileceği mırıldanıyordu. Caroline Geslain-Lanéelle kampanyanın sonunda kem küm etmeden

35 Fang Liu, Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü'nün (ICAO) başkanı olarak yeniden atandı ve Li Yong, Birleşmiş Milletler Sınaî Kalkınma Örgütü'ne (UNIDO) atandı.

şunları söyledi: "Çin, bizim kullanmadığımız araçlarla çok saldırgan bir kampanya yürüttü."[36]

Böylelikle BM üzerindeki tüm ağırlığıyla Çin, Doğu Türkistan'daki "yeniden eğitim kampları" dosyası, İsviçre'nin Cenevre kentindeki İnsan Hakları Konseyi'nin tartışma masasına ulaştığında, kendisine yöneltilecek suçlamaları kendisi karar verme durumunda. Birleşmiş Milletlere bağlı olan bu hükümetler arası organ, insan haklarının sekteye uğradığı ülkelerde soruşturmalar yürütür ve raporlar hazırlar. 2018'de bir "Uygur" dosyası zaten var, şimdilik bir sonuç vermiş değil ve henüz Çin ile herhangi bir çatışmaya yol açmadı.

Gülhumar'ın, yani benim mücadelem medya rampalarından ve BM uzmanlarının bilgiç bakışlarından uzakta patinaj yapmaktadır. Yeniden eğitim kamplarıyla ilgili ifşalar her yere yayılırken, kızım beni serbest bıraktırmak için âdeta denize şişeler atıyor. Her kapıyı çalıyor. Sürgündeki Uygur aileleri, diasporadan şahsiyetler, insan hakları konusunda uzmanlaşmış avukatlar... Ona tavsiye ve teselli veriyorlar ama sonuç yok.

Gülhumar, Pekin'deki Fransız konsolos yardımcısıyla bocalayan bir mektuplaşma, yazışma ilişkisi içinde bitkin düşüyor. Umutsuz e-postalarının çoğu cevapsız kalıyor. Bazen bir konsolosluk çalışanı onu teselli etmek için geri arıyor ancak benim geri dönüşüme ilişkin umut verici herhangi bir somut bilgiden, Şincan yetkilileriyle yapılan bir görüşmeden bahsetmiyor. Gülhumar'ın, annemle veya Şincan'daki kız kardeşimle yaptığı birkaç telefon görüşmesi zor ve endişe verici

36 "FAO'nun başına bir Çinli seçildi", Le Figaro, 23 Haziran 2019.

olmaya devam ediyor: "Her şey yolunda.", "Evet, gerçekten, annen için her şey yolunda, endişelenme." diye cevaplar alıyor. Gülhumar, anneme en son ulaştığında, annem gözyaşlarına boğulur ve ona şunu itiraf eder: "Lütfen yanlış anlamayın ama artık bizi aramayın. Çok uzun zaman önce bizi sorgulamaya geldiler ve herkes korkuyor. Bize neden böyle davrandıklarını bilmiyoruz."

Gulca'da, annemin mutfağında, -belki de beni tutuklayan polislerin- annem onlara çay ikram ederken, onu sorguladıklarını hayal ediyorum. Ve onların karşısında oturan annem bildiği her şeyi söyleyeceğine söz veriyor.

Dört gün sonra Gülhumar şansını tekrar deniyor. Boşuna. Büyükannesinin numarasını çevirdikten sonra arama sinyal sesi kesiliyor. Sanki birdenbire hat kesilmiş gibi; sanki numara aniden silinmiş gibi.

İki yıldır kızlarım ve kocam en kötüsünü hayal etmişler: öldüğümü düşünmüşler. Kerim otuz kilo vermiş, derin bir depresyona girmiş. Yorulmadan çalışmış ama gözünün feri sönmüş. Zihninin karıştığı anlarda, beni bulmak için Doğu Türkistan'a gelmeyi düşünüyormuş.

13. BÖLÜM

2018 İlkbahar

Birini diğerinden ayıran yüzlerce, binlerce kilometrelik mesafeler olan ve aralarında onlarca yıllık yaş farkı bulunan iki araştırmacı var. İlki, kırklı yaşlarında, bağımsız bir Alman araştırmacı. İkincisi, yirmili yaşlarında ve Çin kökenli, Kanada'da Vancouver'daki British Columbia Üniversitesi'nde hukuk okumuş bir kişi. İlki, Tibet'teki Çin baskısı üzerine yaptığı araştırmalar nedeniyle Pekin'in öfkesini çoktan çekerken, ikincisi hâlâ göreceli bir belirsizlik içinde gizlenmiş hâlde yaşıyor. Ne Çinli yetkililer ne de dünyanın dört bir yanına dağılmış Uygur diasporaları tarafından pek bilinmemektedirler. İlki Adrian Zenz. İkincisi Shawn Zhang.

İki adamın ortak bir özelliği var. 2018 baharında, yakınlarının izini kaybeden Uygur ailelerinin ve "okullardan" kurtulan birkaç kişinin, korkunç ama teyit edilemeyen hikâyeleri basında çalkalanırken, bu iki adam, hükümetler ve uluslararası

kuruluşların ihtiyaç duydukları şeyleri getirdiler: Kanıt... Yüzlerce kanıt...

Eyaletin resmi belgelerini, kamu ihale ilanlarını ve internetteki iş ilanlarını araştıran Zenz, yeniden eğitim sisteminin oluşumunu ortaya çıkardı[37]. Chen Quanguo'nun Ağustos 2016'da Şincan'ın başına geçmesinden itibaren 2018 baharına kadar kampların çoğaldığını kanıtlamayı başardı. Yetkililerin konuştuğu yerel ve bölgesel basını da ince bir elekten geçirdi. Tahminleri şaşırtıcı: Ona göre, Şincan'da sırasıyla 250 ila 880 tutuklu barındırabilen 1.200 yeniden eğitim merkezi bulunuyordu. Yaklaşık bir milyon kişi bu kamplara sürülmüş veya bu kamplarda tutuluyor olmalıydı.

Sansür makinesinin gözünden kaçanlar, Çin'i kendi tuzağına düşürmüş olabilir miydi? Nitekim Zenz, araştırması sırasında bu verilere açık kaynaklar yoluyla, yani açık erişimle kolayca ulaştı. Uygurları hedef alan ideolojik yeniden eğitim projesinin işleyişini anlamak için, utanç verici bu zengin bilgileri barındıran özerk bölgenin internet sitelerinde dolaşmak yeterliydi. İnternette, propaganda bürosu, "iş yoluyla dönüşüm" yazan propagandalardan çok "yeniden eğitim kampı" tanımlamasıyla bunu gizlemekten artık endişe duymuyordu. Sanki Şincan'daki kapalı kapılar ardında bulunan bu okullar artık bir sır olmaktan çıkmıştı.

Örneğin, Mayıs 2017'de, Karamay Kamu İstihdam Bürosu, "eğitim yoluyla dönüşümün dört farklı sınıfı için -yeniden eğitim kampları için- 110 memur" ve "karakollara, kontrol

37 Adrian Zenz, "Sağlıklı bir kalp tutumu için baştan sona reform yapma": Çin'in Şincan'daki siyasi yeniden eğitim kampanyası", Avrupa Kültür ve Teoloji Fakültesi, Korntal, 6 Eylül 2018 tarihinde güncellendi.

noktalarına atanacak pozisyonlar için 248 polis memuru" arıyordu. Ve Zenz "eğitim yoluyla dönüşüm" merkezlerini not ediyor. Bir süre sonra, bölgesel kamu hizmeti web sitesi, Hoten kentindeki iki ilçenin "eğitim yoluyla dönüşüm merkezlerinde" "birkaç öğretmen kadrosu" açtığını duyuruyordu. Bu kadrolar için, "suç psikolojisi" ve "Marksizm" alanlarında uzmanlaşmış olma şartı aranıyordu. İnşaat duyurularının çoğunda, kamu sözleşmeleri bina ekipmanı standartlarını belirlerken, binaların ne oldukları açıklanmıyordu. "Çevre duvarları, güvenlik çitleri, tel örgü, dikenli teller, güçlendirilmiş güvenlik kapıları ve pencerelerinden", ayrıca "gözetleme sistemleri, gözetleme kuleleri, güvenlik odaları vb. polis karakolları veya silahlı güvenlik kuvvetleri için tesisatlar", "özel kapılar ve hapishane koğuşları için yataklar"dan söz ediliyordu. Tüm bu unsurlar, bu "okulların" basit birer okul olmadıklarını, tam anlamıyla tahkim edilmiş ve olağanüstü güvenlikli gözaltı merkezleri olduklarını kanıtlıyordu.

Zhang ise, uydu görüntülerini de inceledi. İhale çağrılarında belirtilen lokasyon verileri, onlarca kampın izini sürmesine imkân sağlıyordu. Bu kamplar, orman gibi çevresini saran kalın dikenli tellerden ve binaların kenarlarını çevreleyen gözetleme kulelerinden seçiliyordu. Bazen, bir ay öncesine kadar geniş çöllerden başka hiçbir şeyin olmadığı bir yerde, devasa gözaltı komplekslerinin filizlendiğini gördü. Gün be gün yerden biten kampların bu görüntülerini inceledi. 2018 baharında internette açtığı "Medium" bloğunda, bölgenin güneyinde büyük bir şehir olan Kaşgar'da ve çevresinde yer alan ilk üç merkezin konumu ve ekran görüntüleri hakkında bilgi verdi. Paylaşım, 20 Mayıs 2018 tarihliydi. İki gün sonra yeniden bir paylaşımda bulundu: Bu seferki Hoten'de bir

kamptı. Sonra bir başka gün, yine Hoten vilayetindeki bir kasaba olan Karakaş'takini ortaya çıkardı. İnteraktif haritasındaki kırmızı işaret ışıkları yoğunlaşıyordu. Bir araştırmacı olarak Zhang, Çin'deki ailesini riske attığını biliyordu. Komünist Parti, kampları somut olarak açığa çıkardığı için onu affetmeyecekti. Yerel makamlar, anne babasını zaten yakalamıştı ancak o yorulmaksızın bloğunu beslemeye devam ediyor.

Dünya hâlâ bu kamplardan şüphe duyuyorsa, işte bu kampları teyit eden kanıtlar var. Aksini iddia etse de Çin, çalışma kamplarını kullanmayı bırakmıyor. Çin, 2013 yılında cezaevi sistemini bu baskıcı yöntemlerden arındırdığını iddia edene kadar, ayrım gözetmeksizin tüm siyasi ve dini muhalifleri, suçluları, marjinalleştirilmiş kişileri koyduğu güçlü bir gözaltı merkezleri ağına sahipti. 1957'de Mao Zedung tarafından tanıtılan *Laogai*, kelimenin tam karşılığıyla "çalışma yoluyla reform merkezleri", Orta İmparatorluk için, SSCB'de Gulag neyse oydu: Mahkûmların "suçlarının" bedelini "kollarının gücüyle" ödemeleri için kendilerini tükettikleri ülkeye dağılmış devasa çalışma kampları. Öte yandan Çin'in farklı şekillerde ortaya çıkan, milli özellikteki hapishane ağı, "Laojiao"lar adıyla bağımsız bir kategori oluşturuyordu. Bu kategori, Laogai'nin aksine, Çin'deki adli süreçleri içeren kuralların kapsamı dışında tutulan, "çalışma yoluyla yeniden eğitim merkezleri" idi. Başka bir deyişle, düşünceleri zararlı kabul edilen herhangi biri, mahkemeye çıkarılmadan, dört yıla kadar Laojiao'ya gönderilebilirdi. 2013 yılında Laogai ile aynı zamanda ortadan kaybolduğu varsayılan bu sistem, özellikle Partinin manevi [dini] etkilere maruz kaldığını düşündüğü kişileri ıslah etmeyi amaçlıyordu.

"Okulların" hukuk dışı yapısı ve ideolojik amacı, birçok yönden Maoist dönemin sert Laojiao'unu yeniden canlandırdı. Pekin, Şincan'daki bu "okulların" eyaletteki terör tehdidine bir tepki olduğunu iddia etse de, baskı sadece Uygurların eylemlerini engellemeyi hedeflemiyor. Zenz, bölgesel ve yerel basından sayısız alıntılarıyla bunun altını çiziyor[38]: Partinin, gayri ciddi tıbbi terimlerle süslü resmi açıklamalarında vurgulanan saldırılar, doğrudan Uygurların inançlarına ve düşüncelerine yapılmaktadır. Komünist Parti'ye göre Uygurlar, yeniden eğitim yoluyla ortadan kaldırılması gereken bir hastalık olan dinin, zehirli etkisi altında yaşıyorlar. Dolayısıyla Parti'ye göre; radikal İslam ve terörizmin üreme alanı, tersine çevrilmesi gereken bir beladır. Ayrıca, okullardaki yeniden eğitim çalışmaları, ruhun ezilme teknikleriyle dönüştürülmesinden çok fiziksel emeğe odaklanmaktadır.

2018 baharında, Çin'in kara kutularını karıştıranlar sadece Zenz ve Zhang değildi. Paris'te, tam bir bilinmeyen olarak, kızım Gülhumar da araştırmasını sürdürüyordu. Mandarin Çincesine mükemmel hâkimiyetiyle, Çin'in internetini tarıyor ve bıkmaksızın kampların varlığına dair kanıtlar arıyordu. WhatsApp ve TikTok'un eşdeğeri olan WeChat ve Douyin uygulamaları yoluyla, Şincan'da kalan tanıdıklarının paylaşımlarına ulaştı. Çabuk olmak gerekliydi. Zira çoğu kez, propaganda süpürücü devreye girene kadar bu paylaşımlar sadece birkaç dakika çevrimiçi kalıyorlardı. (Gülhumar) böylece, kendisine şüpheli gelen her ipucunu yakalıyor: Bir "okulda" inşaat için bir ihale duyurusu, bir "mesleki eğitim

38 Adrian Zenz, «Thoroughly reforming them towards a healthy heart attitude», op. cit

merkezinde" elektrikçi kadrosu için verilen ilan, krematoryum görüntüleri, Karamay'ın bir semtinin önceleri çok kalabalık olan boş sokakları... Pekin'deki Fransız Büyükelçiliği'ne iletilen basında yer alan yazılar ve çaresiz mesajlar yeterli olmuyordu. Şincan'daki ailemizin neden artık telefona cevap vermediğini anlamak istiyordu.

Ben, iki yıldan beri Çin hapishanelerinde çürürken, Gülhumar, hayatta kalmam ve salıverilmem için mücadele etti. Bilgilerin son derece gizli olduğunu ve dosyaların gizli bir veri tabanında gömülü olduğunu biliyordu. Gülhumar, Şincan'daki yetkili makamların sahip olduğu dosyaların labirentlerini bile karıştırdı. Dosyam, yetkililerin sümen altı ettikleri "hassas vakalardan" biriydi. Şincan, erişim kombinasyonu olmayan bir kapalı kutuydu.

2017 Kışı: Dosyam Quai d´Orsay'e [Fransa Başbakanlığı] ulaşmış. Bir tanıdık, Gülhumar'ı dışişleri bakanlığının insan hakları elçisi François Croquette ile temasa geçirmiş. Bakan, bütün bir sabah onları, Gülhumar ve diğer dört mülteci Uygur'u, dinlemiş. Bakan sayesinde benim adıma bir "konsolosluk" dosyası oluşturulmuş. Benim dosyamın, bir Fransız vatandaşı muamelesi göreceği konusunda, Gülhumar'a söz verilmiş.

O günden sonra, koyu tayyör giysi içinde kaybolan esmer bir kadın, Gülhumar'ı ayda bir kabul etmiş. Gülhumar, kadının sade ve bol ışıklı ofisinde, ona her şeyi anlatmış: Karamay'daki geçmişimiz, Fransa'ya gelişimiz, Boulogne'daki huzurlu yıllar ve sonra aniden bu gizemli telefon görüşmesi, kendilerinden ayrılışım ve Şincan'ın dehlizlerinde kaybolmam. Ayrıca tahminini de ifade etmiş: Yeniden Eğitim Kampı'na(!)

kilitlendiğimi. Ve en büyük korkusunu da dile getirmiş: Çinli otoriteler beni idama mahkum edecek. Karşısındaki kadın, sözünü kesmeden onu dinlemiş. Notlar almış ve Gülhumar'ın nefes alması için bir bardak su vermiş. Sesi duygu ile boğulduğunda, onları ayıran masanın üzerine eğilip, elini nazikçe kendi ellerinin arasına alıyormuş.

Olayın cereyan ettiği yerdeyse, Quai [Fransız Hükümeti], Pekin'deki diplomatik mekanizmasını harekete geçirir. (Görevlendirilen) ekip, Fransa Büyükelçiliği ve Çin Dışişleri Bakanlığı ile temasa geçer. Görüşmeler başlar. Bu noktada ilk önce, nerede bulunduğum ve niçin tutulduğum belirlendi. Her ay Çin makamları ve büyükelçilik arasında periyodik toplantılar yapılır. Bu toplantılarda, benim adım hep geçer. Ancak o ana kadar bu görüşmelerden somut bir sonuç çıkmadığını, tayyör giysili genç kadın, Gülhumar'a bildirmiş. Gülhumar'a, "Çinlilerin not almakla yetindiklerini" söyleyince, "Not mu alıyorlar?" Nasıl not alıyorlar?" diye sormuş. "Anneniz hakkındaki bilgileri not alıyorlar. Onları üstlerine ulaştıracaklar." cevabı verilmiş. Gülhumar'ın içi öfkeyle dolmuş. Muhatabı ona güven vererek, şunları söylemiş: "Her toplantıda, her zirvede, Fransız liderler ve Çinli mevkidaşları arasındaki her özel görüşmede, [annenin] hikâyesinden bahsediliyor. Söz veriyorum, onu oradan kurtarabilmek için elimizden gelen her şeyi yapıyoruz." Fransız-Çin diplomasisinin inişli çıkışlı dönemlerinde kimse benim durumumun farkında değil.

-"Gülbahar Haitiwaji Olayı", Fransa'da mülteci olan ve sebepsiz yere, Çin tarafından rejimin gizli bir yeniden eğitim kampında tutulan Uygur kadın. Onlarca kez sabır gösterilmesi istendi. Güncel tartışmalar son derece hassas. En ufak

bir yanlış kelime, Çin'i rahatsız edebilir ve dosyam sonuçsuz kalabilirdi.-

-Şincan, Pekin'den binlerce kilometre uzakta. Dünyadan kopuk bir yer. Dolayısıyla şu an için Çinlilerden eyalete bir heyet göndermelerini istemek söz konusu değil.

Gülhumar iç çekip, susuyor. Artık fazla zamanları yok. Çok yakında, Şincan'da tutuklanmamın üzerinden iki yıl geçmiş olacak. Gülhumar, bakanlıktaki randevularına paralel olarak basını da gelişmelerden haberdar ediyor. Tayyör giysili genç kadın bu konuda onunla hemfikir. Elbette, medyaya bildiklerini anlatmak, onun mücadelesinin büyük yankı bulması demekti.

-Ancak dikkatli olun, beni ne Uygur davasının ne de siyasi bir kavganın "ilham perisi" olarak sunmamanız gerekiyor. Böyle bir şey, kapalı kapılar ardında elde edilen küçük ilerlemeleri baltalayabilir. Çinliler soğuk bakacaklardır, diye uyarılarda da bulunmuş tayyörlü kadın.

Günlük işlerinden yorgun-argın, akşam eve döndüğünde, kızım bir kez daha endişe içine düşüyor: Bütün bunlar boşuna mı? Kerim artık onu umursamıyor. Öfkeleniyor: "Gitmezlerse ben giderim!" diyor. "Umurumda değil, ben siyasi bir mülteciyim! En kötü ihtimal, onun yerine beni hapse atarlar. Kahretsin! O hiçbir şey yapmadı! Quai d'Orsay [Fransız Hükümeti] ile görüşmeler ve basında çıkan haberler yeterli olmadı." Gülhumar, Kerim'in dediğini yapmasından korkuyordu. O da Şincan'a giderse Gülnigar tek başlarına ne yapacaklar?

Birkaç ay sonra, önemli bir gelişme, mücadeleye yeni bir soluk getirdi: Ağustos 2018'de BM, Şincan'daki yeniden

eğitim kamplarını resmen kınadı[39]. Bu, ilk defa kampların kayda geçirilmesiydi. Bu yeni bir şeydi ve tayyörlü genç kadın hemen Gülhumar'ı aradı. "Bu karar her şeyi değiştirecek, buna inanmalıyız, ilerliyoruz!" diye haykırdı. "BM, Adrian Zenz'in raporu, Shawn Zhang'ın görüntüleri ve mülteci Uygurların çok sayıda tanıklığına dayanarak Çin'den hesap sormayı ve soykırım ile ilgili her şeyi tespit için bağımsız heyetlerin Şincan'a ulaşmasını sağlamayı planlıyor."

Çin, (bunun üzerine) birdenbire sessizliğini bozdu. Ekim 2018'de, "eğitim yoluyla dönüşüm" merkezlerinin varlığını kabul eder ancak bu kampların insan haklarına yönelik ağır bir saldırı olduğu iddiasını sert biçimde reddeder[40]. Çin'e göre bunlar terörizm, radikal İslamcılık ve işsizlikle mücadeleyi amaçlayan sıradan "mesleki eğitim merkezleri" idi. Çin'in tepkisi, şaşırtıcı olmasa da endişe vericiydi, yabancı gözlemcilerin önceden beri korktuklarının habercisiydi: Çin'in Uygurların denklem dışı bırakılmasını durdurmaya niyeti yoktu. Hayır, tam tersi. Hatta 2018'de yaptığı açıklama, bu kampların varlığını dünya karşısında haklı çıkarmak için bir hukuk sistemi geliştirdiğini ortaya koyuyordu.

39 "BM ve STK'lar Çin'deki Uygur Toplama Kamplarını Kınadı", *France* 24, 17 Ağustos 2018.

40 "Çin, Müslümanlar için gözaltı kamplarının varlığını kabul ediyor", *Liberation*, 13 Ekim 2018.

14. BÖLÜM

Şincan'ın kuzeyinde bir yerde,

5 Kasım 2018

"Endişelenmeyin, hepiniz belli bir suçtan yargılanacaksınız". Baijiantan'ın müdürü bu sözleri söylerken çok güven verici olmak istedi. Sanki bir çiçekmiş gibi, biz mahrumiyet içindeki, bitkin, zavallı mahkûmlara verdiği bir armağandı. "İşte size, altı, dokuz veya on beş yıl hapis!" Nasıl şaka ama! Dahası ona teşekkür etmemiz gerekiyordu! Gerçekten, ne şaka! Altı ay önce, müdürün bana fısıldadığı, "Senin hakkında hiçbir delilleri olmadığı için seni nasıl yargılayacaklar." sözlerini duyduğumdan beri başka bir şey beni şaşırtmamıştı. Ah, pardon, evet, Gülhumar'ın Paris'te bir gösteride çekilmiş fotoğrafı var, işte hepsi bu. Ama biri bu kadarcık şey için mi mahkûm edileceğim? Mihray'a bu soruyu sormamaya dikkat ettim. Bir evet ya da hayır dendi diye üzerimize cezalar yağdığı için onları tahrik etmeyi durdurdum. Yoksa en iyi ihtimalle gardiyanlar bana birkaç kez tokat atıp

yumruklarlardı ya da hücre hapsinde bir hafta geçirirdim. Buna cesaretim yoktu.

Ben artık sadece kendimin bir gölgesi olmuştum. Bir hayalet. Kerim, Gülhumar ve Gülnigar beni görseler çığlık atarlardı. Elli kilo bile değildim. Baijiantan'ın kör edici aydınlatma ışığı nedeniyle görüş yeteneğim çok azaldı ve göz kapaklarımın altında koyu koyu halkalar, iki küçük siyah leke oluştu. Ağarmış bir saçın dağınık kafamda kamp kurmasını önlemek için çalışan ben, burada şekilsiz karışık bir saç yumağı sahibi oldum. Kalbim o kadar zayıf atıyor ki elimi göğsüme bastırdığımda hissedemiyorum. Diğer zamanlarda, sırtım bükülüyor ve bacaklarım bir tahta gibi katılaşıyor, aniden cehennem azabı kramplara tutuluyor.

Vücudumda, her yerimde, kamp hayatı silinmez izler bıraktı. Kendimizi muşamba üzerinde sürüyerek, acınası gevşek, bükülmüş bir et yığını hâline geldik. Morarmış yüzlerimiz şişti. Neon ışıklarının altında hareketsiz kalma ve terleme gerçeğinden mi kaynaklanıyor bu? Gün ışığını özledim. Haftada sadece üç veya dört kez kısa yürüyüş hakkımız var. Kaselerimizi doldurduğumuz o pis yiyeceklerden mi? Artık ona neredeyse hiç dokunmuyorum. Burada bizi ölüme mi terketmek istiyorlar? Öyleyse beslenmek neye yarar? Bize yaptıkları iğneler niçin? İlkbaharda hemşireler başka bir grip salgını bahanesini kullandılar ve bu sefer geçen kış yaptığım gibi inatçı bir direnç ortaya koymadım. Herkes gibi ben de hemşireye kolumu uzattım ve bana sunduğu feragatnameyi Mandarin dilinde imzaladım. Diğerleri gibi, o sırada, bize enjekte edilenin bir aşı mı yoksa hafızamızı silen bir zehir

mi olduğunu soracak cesaretim yoktu. Çünkü hepimiz anılarımızı kaybediyoruz.

Anılarımız olmazsa biz ne olacağız? Daha önce, akşamları koğuşumuzda kadınların fısıltıları uğulduyordu. Sohbetlerimizin yaşandığı, kötü kokan mekânımız artık daha az yeşilimsi, daha az kasvetli hâle geliyordu. Anneler çocuklarından bahsediyordu. Hareketlenmeye yol açan son küçük konu; evlenecek olan yaşlı bir kadın vardı ve kocası olacak adamı da bir başka kampa, erkekler için olan kampa kapatmışlardı. Bu duyulunca, dışarıda kendilerini bekleyen nişanlılardan bahseden genç kızlar gülümsedi. Genç kızlar, aşı nedeniyle "normal" bir kadın olarak, doğurganlığı yaşayamamaktan endişe duyuyorlardı. Biz yaşlılar, bu konuda onlara, güven verici telkinlerden payımıza düşeni söyledik. Onlara, yurtdışında Paris banliyölerinde küçük bir evde Nevruz'u kutlamak için mangal etrafında toplanan mülteci Uygur ailelerinin hayatını; güçlü bağlar kuran küçük dayanışma topluluklarını ve büyüdükçe kendi aralarında başka bir dil konuşan çocukları anlattım. Diğerleri beni kıskanan ama korkulu bakışlarla dinlediler. Yabancı ülke! Dünyanın geri kalanı! Çok uzak görünüyordu.

Her akşam bu anılar bizi hayata döndürüyordu. Onları şöminenin başında hikâye anlatıyor gibi anlatmak, hafızamızın közlerini canlandırırdı. Böylece, olmamız gereken kadınlar olarak kalıyorduk: Anneler, eşler, kız kardeşler... Ben, tutuklu ve aşağılanmış olsam da, Gülbahar Heyithacı olarak kalıyordum, zira hatıralarım bana aitti. Bu şekilde, onları benden asla alamayacaklarını söylüyordum kendi kendime.

Hafıza kaybı konusuyla konuşmalarımız devam etti. Günlük, olarak okulda geçen on bir saatten sonra koğuşa geri dönüyoruz ve şimdi kızlar tek bir söz söylemeden hasır yataklarının üzerine kıvrılıyorlar. Artık her gün bizden aldıkları mutluluğu geri getirecek gücümüz yok. Bazen birkaç yoga hareketi daha yapıyorum ve sonra yatağıma dönüyorum. Bu boğucu sessizlikte, sadece duvarın kenarına sıkışmış ters klimanın hıçkırıklarını duyabilirsiniz.

Anılarımız olmadan, biz sadece mahkûmuz. İsimsiz, hikâyesiz kadınlar. Dedikleri gibi "teröristleriz", "suçlularız". Evet, anılarımız olmadan ölü gibiyiz.

Bunun hakkında ne kadar çok kafa yorarsam, bunu o kadar çok yapabileceklerine inanıyorum. Yani beni öldürmelerini, demek istiyorum. Ne de olsa Çin, Uygurlarla ilgili hiçbir kaygısı olmadığını zaten kanıtladı. Masum olmama rağmen neredeyse iki yıldır buradayım. Düzinelerce kadının ortadan kaybolduğunu gördüm ve benim gönderileceğim vaat edilen mahkemenin nerede olduğunu bilmiyorum, yani neden bir mezarlıkta olmasın?

Bu sabahtan itibaren müdürün vaat ettiği şey, gardiyanlar tarafından yerine getirildi: Önce kızlar çağrıldı. Kızlar, koğuşu iki veya üç kişilik gruplar hâlinde terk ettiler. Gidenler geri dönmedi. Tanrım, onları nereye götürdüler? Hapishaneye mi? Çölde onları öldürmeye mi? Diğer kamplar bizimkinden daha mı insanlık dışı?

Artık Baijiantan'da değiliz. Geçen ay bizi naklettiler. Bir gün, akşam yemeğinden sonra gardiyanlar bizi her zaman yaptıkları gibi çalışma odasına geri götürmediler. Bizi tek kelime etmeden koğuşlarımıza ittiler ve her birimize birer

büyük siyah plastik bir torba verdiler; "eşyalarınızı koyun" diye emrettiler. Bizi almaya geldiklerinde vakit geç olmuştu. Bütün çantalara numaralarımızı yazdıktan sonra her şeyi yüklediler. Kızlardan biri sordu, "nereye gidiyoruz?" "Başka bir kampa, burası çok küçük. Orası ise daha büyük. Daha fazla yer olacak." Kimse tereddüt etmedi. Geç olmuştu, neredeyse gece yarısı saat birdi. Bunu hatırlıyorum çünkü bizi götürdükleri yere giderken (daha önce hiç bilmediğim bir yoldan) bir saatin yanından geçtik. Ardından sessizce birkaç basamak aşağı indik, sonra yoğun boya kokan, tuğlalı, ruhsuz bir odaya geldik. Orada bizi bir dizi gardiyan bekliyordu.

Midem o kadar kasıldı ki, kusacağımı sandım. Soyunun, ne demek oluyordu? Orada, herkesin önünde, neon ışıklarının altında mı? Ama bize ne yapacaklar? Başgardiyan, "Giysilerinizi çıkarın!" diye tekrarladı. Birbirimize korkulu birkaç bakış attık ama itaat edip emri yerine getirmekten başka ne yapabilirdik? Bu yüzden kombinezonun paslı fermuarını yavaşça çektim ve ayak bileklerimin üzerinden çıkarmaya başladım. Kimse birbirine bakmaya cesaret edemedi. Korkunç bir andı ve bugün bile düşündüğümde ürperiyorum. Karaltılar, bizim yapmamızın emredildiği o eğilme pozisyonunda çıplak, katılaşmış bedenlerimizin arkasından geçtiler, bacaklar birbirinden ayrıldı. Özel bölgelerimizde hiçbir şey saklamadığımızı kontrol ediyorlardı. Kan beynime sıçradı, başım öne doğru eğildi. Sırtımda terli nefeslerini hissedebiliyordum. Gözlerimi kapadım, tiksindim, aşağılandım, ruhum kirlendi.

Tekrar giyindik. Her birimiz başımıza geçirilen siyah kendir bir torbanın içinde kaybolduk, ellerimiz arkamızda kelepçeli. Sonra kamyonlara bindirildik. On beş dakika sonra, uzatmalı

kaderimizi yaşayacağımız iddia edilen bir başka Baijiantan'a vardık. Her şey rahatsız ediciydi; binalar, koridorlar, merdivenler, koğuşlar... Burada da her şey aynıydı ama geldiğimiz Baijiantan'la karşılaştırıldığında, yüzey alanlarının genişliği devasa boyuttaydı. Burada beş yüzden fazla kadınız!

Bir gardiyan bileğime elektronik bir bileklik taktı. Altındaki deriyi sıkıştıran nesne, sanki kan zayıf bir şekilde dolaşıyormuş gibi ağır, uyuşmuş bir kol rahatsızlığı veriyor bana. Dersler, yemekler, sorgulamalar yeniden başladı. Bugün Nurgül, Gülmira ve Maynur'u çağırdılar. Duruşma tarihini bana bildirmemelerini, duruşmanın yapılacağı gün gelip beni almalarını umut ediyorum. Sıramın ne zaman geleceğini bilmek istemiyorum. Öğretmenler bize, "Korkmayın. Bu mahkemeler sadece formalitedir." diyorlar. "Kendinizi şanslı sayın, eğer kampta olmasaydınız, hapse atılırdınız." Bize korkmamamızı ne kadar çok söylerlerse, korkudan o kadar titriyorum. Gerçekten korkuyorum.

15. BÖLÜM

23 Kasım 2018

Bu sabah polis sınıfa girdi. "Dokuz numara? Senin sıran!" Kontrolsüzce titreyerek onları birbiri ardına koridorlardan, güvenlik kapılarından, diğer koridorlardan ve diğer merdivenlerden takip ettim. Bir kez daha kampın ne kadar büyük olduğunu gördüm. Gardiyanın parmakları tüm tertibatlara tam hızla vuruyordu. Rozetini hızla her kapının yanındaki güvenlik kutusuna yapıştırıyordu. Bir dizi "bip" sesiyle ve otomatik hava kilidinin tıklamalarıyla, küçük grubumuz binadan çıktı. İlk kez soğuk hava soluyordum, hatta donmuş. Başım dönüyordu.

Safça, Karamay mahkemesine gideceğimizi sanıyordum. "Mahkeme", bizimkine paralel büyük dikdörtgen bir binanın içindeydi. Birkaç dakika yürüdük ve sokağı geçerken birkaç görüntüyü zihnime kaydetmeye vaktim oldu: Hiç kimsenin derisini çizdirmeden ve elektrik çarpmadan geçemeyeceği dikenli tel duvar, birkaç gözetleme kulesi, bakımlı bir çim alan...

Bekleme odasında, başka üç kız korkmuş bir hâlde sessizce bekliyorlardı. Rehber öğretmenim, artık Mihray değildi, Moğol kökenli bir kadın beni bekliyordu. Onu gözümün ucuyla izledim. Bana bakmıyordu. O zaman çılgınca bir umut dalgası beni sardı: Belki dosyamla ilgili hâkime beni savunurdu. Belki ona notlarımdan, benim uysal davranışımdan bahsederdi.

Kanepede diğer sanıklar arasına katıldım. Biri bana bir bardak su uzattı. Kurumuş, yapış yapış ağzımı suyla doldurdum ve ama düşünecek vaktim olmadı; bir gardiyan omzumdan tuttu ve beni koridora doğru itekledi. Üç kız önümde yürüdü. Rehber öğretmenlerimiz bizi takip etti. Birkaç dakika sonra ellerimiz kelepçeli şekilde siyah bir bankta oturuyorduk. Arkamıza, öğretmenler ve bir avuç ziyaretçi yerleşmişti. Kız kardeşimin ıslak bakışlarıyla karşılaştım: Medine! Kamp yetkilileri onu uyardı. Urumçi'den gelmişti ve tek gözüyle beni süzüyordu, eskimiş, kirli tulumumun içinde kaybolmuş, hasta görüntülüydüm. Ona gülümsemediğim için o kadar üzüldüm ki. Ağzım acaip bir surat gibi büküldü, onun da. Kürsüye döndüm. Yargıç ilk kadının kimliğini okuttu ve ardından onu ayağa kalkmaya davet etti. Öksürme, sandalyelerin gıcırtıları, yargıcın parmaklarının sanığın dosyasını karıştırma hışırtıları... Duruşma başladı.

Son giden olmanın dezavantajı, ömrümü burada sonlandırmanın kesin olacağı düşüncesinin, içimde yavaşça yer etmesi için zamanının olmasıdır. Bir kampta ölecektim, bu kesindi. Bu yüzden önceki kararların hiçbirini dinlemedim. Davacıların suçlayan seslerini, suçlananların kekeleyerek açıklama girişimlerini, yargıcın sıradan kadınların sıradan hayatlarını parçalayan sert ses tonunu duydum. Ama aklıma geldiklerinde, onun kelimeleri beni reddetti. Onları anlama-

dım. İçten olduğu kadar dıştan da, tüm varlığım titriyordu. Bir şeyi hatırlıyorum: İlk iki kadın aklandı. Üçüncüsü, üç yıl yeniden eğitim aldı. Ve sonra, tiyatroda olduğu gibi, sizinkinden önce gelen söz söylendiğinde sahne korkusu ortadan kalkar çünkü zamanınızın -spot ışıkları altında olma sıranızın- geldiğini ve bunu engelleyebilecek hiçbir şeyin olmayacağını biliyorsunuz. Adımın çağrılmasıyla içimdeki sıkıntı uçup gitti. Ben hiçbir şey hissetmiyordum. Evet, artık hiçbir şey hissetmiyordum. Vücudum, yargıcın tüm mermilerinin üzerinden sektiği sert ve dayanıklı bir tahta levhaydı sanki.

"Sanık: Gülbahar Hativaci, 52 yaşında, 24 Aralık 1966'da Gulca'da doğdu. 2006 yılında Şincan'dan Fransa'ya gitmek üzere ayrıldı. 11 Haziran 1990'dan beri Kerim Hativaci ile evli. Kerim Hativaci, Fransa'da siyasi bir mülteci, ayrılıkçı ve terörist bir girişim olan Fransa Uygurları Derneği'nin faaliyetlerine katılıyor. Gülbahar Hativaci, Kerim Hativaci ile Karamay'da sahibi olduğu daireyi 2006 yılında sattı. Aynı yıl, Kerim Hativaci, Gülhumar Hativaci, Gülnigar Hativaci ve kendisini, dört kişilik aile *hukou*[41] cüzdanından çıkardı."

Yargıç boğazını temizledi ve ayağa kalkmamı işaret etti. İtaat ettim. Artık titremiyordum.

— Gülbahar Hativaci, bu fotoğraftaki kızınızı tanıdınız mı?

Daha sonra Gülhumar'ın Trocadero'daki gösteride gök mavisi bayrağımızı sallarken çekilen resmini uzattı. Mahkeme salonundaki sesi yankılandı. Burası zemini karo fayans döşeli,

41 Nüfus kütüğü: Bu iç pasaport olan hukou sistemi, aile kayıt defterine yakın bir boyuta sahiptir. Bir ailenin her bir üyesinin kimliğiyle ilgili bilgileri kaydeden bir hane kayıt defteri şeklini alır. Yargıcın burada Gülbahar ile konuşurken bahsettiği belge budur.

siyah plastik banklar ve bir kürsünün bulunduğu bir odaydı. Kerevete benzer kürsüde yargıç ve iki adam bana tepeden bakıyorlardı. Yargıç hayal ettiğim elbiseyi giymiyordu, üzerinde gri renkli askeri bir üniforma vardı. Yüksek sesle ve net bir şekilde cevapladım, "Evet, o benim kızım." Ve sonra üç kişiden biri, "Gülbahar Hativaci, yaptıklarınızdan, ülkenize pek saygınız yok gibi görünüyor." dedi.

Ne diyeceğimi bilemedim. Yargıcın sesi sert ve karalıydı. Boğazım tıkandı, yutkundum. Başımı eğdim. Arkamdaki bankta kız kardeşim hıçkırarak ağladı. Ondan susmasını istemek için döndüm.

— Ondan susmasını sen mi istedin, dedi oturan kızlardan biri.

— Evet, ağladığını duymak rahatsız edici.

Devam etseydi ben de kendimi koyuverecektim. Ve sonra yargılanan o değildi. İçimizden biri ağlamak zorundaysa, o bendim, değil mi?

Buradaki hiçbir şey, bana bir mahkeme gibi gelmiyordu. Bir duruşmada, polis karakolundaki sorgu odasına değil, mahkeme salonuna benzeyen bir mahkeme salonu olur; yargıç gibi görünen bir yargıç vardır; karşımdaki tombul küçük adam gibi askeri üniforma giyen biri bulunmaz. Banklar, sanıkla yakından veya uzaktan akraba olan bir dinleyici tarafından doldurulur: Aile, arkadaşlar, tanıdıklar. Tanıklık etmek için kürsüye çağrılırlar. Burada siyah plastik banklar boştu ve üçüncü bir kişinin katılmasını öngören bir masa yoktu. Kız kardeşim bir köşede çökmüştü ve sinir bozucu bir şekilde burnunu çekmesinin yanı sıra, sadece hâkime ve Çin Komünist Partisi'ne "bana pişmanlık gösterme fırsatı verdiği"

için teşekkür etme sesi duyuldu, bunun hemen ardından da cezam açıklandı. Elbette birisi karar metnini yargıca dikte etmişti. Bir kameranın arkasına gizlenmiş adamın biri odanın görüntüsünü çekiyordu.

Normal bir duruşmada sanığın yanında bir de avukat bulunur. Müvekkiliyle yargıç arasına girer, onu savunur. Üzerine itham yağdıran yargı makinesine karşı onun kalkanı olur. Benim yanımda ise sadece rehber öğretmenim vardı, yüzü asık, ağzı kapalı. Duruşmamın sürdüğü dokuz dakika boyunca tek kelime etmedi. Son olarak, gerçek bir duruşmada sanık, yani yargılanabilecek ve hüküm giyebilecek eylemlerde bulunmuş birisi vardır. Ben, ben ise masumum.

Hayır, bu yargılama bir duruşma değildi ama elbette herkes öyleymiş gibi davrandı. Asker hâkim, polis arkadaşları solunda ve sağında oturuyorlar (polis memurları da üniformalı). avukatları taklit edenler ise, hâkim konuşurken kaşlarını kaldırmaktan, müvekkillerinin endişeli bakışları karşısında yüz ifadeleriyle gülümsemekten gurur duyan rehber öğretmenler. Ve son olarak dördümüz, davalılar; adaletin olmadığı, hukuk dışı, adaletin söz konusu bile olmadığı Kafkavari bir yargı sisteminin tuzağına düşürülmüş bizler. Bu sistemin içinde, burada gözümüze sokuluyordu ki, isnat edilen eylemlerimiz için yargılanmıyoruz, kim olduğumuz yani Uygur olduğumuz için mahkûm ediliyoruz.

Yargıç, Kerim'in Fransa'daki faaliyetinden ve Gülhumar'ın fotoğrafından daha fazla, benim dosyamdaki bir hususun üzerinde ısrarla durdu: Karamay'daki apartman dairesinin satışı ve aile karnesinden *hukou*'ların silinmesi[42]. "Neden

42 2012 yılında Kerim ve Gülnigar ile Karamay'da geçirdiği bir yaz tatilinde

kızlarınızın, kocanızın ve kendinizin adlarını sildirdiniz?" diye ısrar etti. "Size daha önce de söyledim: Fransa'ya gittik çünkü kocamın orada bir iş yapma fırsatı vardı. Kocamın ve kızlarımın dört değil üç *hukou*sunu sildirdim. Evet, kocama siyasi mülteci statüsü verildi[43]". Bana, iki yıldır yapılan büyük eleştiriyi, neden yurt dışına çıkmaya karar verdiğimizi sormak yerine, apartman dairesinin satışına saldırdı:

— 2006 yılında daireyi sattın, öyle mi?

— Hayır, 2010'da, o tarihte zaten Fransa'ya yerleşmiştik.

Sonra tuhaf bir şeyler oldu. Yargıç sorusunu tekrarladı. Sanki açıklamamı ekletmemiş gibi. Ya da duruşmamın değerli dakikalarını idari hataları düzeltmek için kullanmak istiyormuş gibiydi çünkü şimdi eminim, bana verilecek olan ceza çoktan oraya yazılmıştı.

Bu konuda yargılanan tüm Uygur kadınların yabancı ülkelerle, özellikle de Avrupa ile bir bağlantıları var. Bazıları, erkek kardeşi, kız kardeşi ve/veya mülteci olmuş çocuklarından biri ile telefon konuşması yapmış. Üstelik konuştuklarına para bile göndermişler. Kendini yurtdışına sürgün etmeyi seçen tek kişi bendim. (Kadınların) her biri altı, yedi veya sekiz yıllık yeniden eğitime mahkûm edildi.

Gülbahar, bir polis karakoluna giderek üçü de Fransız vatandaşlığına kabul edilen eşi ve kızlarının hukou'larını aile kayıt defterinden çıkarttırmıştı. O zamanlar, birçok Uygur, Urumçi'deki (2009) kanlı ayaklanmalardan sonra yurtdışına kaçmıştı ve Şincan'da kalan arkadaşları arasında korkutucu söylentiler yayıldı: Aile üyelerinden hukou'u olanlar açısından Çin, onları hâlâ vatandaşı olarak kabul edecek ve bu nedenle onları Fransa'da yakalayarak yargılanmak üzere zorla ülkelerine gönderebilecek.

43 Gülbahar, sorgulamalar ve duruşması sırasında, Kerim gibi iki kızına siyasi mülteci statüsü verildiğini ve ardından vatandaşlığa kabul edildiğini asla kabul etmeyecektir.

Yargıç, Nuh diyor Peygamber demiyor:

— Üç mü dört mü hukou sildirdin? Ve daireyi 2006'da mı sattın?

— Daha önce söyledim: Üç hukou. Kızlarım ve kocamınkiler. Yalnızca kocama siyasi mülteci statüsü verildi. Vatandaşlığa kabul için başvurmadım. Hayır, daireyi 2010'da sattım.

Söyleyebileceğim hiçbir şey bu sahte duruşmanın sonucunu değiştiremezdi. Konuşma birkaç resmi sıradanlığa daha sürüklendi ve ardından yargıç bana "üzüntülerimi" ifade etmem için bir dakika verdi. Kız kardeşim hıçkırmayı bırakmıştı ve odadaki hiçbir ses ikiyüzlülükten yoksun olmayan ifademin akışını bozmadı. İçimde derinlerde, başkaldıran varlığım haykırıyordu. Ama dıştan, harekete geçmek, pişmanmış numarası yapmak hayati önem taşıyordu.

Şu sözleri sarf ettim: "Kanunu bilmediğim için bazı hukuki hatalar yaptım. Söz veriyorum bir daha yapmayacağım. Fransa'da on yıl yaşamama rağmen Çin'i sevmekten asla vazgeçmedim. Bu yüzden Fransız vatandaşlığına kabul için hiç başvurmadım. Kalbimin en derinlerinde, içten içe Çin'i her zaman seveceğim".

Yargıcın solundaki adam, "umarım başarırsın" diye beni yanıtladı. Sonra yargılanmam bitti. Kendimi şanslı hissetmem gerektiği, suçlarımın hapsedilmeyi gerektirdiği ve Şincan adaletinin büyüklüğüyle beni daha iyi bir yere göndereceği hatırlatıldı: Cezamı çekeceğim süre boyunca onurlu koşullarda öğrenip yaşayabileceğim bir okul! Hayır, cezam sonuna kadar çekilmeyebilirdi; bu, bana yani davranışıma, ne yaptığıma, suçlarımı telafi etmek için nasıl çaba harcadığıma bağlı

olacaktı. Ama artık dinlemiyordum. Kulaklarım çınlıyordu, gözümün önündeki her şey sallanıyordu, sadece şu sözler yankılanıyordu: Yedi yıl! Yedi yıl...

Duruşma bitti. Gece oldu. Sadece bulunduğu yer yeni olan (bir öncekinin yanındaki binada), yeni koğuşumda, benim gibi mahkûm kızlar, bir araya toplanmış duruşmamın hikâyesini dinliyorlar. Mahkeme salonundan döndükten sonra, iki gardiyan beni bir koridora bakan, büyük cam pencereli bir odada bekletti. Odaya bitişik bir kantin vardı ve önümdeki yedi yıl boyunca hayatımın nasıl geçeceğini geniş bir çerçevede resmetmeye çalışırken, koridorda terliklerin lap lap seslerini duydum.

Tek sıra hâlinde, kadınlar pencere boyunca sıraya girmişlerdi. Günler önce mahkemeye çıkarılan ve o zamandan beri görmediğim kızlar Nurgül, Gülmira ve Maynur oradaydılar.

Yargılanmış olanların binasındaydık. Yüzleri, gözleri endişe ve merakla dolu kızlar beni sorgulamaya başladılar. Dudaklarını okudum. "Ne kadar aldın? Duruşmada sana ne kadar ceza verdiler?" Parmaklarımla yedi sayısı yaptım.

— Yedi yıl?

— Evet, yedi yıl!

Kızlar kollarını iki yana açarak çok fazla olduğunu işaret ettiler. Ellerimle gösterdiğim rakamda ısrar ettim. Güldük. Böylesine korkunç zamanlarda artık ne düşüneceğimizi ya da hissedeceğimizi bilmiyoruz. İşte o zaman kahkaha, bir nefes temiz hava gibi patlıyordu.

16. BÖLÜM

Paris, 19 Şubat 2019

Sesi net ve odaklanmış. Yüzü ciddi ve soğukkanlı. Cevapları açık ve kesin. O akşam kızım Gülhumar, sarışın bir muhabirin karşısında duruyor. Siyah süveteri, yorgunluktan gergin yüz hatlarıyla, yas tuttuğunu düşünebilirsiniz. France 24 [kanalında] haber [programının] konuğu. 2019 kışının sonunda Paris'te şiddetli bir soğuk hava esmeye başlamıştı. Fransızlar, "sarı yeleklilerin" şok dalgasını tartışırken, Gülhumar, mücadelesinin belirleyici aşamasına adım atmıştı.

Yüzünü gizlemeden, Çin'e açıkça seslendi: "Masum bir kadın olan annem Gülbahar'ın serbest bırakılmasını talep ediyorum." Bu, Avrupa'daki Uygur diasporası için bir ilkti. Çin'e atılan bir bomba. Arkasındaki sahneyi saran dev ekran, Disneyland eğlence merkezinin eteğindeki Chenonceau hendeği önünde, Versailles Sarayı Aynalar Salonu'nda, anne ve babasının ve kız kardeşinin yüzlerini yansıtıyor. Ayrıca

Ağustos 2016'daki düğününden [fotoğraflar gösteriliyor]. Öncesinde sonsuzluk. Hatıra fotoğrafları ekrandan kayarken Gülhumar, Çin sistemi tarafından nasıl tuzağa düşürüldüğümü anlatıyor.

İki yıl önceydi. Ben, Şincan'a, Karamay'a yaptığım iki haftalık bir ziyaret sırasında, bir gecede ortadan kaybolmuştum. O zamandan beri aileme yaşadığımı söyleyecek ne bir sesli mesaj ne de bir resim gönderemedim. Kocam ve kızlarım acı içinde yaşıyor. Onlar telefona sarılıp, aylar boyunca, Altay'daki, Gulca'daki aile üyelerine, Urumçi ve Karamay'daki arkadaşlarına ulaştılar. En ufak bir bilgi edinemediler. Telefonu ilk arayışta açanlar ikincisinde asla cevap vermediler.

Aynı zamanda ülke (Fransa) yetkililerini de harekete geçmeye çağırdılar. Pekin'deki konsolosluk bize, el yordamıyla yardımcı olmaya çalışıyor. Şincan, yabancı heyetlerin ancak uzun müzakereler pahasına erişebilecekleri tam bir kapalı kutu hâline geldi. Bugüne kadar hepsi başarısız oldular. Gülhumar, Konsolos Yardımcısı ile uzun bir e-posta yazışmasına girmiş olsa da, hiçbir şey hallolmadı. Paris'te, dosya bu nedenle konsolosluğun elinden Quai d´Orsay'nin eline geçti. Yine boşuna.

Kelimenin tam anlamıyla ben kayboldum ve yetkili otoritelerden hiç kimse polisin beni tuttuğu yeri tespit etmeyi başaramadı. Aileme göre, Doğu Türkistan'da iradem dışında alıkonulduğum kesindi. Bölgeyi on üç yıl önce terk etmiştim ve Fransa'da yaşayan bir siyasi mülteciyle evliydim, bu yüzden fiilen Komünist Partisi için birincil hedeftim. Kapalı kapılar ardında çalışan diplomatik ekipler, Fransa'daki aileme tavsiye ve teselli veriyorlar ancak ciddi bir ipucu ortaya çıkarılamı-

yordu, ta ki Haziran 2017'ye kadar. O gün, Karamay'dan bir komşu, telefonu kapatırken Gülhumar'a, "Annen okulda. O iyi." diye fısıldar.

Böylece en kötü ihtimal doğrulanır. Artık "yeniden eğitimde" olduğum aşikârdır. Bu "okullar" veya "meslek eğitim merkezleri" gerçekte çölün ortasına inşa edilmiş hapishanelerdir. STK'lara göre[44], bu "yeniden eğitim kamplarında" bir milyondan fazla Uygur kapatılmış durumda.[45]

Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'nde diasporayı temsil eden Uygur kuruluşları etnik ve kültürel soykırım diye haykırıyorlar. Pekin'in kendi vatandaşlarına uyguladığı baskıyı somut kanıtlarla kınamak için gösterileri hızlandırıyorlar. İnternette, diasporalar tarafından beslenen bir veritabanı olan, "Şincan Kurbanları Veritabanı[46]", kamplara kapatılan herkesi listeliyor. Sitede, fotoğraflarının yanında kaybolma tarihini ve tutuklanma nedenini buluyoruz.

-Alim Süleyman (no 4014), 33 yaşında, erkek. Mesleği: doktor. Tutuklama: 2017. Mahkûmiyet: 10 yıl. Nedeni: Yurtdışında ikamet ediyor; Şadiye Zakir (no 1597), 57 yaşında, kadın. Mesleği: mühendis. Tutuklama: 2018. Mahkumiyet: 7 yıl. Nedeni: Yurtdışında ikamet ediyor; Minever (Münevver) Tursun (no 1601), 43 yaşında, kadın. Mesleği: ev hanımı.

---

44 Amnesty International ve Human Rights Watch.

45 [Bugün bu rakamın üç ila beş milyon arasında olduğu tahmin edilmekte. e.n.]

46 "Xinjiang Victims Database", bölgedeki yeniden eğitim kamplarına gönderilen, hapiste veya kayıp olan azınlık (Uygurlar, Kazaklar, Kırgızlar, Huiler) mensuplarını listeleyen bir veritabanıdır. Kurucuları, bu binlerce insanın kimliklerini yayınlayarak ve belgeleyerek, Çin'e karşı gelecekteki davalar için veri sağlayacak zengin bir kanıt hazırlamayı amaçlamaktadırlar.

Tutuklama: 2017. Mahkumiyet: bilgi yok. Nedeni: yurtdışındaki insanlarla temas hâlinde; Konay Kasımhan (no 2444), 41 yaşında, erkek. Meslek: belirtilmedi. Tutuklama: 2018, Mahkumiyet: 14 yıl. Nedeni: din...

Yüzbinlerce Uygur bu kamplara hapsedildi ve kimse tam olarak nerede olduklarını söyleyemiyor; çünkü Çin'in büyük dijital duvarı eyaletin coğrafi konum verilerini erişilemez kılıyor. Kampların varlıkları, yurt dışına iltica eden birkaç sağ kalanın ifadeleri sayesinde doğrulandı. Orada gizlice çekilen ve internette yayınlanan fotoğraflar, çölün ortasında mavi tulumlarla oturan, kafaları kazınmış sıralı mahkûmları gösteriyor.

Gülhumar, kaderimin ne olacağını göstermek için, hayatta kalan iki kişinin, Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye'deki iki mültecinin hikâyelerini de hatırlatıyor. İnanılır gibi değil. Kırk kader ortağıyla paylaştıkları hücrelerde, sırayla gözetim altında geçirilen geceler. Kötü yiyecekler ve tutuklulara, hatıralarının silineceği endişesi verecek bir uyuşukluğa sürükleyen, kadınların adet döngüsünü yok eden kısırlaştırıcı o esrarengiz ilaç. Elektrot kasklar aracılığıyla verilen elektrik şokları.

Ama o akşam France 24 stüdyosunda Gülhumar'ın söylemediği bir şey var. Bu Boulogne'daki apartman dairesi ve oraya hâkim olan bitkin, yıkık, hüzünlü atmosfer. Orada, bir zamanlar tertemiz olan oturma odasındaki kütüphanenin kitaplarını kalın bir toz tabakası kaplamış durumda. Kerim, iPad'iyle Şincan haberlerini sinirli bir şekilde taramadığı zamanlarda oturma odasında dolaşıyor. Sürekli sigara içiyor; sigara, sigara... Winston'ın sigara izmaritleri, bahçedeki

çöpe atılmayı bekleyenlerin yanındaki kül tablasına yığılmış. Gülnigar odasına kapanıyor, yüzü yastığına ya da telefonunun arkasına gömülü.

Kaybolduğumdan beri, büyük kızım Gülhumar ailenin reisi olmuş. İşten sonra haftada üç kez geliyor, yemekleri yapıyor, dondurucuyu dolduruyor, yatakları topluyor. Bazen terk edilmiş karanlık odaları açmaya cesaret edemiyor. Oradaki karmaşa çok büyük, tıpkı kalbi gibi. Akşam, kocası Kaiser ile birlikte yaşadığı Nanterre'deki dairesine yorgun bir şekilde dönüyor. Orada patlıyor, acı içinde çığlıklar atıyor, sonra uykuya dalıyor yüzü gözyaşlarına boğulmuş hâlde. Ama her sabah onu uyandıran öfkesidir. Altaylı babaannesinin dediği gibi, Kazak kökenlerinden gelen bu "kötü karakteri" iyi tanıyorum.

Şubat 2019'un sonunda, France 24 haberi halkın çoğunluğu tarafından neredeyse fark edilmeden gelip geçiyor. Ancak ihtiyatlı ve özellikle kız öğrencilerden oluşan Fransa'nın Uygur Topluluğu için gerçek bir şok dalgasına neden oluyor. Yarısı büyülenmiş, yarısı korkmuş hâlde videoyu sosyal ağlarda yayınlıyorlar. Bu, onlara beklenmedik bir sürprize kapı aralıyor; çünkü birkaç aydır Çin'den bilinmeyen numaralardan çok sayıda mesaj ve çağrı almaya başlıyorlar. Bu mesajlar, Şincan'daki polis karakollarından geliyor. İstihbarat servisleri tarafından dikte edilen bu mesajlar, yurtdışına kaçan Uygurları tespit etmek ve casusluk yapmakla görevli yetkililerce dinleniyor; ülkelerine(!) geri getirmeye çalıştıkları ve benimle aynı kaderi paylaştırmak istedikleri bu "hainleri(!)" [ele geçirmek için]. Her mesajla, kira sözleşmesinin bir kopyasından, diplomalar da dâhil olmak üzere öğrenci eğitim

sertifikasına dair belgelerin istenmesine kadar göndermelerini istedikleri talepler yağıyor, her zamankinden daha otoriter ve daha kesin şekilde. Sorgular da. Çünkü bir öğrenci zokayı yuttuğunda, bilinmeyen muhatap sertleşir. Öğrencilerin, Fransa Uygurlar Derneği'nin etkinliklerine katılmaları ve konuşulanları bildirmeleri veya toplumda önde gelen bir aktivistle bağlantı kurmaları emredilir. Kısacası, öğrenciler güvencesiz olduklarından, en uysallarına, maddi bir yardım karşılığında Çin adına casusluk yaptırılır. "Yurtdışındaki etnik azınlıklara değer verme" kisvesi altında, büyükelçilik burslar verir. Diasporada bununla kimse kandırılamaz. Bu bursları alanların vicdanları rahat değildir. Bu kimselerden sakınmak gerekir.

Ya öğrenciler reddederse? Çinli casuslar açık bir kozla geri dönerler: Aileleri. Onlar, yetkililerin ulaşabileceği bir yerde Şincan'dadır. Özel numaradan gelen çağrı birkaç gün boyunca cevapsız kaldığında, yakın bir akraba tarafından gönderilen ikinci bir mesaj olarak ikiye katlanır: "Dediklerini yapın lütfen!". Geri plandaki iradenin baskısıyla ifade edilen emir, hemen hemen her daim istenen etkiyi ortaya çıkarır. Öğrenciler boyun eğerler, ihtiyatlı bir şekilde bilgi sağlarlar.

Son aylarda Çin büyükelçiliği, yurtdışındaki en dirençli Uygurlara boyun eğdireceğini sandığı gizli bir düzenlemeyi harekete geçiriyor. Pasaport yenileme başvurusu yapanlara, geçerli bir sebep olmaksızın ret cevabı veriliyor. "Şincan'dansınız, size yeni bir pasaport veremeyiz, evrak işlerinizi yapmak için oraya geri dönmelisiniz. Talimat böyle." diyor, Paris misyonu bankındakiler. Ancak pasaportsuz, Fransa'da öğrenimlerine devam etmelerini sağlayan kıymetli

oturma iznini almaları imkânsızdır. Başlarının üzerinde yeni bir Demokles kılıcı asılıdır. Büyükelçilik onları usulsüz bir şekilde Şincan'a geri dönmeye zorluyor. Hiçbiri kandırılamıyor. Orada, işkence kamplarına kapatılacakları çok açık.

Böylece o akşam, arkadaşın köstebek ile karıştığı bu güvensizlik ortamında, Gülhumar'ın sözleri Pekin'in Fransa'da avladığı Uygurlar için bir merhem oldu. Basında herkesin önünde tanık oldukları korkunun anlatılması tüm bu öğrencilere cesaret verdi. Kızım, France 24 stüdyosunu terk ettiğinde henüz bilmiyordu ama mücadelesi yeni başlamıştı. Açıklıkla konuştu ve Çin'i insanlık dışı muameleyle suçladı. O, Şincan'daki baskının böyle davranmaya ittiği ilk kurbandır. [Ama elde ettiği] sonuçlar aldığı risklerle eş: Devasa. Arkasında, gölgelerinin arasında Quai d´Orsay bir yanıt bekliyor. Şi Jinping ve Emmanuel Macron'un bir sonraki ay Paris, Fransa'da görüşmesi planlanıyor[47]. Belirleyici olacak.

47 Şi Jinping'in Fransa ziyareti 24-26 Mart 2019 tarihlerinde gerçekleşti.

17. BÖLÜM

Karamay, 3 Mart 2019

Yedi yılımı burada geçirecektim ve bu dayanılmaz fikirle yüzleşmeden, hayatın normal seyrine dönerek boyun eğmekten başka çarem yoktu. Sabahsız, akşamsız, sevinçsiz, umutsuz bir dizi, biri diğerinin aynı olan günler gelip geçti. Artık pazartesi, salı veya cuma günleri yoktu; artık öğle veya akşam yemeği yoktu; öncekilerden farkı, derslerin daha fazla olmasıydı. Hayır, hayır, kantindeki arkadaşlarımın birbirlerini çiğnercesine itekleme gürültüsünün yankısı ve bu yankıya karışan gardiyanların, propaganda seansından sonra gelen öğretmenlerin bağırışlarını takip eden boş günler de vardı. Doğum günüm, 24 Aralık yaklaşıyordu ve bundan dolayı mutlu olmaktan uzaktım ama kız kardeşim ile annemin ziyareti fikriyle kendimi teselli ettim. Konuşarak, bu ziyaret için ziyaretçi odasında bir saatlik bir süre almayı başardım. "Ama doğum gününü kutlamak neye yarar" dedim kendi kendime. Hiçbir insaniliğin olmadığı bir yerde yaşadığınızda, dünyaya geldiğiniz günün, bir sürü neşeli geleneğin olduğu o anın ne anlamı var?

Kendimi ölüme bırakmaya karar vermiştim. Bu fikir uzun süredir içimde filizleniyordu, kendi kendimi mahkûm etmem beni daha fazla cesaretlendiriyordu. İşte o sıralarda beni eşzamanlı olarak endişe ve umuda sevk eden bir dizi olay gerçekleşti.

23 Aralık günüydü, annem ve kız kardeşimin ziyaretlerinin arifesiydi. Akşam yemeğini çoktan yemiş ve ödevlerimizi bitirmiştik. Beni zayıflamış olsam bile zinde, yorgun ama yiğit, üzgün ama cesur bulmalarını istediğim ziyaretin beklentisiyle saçlarımı, koğuşumuzdaki lavaboda yıkadım. Saçlarım ıslak bir hâlde yatağımın üzerinde düşünüyordum, bu geç saatte hiç olmayacak şekilde, aniden kapı açıldı. Bir gardiyan geldi ve onu takip etmemi istedi. Eski cihazdan bir ses çatırdadı. Birkaç kız şiltelerinin üzerine oturdu. (Gardiyan) tek kulağıyla Mandarin dilinde verilen emirleri dinledi. Beni böyle görmekten rahatsız olmuşa benziyordu; durgun, aptal duruşum, ıslak saçlarım, rahatsız edildiği geceye devam etmek istediğinden talimatlarını yerine getirmek için acele etmeyen hâlimden. "Beni nereye götürüyorsunuz?" diye sordum ona.

— Eşyalarını al, gidelim. Birkaç gün içinde geri döneceksin, dedi.

Hiç denecek kadar az eşyam vardı, bir kızdan bir ceket aldım ve onu takip ettim.

Dışarıda kıyamet gibi bir soğuk, yüzüme şiddetle çarptı. Karda koşmaya başladık, nefeslerimiz karanlıkta küçük beyaz bulutlar oluşturuyordu. Sonra Kasım ayında yargılandığım binanın önüne vardık. Kapıda birkaç dakika bekledik. Bir adam telsizle konuştu ve aldıkları belirsiz talimatların aralıksız oyuncağı olmaktan bıkan gardiyanlardan biriyle geldiğimizi bildiren gardiyanın konuşmasını böldüm:

— Beni nereye götürdüğünüzü bilmiyorum ama yarın ziyaretçilerim var. Annem ve kız kardeşim doğum günüme geliyorlar, zaten şehre geldiler. Onlar gittikten sonra beni istediğiniz yere götürün. Lütfen onları göreyim.

Telsizde, adamın sesi biraz şaşırarak bir an için durdu. Sonra birkaç küfür mırıldandı. Ne olduğunu duymadım. Gardiyan bana "Hayır" dedi. Sonra başka adamlar geldi. Önce kol bileklerimi, sonra ayak bileklerimi kelepçelediler. Hurda metalin tenime çarpan dayanılmaz hissini yeniden hissettiğim anda bir el başıma bir torba geçirdi. Yine, zincirler ve zifiri karanlık bana bir yere transfer edileceğimi bildiriyordu. Bir araba motorunun yaklaştığını, ellerin kaydırdığı bir yan kapının sesini duydum. Koltuğa oturduğumda kötü klima kokusu burun deliklerimi doldurdu.

Arabayla gece boyunca gittik. O sırada beni aşağı indirip, karlı çölün ortasında kurşuna dizebilirlerdi, hiçbir şey hissetmezdim. Beni öldürmek için kullanacakları enerjileri boşa gidecekti. Ben içimde, benliğimde zaten ölüydüm.

Beni bir tutukevine götürdüler. Burası 2017'de hapsedildiğim yer değildi, sert saldırgan polislerin olduğu diğerinden daha büyük bir yerdi. Birileri ellerimin üzerine, çok iyi tanıdığım tutuklu setini [diş fırçası, siyah terlikler, haki taytlar, turuncu tulum] üst üste yığarken, diğerleri çim biçme makinesinin ani vuruşları gibi kafamdaki keçeleşmiş saçları tıraş etti. Omuzlarıma düzensiz keçe gibi siyah saç demetleri düştü.

— Bunların hepsi gerekli mi?

— Bu tür soruları tekrar sorarsan, hepsini keseriz, diye cevapladı iki gardiyandan biri, erkek olanı.

Kadın olan diğeri, saç kıyımını seyretmek için bir adım geri attı. "Ama sen çok güzelsin! Evet, gerçekten çok güzel!" diye dalga geçti. Herkes bir şaka, bir okul çocuğu şakasıymış gibi güldü ve ben, onların alaylarına biraz fazla duyarlı olan nesne, gerçekten nesne, boşu boşuna saçlarımdan dolayı bir yaygara kopartıyordum.

"Bu şey de neyin nesi?" Kadın gardiyan şaşkınlıkla, kolumda tamamen unuttuğum elektronik kelepçeyi işaret etti. "Bunu senden alacağız." dedi bir başkası. Birkaç denemeden sonra pes ettiler. Bu dayanılmaz kelepçe bileklik, sanki kamp, sonsuza kadar beni gözetiminde tutsun diye çıkmadı. Sonunda kadın gardiyan, "Bunu çıkarmak için seni okula geri götüreceğiz." diye karar verdi. O an midemde bir yumru oluştu. Nasıl, kampa geri dönmek? Hayır! Geri dönersem, kesinlikle, asla bir daha çıkamayacağım!

"Hayır, kendim çıkaracağım!" Parmaklarımı avucumun içinde kıvırdım, küçük nesneyi tüm gücümle söker gibi çektim. Bileğimin şurasında ve burasında kırmızı işaretler belirdi. Kelepçe bilekliği çıkarmak için kampa geri gönderileceğim diğer seçeneği düşünüyordum. Yüzümü buruşturarak, biraz daha sertçe çektim. Sonunda bileklik elimin üzerinden, parmak eklemlerimde kaydı, ben de rahatlayarak gardiyana verdim.

Otuz kadının birlikte nefes aldığı, uyuduğu, yemek yediği ve ağladığı koğuşun boğucu ve buzlu atmosferini yeniden hissettim. İlk tutukluluk travmalarımı uyandıran bu tanıdık ortamda, şaşkınlıkla tanıdık bir yüzle karşılaştım, Almira'nın yüzü ile.

Almira elli beş yaşında, uzun boylu, büyük kare şeklinde bir kadın, sizinle konuşur konuşmaz iletişimin neşesi size yansıyan insanlardan biridir. Bana yaklaştığında şaşkına döndüm.

Onun saçlarını da makineyle kesmişlerdi, çok kilo vermişti. Kalçaları, karnı, kolları etlerini boşaltmıştı ve tüm vücudu sallanıyordu. Bacakları neredeyse her an yerinden çıkacak gibiydi. Bir pire kadar heyecanlıydı; bunca yıldan sonra beni, bu sefil odada, burada bulacağını hayal etmiyordu. "Gülbahar, Gülbahar! Gerçekten sen misin? Nasılsın? Fransa'da değil miydin? Burada ne yapıyorsun? Kerim'i de aldılar mı?"

Almira, Karamay Ortaokulu'nda Gülhumar'ın edebiyat öğretmeniydi. Geçen Ekim ayında, Merkezi Disiplin Teftiş Kurulu'ndan insanlar onu sorgulamaya gelmişler. Çinli ve Uygur öğrenciler arasında ortaokulda bir kavga çıktığını söylemişler. Almira, böyle bir kavgayı hiç duymadığını ifade etmiş. İşte bunun üzerine onu karakola götürmüşler. Polis sorgusu sırasında, şimdi kural olduğu gibi, onu Çin dilinde değil de Uygur dilinde eğitimi tercih etmekle suçlamışlar. Anlayamamış. Karakolda öğrenci kavgasından bahsetmiyorlar mıydı? Açıkçası hayır. Polisi ilgilendiren, mesleği, derslerinin içeriği, siyasi görüşleri ve dini inancıydı. Ne kadar anlatmaya çalışırsa çalışsın, sadece bir edebiyat öğretmeni olduğunu söylese de ona hiçbir faydası olmamış. Polis, sınıflarında ayrılıkçılığı tercih ettiğini söyleyerek onun etrafında bağırıyormuş. Sonra ona vurmaya başlamışlar. Bir doktor sıradan bir günmüş gibi usluca orada oturuyor ve aldığı "aşırı ağır darbelerden" dolayı Almira kendinden geçtiğinde, polis geri çekilince, doktor yaralarını tedavi etmek için müdahale ediyormuş. Sonra dayaklar yeniden başlıyormuş. Almira itiraf edecek hiçbir şeyi olmadığı için itiraf edememiş. Ancak iki hafta sonra onu buraya transfer etmişler, üç ay önce.

Zavallı Almira'nın hikâyesi üzerine kafa yoruyordum. Sonra Karamaylı bir başka eski arkadaş, Zahide ile karşılaştım. Gözaltına alınan geçmişin başka bir yüzü. Benimkinden birkaç yatak uzakta uyuyordu ve koğuşta birkaç gün volta attıktan sonra nihayet bana, kendisine yapılanları anlattı. Kafatasımızın üstündeki saçları kesen bıçak gibi keskin davranan polis memurlarının bize hiç merhametleri olmadığını orada fark ettim. Gerekirse bizi büyük bir kan banyosu içinde deliliğe sürükleyecekler.

Karamay'da yaşadığımız dönemde Zahide'nin oğlu Dolkun, Gülhumar'ın sınıf arkadaşıydı. Huzurlu ve güven verici varlığıyla bu çocuk, her zaman iyi bir ruh hâli içinde, her zaman sizi memnun etmeye hazır biriydi. Biz oradan gidince, çocuklar birbirlerini görmez oldular. Dolkun annesine çok benziyordu. Belki bunu Zahide'yi hep dul, tek olarak gördüğüm için söylüyorum. Kocası çok erken ölmüştü. Kocanın ortadan kaybolması, onlara teselli edilemez bir acı bırakmanın yanı sıra, okuldan ve mahalleden arkadaşlarımız olarak, yardımcı olmaya çalıştığımız bir dizi parasal soruna neden oldu. Ancak Zahide iki çocuğunu tek maaşla yetiştirmekte zorlansa da asla şikâyet etmedi. Küçücük, minyon bir kadındı, muazzam bir nezaket ve cesarete sahipti.

Mayıs 2017'de bir sabah, kapısını çalan polis, onu tutuklamasının sebebini bile söylemedi. Sebeplere ihtiyaçları yok. Karakolda, dosyasını okuduklarında bir şey kurgulayacaklar. Yani Zahide onları takip ettiğinde hiçbir şeyden şüphelenmemiş. Hiç şüphe yok ki, birkaç saat sorgulandıktan, bir bardak çayı içtikten, hava kararduktan sonra karakoldan çıkacağını düşünüyordu. Ancak bu sefer polis ondan bir itiraf imzala-

masını istemiş. Kâğıdı burnunun dibine uzatmışlar, bıraktığı zaman kalemi eline geri koymuşlar. Zahide hiçbir şey yapmadığını açıklamaktan, her şeyin büyük bir iftira olduğunu söylemekten yorulmuş.. Zahide inatçıydı. Onlar da. Bu yüzden onu bir tutukevine kapatmışlar. Her gün inatla ısrar edip, eline kâğıdı tutuşturmuşlar. İmzalamayı reddetmiş. Her şeyin ne kadar sürdüğünü bilmiyorum ama bir sabah masum olduğunu onlarca kez açıkladığı sorgu odasında çığlıklar duymuş. İlk başta boğuk çığlıklarmış, kulaklarını diktikçe daha da güçlenmiş. Yan odada biri işkence görüyormuş. Böyle çığlık attırmak için bir kişiye ne yapılabilir? Acısının büyüklüğü inanılmaz olmalı. Sonunda bunun durdurulması gerekiyordu! "Durun! Durun!" Gözlerini kırpmadan ona bakan adamlara bağırmış. İşte o an çığlık atanın sesini tanımış, oğlu Dolkun'un sesiymiş bu. İşkence yaptıkları oğluymuş ve önündeki masada, itiraf kâğıdı imzasını bekliyormuş. Zahide titreyerek itaat etmiş. Kâğıdı imzalamış ve çığlıklar yavaş yavaş azalmış. Daha sonra on beş yıl hapis cezasına çarptırılmış. O zamandan beri nakil bekleyerek tutukevinde çürüyor. Şimdi iki yıl olmuş. Dolkun'a ne olduğunu hiç bilmiyordu. Yan odada ölmüş mü yoksa o da mahkûm edilip hapse mi atılmıştı.

Peki ya ben, iki yıldır benim başıma ne geldi? Acımı Almiranınkiyle karşılaştırabilir miyim? Zahideninkiyle? Hayır, hayır, yapamam. Kesinlikle kötü muamele görmüş, ben de şiddete maruz kalmıştım. Gardiyanlar, polisler, öğretmenler tüm şantaj tekniklerini, tüm mümkün tehditleri, onlarınki gibi var olmayan suçları itiraf etmem için kullanmışlardı. Ancak birkaç tokat ve ceza dışında kimse beni Almira gibi dövmedi. Hiç kimse çocuğuma diğer zorbaların Zahide için yaptığı gibi işkence yapmadı. Onlarla aynı şekilde, büyük yeniden eği-

tüm projesinin kurbanı olsam da, ben mülteciler gibi belirli bir tutuklu sınıfına mensubum. Daha sonra bu kategorinin, bana kökten zıt iki gelecek perspektif sunabileceği fikri içimde filizlendi: Ya benim lehime çalışacak ve kendimi bu kâbustan kurtarmama yardım edecek (ailem özgürlüğümü elde edebilmem için Fransa'dan çalışabilecek) ya da beni daha da derin bir uçuruma atacaktı, burada korkunç bir kader beni bekliyor olacaktı. [Çinli yetkililerin gözünde, Fransa'yı Şincan'a tercih ederek telafisi mümkün olmayan bir suç işlemiştim. Birkaç hafta sonra kamptan ayrılmadan önce, bu pek de iyiye işaret değildi.]

Almira ve Zahide, Şincan'daki milyonlarca Uygur arasından iki kadın. [Ben ise] Fransa'da siyasi bir mültecinin, vatandaşlığa kabul edilmiş bir Uygur sürgününün, dolayısıyla bir Fransız'ın karısıyım. Bu lanetli yerden çıkarsam, beni sonsuza kadar Şincan'da tutamayacaklar, bunu Kerim bana yüz defa anlattı. Ne var ki arkadaşlarımın kaderi, beni konumumu seçmekten çok daha derin bir şekilde üzüyordu. Çünkü ister hapishanede, ister kampta, ister dışarıda, gelecekleri bana bir o kadar kasvetli göründü. Hâlâ Zahide'yi düşünmeye cesaret edemiyorum. Bu fikir beni baş döndürücü bir ıstıraba sürüklüyor. On beş yılını hapiste geçirecek! On beş yıl! Ve Almira, hangi gelecek beklentisini umut edebilir ki? Altı veya on ay tutuklu kaldıktan sonra, muhtemelen propagandanın, anılarını, ruhunu ve inancını yok edeceği bir "okulda" birkaç yıl hapis yatacak. Daha kötü durumda, haysiyetinin ellerinden alınacağı bir hapishaneye düşme riskini de taşıyacak, Zahide gibi. Ne olursa olsun Almira, yaşlılığın değil, kötü muamele görmenin bir yansıması olan o zayıflıktan solmuş bir beden, gri saç, çizgileri çoğalmış yüz hatlarıyla çıkacak, Karamay'daki evine dönecektir. Onu orada kim bekleyecek? Kocası? Oğlu?

O zamana kadar onlar da sahte bir nedenle hapsedilmiş olacaklar. Ama en azından benim, kızlarım ve kocam güvende... Onları benden asla alamazlar.

Almira daha sonra görünüşte sessiz bir hayata devam edecek ancak gerçekte cehennem gibi "suçlarının" bedelini ödediğinde bile, polis ona huzur vermeyecek. Beklenmedik bir şekilde onun kapısını çalacaklar ve geçici bir sükûnet satın almak için müdahaleci sorularına cevap vermesi, sahte dayanılmaz uysallığı, Partiye olan inancını göstermesi, hatta komşularını veya Uygur tanıdıklarını kınaması gerekecek. Aslında Almira hayatı boyunca bir hapishanede yaşayacak, annem, erkek kardeşlerim, kız kardeşlerim ve onların çocukları gibi. Diğer tüm Uygurlar gibi.

Birkaç hafta sonra üçüncü bir tanıdıkla karşılaştım. Başka bir kadın, yine bir Uygur. 2017 yılında kaldığım tutukevinde tanışmıştık. Söz konusu tutukevini o yönettiği için bariyerin aynı tarafında değildik. Polise veya yerel kamu hizmetine katılarak postunu kurtarmayı seçen diğer birçok Uygur gibi, bu da tutuklulara sempati duymaya engel olamadı. Nedenini açıklayamam ama benden hoşlanmıştı ve tutukevinde onunla tekrar karşılaştığımda bana kocaman bir gülümsemeyle karşılık verdi ve bana burada ne yaptığımı sordu. Bir sokağın köşesinde eski bir tanıdığın karşısına geçtiğinde insan hemen benimsiyor. Beni dinledikten sonra sorunumu öğreneceğine söz verdi. Birkaç gün sonra, onunla tekrar karşılaştım ve tahminimi doğruladı: 2018'in başında, yurtdışıyla irtibatlı tutuklular için özel bir uygulama kararı vardı. Yetkililer yavaş yavaş onları kamplardan tutukevlerine naklediyorlardı. Kızı Hollanda'da yaşayan bir kadın, benden

yarım saat sonra tutulduğum aynı kamptan ayrılmıştı. Birkaç gün sonra buraya başka bir bayan daha geldi. Erkek kardeşi İngiltere'de yaşıyordu. İkisi de benim yanımdaki koğuşlara yerleştirilmişlerdi.

O zamandan beri kafamdaki denklemi çözmeye çalışıyorum. Bunu ne kadar çok düşünürsem, bana her şey daha açık hâle geliyor: Biz [vatanımızdaki] Uygurlar, bu görünmez ip ile yurtdışına bağlıyız - bir kız, bir oğul, bir kuzen, bir teyze veya benim gibi bütün bir aile şeklinde. Bu durum Şincan'daki yetkililer için gerçek bir baş ağrısı. Bir yandan, bize maksimum bir ceza veriyorlar çünkü onların paranoyak gözlerinde affedilemez hainleriz; ülkeden kaçmasak da yurtdışıyla iletişim kuruyorduk, Batı adına çalışan casuslardık. Öte yandan, Avrupa'daki akrabalarımız, tahliyemizi sağlamak için mutlaka meydana çıkacaklardı. Bize yönelik ayrımcılık Kerim'i yıllarca isyan ettirdi. Dönüşümü beklerken onun kanepedeki sinmiş hâlini hayal bile edemiyorum. Gülnigar hâlâ genç ancak sınırsız azmiyle Gülhumar da parmaklarını sallamamalı. O zamandan beri Fransız makamlarını uyarmak zorunda kaldılar, bu kesin. Çinliler bu nedenle hapse atılmamın nedenlerini haklı çıkarmış olmalı. Ancak bende bulacakları hiçbir şeyleri yok. Zamanla oynuyorlar. Tek kanıtları, hâkimin aile cüzdanı üzerinden mevzuatsal çırpınışları ve Karamay'daki dairenin satışı. Beni tutsak edecek bir şeyler arıyorlar, yeniden eğitimimi(!) haklı çıkarmak için. Yani umut var! Dayanmalıyım. Benim hakkımda ellerinde hiçbir şeyleri yoksa ve Fransa'daki Fransız yetkililer, serbest bırakılmamı müzakere ederse, Çin kaybetmek zorunda kalacak. Umut var!

18. BÖLÜM

11 Mart 2019

Sorgulamalar bir satranç oyununa benzer. Her bir tarafın -bir tarafta polis, diğer tarafta tutuklu- piyonları, vezirleri, kuleleri, filleri, şahları vardır. Oyuncu, taşlarını diğer oyuncu kendi taşlarını hareket ettirirken ortaya çıkan bir stratejiyi izleyerek, tahtada ilerletir. Gerçi polis bir avantajla başlar. Oyunu kazanmasına izin vermeyeceğini söyler kendi kendine. Ancak sorgulamalar ne kadar uzarsa, tahtanın diğer tarafındaki tutuklu, rakibin darbelerini o kadar çok tahmin etmeye başlar. İpuçlarını öğrenir, böylece diğerinin onun için kurduğu tuzaklardan kaçmayı başarır.

Dolayısıyla, bu alanda mükemmel olduğumu söylemeden, bir yanda içimde öfke, korku ve umutsuzluğa yol açılırken, diğer yanda beni konuşturmaya çalışan polislerin tekniklerini öğrendim. Sizi şaşırtmak için yakınlarınızın yüzünü gösteren bir fotoğraf veya bir dizi telefon mesajı ortaya atarlar. Karşılarında, duygularınızı mükemmel şekilde kont-

rol etmeniz gerekir çünkü en ufak bir heyecan, şiddetli bir tekme ile tekmeledikleri bir kapı aralığıdır. Büyük yenilgiler ve ardından zamanla küçük zaferler biriktirdiğim birkaç yüz saatlik sorgulama tecrübesiyle, polis beni bir hafta önce çağırdığında endişelenmedim. Bu sıradan bir gözaltı rutiniydi. İtaat etmekten yıpranmış ve gücünü korumak için onu yalnızca özel durumlarda, yani ölümün pusuya yattığını hissettiğinde kullanan tutukluların mekanik uysallığıyla ona boyun eğdim. Düzinelerce sorgulamadan geçmişim, bu beni mezara göndermezdi.

Odada beni bekleyen adam önceki polislere benzemiyordu. Sorgulamanın bıktırıcı yavaşlığından çabucak sinirlenen, sonunda size bağırıp tehdit veya hakaret edenlerin tavırlarına sahip değildi. Hayır, besbelli Kazak kökenli olan bu adam endişe verici bir sükûnet sergiledi. Buz gibi soğuk nezaketi, önemli meselelerle uğraştığını gösteriyordu. İnfazcı değil, iç istihbarat şefiydi. Adı Taşkın'dı.

Elleri dosyamın içinde olduğu kalın kırmızı poşetin üzerinde, doğrudan gözlerimin içine baktı.

"Dosyanız, Gülbahar Heyithacı, iki yıldır bundan konuşulduğunu duyuyorum. Bununla şahsen ilgilenmeye karar verdim. Ailenizle Gulca'ya ve profesörlerinizle tanışmak için Urumçi Üniversitesi'ne gittim. Bu dosyayı kapatmak istiyorum. Bitirmeliyiz."

Ve bitirmek için, "en baştan başlayarak başlayacağız" diye devam etti, çok sakin bir şekilde, iki polis de kelepçeleri bileklerime ve ayak bileklerime doladı. Ben anlamayadım ve sorgulayan tavrımla karşı karşıya kaldıktan sonra, kendi kendine şöyle dedi: "Dosyanızı en baştan ele alacağız, yani

1985 yılından." O anda, kalbim atmayı bıraktı. Satranç tahtasının üzerinde titreyen bedenimle, zorlu bir rakibe karşı olduğumu fark ettim, ona karşı kaçma oyunlarımın bana hiçbir faydası olmayabilir.

1985 yılında, Tiananmen [olayları] gerçekleşmemişti ancak ülke çapındaki üniversiteler, öğrenci odaklı değişim arzusunun tohumlarını çoktan yeşertmeye başlamıştı. Urumçi'de tüm azınlıklara mensup öğrenciler bir araya gelerek, 1989 ilkbaharında Yasak Şehrin önündeki alanı işgal edecek Pekinli öğrenciler tarafından haykırılıp, pankartların üzerinde taşınacak hususları müjdeleyen, etnik ve ekonomik sorunları konu alan reformlar talep ettiler. Sıradan ve rüzgârlı bir Aralık ayı idi. O kış yoğun şekilde kar yağmıştı ve kasabanın merkez meydanında toplanan umut dolu genç erkekler ve kadınlar arasında Kerim, arkadaşlarımız ve ben vardım. Grupla geçirdiğim o anlardan, basit mutluluklardan oluşan sevinçli bir atmosfer hatırlıyorum. Çok az birikimimiz vardı ama kaygısız bir coşkuyla yaklaştığımız gelecekle ilgili tartışmalar, içinde bulunduğu toplumda bir şekilde görmek istediğimiz değişim için bize umut vermişti.

Biraz saflıkla, barışçıl gösterilerimizi hükümetin dinleyeceğini ve yavaş yavaş, birlikte umduğumuz bu değişimin, bizim için olmasa bile, en azından çocuklarımız için geleceğini düşünüyorduk. Hareket, Tiananmen'deki gibi zorla değil, üniversitelerde yeniden eğitim programıyla daha o zamanlar bastırıldı. Aralık ayından sonra yetkililer bize yaptığımız şeyin ne kadar kötü olduğunu söylemeye geldiler. Yetkililerin beynimizi yıkadıklarının farkında değildik. Karamay'a vardığımızda bu olayı unuttuk. İşte o olaylardan hatırladığım şey bu. Bunlar, Taşkın'a kalbim [gümbürtüyle] çarparken

söylediğim şeylerdi. Beni sert bakışlarla izledi, hikâyemdeki boşluğu, müdahale edebileceği ve böylece beni tuzağa düşüreceği boşluğu aradı, başaramadı.

Sonra konuşma Fransa'daki hayatıma, oraya gidişimize, La Défense ofislerinin bulunduğu kulelerden birindeki gürültülü bir kantindeki işime, arkadaşlarıma (diasporadaki aileler), tutkularıma (yemek pişirme ve yoga) yöneldi. Önceki polislere milyonlarca kez açıkladığımdan başka söyleyeceğim bir şey yoktu.

On saatlik sorgulamadan sonra, günün bitiminde koğuşuma geri dönmeme izin verildi. Sonra işler garip bir hâl aldı. Ertesi gün aynı saatte Taşkın beni tekrar çağırdı. Deneyimlerime inanın, Çin'deki tutukevlerinde ve yeniden eğitim kamplarında iki gün üst üste sorguya çekilmek asla gerçekleşmez. Burada bilgi verilmeden aylarca boşuna harcanırsınız. Günlerinizi bu fare deliğinde geçirirken, sonra bir gün aniden bir polis memurunun sizi çağırdığını, ailenizi görmeye gittiğini, karakolda dosyanıza baktığını ve evet, dosyanızın tekamül ettiğini ama tabii ki tamamen pişmanlığınızı ifade etmeden buradan çıkamayacağınızı söylediğini tasavvur edin. Kısacası, sizi yakında özgür olacağınıza inandırırlar. Bu nedenle, her tutuklu tamamen umudunu yitirmez. Koğuşunda kendisine atılan bilgi kırıntılarına tutunur. Ona belirtildiği gibi, sabrederse serbest bırakılacağı söylendiği için, görüşmeyi takip eden uzun aylar boyunca bu umutla beslenir. Bu yüzden kadın tutuklular sabrediyor, dişlerini biraz daha sert sıkıyor. Ama hayır, arka arkaya iki gün çağrılmak, sizi temin ederim ki, böyle şey asla olmaz.

Koğuşta kızlar arı sürüsü gibi etrafımda dolandılar. Tahminler ve fikirler akıyordu ama ikinci çağrılışımın iyi mi kötü mü olduğunu anlayamadım. Onlara göre bir şey kesindi:

Taşkın beni tekrar görmek istiyorsa, davam son aşamasına giriyor olmalıydı. Karamay polisinin benim için hangi kaderi hazırladığını kısa süre sonra öğrenecektim. Bu düşünce beni korkuttuğu kadar heyecanlandırdı da. 5 Mart saat dokuzda, sorgulamaya aynı şekilde, yani 1985 yılının gösterileriyle başladık: Orada hangi arkadaşlar vardı, o sırada hangi siyasi fikirleri geliştirdim, hangi öğrenci toplantılarına katıldım. Hepsi, kesinlikle tüm soruları önceki günle aynıydı. Sonra Kerim ve kızlarla Fransa'ya vardığımızda, kantindeki işim, tutkularımdan bahseden sohbet yeniden başladı. On saat sonra vücudum karıncalanarak hücreme döndüm, boğazım kurudu. Ertesi gün Taşkın beni tekrar çağırdı.

Sorgular altı gün sürdü. Benim, kocamın ve kızlarımın hayatına ilişkin tüm izleri tekrar etmekten yıprandığımı, tükendiğimi gördükçe, Taşkın avantaj kazanıyordu. İnce dokunuşlarla hikâyemi, beni özeleştiri yapmam için harekete geçirecek sözlerle noktaladı. "Kocanızın derneğinin Rabia Kadir'e bağlı olduğunu biliyor musun? Onun bir terörist olduğunu biliyorsun, değil mi?" Beş gün üst üste, "Hayır, ne kocam ne de Rabia Kadir terörist değildir.", "Kocamın katıldığı Fransa Uygurlar Derneği'nin ayrılıkçılığa değil, Uygur kültürüne yönelik olduğunu" söyleyerek ona karşı çıktım. Ben de inatçıydım. Bunu defalarca söyledim ama her "yanlış cevap" karşısında sözlerini tekrar ediyordu: "Rabia Kadir bir teröristtir.", "Hayır, sana hayır diyorum.", "Rabia Kadir bir terörist, benden sonra tekrar edin. Yumuşak yöntemi sevmiyor gibi görünüyorsun, belki de zor yoldan gitmemiz gerekiyor?"

Altıncı gün pes ettim. Yalanların kılıfına inandığım için değil, beni yutmaya zorladığından değil, bu kâbus gibi sorgula-

maları durdurmasını ve susmasını istediğim için. Benim onun söylediklerini tekrar etmemi, tekrar etmemi, duymak istediğini tekrar etmemi sağladı ve yeteri kadar cevap aldığında, "Sorun değil, hazırsın." dedi. "Sorgu kraliçesi!" diye de bana alaycı bir şekilde hitap etti. Şimdi kendimi çok suçluyorum.

Dün 10 Mart'ta sorgulama yapılmadı. Bugün polis beni almaya geldi. Her zamanki gibi zincirleri, kelepçeyi ve kafama siyah torbayı geçirdiler. Taşkın bize dışarıda katıldı. Bir dizi koridor ve merdivenden geçerken, vücudumu istismara hazırladım. Tutuklu arkadaşlarıma üzgün bir bakışla veda etmiştim çünkü bu bir önseziydi, onları bir daha göremeyeceğimi biliyordum. Almira, zayıf gülümsememe karşılık verdi. Yediği dayakları hatırladım. İşkence görmek nasıl bir duygu? Polis ne tür ekipman kullanıyor? Almira gibi yumruklarıyla beni dövecekler mi? Zahide'nin oğluna yaptıkları gibi kız kardeşlerimden birine işkence mi yapacaklar? Umarım kafaya vururlar ama vücuda değil, sadece bir kemik bir deriyim. Karakolun ruhsuz koridorlarında yolumuza devam ederken aklıma gelenler bunlardı. Sonra beni tombul küçük bir adamla bir grup kadının beklediği bir odaya götürdüler. Adı Luo'ydu, "Şef Luo". Beni görünce bağırdı çağırdı. "Bu zincirler ve kelepçeler nedir! Torbayı çıkarın!" Diğerleri kafaları karışmış hâlde söyleneni yaptılar.

Sessizce birkaç merdiven çıktık. Beni bir odaya ittiler. Orayı bakışlarımla hemen taradım; işkence aletlerini, zincirleri, ipleri, beni kemiren kötü duyguyu doğrulayacak her şeyi aradım. Ancak büyük bir aynanın altında bir duvara yapıştırılmış sadece küçük bir masa ve bitişikteki bir bölmede iki lavabo vardı. Burası bir işkence odası değil, bir banyoydu.

Aylardır aynı tulumu giyiyordum. Ter kokuları içinde kalmıştı ve maruz kaldığım aşağılamalara tanık olmuştu. Tulum, gözaltının çürümüşlüğünün kokusunu yayıyordu. Üzerindeki lekeler ve pas, sahneye çıkacakmış gibi aniden makyajlanmak için bırakıldığım sıradaki çirkin duruma tanıklık ediyordu.

Bir sıra kadın etrafımda toplandı. Kısa ve yıpranarak keçeleşmiş saçlarımı bir fırça ile taramak için çektiler, hapishane kıyafetlerimi odanın bir köşesine fırlattılar ve konsoldan çıkarılan maskara, ruj ve göz farı ile yüzümün etrafını çevrelediler. İçlerinden biri şişmiş göz kapaklarıma bir eyeliner çizdi, diğeri batık yanaklarımı hafifçe kızarttı. Nedenini bilmiyordum ama bu kadın polisler beni insan gibi göstermeye çalışıyorlardı.

— Görünüşe göre sorgulama sırasında çok işbirliği yaptın. Polise söylediklerini tekrar edeceksin ama bu sefer seni filme alacağız. Tamam mı?

Şef Luo, daha sonra, sanki bütün bu sirk -makyaj sanatçıları, fırçalar, rimel, ruj- benim için son derece normalmiş gibi, şöyle emretti: "Karşılığında size daha iyi yaşam koşulları vereceğiz." Birkaç basamaktan aşağı inip renkli pencereleri olan soğuk, boş bir odaya girdik. Tripottaki bir kamera orada duruyordu.

Tutukevinde, kadınlar bana itirafları filme almaktan ibaret olan bu polis tekniklerinden bahsetmişlerdi. Kayıt olduktan sonra, herhangi bir zamanda şantaj aracı olarak size hatırlatılabilirler, sizi polisle işbirliği yapmaya ikna etmek ya da tam tersine, kurbanı olduğunuz şiddet konusunda sessiz kalmanız için. Konuşursanız, bu video internette yayınlanacak ve Partiye nasıl hakaret ettiğinizi anlatan ve ardından affetmenizi isteyen hâlinizle, akıllı ve şık bir durumda görüleceksiniz. Yani masum olduğunuzu iddia ettiğinizde kimse size inanmayacak.

Parti, gözlem altına aldıkları kişileri her zaman, bıraktıktan sonra bile, kontrol altında tutuyor.

Bir projektör ışıklarıyla gözlerim kamaşmış, kafam karışmış hâldeyken bir bağırma sesi duydum: "Evet, başlıyoruz!" Taşkın'ın birkaç dakika önce bana tekrar ettirdiği metni aklımda tutarak başladım. Bunların hiçbiri doğru değildi. Bunların hepsi yalandı ve şimdi utanıyorum. Ama o sırada başka seçeneğim yoktu. Çok geçti. "Suçlarımı" tutuklama merkezindeki polise zaten "itiraf etmiştim" ve bu yüzden, geri adım atarsam alacağım misillemelerden çok korkuyordum:

— Benim adım Gülbahar Hativaci.

Yüzü karanlıktı ama Luo'nun cesaret verici gülümsemesini gördüm. Bir jestle, beni tiradıma[48] devam etmeye davet etti. Ettim:

"24 Aralık 1966'da Çin'in Şincan Eyaleti, Gulca şehrinde doğdum. Üniversiteyi bitirene kadar Gulca'da yaşadım, ardından 1984'te Urumçi Petrol Üniversitesi'ne gittim. Orada bana çalışmalar, yemek ve barınma imkânları sunuldu. Ama bu ayrıcalıklar benim için yeterli olmadı. Ben memnun değildim. Bu yüzden Aralık 1985'teki gösterilere katıldım. Eylemlerimden pişmanlık duyuyor ve af diliyorum. 1988'de Karamay'a yerleştim. 1990 yılında Kerim Hativaci ile evlendim ve kızlarımız 1992 ve 1997 yıllarında doğdu. 2002 yılında, iyi yaşam koşullarımıza rağmen, eşim Paris'e, Fransa'ya gitti. Onu durdurmaya çalıştım ama beni dinlemedi. Fransa Uygur Derneği'ne katılırken yanlış bir yol seçmiş oldu. Kızım Gülhumar Hativaci babasını takip etti. Bu dernek tamamen yasadışı, Rabia Kadir'e

48 Tirat: Yazı veya konuşmada bir düşüncenin kesintisiz gelişimi.

ait ve bağımsızlığı, ayrılıkçılığı savunuyor. Rabia Kadir bir yalancı ve teröristtir. Derneğine katılmayın. Eğer bunun bir parçasıysanız, bırakın. Kerim, Gülhumar, lütfen bu dernekten çıkın ve Çin'e karşı kötü bir şey yapmayın. Şincan'daki ailemi her ziyaret ettiğimde, Çin'in eyalette kaydettiği ilerlemeyi görüyorum. Ne olursa olsun Çin'i tercih ediyorum. Ben, Çin'in yanındayım. Umarım siz de benimle aynı şeyi yaparsınız."

O zamandan beri tek başıma bir hücrede ağlıyorum. Serbest bırakılma umuduyla yaşadım ve şimdi daha iyi bir gelecek sözü verildiğine göre, suçluluk beni rahatsız ediyor. Çin düşüncelerimi çalmış oldu. Bir video konuşmasında Rabia Kadir, bir keresinde, Çin'in Uygurları kısa videolar aracılığıyla eleştirmeye zorladığını ve yurtdışındaki Uygurların baskı ve şiddet altında Çin polisi ile işbirliği yapanların sözlerine asla inanmaması gerektiğini söyledi. Ama sonuçta, bunların hepsi bir yalan kılıfı olsa bile, sevdiklerime başka seçenek bırakılmadığını söylediğimde, kim gözlerimin içine bakabilir: Kerim, Gülhumar?.. Kınadıklarım için beni affedecekler mi? Onlara ihanet ettiğimi hissediyorum, Rabia Kadir'i lekeledim ve bunu hiçbir şey ve kimse değiştiremez. Başınız dik, gözaltında yaşarken ölmek mi daha iyidir, yoksa başınız yalanlarınızın tozları içinde, diğerlerinin zayıflığınızı görüp hayal kırıklığına uğramış bakışları altında aşağılanmış olarak mı?

12 Mart 2019

Bilerek cevap vermedim. Taşkın, bana "özgürsün" dediğinde ona sadece kısa bir bakış attım. Israr etti: "Duyuyorsun, mutlu olmalısın, buradan çıkacaksın". Şilteme uzanarak ona sırtımı döndüm. Gözlerim tamamen açıkken, duvardaki nem-

den kabarmış hatlara bakışımı sabitledim. Ne umuyordu? Ona teşekkür mü etmeliydim?

Karanlıkta, umutsuzken bu anı kaç kez kendi kendime hayal etmiştim, oysa. O anda içimde doğacak olan yoğun neşeyi düşünmüştüm. Ve şimdi nihayet, yaşayanların dünyasına geri döneceğim söylendiğinde kendimi boş, yok olmuş, en ufak bir duygudan yoksun buldum. Aklımda, artık filtrelenen lamba ışıkları yok. Şeffaf olmayan dersler, sorgulamalar, kötü muameleler gözlerimin önünde çarpıştı. Görmezden gelemeyeceğim, şekilsiz acı dolu anılar yığınıydılar onlar. Ama bu adam bedenimi, ruhumu kırmıştı ve zayıflıkla kandırıldığımı tekrar görme fikri beni korkuturken, o, bu küstah, bana yapılan tüm bu kötülüklerden sorumlu yüzlerce kişiden biri olan o, bana özgür olduğumu söyleme cesareti göstermişti! Diğer yandan o anda beni umut, yorgunluk ve korku ile karışık garip bir his kaplamıştı. Ben özgürdüm sonunda öyle mi? Öyle olduğunu söylüyordu.

19. BÖLÜM

Karamay, 15 Mart 2019

Burun deliklerinizi okşayan sıcak ekmek kokusuyla uyanıyorsunuz. Sizi saran beyaz nevresimi üzerinizden atıyor ve uzandığınız yumuşak bir yataktan kalkıyorsunuz. Kafanız hâlâ uykunun ağırlığındayken, ayaklarınızı parlak bir halının üzerine koyuyor, etrafınıza bir göz atıyorsunuz: Pencere ve elektrikli panjurun açıklıklarından geçen güven verici, canlı gün ışığı; meyve sepeti, bir sürahi su ve temiz bardak, üzerinde meyve suyu ve maharetli bir elin birkaç saat içinde taze nane yaprakları ve kaynar su ile dolduracağı bir çaydanlık bulunan masa; sade dekorasyonlu beyaz duvarlar, süslü aynalar ve birkaç resim çerçevesi.

Her sabah benim alışkanlığım oldu. Sadece banyoya gitmek veya duş almak için çıktığım lekesiz, sessiz yatak odasına bakıyorum. Burada ilk uyandığımda, bunun bir rüya olduğunu düşündüm. Sonrasında ise, bunun bir başka kâbus olduğunu çabucak anladım. Özgür değilim. 2017 yılında tutulduğum tutukevinin yanındaki binada, altın yaldızlı bir hapishanede yaşıyorum. Burada polisler de ikamet ediyor.

Gece ve gündüz, on bir kişilik bir polis grubu nöbetleşe beni gözetim altında tutuyor. Sekiz kadın ve üç erkek. Ev, seherin sessiz selinde yıkanırken, gardiyanlarım hâlâ çift kişilik yatağımın yanındaki oturma odasında bulunan kanepe ve koltuklarda uzanıyor durumdalar. Onları bu şekilde, yalnızca uyku ya da ölümün size verebileceği şekilsiz pozisyonlarda kıvrılmış hâlde görmek garip. Düz TV ekranı da hâlâ uyuyor. Daha sonra açacağım. Televizyon karşısında çok zaman geçiriyorum. İzlemeyi sevdiğimden değil ama yemek programlarında veya yüksek melodili TV şovlarında boğulmak unutmama yardımcı oluyor. [Normal] tutukluyken hiçbir şey sessizliğin sesinden daha korkunç değildi. Kapı çarpmaları ve hava cereyanlarının soğuk duvarlarının okşadığı hapishanede hissedilen, duyulan o nemli, yapışkan sessizlik. Buradaki her şey ise sıcak, yuvarlak, yumuşak. Ve içimden bir ürperti geçerse televizyonun sesini açıyorum.

TV programlarını seyredip yutmak da beni düşünmekten alıkoyamıyor. Serbest bırakılacaksam ya da tam tersine beni yıllarca gözetim altında tutacaklarsa, hâlâ neden buradayım, bilmiyorum. Kim biliyor, bunu bilmeye kimler yetkili? Her hâlükârda, kimse bana bunun cevabını söylemeyi uygun görmedi ve ben de bu soruyu koğuşa geri gönderilme korkusuyla sormadım. Ama buradaki rahat atmosfer beni endişelendirdiği kadar rahatlatıyor. Şimdiye kadar hangi Uygur mahkûm bir polis kadının şunları söylediğini duydu: "Senin görevin sadece yemek yemek, dinlenmek ve televizyon izlemek. Başka bir şey düşünmek zorunda değilsin?" Bolca pişirilen yemeklerle, yeni kıyafetler ve hijyen ürünleriyle gösterdikleri ilgi, yardım, beni çok endişelendiriyor; çünkü onların gözlerinde samimi bir şefkat değil, kendi üstlerinden gelen emirleri uygulama kaygısı görü-

yorum. İlk birkaç gün, bana getirdikleri dumanı üstünde Uygur yemeklerini zar zor geveleyebildim. Sanki zehir zerkedilmişler gibi, elmalara dokunmadan baktım. Yemem gerekenden daha fazla yemem konusunda ısrar ettiler. Tutukluyken kaybedilen kiloları geri almak, onlara iyileşmem için çok önemli bir ilk adım gibi göründü. Kadın polislerden biri üçüncü gün "Ye, hadi bir elma ye." dedi. Onu birlikte paylaştık.

Kadın polisler bana özen gösterip, bakmıyorlar sadece; beni izleyip, denetliyorlar da. Evin etrafındaki tropikal bahçeyi seyretmek için açık pencere önünde bir an durduğumda endişeyle yanıma geldiler. Banyoyu birkaç dakika fazla kullandığımda kapıya vurarak, "Gülbahar, orada mısın? Her şey yolunda mı?". İntihar etmemden korkuyorlar.

Ama ölmeyi hiç istemiyorum. Polis bana ailemi aramama izin verileceğini söylediğinden beri bu ölmek fikri beni terk etti. Kerim, Gülhumar, Gülnigar... Çok çabuk, her zaman olduğu gibi, onları tek başıma aramama izin verilmeyeceğini anladım. (Aileme) bir kez daha yalan söylemek zorunda kalacağım. Ülkedeki Uygurlar için belirlediği kaderi en çarpıtılmış yollarla örtbas etmeye çalışan Çin Komünist Partisi'nin propagandasını ezbere tekrar edeceğim. Polisler bana söyletecekleri metni tekrar ettirmeye başladılar. Sadece genel hatlarını hatırlıyorum: "İyiyim, merak etmeyin, Karamay'da bir daire kiraladım. Yalnız kalıyorum, endişe etmeyin."

D günü belirlendi: 18 Mart, öğleden sonra. O saatte, Kerim kesinlikle evde, Gülhumar ise işte olacaktır. Polis onları tuzağa düşürmeye mi çalışıyor? Kerim ve Gülhumar sesimi duyduklarında nasıl tepki verecekler, bir yalan kurgusuyla konuşmak zorunda kaldığımı anlayacaklar mı? Görüşme sıra-

sında etrafımı saracak sağır edici sessizlik, yalnız olmadığım ancak onları hoparlörden aradığım, cevapları bir deftere not alan polislerle çevrili olduğumun anlaşılmasını sağlayacak mı?

Şu anda güneşin ışınları odayı kaplamış durumda. Evin uyanması uzun sürmeyecek. Dışarıda, civardaki caddede kuşların cıvıltısını ve araba motorlarının mırıldandığını duyuyorum. Kadın polislerden biri bir şeyler mırıldanıyor. Battaniyesinin içinde kıvrılıp fısıldayan nefeslerle uykuya dalmasını izliyorum. Burada uyuyan kadınlar, tutukluluğun yüzünüze işaret olarak bıraktığı kırışık çizgili yüz hatlarına sahip değiller. Düzgün üniformalarının altında sağlıklı bedenlerini sergiliyorlar. Yedisi Çinli, sonuncusu Uygur.

Aralarında Wang Qian da var. Onunla gözaltı merkezinde tanışmıştım.[49] Orada sadistliğiyle meşhurdu. Çoğu zaman, karakolun diğer bölümünde servis edilen "çok zengin" yemeklerden kaynaklanan mide ağrılarından şikâyet etmek için koğuşa gelirdi. Biz yerde bağdaş kurup oturmuş, karınlarımız, sade su gibi çorbayla doldurulmaktan guruldarken, o bize bakar; "Sanırım çok fazla şiş et yedim." diye gülerdi. Kaderin cilvesi onun tekrar gardiyanlarımdan biri olmasını istiyor. Ama bu sefer yerde uyuyan o.

Artık bu kadına kızmıyorum. Geçmişte bana acı çektirse de ona gönül rahatlığıyla yatağımı verirdim. Wang Qian'a veya arkadaşlarına karşı nefret duymuyorum. Çünkü sivilcelerle dolu en gençlerinin, kırışıklıkların ince çizgilerini taşıyan en yaşlılarının yüzlerine baktığımda normal hayatları

49 Gülbahar, bu ikinci tutukevinde 2019'da tutulmuştu.

okuyorum. Normal kadınların yaşamını. Kocaları, çocukları, belki nişanlılarıyla kendi hayatlarını yaşıyorlar. Onlar kadın.

Uygur kadın polisin adı Yultuz [Yıldız] ve onun yirmi yedi yaşında [Gülhumar ile aynı yaşta] olduğunu öğrendiğimden beri, onu sevmeye başladım. Bazen bahçede birlikte birkaç adım atıyoruz. Bu yürüyüşler sırasında bana hayatından kesitler, bana iyi gelen önemsiz anılarını anlatıyor ve her zaman şen kahkahasıyla eşlik ediyor. Yultuz'un bir nişanlısı var. Ona kızlarımın hayatından bahsediyorum. Buradaki çocuklukları, ardından Fransa'daki çalışmalarından. Gülhumar bir pazarlama okulunda, Gülnigar bir işletme okulunda. Yultuz bana gözlerindeki parlak yıldızlarla bakıyor. Yultuz, Gülhumar olabilirdi. Yultuz, benim kızım olabilirdi. Ancak, bariyerin aynı tarafında değildi. O bir kadın polis ve ben bir "teröristtim". Bununla birlikte, bir ve aynı halkın mensubuyuz: Yürüyüşlerimiz sırasında Uygurca fısıldıyoruz ve Çinli polisin onaylamayan bakışlarıyla karşılaştığımızda hızla Mandarin'e geçiyoruz. Ailesiyle bayram kutlaması ve belki de hapse atılma, sınır dışı edilme, yeniden eğitim alma korkusu olmadan dua etmesi çok uzun zaman önce değildi. Yultuz, artık kendi ülkesinde yaşamaktan korkmamak için mi polis gücüne katılmayı seçti? Rejimin -kendi dinini, dilini, geleneklerini ortadan kaldırmakla görevli- binlerce küçük askerinden biri olduğunun farkında mı? Yultuz, Çin'in Uygurları [tamamen] ortadan kaldırmak istediğini anlayabildi mi?

20. BÖLÜM

2 Nisan 2019

Ona soruyu soramadım. Yultuz kayboldu. Onun yerine başka bir polis memuru, bir Çinli kadın getirildi. Dostluğumuz, bahçede yürüyüşlerimizi izleyen yetkililerin şimşeklerini üzerine çekmişti. Ona, artık birbirimizle Uygurca konuşmamamız gerektiğini söyledim ama teyakkuzda değildik. Polislerden biri amirlerine ihbar ettikten sonra Yultuz, başka bir karakola atandı. Kimse bana söylemedi ama biliyorum. Birilerinin sebepsiz yere kaybolması enderdir. Bizi buna inandırmaya çalışıyorlar ama biri kaybolduğunda, polisle başı dertte demektir. Yultuz gibi polisler bile endişelenebilir. Beni izlemesi emredildi ve bana gösterdiği şefkat, görevinde başarısız olmasına neden oldu. Bu benim hatam. Umarım onu, yeniden eğitime göndermemişlerdir.

Yine de son birkaç gündür, her an kesilme tehdidi altındaki bir mutluluk hattı üzerinde dengeli bir şekilde yaşıyorum. Güneş, benim dikkatimi çekmeden doğuyor ve batıyor. Polisin benimle konuşmasını görüyorum ama hiçbir şey duymuyorum. Bedenim burada, onların karşısında ama aklım epeydir

çok uzakta. Çok çok uzakta. Aklımda sadece telefon var. Onun zayıf çalma sesi. [Ve sonunda] odada birkaç notası duyuluyor, ekranda yine bilinmeyen numara yazıyor. Ve çarpan kalbim.

Her şey 18 Mart'ta başladı. O gün, avlunun çok bakımlı bahçelerine düşen ılık güneş, özel bir parıltıya sahipti. Hiçbir şeyin olmadığı zamanların, bitmez günlerin yavaşlığıyla toprak yollarda dolaştım. Evet, o gün yerimde duramıyordum, çırpınıyordum. 18 Mart'ta şiştim. Onların sözlerini hatırlayabilmek için çığlık atmak, ağlamak veya gözlerimi kapatmak istedim. "Gülbahar? Sen misin?", "Anne?". O gün aklımı kaybettim. Telefonda, Kerim ve Gülhüumar'ın seslerini duymuştum.

Beklenen gün, ben buna hazırlanmak için vakit bulamadan geldi. Ama bana söyler misiniz, dünyada en çok sevdiğin, üç yıldır temastan alıkonulduğun ve -hâlâ dönmeni umuyorlarsa-, artık tanımadığın kişilerle telefonda yeniden bir araya gelmeye nasıl hazırlanılır? Böyle anlarda ne konuşuruz? Dünyevi şeyler şüphesiz çünkü size her şeyin eskisi gibi olduğu izlenimini veriyorlar; bu telefon görüşmesinin normal bir varoluşun ortasında bir avuç dolusu haber alışverişi olduğu izlenimini veriyorlar. "İyi günler, bu gece görüşürüz!", "Evet, bu gece görüşürüz!" denilecek ve herkes işine, mutfağına dönecek. Basit kelimelerin iyi yanı, duygularınızı da aktarabilmeleridir. Sevinç, coşku ve diğer irrasyonel duygular ve de tutukluluğun izleri: Kızlarımın ve kocamın hayatlarından neredeyse üç yıldır kaybolmanın suçu, onların benim için besledikleri korku veya ben bir koğuşun dibinde çürürken, onların yetkililer nezdinde mücadele etmemiş olmalarının endişesi.

Evet, basit kelimeler iyiydi, işte bunları bu sabah kendi kendime söyledim. Ilık bir sıcak seher serinliğinin yerini

almaya başlamışken, polis dini bir özenle masa ve sandalyeleri, cep telefonunu, not defterlerini... kısacası, ondan ne elde etmek istediklerini anlamadığım bu görüşme için gerekli olan tüm materyalleri hazırlamaya koyuldu. Elbette bilgi elde edeceklerdi ama neyin bilgisi? Her iki aramanın da odamda yapılması kararlaştırıldı. Polis, sorularını not defterlerine yazmıştı. Her birine verilecek cevaba bağlı olarak, konuşmanın uygun zamanında tekrar etmemi istiyorlardı. Marsilya'da bir şirkette sekiz yıl çalışmış genç bir Fransız-Çinli tercüman yanımda olacaktı. Herhangi bir kişisel mesaj ya da gizli bilgi vermediğimden emin olacaktı. Gizli bilgiler umurumda değildi. Odada stres artıyordu ve ben sadece onların [Kerim ve Gülhumar'ın] seslerini düşünebiliyordum.

Kerim telefonu açtığında koridorda meşguldü. Arkadaki gürültüyü, küçük nesnelerin bir sehpanın üzerinde hareket ettirildiğini duyabiliyordum. Anahtarlarını arıyor olmalıydı. Muhtemelen arabasını çıkarmak ve işyerinde güne başlamak için otoparka inecekti. Sesimi duyunca dondu kaldı. Bu uzun boylu, yapılı yiğit adam yaprak gibi titriyordu, onu telefonda hissettim. "Gülbahar neredesin? Her yerde seni arıyoruz. Serbest bırakılman için her şeyi yapıyoruz" diye sesi düğümlendi. Kalbim göğsümde o kadar sert çarpıyordu ki tek kelime edemedim. Çevremde polisler, Kerim'in kelimelerini not defterlerine karalıyorlardı. Birbirimize pek bir şey söylemedik, sadece temel konular: Yaşıyordum ve iyiydim, sağlıklıydım. Kerim, Şincan polis memurlarının sorgulama tekniklerine aşinadır. Yarım düzine Parti kölesi tarafından çevrelendiğimi biliyordu. Sessiz kalışlarım sorularına cevap oluyordu. Israr etmedi. Kerim de pek konuşkan değildi. Telefonu kapattıktan sonra polis şüpheli gözlerle bana bunu hissettirdi. Arkasından

tüm hızıyla çalışan bir makinenin dalgalı ıslığını duydum. Gülhumar bir trendeydi. Gezisini benden saklamak istemiyor gibiydi. "Bir saat fabrikasına gidiyorum. İş için, evet. İsviçre'de." diye yanıtladı; polis memurlarından biri bana tekrar ettirdi not defterini işaret ederek: "Şimdi neredesin? Yalnız mısın?"

Kerim hâlen Boulogne'daki dairemizde yaşıyordu. Gülhumar işi için seyahat ediyordu. Gülnigar da iyi dediler. Varlıklarından iki yıldır uzaktaydım ve onları özgür ve mutlu yaşamak için uğraşmakta buldum. Telefonu kapattığımda, odanın, polislerin, not defterlerinin ağırlığını hissetmeksizin, içine daldığım coşkulu keyfi hemen kaçırtan karamsar düşünce aklıma geldi: eğer bir gün buradan çıkarsam, Boulogne'un huzurlu hayatına yeniden kavuşursam, Şincan'da, burada, yaşadıklarımı onlara anlatmam gerekecek. Bunların hepsini hissetmek çok korkunç, söylemesi çok zor. Ancak yapılması gerekecek.

Böyle bir hikâye nasıl sahiplenilir? Onlara, saldırgan polislerin insafına kalmış olarak yaşadığımı, benim gibi tüm Uygurların da, Çin rejiminin iyi olarak gördüğü tek tip -beden ve ruhlu- varlıklar olduklarını nasıl söyleyebilirim: Beyinleri yıkanmış erkekler ve kadınlar [haline getirildiklerini; içinde bulundukları cezalandırmayanın cezalandırıldığı, kınamayanın kınandığı, her yöne çekilebilen bir sistem hiyerarşisi tarafından -ruh hastası küçük memurların, insanlıktan yoksun robotlar eliyle nasıl devamlı tahrik altında tutulan varlıklar haline getirildiklerini? Öldürülecek düşmanlar, hainler, teröristler olduğumuza inandırdıkları bizleri tutukluluk sefaletine mahkûm ettiler. Hayvanlar gibi, bizi dünyanın ve zamanın dışındaki yerlere kapattılar: Kamplara. Orada, bu adamlar ve kadınlar, beynimizi yıkadılar. Orada kötü fikirlerin, yanlış fikirlerin pro-

pagandasını yaptılar. Bizi "yeniden eğitmek" istediler. Oksijen eksikliğinden yorgun düşen kadınlar, gardiyanlar tarafından daha da derin dehlizlere götürüldü; penceresiz sınıflarda ulusal marşın ritmiyle yürümemiz öğretildi.

Kamplarda yaşam ve ölüm aynı anlama geliyordu. Gece, gardiyanların ayak sesleri bizi uyandırdığında, yüzlerce kez beni kurşuna dizmeye geldiklerini sandım. Bir el, tıraş makinesini, başımın üzerinde şiddetle kafatasımı acıtarak dolaştırırken, diğer bir el omuzlarıma düşen saç tutamlarını silkelediğinde, vaktimin geldiğini düşünerek yaşaran gözlerimi kapattım. [Her seferinde] idam sehpasına, elektrikli sandalyeye, boğulmaya kendimi hazırlıyordum. Ölüm her yerde sinsi sinsi dolaşıyordu. Hemşireler, bizi "aşılamak" için soğuk elleriyle kollarımızı tuttuklarında, onların da bizi zehirlemeye çalıştıklarına inandım.[50] İşte burası, hayata geçirilen kamp sisteminin karmaşık hedefini anladığım yer oldu; sizi soğukkanlılıkla öldürmek değil, yavaş yavaş ortadan yok etmek istiyorlar. O kadar yavaş ki kimse fark etmeyecek.

Bizden ne olduğumuzu inkâr etmemiz istendi. Geleneklerimize tükürmek için. Dilimizi eleştirmek için. Halkımıza hakaret etmek için. Benim gibi kamplardan çıkan-

50 Gülbahar'ın o zaman kamplarda tahmin ettiği kadınların kısırlaştırılması olayı, günümüzde, Haziran 2020'de araştırmacı Adrian Zenz'in yeni bir raporunun yayınlanmasıyla doğrulandı, "Sterilizations, IUDs and mandatory birthy control: the CGP's campaign to suppres Uyghur birthrates in Xinjiang." Bu rapor, eyaletin soykırım sürecine tanıklık ediyor. 2018'de yetkililer, Şincan'da büyük bir kısırlaştırma kampanyası başlattı: O yıl, Çin'e yerleştirilen RİA'ların % 80'i Şincan'da iken, bölge nüfusunun yalnızca % 1,8'ini temsil ediyordu. 2019'da bir kanton, doğurganlık çağındaki kadınların % 34'ünün kısırlaştırılmasını planlıyordu. Birçok valilik iki haftada bir zorunlu gebelik testleri programladı. Bir diğeri kürtajı reddeden kadınları yeniden eğitim kamplarına gönderiyordu.

lar artık kim olduklarını bilmiyorlar. Gölgeleriz, ölü ruhlar. Bizim, Heyithacı'ların terörist olduğumuza inandırıldım. O kadar uzaktaydım, o kadar yalnızdım, o kadar yorulmuştum ki neredeyse inanmaya başladım. Kerim, Gülhumar, Gülnigar, "suçlarınızı" ortaya çıkardım. Komünist Parti'den ne sizin ne de benim yapmadığımız eylemler için özür diledim. Söylediğim her şeyden pişmanım. Yüzlerce kez öldüğümü sandım. Bugün yaşıyorum ve gerçeği haykırmak istiyorum. Beni tanıyacak mısınız bilmiyorum, beni affedecek misiniz bilmiyorum. Evet, bunları onlara nasıl anlatacaksın?

Düşüncelerim rayından çıkıyor. Yarın daha net göreceğim. Belki hatırlamayacağım bile. Bazen her şeyin nasıl ve ne zaman başladığını bilmiyorum. Hafızam beni yanıltıyor, cesaretim de. Yarın aşırı yorgunluktan bunalmış olacağım. Çelişkili ruh hâlleri, gelişlerinden birkaç dakika sonra beni terk eden şaşkın duygular arasında gidip geliyorum. Zihnim, vücudu pek çok kez sıkılmaktan yorulan gri bir süngerden başka bir şey değil artık, düşüncelerin suyunu emmiyor. Sabah terden yüzerek uyanıyorum, vücudum sarsılıyor. Kafam bir anda üniformalı cılız gölgelerin dolaştığı kabuslarla doluyor; Mandarin dilli küçük adamlar haykırıyorlar, Uygur kadınları af diliyor. Kanlı kamplar. Kerim, Gülhumar, Gülnigar, bana inanır mısınız? Bir gün, bu karanlık hikâyeyi anlatacak cesarete sahip olursam, bana inanır mısınız? Belki çevremdekiler küçük bir merak, bilme havasıyla birbirlerine bakarlar. Şincan'da kaldığım süre içinde, polis sorgulamalarının beni deli ettiği söylenecek.

Aklımı kamplarda kaybedecek hâle geldim, bu doğru. Ama anlattıklarımın hepsi tamamen gerçek. Yaşadığım hiçbir şey, olayın şartlarını abartan hastalıklı bir mahkûm fantezisinin

tezahürü değildir. Binlerce kişi gibi, Çin'in çılgın kasırgasında sürüklendim. Mahkûm eden Çin... İşkence yapan Çin... Çin, Doğu Türkistanlı Uygur vatandaşlarını öldürüyor. Bir gün cesaretim olduğunda bunu anlatacağım, Kerim, Gülhumar ve Gülnigar'ın bilmesi için. Dünyanın bilmesi için.

6 Nisan 2019

Öğün atlamak imkânsız. Tabağımla oyalandığımı görürlerse, yemeğini bitirmeyi reddeden bir çocukmuşum gibi etrafımda toplanıyorlar ve beni yemeye teşvik ediyorlar. "Hadi Gülbahar, zorla kendini." Bana getirilen nefis yemekler, sıcacık bir yatakta kıvrılarak yatılan gecelerin dinlendirici uykusu, yatak odasındaki kalın halıya uzanarak yapılan yoga, güvensizlik duymamım gerekçeleri oldu. Yavaş yavaş, gardım düşüyor. Bana sunulan bu dinlenme ile kendimi sınırsızca doyurdum. Özellikle burada her şey bir pazarlık meselesi olduğu için hiçbir şey karşılıksız değildir. Yemek yemediğim takdirde Kerim ve Gülhumar'ı aramama izin vermeyecekler (Günde bir, bazen iki günde bir onları aramama izin veriliyor). Ben de yemek yiyorum. Ben kültürfizik hareketi yapıyorum. Uyuyorum. Arkadaşlarımın ve cellatlarımın yüzleri kamplarda kalmış olsa bile beni rahatsız etmek için geri dönüyorlar. Kapının en ufak bir çarpılma anında, muşamba üzerindeki en ufak bir ayak sesini duymuş gibi yerimden sıçramaya devam ediyorum. Duyularımın uykuya daldığı huzur her an yine benden geri alınabilir. Yakında özgür olacağıma inanmaya yönlendiriliyorum ancak bu ihtimal tamamen hırslarının nedenini anlamaya başladığım polisle işbirliğime bağlı. İtiraz edersem, bir kampa geri gönderilirim. Polisler beni uyardı.

Beni pirelendiren şey telefon konuşmaları. Geçtiğimiz haftalarda Kerim ve Gülhumar'ı sıkça ulaşmama izin verildiğine şaşırdım. Polisin söylediği gibi, her gün birkaç dakika "haber almak" için onları aradım. Neden yedi yıllık yeniden eğitime mahkûm, iki yıldan fazla tutuklu olarak, aniden Fransa'ya iltica etmiş hainler kabul edilen ailemle konuşma ayrıcalığına sahip oldum? Pazarlık aracı olarak kullanılmayacaksa, neden böyle polislere ayrılmış bir konutta yaşıyordum?

Şincan istihbarat servisleri, Kerim ve Gülhumar'ın faaliyetleriyle ilgileniyordu. Onlar; tutukevinde, birinci kampta, kısa süre sonra da yine bir diğer tutukevinde geçirdiğim aylar boyunca, nerede kaybolduğumu bulmak için yorulmadan çalıştılar. Telefonda bana her şeyi anlattılar: Bir hapishanede çürümeye başlayacağım korkusu, yeniden eğitim kampına gönderilmiş olma korkusu ya da bedenimin diğer Uygurlarla birlikte toplu bir mezara atıldığı korkusu ile aylarca, Şincan'da tanıdığımız herkesle -aile, arkadaşlar, tanıdıklar- nasıl iletişim kurdular ve sonra, başarısızlıktan başarısızlığa, yanlış beklentiden hayal kırıklığına neler yaşadılar; benim adıma bir dosya Quai d'Orsay'in eline nasıl ulaştı!..

Kayboluşumun Fransa'da artık bir sır olmadığını anladım. Gülhumar gazetecilerle benim hakkımda konuşuyor, Çin'den serbest bırakılmamı istiyordu. Yüzünü gizlemeden, televizyonlarda, yeniden eğitim kamplarını kınıyordu. Kerim, Facebook sayfasında yazılar paylaşıyordu. İnternette bir dilekçe kampanyası dolaşıyordu.

Yatak odasında, önümdeki adam bir şeyler karalıyordu, bana not defterini uzattı, soruyu tekrarladım. Kerim veya Gülhumar cevapladı. Defteri iade ettim. Adam yeniden başlıyor-

du. Çevremizde kâğıt karalayan polisler, Kerim ve Gülhumar'ın görüşmelerini, tarihlerini, sözü geçen medya kuruluşlarının isimlerini yazdılar. Bir bilgisayarın başına eğilen başka bir polis, verilen bilgileri, Facebook profillerini kontrol ediyordu.

Odam, kendi aileme yönelik bir Çin istihbarat soruşturma hücresine çevrildi ve ben de telefonun diğer ucundakilere gerçeği söyleyemeden üzgün bir yürekle buna katıldım. Ailem ve polis arasında, mevzi savaşının temel taşı, pazarlık kozu oldum. Polis bana işaret verdiğinde boyun eğiyordum. Bana, lanet defterini uzattığında başka bir soruyla cevap verdim. Diğerleri yazmaya devam etti. "Yalnız olduğuna emin misin anne?" Gulhumar bana sık sık sorardı. Ve ben de ağırlaşmış bir yürekle cevap verdim: "Evet, yalnızım." Yalan ağzınızda korkunç bir tat bırakır.

Polis, Gülhumar'ın, uzmanların Şincan'daki insan hakları konularını tartışacakları ve onun, tabii ki benim hikâyemi anlatmayı planladığı bir "Kongre'ye[51]" katılmak istediğinden şüpheleniyordu. Bu toplantının kapsamını ve Şincan'daki "okullar" üzerine etkisini tam olarak anlamadım ancak bu durum polisi çok sinirlendirdi. Kongreyi sabote etmeye çalışıyorlardı ve benim rolüm bir kez daha onlara yardım etmekti.

20 Mart Nevruz günüydü. Gülhumar'ı arayışım, onun, IKEA'da bir avuç arkadaşıyla geçirdiği bir sabahın ortasına denk geldi. Hemen açıp cevapladı. Arkasından, hoparlörlerin üzerinden bir hostesin sentetik sesini, çocukların ağlamasını, sürülen alışveriş arabalarının gürültüsünü duydum. IKEA'da bir cumartesi. Fransa'da sabah erken saatlerdi, muhtemelen Gülhumar, kocası ve arkadaşları, birlikte öğle yemeği yedikten sonra, biz Uygurlar

51 BM'nin İnsan Hakları Konseyi'nin oturumları 25 Şubat-22 Mart 2019 tarihleri arasında gerçekleştirildi.

için yıllık takvimin ilk gününü kutlamayı planlıyorlardı. Polis bana defteri uzattı ve ben de soruyu yönelttim:

— Neredesin? Fransa'da mı? Hiçbir yere gitmiyorsun!

— Evet, merak etme, Nevruz'u bu yıl halkla birlikte kutlamıyoruz. Gitmeyeceğim. Evde kalıyoruz.

— Nevruz'dan bahsetmiyorum, Gülhumar, yurtdışındaki bir toplantıdan bahsediyorum.

Ahizede sessizlik. Gülhumar, küçük gruptan uzaklaştı çünkü aniden sesi daha belirgin hâle geldi. "İnsan Hakları Konseyi'nin yıllık kongresi için Cenevre'ye gidecektim. Beni davet ettiler. Ama merak etme, senin ilk aramandan hemen sonra daveti reddettim[52]. Çin istihbaratının hâlihazırda bilmemesine hayret ediyorum."

Çevremdeki adamlar birbirlerine bakıyorlardı. Kaynıyorlardı. Odada tansiyon yükseliyordu. Gülhumar onlarla dalga geçiyordu. Başka bir polis bana defterini uzattı. Üzerinde yazılı sözleri boş bir sesle tekrarladım:

"Gülhumar, bu çok ciddi. Yasadışı şeyler yaptıysan, bırak. Başlamadıysan, başlama. Akıllı ol. Hikâyendeki tüm gönderileri Facebook profilinden kaldır. Uygurlar hakkında konuşmak ve Çin hükümetini eleştirmek için medyada konuşmayı bırak. Bu çok ciddi. Beni tekrar görmek istiyorsan, her şeyi silmelisin."

---

52 Mart 2019'da Gülbahar'ın kızı Gülhumar, İnsan Hakları Konseyi Yıllık Kongresi'nde uzmanlar önünde şahitliğini anlatmaya davet edildi. Annesinin Şincan'da nasıl rehin alındığını ve Yeniden Eğitim Kampı'na nasıl atıldığını paylaşmaya hazırlanıyordu. Konuşması merakla bekleniyordu. Cenevre'de kimsenin şüphe edemeyeceği rakamlar ve resimler getirmeyi planlıyordu. Ancak annesinin 18 Mart'taki ilk telefon görüşmesinden sonra, Konsey'in davetini geri çevirmenin daha güvenli olduğunu düşündü.

Nasıl deli olunmaz? Bu şekilde kaba bir yem gibi kullanılıp, kendi aileme şantaj yapıyorum. Onları tehdit ediyorum. Fransa'da Gülhumar ve Kerim mümkün olan her yolu kullanarak tahliyem için çalışıyorlar. Ama konuşmaya devam ettikleri sürece ben serbest bırakılamam. Gülhumar ve Kerim bu nedenle sessiz olmalı ve davam, basının ve Fransız yetkililerin radarlarından silinmeli, böylece tamamen sağduyuyla Fransa'ya dönebilirim. Mantık, Çin diplomasisinin aşırı sapkınlığının bir kez daha altını çiziyor. Şincan yetkilileri, büyük yeniden eğitim projelerini uluslararası eleştirilerden korumak için kampta kalışımdan feragat etmeye hazırlanıyorlar. Şeytanlar! Ve tabii ki Şincan'da tutuklu kaldığımın tüm kanıtlarını bir anda yok etmek için bundan faydalanıyorlardı. İtiraflarımı, isterlerse bana karşı kullanmak, serbest bırakılırsam da kanıt olarak sunacakları için itiraf videosuyla Doğu Türkistan'a gidişim sonrasında yaşananları zaten temizleme imkânına sahip oldular. Şimdi, bir yandan Şincan'daki kampların varlığını, diğer yandan Kerim ve Gülhumar'dan, tutukluluğumu kanıtlayan tüm unsurları -makaleler, dilekçe, tanıklıklar- ortadan kaldırmalarını istememi sağlayarak, Gülhumar'ın yaptıklarını temizlemeye çalışıyorlar.

Telefonla aramanın hemen ardından Kerim ve Gülhumar, paylaşımlarını kaldırmaya başladılar. Polis, silinecek öğelerin listesini hazırlamıştı ve sonraki her aramada bu "büyük temizlik" hakkında bir güncelleme sağladık. Çin polisinin stratejisi işe yarıyordu: Uygur diasporasının sosyal medyadaki tartışmalarını sular seller gibi meşgul eden hikâyem çözülüyordu. Ve burada mahsur kalan bendim, telefon görüşmelerimiz sırasında bundan emin oldum. Evet, çok şeytani bir plandı.

Bir sabah, bir polis memuru bana birkaç dakika içinde günlük telefon konuşmasının yapılacağı konusunda bilgi vermeye geldiğinde, patladım. Çok fazla olduğunu gözlerimden akan yaşlarla haykırdım. Bu sefer, bu sahtekârlık oyununu oynamayacağım. Ve sonra umursamadım, beni sadece bir kampa geri gönderirlerdi, bütün bunlardan sonra, hiç fark etmezdi. Artık Kerim ve Gülhumar'a yalan söylemek istemiyordum. "Artık kendime yalan söylemek istemiyorum!" Durmadan ağladım, tüm asi bedenim titriyordu, boğazım yanıyordu. "Artık ailemi aramayacağım!" Polis çıldırdı. O da Mandarin dilinde bağırıyordu. Haykırışlarımızla alarma geçen diğer polisler, odanın kapısından içeri daldılar. Bana suçlayıcı bir parmak uzandı: "Yani hepsini bir hiç için mi yaptık? Bizi pişman etme! Aramazsan amirime ne diyeceğim?" Ağlıyordum, daha önce dökmediğim bütün o gözyaşlarını döküyordum. Ama dayandım. O gün polis odama telefonla dönmedi. Televizyonu açtım, gözlerim kırmızıydı ve kampa dönme ihtimalini düşünerek -ki hayatta kalamayacağım, bu kesindi- kanepeye geri yaslandım.

Adam, akşam yeniden geldi. Üstlerinden gördüğü baskıları, karakoldaki iş yükünü, karısını ve çocuklarını gerekçe göstererek benden özür diledi. Artık ne söyleyeceğimi bilmiyordum. Öfkeli bir gün geçirdikten sonra, işbirliğinin bana tek seçenek olarak kaldığı açıktı. Çıkmaza girmiştim. "Endişelenme. Seni affediyorum." diye cevapladım. Ayrıldı; amirlerine, -beni Batı'dan, kamplara yönelik gelen eleştirileri bastırmak için kullanma- görevinin yoluna girdiğini bildirebileceğinden emin oldu. Ertesi gün gelmedi. İki gün sonra aramalar yeniden başladı ve onlarla birlikte yalanlar, şantaj, tehditler de.

21. BÖLÜM

12 Nisan 2019

Yoğun bir caddede bir arabayla sarsılarak ilerliyoruz. Karamay'da görülecek her şeyi açgözlü bir bakışla özümseyerek, yeniden düşüncelerime dalıyorum.

Yorgun eski bir bankta iki kadın polis etrafımı çevreliyor. Bu benim ilk dışarı çıkışım. Anılarımla özdeşleşmiş şehri yeniden keşfetmek; restoranların, işletmelerin yerinden edilmemiş olduğunu not etmek, ne büyük bir keyif. Bir Uygur dükkanında, *lağmen* [geleneksel el yapımı makarna] yapmak için ihtiyacınız olan her şeyi, koyun etini, soğan, patlıcan, domates ve biber parçalarının ortasına batırdığınız uzun makarnaları bulabilirsiniz. Ve şuradaki mükemmel meyve ve sebzeler. Ah! Ve şu kebap satıcısı! Sık sık arkadaşlarımızla öğle yemeği için oraya giderdik. Közün üzerine atılmadan önce kuzu eti parçalarına tuz, acı biber ve kimyon sürülür. Nar gibi kızardıktan sonra, sokakları işgal eden ve yoldan geçenlerin midelerini uyandıran nefis bir koku yayarlar. Kaldırımlarda Çinli çiftler

hızlı adımlarla yürüyorlar, bir okulun önünde Uygur aileleri bekliyor, diğerleri birbirlerinden kalın bitki örtüsüyle ayrılmış gecekondu binalarının dibinde sohbet ediyorlar. Karamay'da her zaman çok fazla yeşil alan olmuştur. Her yıl belediyenin kanal boyunca yenilerini dikmesiyle büyüyen parklar, özel bahçeler, ağaç dizileri. Hiç şüphe yok ki bu kadar az Uygur özelliğine sahip bu şehrin -(Tanrı Dağları'nın) kuzeyindeki birçok şehir gibi- hâlâ belli bir çekiciliği var.

Kuzey'de yaşayanlarca Kaşgar'ın Doğu Türkistan'daki en Uygur özelliğine sahip şehri olduğu söyleniyor. Kırgızistan ve Tacikistan ile doğal sınırları oluşturan Tienşan [Tanrı] Dağları'nın Güney eteklerinde yer alan bu antik vaha şehri, İpek Yolu boyunca kervanlarını taşıyan tüccarlar için simgesel bir mola yeriydi. İnsanlar, İdigah Camii meydanının gölgesinde yüklerini boşaltırdı. Taklamakan Çölü'nde günlerce yol kat ettikten sonra, Arap sütunlarıyla çevrili devasa sundurmanın altında hak ettikleri bir dinlenme bulurlardı. Çinlilerin nüfuzu altındaki Kuzey'de, daha bağımsız, daha geleneksel olan Güney'e her zaman olumsuz bakılıyor. Çünkü, başkent Urumçi'nin Çin etkisini çevre şehirlere yayması gibi, Kaşgar da yüzyıllardır Güney Şincan'dan, çevresine Uygur kültürünü saçıyordu.

İşte bir trafik ışığında duruyoruz. Ebeveynlerin, çocukların, yaşlıların kortejleri karşıdan karşıya geçiyor. Kuzeyde, Kaşgar ve çevresinin Uygurlarının buradan daha ateşli, daha dogmatik bir İslam'ı yaşadıkları da söyleniyor. Uygurların çoğunlukta olduğu ve Çinlilerin azınlıkta olduğu bu şehre gittiğinizde – Karamay'ın tersi - kadınların başlarını başörtüsü ile örtmeye özen gösterdiklerini ve erkeklerin sakal bıraktık-

larını göreceksiniz. İslami nitelikli şeylerin kullanılmasını yasaklayan kararnamelerden birkaç yıl önce de durum, her hâlükârda, böyleydi.

Renkli pencerenin arkasında, sentetik desenli bakır benizli kadınların, temiz tıraşlı erkeklerin siluetlerini görüyorum. Kadınların hemen hemen hepsinin yüzü açık. Zaten burada yaşadığımız dönemde, çok az sayıda uzun sakallı erkek görür ve neredeyse hiç çarşaflı kadına rastlamazdık. En fazla annemin evden çıkarken çenesinin altından bağladığı türden renkli ipekli bir eşarp. Kız kardeşlerim ve ben asla çarşaf giymedik, kızlarım da.

Ama bir yanlış anlamaya yol açmayayım: Güney'deki tüm kadınların çarşaflı olduğunu ve Kuzey'deki tüm kadınların yüzlerinin açık olduğunu söylemiyorum. Daha ziyade, bu eğilimleri kendi toplumumuza özgü kültürel ve dini özellikler olarak gördüğümü ve şüphesiz bu eğilimlerle, kaynağı biz Uygurlar olarak, Doğu Türkistan'ın çeşitli yerlerinde kök saldığımızı söyleyelim; aynı şekilde örf ve âdetlerimizin, komünizmden sonra Çinlilerin kitlesel gelişiyle, sağından solundan hassas bir şekilde kırpıldığı, emildiği veya etkilendiğini de. Bunun için kullanılan bir kavram var. Buna "Çinlileşme" deniyor. Bununla birlikte, Kuzeydeki Uygurların daha sulandırılmış bir İslam'ı uyguladıkları ve ama Güneydekilerin, Uygur halkının geleneksel öz kültürünü temsil ettikleri söyleniyor.

Biz Karamay'da Çinli etkilerin üstün geldiğini hissetmedik. Karamay, petrolden doğmuş bir şehirdir ve bu nedenle her zaman Çinli olmuştur. Şehir, Çinliler tarafından, biz işçilerin ve mühendislerin, hem Uygur hem de Çinli ailelerin burada yaşamasına ve kök salmasına yol açan siyah altını

işletmek üzere, rafinerilerin eteklerinde inşa edildi. Bu yüzden uzun süre Uygur olmamıza engel olunmadan hep Çin bayrağı altında yaşadık. İslam mimarisinin mücevherlerinin Çin kazmalarının darbeleri altında ezildiğini gören Kaşgar gibi, Güney şehirlerinin yönetimindekilerce Çinlileştirildiğini bilmiyorduk. Birkaç yıl önce, atalardan miras kalan şehrin harikalarını ortadan kaldıran yıkıcı bir şehir planlaması[53] ile asimile edilmedik: Kapalıçarşı, ahşap tavanlı evlerle kaplı dolambaçlı sokaklar ve eski şehrin kerpiç duvarlı evleri artık yok, [Kaşgar'da].

Şimdi hızlı bir şekilde gidiyoruz, Karamay'ın binaları, arabanın penceresinin önünden bir bir geçiyor. Burası, orta büyüklükteki diğer Çin şehirlerine benziyor. Bunlar kübiktir, hizalanmış, tek ve aynı dikdörtgen bölge modelinin kopyaları her yere entegre edilmiştir. Görünüşleri fena değil ama çekicilikten yoksundurlar. Şimdi anlıyorum: Kentlerin ve kırsalın Çinlileşmesiyle, maruz kalacağımız yeniden eğitimin ilk tohumları zaten ekiliyordu. Kaşgar, kendini yeni şehir planına teslim olmuş bulduğunda, küçük kerpiç evlerin sakinleri bu dönüşümlerin iyilikleri için yapıldığına inandırıldılar. Yepyeni apartmanlar dikmek veya bir alışveriş merkezi inşa etmek için bir camiyi, bitişik olan müştemilatı küçültmek için birkaç ilginç sokak koridorunu yok etmenin etnik halkın kültürüne veya dinine bir saldırı sayılamayacağı, tam tersine ona modernizme ulaşma imkânı sağlamanın bir yolu olduğu

53 Sichuan eyaletindeki depremden sonra (12 Mayıs 2008), 2009 yılında Şincan yetkilileri, Kaşgar'da deprem tehdidi bahanesiyle, depremde Müslüman mimarisinin şaheserlerinin hasar göreceği gerekçesiyle eski kentin geniş bir bölümünü, geride büyük bir toz bulutu bırakarak yıkıp yeniden inşası programını başlattı.

sanıldı. Bugün Kaşgar'daki eski cami meydanında dev ekranlar var. Sakinler, onların altında, kameraların gözetiminde namaz kılıyorlar. Nesillerdir geleneksel evlerinde yaşayan aileler yeni konutlara taşındı ve onlara daha sonra evlerini satarlarsa daha fazla para kazanacakları söylendi.

Süreç kamplarda da benzer: "İyiliğin için yeniden eğitiliyorsun çünkü seni bir 'kötülük' etkiliyor." sözleri bize sürekli tekrar edildi. Karamay'da, Urumçi'de, Kaşgar'da... Yerel kültürün özellikleri ne olursa olsun, yayılmacı ve durdurulamaz Çinlileşme, hep aynı şekilde işliyor. Sessizce dolanıyor. Küçük müdahalelerden büyük saldırılara, yeniden eğitime kadar bu şekilde ilerliyor.

Araç süren polis gün sonu oluşan iş çıkışı trafiğine, Mandarin dilinde sövüp saydı. Bir sokağa sıkışıp kaldık. Bu, okul zillerinin çaldığı ve üniformalı bir çocuk selinin kaldırımlara döküldüğü andır. Çevremizden ilerleyen bisikletli sakinler, araçların boşluklarından geçiyorlar. Muhtemelen işten dönüyorlar. Hafta içi. O tipik Çin alışveriş merkezlerinden birinden yeni döndük. Doğulu Çinlilerin göçü ile birlikte bize taşınan bu tür binalar, size tüm yiyeceklerinizi tek bir yerde bulundurmanın rahatlığını getirecektir. Çok pratik olduğu doğru. Daha önce 2012'de Kerim, Gülnigar ve ben bu alışveriş merkezine gitmiştik. Yaz tatiliydi. Galeride ve mağazalarda klimaların tam hızda üflendiğini hatırlıyorum.

Yedi yıl sonra, daha huzurlu dünyaya bir dönüş hayal etmiştim: Alışveriş merkezinin içinde, Çinlilerin çok sevdiği bu yapay mermerle bezenmiş lüks ana galeride, satıcılar mağazalarına çekmek için size selam veriyorlar. Reklamların sanal sesleri Çin hitleri veya Kore popuyla karışıyor. Pembe,

beyaz ve mavi neon ışıkların kör edici ışığı bir gece kulübünde olduğu gibi fayansların üzerine düşüyor. Ama hayır, biz sadece kıyafet, beyaz eşya ve kozmetik dünyasındaydık.

Lazım olan giysileri almam uygun bulundu. Yıpranmış atletleri, pantolonları ve çorapları yenileyecek, kemere kadar yetecek parayı, geldiğimde bir polis bana vermişti. Ayrıca yeni bir çift ayakkabı almayı da hesaplamıştım. Bu basit alışveriş bana çok iyi geldi, keyif verdi: Ayakkabı satın almak! Ne mutluluk, bunca zamandan sonra bu siyah kumaş mahkûm terlikleri içinde çile çektikten sonra.

Ama derinlerde endişelendim: Bir tanıdıkla karşılaşırsam ne olur? Polis memnuniyetle beni günlük çalışma saatlerinde, öğle yemeğinden hemen önce alışveriş merkezine götürmeyi tercih etmişti. Böylelikle, her şeyden çok korktuğum, Karamaylı arkadaşlarla karşılaşma ihtimalim çok az olurdu. Mum gibi olmuş yüzüm, erkek çocuğu gibi kesilmiş saçlarım ve itici hapishane üniformamla beni tanısalar nasıl tepki verirlerdi? Beni AVM'ye kadar takip eden refakatçiyi görünce, muhtemelen özgür olmadığımı anlarlardı ve sonra bana nahoş korku ve acıma karışımı okunan bir bakış atarlardı. Belki bazıları, polisin beni neyle suçladığından korktuğu için, beni selamlamaya bile cesaret edemezdi. Bana göz ucuyla bakarlar ve fısıldarlar, "Bu Gülbahar değil mi?" "Ama baksanıza! Nasıl değişmiş... Ona ne oldu?" Şu anda polisin ele geçirdiği belalardan biriyim ve sevdiklerimin başını derde sokma fikri beni korkutuyor.

Ve aynı zamanda... Aynur'la karşılaşmayı hayal ediyorum. Vitrinin arkasındaki her yüzü, kalbim çarparak izliyorum. Boyunu, taçlı siyah saçlarını, kürklere sarılı profilini gözümün

önüne getiriyorum. Gördüğüm yüzlerden arkadaşımı tanımaya çalışıyorum. Ya da kız kardeşim Medine'yi. Alışveriş merkezinde onunla karşılaşmayı isterdim, keşke. Medine genellikle birkaç gününü Karamay'da geçirmeye gelir. Belki birbirimizi uzaktan tanırdık. Polisin hoşgörülü bakışları altında birbirimize sarılırdık. Urumçi'de kalan çocuklarından, kocasından bana haber verirdi. Ben, ona sıradan şeyleri, dikkatlice gerçeği atlayarak anlatırdım. Bana hoşgörüyle bakardı. Bakışlarıyla yalan söylediğinizi anlarlar ama size gözleriyle sorun olmadığını ifade ederler; (âdeta) "yalan söylemekte haklısın çünkü polisin her türlü yetkiye sahip olduğu Şincan'da sevdiklerini korumak için yalan söylemek zorundasın. Burada seni asla suçlayamayız (derler)." Ama hayır, ben kimseyi görmedim. Çok daha iyi.

Alışveriş merkezinde bir saat mi yirmi dakika mı dolaştık, hatırlayamıyorum, zamanın nasıl geçtiğini anlamamıştım. Bir, iki, üç, dört dükkâna koşarken, temizlik çalışanları, alışveriş merkezinin pırıl pırıl zemin döşemelerini hırsla siliyorlardı. Kumaşlar, parfümler, ışıklar ve kasiyerlerin yumuşak sesi beni pamuksu bir iyilik yumağı hâline getirdi, öyle ki birkaç saat sonra eve döneceğimizi unutmuştum. Zaman geçti, alışverişimi bitirdik ve şimdi, birkaç müşterinin döşeme zemin üzerinde kaydığını görebiliyordum. Öğle yemeği için vaktimiz vardı. AVM'ye bakan bir restoranda bir masaya oturmaya gittik. Adamlar bir dizi şey sipariş ettiler. Yaptığım alışveriş benim de iştahımı kabarttı. Kafalarımız çorba kaselerinin üzerindeyken, konuşmaya fırsat bulamadan eriştelerimizi yedik. Onları, midelerini doldururken izledim ve uzun zamandır başıma bu kadar tuhaf bir şey gelmediğini hissettim. Yedi yıl önce pervasızca yürüdüğüm bir alışveriş merkezinin galerisin-

de, şimdi, ayağımın dibinde satın aldığım güzel kıyafetlerle, yeni ailemle(!) birlikte bir yemeği paylaşıyordum. Arabaya vardığımızda şoför sigara içti. Sonra aynı yoldan geri döndük.

Gözetim altındaki ev artık çok uzak değil. Önündeki sokakları tanıyorum. Arabaya kasvetli bir atmosfer hâkim oldu. Bu gün bir rüya gibi geçti. Polis bana tekrar alışverişe gideceğimize dair söz verdi. Hemen değil ama bir süre sonra diye eklediler. Arka kanepenin yarı gölgesinde, hemen giydiğim ayakkabıların halının üzerinde parıldadığını izliyorum: küçük bir boyalı ahşap topukla desteklenen siyah terliklerle birlikte, bir çift basit, deri ayak bileği botu, yine siyah. Bağlanacak bağcıkları var ve yuvarlak, hafif kavisli burnu, onlara çok kadınsı bir görünüm veriyor. Gülhumar bu ayakkabıları zarif bulacaktır. Onunla yarın telefonda konuşacağım.

22. BÖLÜM

6 Haziran 2019

Kısa ama yeterince sık telefon görüşmelerimiz, iki buçuk yıldan fazla bir aradan sonra kızlarıma karşı anneliğimi kademeli olarak geri kazanmama fırsat veriyor. Gülhumar hamile. Kerim bana bir süre önce anlattı. Çok heyecan verici. Ve hemen kızımı aradım. Aramalar sırasında odayı asla terk etmeyen polisin dikkatli bakışlarının altında, "Bebek doğduğunda orada olacağım, söz veriyorum." diye fısıldadım. Hayatımın travmatik karmaşasının ortasında bir provokasyon gibi bu şekilde sarf edilen bu küçük sözde harika bir şey vardı. Tıpkı Eylül'de doğacak olan bu bebek gibi, trajedilere rağmen değişmeyen döngüsünü sürdüren yaşam ümidi. Çin'in yeniden eğitim kamplarının tahakkümü, kim olduğumu -bir Uygur kadını, özgür bir kadın- susturma kararlılığına rağmen, nihayetinde başarısız oldu. Çok da uzun olmayan bir süre önce, bir gün Uygur halkımla beraber vatanımızı geri alacağımıza dair inancımı tazelemenin mutluluğu.

Kerim ve Gülhumar'ın paylaşımlarının sosyal ağlardan kaybolduğunu görmekten memnun olan polis, işbirliğim için beni ödüllendirmeye, biraz daha fazla serbestlik vermeye karar verdi: Karamay'ın merkezindeki bir daireye nakledildim. Mart ayından bu yana odamı, yemeklerimi ve yürüyüşlerimi paylaşan on bir polis memuruyla orada yaşıyorum. Geriye hasarlı bir sandalye, lekeli bir şilte veya yırtılmış minderler bırakan birçok kiracıyı ağırlamış olan ve şöyle böyle temiz durumdaki dairenin atmosferi, işlevsel bir apartman dairesi olduğu izlenimi verdi. Bunca yıldan sonra ilk kez bu yeni "evde" büyük bir temizliğe girişerek, evi düzeltmek için acele ettim. Birkaç gündür, özel bir zevkle, bana ait bir yerde yaşamanın tatlı hissini keşfediyorum.(!) Kısacası, yaşamak, tam bir özgürlük içinde olmasa bile [beni gözetim altında tutan on bir kişi için yemek pişiriyorum], sizin mükemmel bir şekilde taklit yapmanızı gerektiren bir havanın olmadığı yerde yaşamak.

Bu yıl Raamazan Bayramı, taşınmanın hemen sonrasına, dördüncü güne denk geldi. Bayramı polislerle birlikte geçirdik. Polislerle bayram geçirmek fikri hiç hoş bir şey değildi zira [dışarıda] ailem olmadan hiç bayram yaşamamıştım. Ama bir kez daha başka seçeneğim yoktu. Dişlerimi sıktım ve kusursuz bir uysallık numarası yaparak polisin oyununa boyun eğdim. Evi bu bayramlaşma anına hazırladım; onlara bu yanıltıcı kutlama, nezaket ve dostluğun neşesini hissettirmek için tüm odalarda koşuşturdum. Polis, buzdolabını taze sebzeler ve güzel et parçalarıyla doldurduğumu görünce çok mutlu oldu. Bir gün boyunca evdeki atmosfer gerçekten mutluluk doluydu; yıllardır ilk defa. Yoruldum ama ev sahip-

lerimi doyurmuş olmanın memnuniyeti içinde, durumun ikiyüzlülüğünü neredeyse unutuyordum.

Ailemin ve arkadaşlarımın bana kolayca atfettiği bir nitelik vardır: Misafirperverlik... Buzdolabımın taze, özenle seçilmiş ürünlerle doldurulmasını seviyorum. Menüler planlamayı, mutfakta saatler geçirmeyi, lağmen için hamur yoğurmayı, parmaklarımın arasında yuvarlamayı, bin bir şekilde esnetmeyi ve sonra uzun bir makarna hâline getirmeyi seviyorum. [Kuzu haşlama yapılması için de] kuzuların etlerinin yumuşayabilmesi ve hafif bir kesme ile kemiğinden çıkması için büyük bir tencerede bütün sabah kısık ateşte pişirilmesi gerekir. Havuç, biber, patates ise tam tersine son dakikada kaynar suya atılmalıdır. Yemek yapmak, tıpkı evdeki diğer görevlerim gibi sabır ve titizlik gerektirir. Her yerde titiz temizliğin hüküm sürmesini sağlıyorum. Evi her sabah havalandırıyorum, hatta kış ortasında bile, perdeleri ve çarşafları düzenli olarak 60 derecede yıkarım, gömlekleri, pantolonları, yatak çarşaflarını ütülerim. Hiçbir kırışıklık gözümden kaçamaz.

Tutukluluk sırasında, kafamıza doldurulan derslerden, gülünç, tuhaf askeri geçit törenlerinden, tahta veya beton bir ranzada geçirilen gecelerden önce, her şeyden önce, bizim kişiliğimizi bizden söküp ayırdılar. İğrenç tulumu ve siyah kumaş terlikleri giyme zamanı geldiğinde, her mahkûm, diğerlerine benzer bir varlık hâline gelir. O andan itibaren, artık adımızla değil, bir kayıt numarasıyla çağrılırız. Ruhumuz zayıf düşürülmüştür. Hapishanede olduğu gibi yeniden eğitim kampında da teslimiyet, zevklerimizi, tutkularımızı siler. Bir zamanlar bizi eşsiz kılan şeyleri konuşmak veya yazmak, kişisel eşyalarımız ve beslenmemizle öne çıkmamız yasak-

tır: Aynı ranzalarda uyuyoruz, aynı rezil yemeği yutuyoruz. Devamlı, birbirini izleyen soğurmayla sistem, mizaçlarımızı emer. Sonra, zihnimizi boşalttıktan sonra, öğretmenler kara propagandalarını zihnimize kazırlar: Partinin ihtişamını aynı cümleleri tekrarlarız. Kendimizi bu abur cuburla doldurarak, aynı titizlikle kendimizi yeniden eğitiriz. Böylece benliğimizi kaybederiz. Aynı hızda parçalanırız ve sonunda fiziksel ve ahlaki olarak birbirimize benzer oluruz: Şekilsiz, hareketsiz ve duyarsız boş hayaletler. Yani artık insan değiliz. Biz yaşayan ölüyüz.

Böylece bayram başladığında ve oturma odasındaki büyük sehpaya soslu et yemeklerini servise hazır hâle getirdiğimde, yemek çubukları, çay bardakları ve içi boş tabakları masaya yerleştirdiğimde, tertemiz odaya son bir kez baktığımda fark ettim ki bu apartman dairesi, beni eski hayatıma götüren yeni ümidim, evimdi. Ve zorluklar olsa da yeniden kamplar öncesindeki Gülbahar'a dönüşüyordum.

23. BÖLÜM

22 Haziran 2019

Şincan'da gerçek duyulamaz. Kamplarda bulunanlar bunu bilirler. Çin hapishanelerinde veya yeniden eğitim kamplarında aylarca veya yıllarca yutulduktan sonra, [yaşananlar] anlatılamaz. Sadece serbest bırakılıp [ülkede kalanlar] değil, özgür olanlar bile polisin boyunduruğu altında yaşarlar. Seni sevseler bile korkacaklar. Sizi sevseler bile, insanlar kendi hayatlarından korkacaklardır.

Adlarını hiç anmaksızın, sohbetlerin, konuşmaların üzerinden kamplar uçup gider. Bir anı veya bir cümle dolayısıyla kampların adı geçse, kimse soru sormaz. Yutkunuruz. Duymamış gibi davranırız. Böylece onlar bir tür efsane olarak kalırlar. Kamplar, kısık sesle, hafif tonda anlatılan korkutucu bir hikâyedir. Herkes kampların varlığını bilir. Hepsi orada hapsedilen akrabalarını tanır. Yine de bunun hakkında konuşmuyoruz. Ve bunun hakkında konuşmazsak, o zaman, kamplar yok demektir(!)

Bu şekilde, her bir kimse birbirini izleyen küçük yalanlara, her iki tarafı da koruyan küçük görmezden gelmelere gömülür. Bir zamanlar Kerim ve Gülhumar'ı aradığımda gerçeği gizlemek beni isyan ettiriyordu ama şimdi zaman, bana bu fenalığı küçük bir ayrıntı olarak kabul etmeyi öğretiyor. Bu fenalık, Karamay'daki hayatımın oluşturduğu diğer sıkıntıların okyanusunda bir damladan ibaretti. Başıma gelen felaketler baştan sona sıraya dizerken, bitmekten ziyade, çektiğim çilemin uzayıp gittiğini fark ettim.

Bununla birlikte şartlı tahliye yavaş yavaş beni hayata döndürüyordu. Bana para verildi[54], dışarıda biraz alışveriş yapmama izin verildi, apartman dairesini kullanmama izin verildi. Geçen gün biraz makyaj yaptım ve sonra eli makaslı nazik bir kadın elinin, beni sıradan bir şehir sakini hâline getireceği bir kuaföre gittim. Bu küçük şeyler önemliydi. Kendimde tutukevine ya da okula geri dönecek güç olmadığından, endişeli olsam da polisin düzenbaz oyunlarına ortak oluyordum. Böylelikle onlar bana daha fazla serbestlik sağlarken, beni sevdiklerime küstahça yalan söylemeye zorluyorlardı: Hem gerçek yaşam koşullarım hakkında hiçbir şey bilmeyen Fransa'daki aileme, hem de Şincan'daki aileme.

İşte bunlardan dolayı, annem ve kız kardeşlerim Necme ve Medine'nin beni ziyaret edebilmeleri iznini elde etmeyi başardığımda, hem benim başıma gelenlerden bahsetmeme hem de Gulcalı, Karamaylı ve Urumçili olup, kamplara kapatılmış ortak tanıdıklarımızın yaşadıklarından konuşulmamasına kararı verildi. Polisin bunu bana tavsiye etmesine

54 Taşkın, ev hapsine girdiği andan itibaren Gülbahar'a günlük ihtiyaçları için kullanabileceği parayı kendi hesabından nakit olarak verir.

bile gerek yoktu: Ben de, annem de, kız kardeşim de, bunları zaten biliyorduk. Medine bir hücrede geçirdiği otuz dokuz günden bahsetmeyecekti. Necme, vücudundaki kırıklarla, koltuk değnekleriyle, "okuldan"(!) çıkan oğlunun yaralarına sessiz kalacaktı. Kafamda fısıldayan sesleri dinlemeyeceğim.

Birbirimize umulmadık kavuşmanın mutluluğu bizim için yeterliydi. İki fincan çayın arasında söylenecek yalanlara rağmen. Acımızı bir örtü ile örtecek sessizliklere rağmen. Şincan'da hiçbir şey normal değil, öyleyse katlandığımız dehşetin gölgesinde ziyafet çekmenin ne anlamı var? Evet, sonunda kendimi ikna ettim: Burada, onları çevreleyen yalanlar ya da suskunluklar, gerçeklerden daha iyidir. Yağmur ve havanın güzelliği hakkında konuşacaktık. Bu fikre samimiyetle sevindim.

Polisler, onlar geldiklerinde daireyi terk etmeyi planlıyordu. Bilmediğim bir sebepten dolayı, annem ve kız kardeşlerimin beni gözetim altında bulmasını istemediler. Belki de dosyam üst makamlarda hararetli müzakerelerin konusu olduğu için. Belki de geleceğimin planlanmasının bu çetin anlarında, yakınlarımın bir gün, yarın ya da altı ay içinde Fransa'ya dönebileceğimi bilmemesi gerektiği için. Belki de, yargıcın beni mahkûm ettiği yeniden eğitim hükmüne ters düşen bu gözetim metodu yasal olmadığı için. Nitekim yedi yıl yeniden eğitime mahkûm edildiğim hâlde sokakta, sivil polislerle çevrili bir hâlde yürüyorum. Tuhaf.

Her neyse, onları tek başıma karşılamak benim için son derece uygundu. Medine'yi, onu davet etmek için aradığımda sevinçle bağırdı, "Özgür olduğunu biliyordum! İnsanlar seni Karamay'da görmüşler, bana hemen haber vermişlerdi!

Yani özgürsün!" Ona hayır demenin anlamı var mıydı, özgür değilim dememin? Ve sonra, hangi Uygur Şincan'da gerçekten özgür olduğunu iddia edebilir? Coşkusunu paylaştım. Kaldıkları süre boyunca polisin gölgesi onu benden koparamadı. Bu bizim kavuşmamızdı.

Hoyratça gözetlemenin insanların hayatlarını yönettiği Şincan'da, her sokağın bir "mahalle komitesi" vardır. Genellikle bir binanın zemin katında bulunan komite lokallerinde, gönüllüler ve memurlar, insanların idari işlerinin yürütülmesine eşlik ederler. Onlar da bu mahallenin sakinleridir, bu da onları sağlık, emeklilik veya eğitim sorunları konusunda kuşku duyulmayan dost canlısı insanlar yapar. Gerçekte bu ajanlar, her şeyden önce mahallede olup bitenleri polise rapor etmek zorundadırlar. Bu, maruz kaldığınız birçok gözetim mekanizmalarından biridir: Her sokakta, tüm apartman sakinlerinin her birinin adını, soyadını, yaşını ve mesleğini kaydederler. Bilgiler, seyahatlerine veya ziyarete gelenlere göre güncellenmiş bir dosyada rapor edilir. Bu nedenle, temsilciler, genellikle size hizmetlerini sunmak için beklenmedik bir şekilde kapı zilinizi çalarlar ve aynı zamanda birlikte yaşadığınız tüm kişilerin ünlü dosyada kayıtlı olup olmadığını kontrol ederler. Zira her sakinin, ikamet eden kişiyi en kısa sürede beyan etmesi gerekir ki bunun adı "üç-altı-dokuz" kuralıdır: Bir kişinin, kendisine gelen ziyaretçiyi mahalle şubesine bildirmek için üç saati , şubenin bunu bölge karakoluna iletmesi için altı saati vardır ve karakolda ziyaretçinin kimlik ve iletişim bilgilerini dokuz saat içinde dosyasına işlenmesi gerekir. Bu kuraldan kimse kaçamaz. Herkes "üç-altı-dokuz" kuralına uymak mecburiyetindedir.

Annemin ve kız kardeşlerimin gelişi de "üç-altı-dokuz" kuralından kaçamayacaktı, bunu biliyorduk. Polislerin evden ayrılması, onlar için çok değerli olan bu buluşmanın kontrolüne engel olamazdı. Bu nedenle, söz konusu ünlü mahalle ajanları gibi görünerek yasayı aşmaya karar verdiler. "Bunu yapabilirler mi?" diye kendi kendime sorunca, hemen toparlandım, "Elbette yapabilirler, onlar polis! Tüm yetkilere sahipler". "Bu şekilde, mahalle komitesine gidip bildirirlerse onların [annem ve kız kardeşlerimin] bana geldiklerini bildirmemize gerek kalmaz." Şimdi polis ekibine başkanlık eden İsrayil, havaalanına arabasıyla onları karşılamaya gelecekti. Sivil kıyafetler giymiş, kendini basit bir şoför gibi gösterecekti. Dönüşte de aynı şey olacaktı. Dairedeki varlığımı ya da ziyaretlerini kimse bilmeyecekti. Sahte ajanlar, kapı aralığından hızlı bir bakışla her şeyin planlandığı gibi gittiğinden emin olabileceklerdi. Eğer annem, Necme ya da Medine kapıyı açacak olursa, onun kalışını sorgulayan sıradan görünüşlü ve güler yüzlü iki mahalle görevlisi sanacaklar, oysa onların benim gardiyanlarım olduğunu kimse bilemeyecekti. Kuşkulanmadan sorularına cevap verirlerdi çünkü onları göründükleri gibi düşüneceklerdi: dostça gülümsemeleri olan sıradan görünümlü iki mahalle memuru. Polis değil. Bir kez daha manevralarından çok korktum ama anlaşmayı kabul ettim, ailemi tekrar göreceğim için çok memnundum.

Bana gelince, dolapların arkasından sarkan şilteleri katlamam ve lavaboyu dolduran kirli tabakları yok etmem için yirmi dört saatim vardı. Annem ve kız kardeşlerim tertemiz bir daireye geleceklerdi. Gerçekte ev hapsinde olduğum şüphesini uyandıracak hiçbir şey olmamalıydı. Üç günü birlikte geçirecektik ve saatler yaklaştıkça, yoğun bir neşeye, ateşli bir

heyecana ve korkuya peş peşe kapılıyordum. Kampta geçirdiğim yılların bana kaybettirdiği ya da unutturduğu, sel gibi gittikçe yükselen bu duyguları dizginlemek için evde kendimi meşgul ediyordum. Kendi aileme rol yapmak zorundaydım.

Sonunda yalan beni yakaladı. Medine'nin kahkahasını, kanepede uyuklayan annemin uzun siluetini ya da arka planda televizyonun fısıltısıyla bir yatak odasında meşgul olan Necme'yi aramak için boş odalarda dolaşıyorum. Kimse yok. Gittiler ve şimdi, haziran ayının sıcak alacakaranlığında kuşatılmış soğuk bir hava akımı daireyi süpürüyor. Onları tekrar ne zaman göreceğim?

Bu fikri ilk ortaya atan Necme idi. "Konaklama süresince burada kalsak nasıl olur?" diye sormuştu geldikleri sabah. Daire pek rahat değildi ama bu anı kutlamak için dışarı çıkmamız mı gerekiyordu? Sonunda yeniden bir araya gelmiştik ve seyahatin sarstığı annemin biraz dinlenmeye ihtiyacı vardı. Buzdolabı, benim yaptığım tabaklar dolusu yemeklerle doluydu. Çay yapmak için çaydanlığı sıcak suyla doldurabilirdik. Ve sonra birbirimize söyleyecek çok şeyimiz vardı. Bu yüzden hepimiz tereddüt etmeden kabul ettik. Tamam, üç günü burada geçireceğiz, oturma odasındaki kanepe üzerinde.

Aynı kanepeden günün pencereden aşağı süzülmesini izliyorum. Şimdilerde büyük bir yorgunluk beni etkiliyor. Onları "altın hapishanemde" ağırlamaktan duyulan neşeye eşit bir yorgunluk. Uyuyamıyorum. Zihnimde cehennem gibi bir gürültü hüküm sürüyor, üzüntüyle sıkışan iç organlarıma akan bir düşünce akımı. Annemin hıçkırıklarını duyuyorum. Necme ve Medine'nin onu teselli edici seslerini. Ve yalanlarımı.

Bize ziyarete geldiklerinde, apartman dairesine kolaylıkla yerleşirlerdi, şuraya buraya kişisel eşyalarını düzenli şekilde koyarlardı; banyo rafında diş fırçaları, paspasın üzerinde terlikler, koridorda sıcak renkli hasır şapkalar, gardıroplarda uzun elbiseler. Burası onların bilmedikleri bir evdi ancak onlarda gördüğüm samimiyet, bende kalan bir zamanlar birlikte geçirdiğimiz tatil hatıralarını canlandırdı. Önceden, benim bir şey gizlemek için kullandığım yerleri bilirlerdi: çeşnileri koyduğum dolap, nanenin bulunduğu ve temiz havluların saklandığı yeri.

Bizim evde, asla bir misafire ne kadar kalmayı planladığı sorularak darıltılmaz. Misafirin; kız kardeşin, erkek kardeşin, kuzenin ya da tamamen yabancı biri olması önemli değildir. O buradadır, bizim evde. Dolaplarda, yedek yataklar, çarşaflar vardır; her zaman evde yeterli yiyecek olduğunu belirtmenize gerek yoktur. İstediği kadar kalabilir çünkü ev sahibi için onu ağırlamak bir onurdur.

Bu yüzden annem, Necme ve Medine istedikleri kadar burada ağırlanmalıydılar. Geçmişte Karamay, Urumçi veya Gulca'da olduğu gibi. Ama benim içinde olduğum büyük bela dolayısıyla, durum aynı değildi. Polisle yapılan anlaşma üç gün için idi. Kampların ve polisin benden çaldığı zamanı telafi etmek için üç yetersiz gün - zamana karşı gerçek bir yarış. Taşkın, "çok uzun kalmamalılar, biliyorsun Gülbahar." diye sertçe uyarmıştı. Onu, bizde alışılmış olan sınırsız misafirperverliği nasıl reddedebileceğimi merak ederek, onaylayıp başımı salladım. Bu durum beni sohbetlerimizde, yavaş yavaş, artık kendimi kurtaramayacağım bir dizi yalana sürükledi,

kız kardeşlerimin kafa karışıklığına ve annemin üzüntüsüne neden oldu.

Canlı sohbetlerimiz bizi bütün gün meşgul etti. Medine bizi güldürmek için elinden geleni yapıyordu. Necme, Pekin'de çok izlenen bir televizyon programında yer alan kuzeninin resimlerini, telefonunda bize gösteriyordu. Annem çantasından Kerim, Gülhumar ve Gülnigar'ın son zamanlardaki bir dizi fotoğrafını çıkarmıştı. Çay suyunun kaynamaya devam ettiği oturma odası ile mutfak arasında gidip geliyordum. Anlattıklarının hiçbirini kaçırmak istemiyordum. Onları çok özlemiştim.

Ancak, yeniden kavuşmamızın mutluluk tablosunu bozacak bir gölge belirdi. Annem anlamıyordu: Geçen Mart "okuldan"(!) ayrıldığımda onları buraya davet etmek veya gelip onu Gulca'da görmek için neden aramamıştım? Neden bu kadar uzun süre beklemiştim? "Biliyor musun, yapacak çok işim vardı. Karamay'da bir daire bulmam gerekiyordu, kolay bir iş değildi. Birkaç ay otel odalarında uyudum. Her şey hazır olana kadar seni ağırlayamazdım. Gelmeniz için her şeyin mükemmel olmasını istedim" diye cevapladım, bu yalanın bana mal olduğu karmaşayı gizlemeyi başaramadan. Necme ve Medine birbirlerine manalı bakışlar atıyorlardı, konuşmakta özgür olmadığımı anladılar. Muhtemelen şu anda polis konuşmalarımızı dinliyordu.

Kız kardeşlerimin aksine, annem kamplar hakkında çok az şey biliyor. İlerlemiş yaşı ve belki de bir tür cehaleti onu derin sıkıntılardan uzak tutuyor, yine de herkes gibi polisten gelen soruları düzenli olarak yanıtlaması gerekiyor. Beni Baijiantan'da ziyaret etti ancak ziyaret odaları gerçeği gizleyen

çarpıtıcı bir aynaydı. Ziyaretçiler için, duvarların diğer tarafında, sınıfların ve koğuşların galerilerinde neler olduğunu tahmin etmek imkânsızdır: Gardiyanlar onları her zaman nezaketle selamlamaya özen gösterirler. Onlara bardaklarla su verilir, sıhhatleri, aileleri sorulur. Bazen onlara güldüren bir hatıra sinsice anlatılır. Annem polise gülmüştü. Okulda(!) olduğumu biliyordu ama ziyaretlerimiz sırasında, onların sinsi nezaketleri gözlerini bir perde gibi kapatmıştı. İkiyüzlü oyunlarına kendini kaptırdı. Bu yüzden, yorgun ifademe, yanaklarımdan aşağı inen uzun koyu halkalara ve zayıflamış vücuduma rağmen, neler yaşadığımı gerçekten hayal bile edemedi. Birkaç soru sordu. Anlayacağını anladığımda, kaçamak bir cevap verdim. Onun bilmesini istemedim. Daha önce de söyledim: Şincan'da gerçeği bilmek sizi otomatik olarak tehlikeye atar.

Annem buraya geldiğinde, beni "çok kötü olmayan bir durumda" ve "hatta iyi durumda" bulmuştu. Ve o andan itibaren homurdanmayı bırakmadı. Yine de arayabilirdim. İnanmıyor edasıyla, "Neden beni görmeye gelmedin?" diye ısrarla sordu. Üzgündü. Daha kötüsü, incinmişti. Suçluluk duygusuyla kanepeye yaslandım. Necme ve Medine utancımı anladılar ve konuyu değiştirdiler. Annem ısrar etti: "Yine de arayabilirdin! Bu hoş değil!" Annemi korumak için yalana devam ettim.

Buradaki misafirlikleri iyi başlamıştı ki polisle yaptığım anlaşma beni rahatsız etmek için aklıma geldi. Konuşmalar şizofrenik bir hâl alıyordu. Bir umursamazlık durumu ile suçluluk duygusu arasında gidip geldim. Gerçek Gülbahar diğerine yer açmak için ortadan kayboluyordu, Gülbahar, yalanların arkasına duvarla kapatılmıştı. Annem bana Kerim,

Gülhumar ve Gülnigar'dan haberler verdiğinde, hemen polisin cümleleri aklımdan geçtiği için rahatça sevinemedim: "Annene ve kız kardeşlerine şu mesajı iletmelerini söyleyeceksin. Önemli: Cezalandırıldıysanız, bunun nedeni Kerim ve Gülhumar'ın çok ciddi bir şey yapmış olmasındandır. Fransa Uygurları Derneği'nin faaliyetlerine katıldılar, bu yüzden okula gönderildiniz. Ayrıca annenizin bunu kocanıza ve kızınıza da açıklaması gerekecek. Gülhumar'a gösterilere bir daha asla katılmaması gerektiğini söylemek için annenizin çok katı olması gerekecek." diye ısrar etmişti polis.

Bu yüzden o sırada İsveç'te kocasının ailesiyle birlikte olan Gülhumar'ı aradığımızda, annemden polisin bana söylememi emrettiği şeyi tekrar etmesini istedim. Bunu hiç çekinmeden yaptı. Polisle iş birliği içinde olabileceğimden bile şüphelendiğini sanmıyorum. Özgür olduğumu düşünüyordu çünkü aksini gösterecek hiçbir şey yoktu: Karamay'da bir apartman dairesinde yalnız yaşıyordum ve birkaç gülümseyen mahalle memuru dışında kimse bana hesap sormuyor gibiydi. Böyle hassas bir maskeli baloya katılıyordum, korkunçtu. İçimden çığlıklar atıyordum. İşte bu Çinli polisler; annemi, kocam ve kızıma karşı kullanmak için bu oyunu kurgulamışlardı.

Ayrılış günü geldi ve bununla birlikte annemin durumumu anlayamamasının verdiği sıkıntı daha ağırlaştı. "Ne demek istiyorsun? Burada kalamaz mıyım?" Ama hey, çılgıncaydı! Üçümüze bakıyordu, gözleri endişeyle parlıyordu. Gerçek cevaplar bekliyordu. Ona ancak polisin ağzından başka bir hikâyeyi anlatabildim: "Üzgünüm anne ama Karamay'da yapacak çok işim var. Başka bir daire bulmalıyım. Ayrıca idari işlemleri bitirmek için şirkete gitmem gerekiyor. Gerçekten

üzgünüm ama kalamazsın. Necme ve Medine valizleri yerleştirdi. Uzun elbiseleri askılardan çıkarıp, koridorda terlikleri sildiler, mutfak tezgâhının üzerinde bir bez gezdirdiler. Gitmeleri gerektiğini anladılar. Yakında daireye daha fazla insanın geleceğini, erkeklerin ve kadınların beni gözetim altında tuttuklarını bilmiyorlardı. Polis memurlarını. Bu yüzden mahcubiyet dolu bakışlarımın altında bunları yaptılar. Necme hiçbir şey söylemeden annemin eşyalarını topladı. Annem ağlıyordu. "Gerçekten anlaşılmaz!" diyerek ağlıyordu. Daire boşaldığında kapıyı çarparak havalimanına doğru yola çıktık. Annem, ben ona veda için sarılıncaya kadar ağladı, yürüyen merdivene tırmandığını ve kalabalığın içinde kaybolduğunu görene kadar bunu sürdürdü.

Yatağımda uzanırken, şehrin seslerinin zaman zaman delip geçtiği sessizliği dinliyorum. Kornalar, birkaç motor kükremesi. Mandarin dilinde sohbet edenlerin uzaktan gelen sesleri. Havaalanından dönerken bozguna uğramış bakışlarımı gören polis, bana fazladan bir mola vermeyi kabul etti. Bu gece beni yalnız bıraktılar. Bu, uzun zamandır polissiz, tutuklu arkadaşlarım olmadan geçirdiğim ilk gece; Necme ve Medine olmadan, annem olmadan. Ağlaması hâlâ kafamda yankılanıyor, tüm vücudum uyuşurken bu sadece uzak bir yankı. Uyumam gerek.

24. BÖLÜM

13 Ağustos 2019

Devam eden kavurucu yaz sıcağının altında günler yavaşça uzuyordu. Evlerinde oturan insanlar, kendilerini klimaların serinliğine bırakıyorlardı. Annemin ve kız kardeşlerimin ayrılışı beni bir başka rutine daha sürüklemişti: Karamay'ın diğer sakinleri gibi markete ve bakkala, kuaföre ve restorana gidiyordum ama artık aynı keyfi alamıyordum. Bu sahte hayat, beni sokaklarda gören eski tanıdıklarımı kandırabilirdi ama beni değil. Yemek yapmak, temizlik yapmak, alışveriş yapmak, karşı konulamaz beklentilerimi avutmak için bahane oluyordu.

Neyi beklediğimi bilmiyordum, polislerin aniden her şeyin sonunu görmemi sağlayan bir işareti veya sözü. Ben diken üzerinde yaşıyordum.

Kulağım, kadın polislerin konuşmalarının arasında herhangi bir şey aradı: Olumlu, olumsuz, sadece kısacık bir bilgi. İşte o sırada "dosyamın" kapanışını heyecanla konuş-

maya başladılar, bu da bana yakında belki özgür olacağımı düşündürdü. Yukarılarda, polisle ve benimle paylaştığımız bu kasvetli hayatın üzerinde, görünüşe göre Fransa ile Çin arasındaki müzakereler somut bir yöne gidiyordu. "Yakında sona erecek Gülbahar." diye bana fısıldandı. Ama her zaman olduğu gibi, polislerden hiçbiri bana bu "sonun" ne hakkında olacağını açıklamayı uygun görmedi. Şincan'da polisin kontrolü altında bir yaşam mı? Ya da Fransa'ya dönüş mü? Umut etmeye cesaret edemedim. Gülhumar'ın hamilelik süresi bitime yaklaşıyordu, sonbaharın başlarında doğum yapacaktı, belki daha önce. Doğruyu söylemek gerekirse, bunu hayal edemiyordum çünkü paralel uzay-zaman çizgisinde yaşıyordum. Bu belirsizlikle daha ne kadar yaşamaya zorlanacağım? Polis yakında tahliyemden laf olsun diye bahsedebilir, ben hiçbir şey bilmiyordum. Gerçekten hiçbir şey. Tek gördüğüm şey, özgür olmadığımdı.

Başka bir daireye taşınmama izin verildi, bu sefer benimkiydi. Merkezde kiralamak için iki odalı bir daire bulmuştum, bulmakta zorluk çekmemiş değildim çünkü çoğu mülk sahibi artık Uygurlara kiralamayı reddediyor. Kira sözleşmesini 5 Temmuz'da imzalamama karar verildi. Ama o gün her şey değişti. Her zaman hayatınızın bir parçası iyileştiğinde, bir diğer parçası kırılır. Daha rahat bir daire için bu hapis evinden taşınıyordum ve bu ekstra özgürlük kazanımını tatmaya hazırlanırken endişeli bir neşeyle Medine beni aradı. Annem yeni felç geçirmişti. Gulca Hastanesi yoğun bakım ünitesinde yaşamla ölüm arasındaydı. Telefonda kız kardeşim uzun uzadıya konuşmadı. Çantalarını topluyordu, aynı gün hastanede olacaktı. Necme ve kardeşlerim zaten oradaydı. Ben de eşyalarımı topladım ve gecikmeden, Gulca'ya ilk uçuşa bir koltuk

ayırttım. İsrayil'e trajedi konusunda bilgi verdiğimde hemen, "Tamam, gidebilirsin. Ama ben de sana eşlik ediyorum." diye yanıtladı. Bir sonraki uçağa binecekti. Yolculuğumu ayarlayacağını ve beni dayanılmaz uzunluktaki polis kontrollerinden kurtaracağını söyledi. Bunu yapabilmek için iyi bir konumdaydı. Ben kandırılmamıştım ama beni "korumak" için değil, beni izlemek için yolculuğuma eklenmişti.

O sırada hâlâ polisin hedefi olup olmamam umurumda değildi. Annemin olayı, Karamay'daki ev hapsinin sonunu bir şekilde hızlandırıyordu. "Lütuf", varoluşun bu talihsiz tesadüfünü böyle adlandırabilirsem, çantalarımı toplayabiliyor, uçağa binebiliyor, neredeyse özgürce dolaşabiliyorum. Üzüntülü bir kalple ayrıldım, çantamın arkasındaki telefonum polis bana ulaşabilsin diye hâlâ açık, suçluluk duygusu zihnimi kemiriyordu. Oraya zamanında varmayı umuyordum.

Şimdi annemin evindeyim. Bir diğer dini bayram olan Kurban Bayramı birkaç gün önce sona ermişti. Gulca'da bazı garip zamanlar yaşandı. Olsun, sonunda biraz dinlenmenin tadını çıkarıyorum ve bazen rahatsız edici bir nostaljiye kapılan çocukluğumun müzesini yeniden keşfediyorum. Fransızcada söylemekten hoşlandığım bir ifade var: "Metanetli bir kalbe sahip olmak" diyorlar. Evet, kocaman metanetli bir kalbim var. Hiç şüphe yok ki bu, kardeşlerimin evden ayrılmalarından kaynaklanıyor. Gidişlerinden sonra onları bir daha görmeyeceğimi biliyordum. Hoşçakal deyişlerimiz aslında vedalardı. Bunların düşüncesi o kadar yaralayıcı ki hâlâ hiçbir şey hissedemiyorum. Gözlerimin raflardaki süslü ıvır zıvırlara, duvarlardaki Uygur dokumalarına ya da zemine serilen kilimlere sürüklenmesine izin verdim.

Annem hayatta kaldı. İki hafta sonra sol ayağını hareket ettirdi. Sonra elini. Fiziksel etkilerini yaşayacaktır ama nihayet, komadaki uyuşukluğu bırakıp kendisine, bize, çocuklarına geri dönmesini görmek ne büyük bir mutluluk. Şimdi günlerinin çoğunu dinlenerek geçiriyor ve bu dinlenmeyi Necme ve ben sağlıyoruz. Bayramın mutlu günlerinden bu yana, günde birkaç kez çalmaya devam eden telefonum dışında hiçbir şey iyileşmesinin sakinliğini bozmadı. Cebimin içindeki titreşimleri bana yükümlülüklerimi hatırlatıyor. İsrayil bana ulaşmaya çalışıyor. Serbest bırakılmam yakın. Şimdi günler, haftalar meselesi ve beni bu uzun zamandır beklenen ana getiren ve mutlu olup olmadığımı bilemediğim olayları, kendi kendime resmetmeye çalışırken, o çılgın Temmuz'un kasırgası bana daha canlı hatırlatıyor; tutarsızlıkları, şüpheleri, tesellileriyle.

Temmuz ortasıydı. Annem hâlâ yaşamak için mücadele ediyordu. Necme, Medine ve diğerleriyle birlikte günlerimizi başucunda uykusunu izleyerek geçirdik. Erkek kardeşlerimi tekrar görmeyi beklemiyordum. Ancak hayatın cilveleri yeniden kavuşma anları hâline geldi. Tereddüt etmeden ana yapıştık, günlerimizi birbirimizi destekleyerek, su çeşmesi önünde birbirimize hayatlarımızı anlatarak, bir hastadan diğerine koşuşturan hemşirelerin sağduyulu bakışları altında bir birimize sarıldık. Annemi sterilize edilmiş yatak odasının penceresinden görmeye çalışmadığımız zamanlarda, yorgun bedenlerimiz koridorda bir duvara dayandı. Orada birbirimize yaslandık, kendimizi nazikçe karo zemine bıraktık. Doktorlar iyimserdi. "Kurtulacak, sabırlı olun." diyorlardı.

Çevremizde, farklı bir sağlık sorunu yaşayan hastalar var, bazı erkekler vücutlarını koltuk değnekleriyle sürüklüyorlar. Sanki çok uzun zamandır doğal ışıktan mahrum kalmışlar gibi soluk tenli ve gözleri, göz kapaklarının altında kıvrılmış olan bu raşitizm hastalarında, hareket bozukluğunu hemen fark ettim. Bu, kampta geçirdiğimiz yıllardan beri maruz kaldığımız yürüyüş şekliydi: günler veya haftalar boyunca zincirlendiğinizde, incik kemikleriniz güçsüzleşir, ayak bilekleriniz şişer, ayaklarınız bükülür. Bu zombilerin bazıları mavi üniforma bile giyiyordu. Çok hızlı bir şekilde tahminim doğrulandı. Birkaç gün onlardan birini, 50'li yaşlarında bir adamı, gözlemledikten sonra, sonunda ona yaklaştım. Sorularımı "Evet, okuldan yeni mezun oldum!" diye alçak bir sesle kabul etti, "Burada çok sayıdayız."

Bu arada İsrayil, Gulca'da bir otel odası tutmuştu. Her gün oturduğu hastane bahçesindeki banklardan birinden beni gözetim altında tutuyordu. Zamanımı koridor ile bu bank arasında harcıyordum. Yanımda polisin varlığından tamamen habersiz olan kız ve erkek kardeşlerim ile beni kısa bir telefon mesajıyla görüşmelere çağıran İsrayil arasında harcıyordum. Şifre şuydu: Numarasını telefonumda görür görmez bahçeye koşmak zorundaydım. Annem ve kız kardeşlerim Karamay'a geldiğinde bana yalan söyleten şizofreni, beni hastanede de sarmaladı: Beni arıyordu; onu bulmaya gidiyordum.

İsrayil'in bana olan nezaketi artık beni şaşırtmıyordu. Benim dosyam "ilerledikçe", bana daha fazla yardım eder göründü ve dünyalarımızı ayıran sınır da o kadar aşındı. Sanki birdenbire artık onun gözünde bir terörist değil, korunacak bir insan oldum. İzlediğimiz ama aynı zamanda üzerine

titrediğiniz bir kişi çünkü o; iyi olsun isteniyor. O zaman anladım ki polisin zihninde bu iki terim, izlemek ve üzerine titremek arasında sadece bir adım var. Binlerce kilometre ötedeki sessiz ofislerde gerçekleşen görüşmelerin büyüsünün işaretleri çoğaldı. O, yeminli düşmanım, işkencecilerimin zincirindeki onuncu halka, şimdi benim özel sorunlarım için endişeleniyordu. İlişkileri, yaşadığımız dramı kolaylaştırdı. Gulca polisine annemin kazasını bildirmişti ve annemin en iyi doktorlar tarafından bakıldığından emin olmak için hastane yönetimi ile hızlı bir şekilde görüştü. Kendisine sağlığı ile ilgili son haberleri aktardım ve ona Kerim ve Gülhumar'dan gelen mesajları, ölmekte olan annemin başucunda olduğum için endişelenerek ilettim. Onlara telefonla güven verdi. "Biraz daha sabır" dedi onlara. Yakında özgür olacağımı bilebilmek için endişeli bir şekilde dosyamı sonuca götürmesini izledim. Ve bunu söylemek çok garip ama sadece endişeli gözlerindeki nezaketi gördüm. Onun gibilerin bana yaptıklarından sonra anlayamadığım bir endişe.

Kamplarda gözlerinizi delen beyaz neon, dersler, yemekler, birbirini takip eden ve birbirine benzeyen geçit töreni yürüyüşleri, sizde zaman olgusunu kaybettiren güçlü işkence araçlarıdır. İki yıl boyunca, sizi bekleyen hiçbir şeyin ve kimsenin olmadığı gözaltı günlerinin karmaşasında çöktüm. Saatin işleyişini, geçen günleri ve ayları unutmuştum. Duvarların dışında, dosyam o kadar çok polisin elinden geçmişti ki, sonunda kapanmasını umut etmekten vazgeçmiştim. Karamay karakolundaki karınca hızlı prosedürün üzerinde asılı kalan dosyam için de zaman durmuştu.

Ve aniden, nedenini bilmediğim bir sebeple, zaman hızlanacaktı. Zaman olgusunu kaybettiren bunca geçmiş zamandan sonra polisler benim için koşuştular. Önce birkaç ay ev hapsinde tutuldum. Sonra şartlı tahliye ile annemin iyileşme zamanı. Annemin hastaneden taburcu olmasından dört gün sonra, İsrayil beni otel odasına çağırdığında, özgürlüğümle beni ayıran zamanın gün olarak sayılacağını fark ettim. Ne kadar çok işbirliği yaparsam, dosyam o kadar hızlı kapanacaktı. Beklentinizin tek muhtemel çıkış yolunun ölüm olduğu dikenli bir yaşamdan, aceleci, hızlı bir hayata geçtim. Fransa'ya dönmeme izin verecek bir idari maratona çıkıyordum.

İsrayil, tanımadığım birkaç polisle dolu otel odasında benden yeni bir itiraf yazmamı istedi. Tekrar! Yani bu sirk hiç bitmeyecek miydi? Mart ayında çektiğim video vardı ama "Yazılı olarak resmi bir özre ihtiyaçları var." dedi. Bunu yaptım ve polis memurlarından biri itirafımı alıp dosyama eklemeden önce, belgenin ev hapsinden ayrıldığım 11 Mart 2019'a tarihlendiğini gördüm. Bunu tuhaf buldum. Bu detay bugün bile bir sır olarak kalır. Ancak polis, üzerinde durmam için bir kez daha zaman vermedi. Dosyamı kapatmak ve beni Karamay'a geri götürmekle görevliydiler. Ailemle vedalaştım ve Ağustos ayı başlarında tatil için geri döneceğime söz verdim.

Temmuz ayının sonundaydık. Karamay'a, indiğimizde, hava durumu oldukça sıcaktı. Birkaç sıra dışı gün de burada yaşandı: Eve varır varmaz polis benden valizlerimi toplamamı istedi. Aceleyle paketlenmiş eşyalarımı açmak için bile zaman bulamadan şehir merkezindeki bir otel odasına taşınıyordum. Valizim yatağın dibinde yırtılarak açık kaldı. Çok az uyuduğum için nevresimleri zar zor serebildim. Burada sadece geçici

olarak kaldığımı biliyordum. Gidişim, Taşkın beni pasaport ofisine götürmeyi planladığı için artık kesinleşmişti. Fikirler kafamın içinde çalkalanıyordu ve bana söylendiğinde kalbim neredeyse, sanki bu küçücük formalitede olağanüstü bir şey yokmuş gibi, sessizce atıyordu. Bana bir pasaport verilecekti! Birkaç hafta içinde ülkeyi terk edebilirdim! Bana yeni bir pasaport gerekiyordu zaten[55]. Taşkın, onu "gecikmeden" şahsen elde edebileceğim konusunda "bağlantılarını kullanacağına" ilişkin bana güvence verdi. Onun yüksek mevkii, Şincan'da sonu gelmeyen prosedürlerin dolambaçlı koridorlarından daha hızlı geçmeme yardımcı olacaktı. Buna inanamıyordum. Birkaç gün içinde, içinden çıkılmaz idari işleyişin tüm kapıları bana şaşırtıcı bir kolaylıkla açıldı! Gişedeki adamın Fransa'ya tam olarak hangi tarihte dönmek istediğimi bilmesi bile endişe vericiydi. Bana soruldu. Gülhumar'ın bebeğini dünyaya getireceği zamanla ilgili bir başka soru daha soruldu: "Genç kadınlar genellikle belirlenen tarihten önce doğum yaparlar, orada "çok önceden" olmalıyım." diye cevapladım. "Pasaport Bürosu ne gerekiyorsa yapar." diye nazikçe ekledi. Tanrım, eve dönüyordum, orada serbest bırakılmamı ve eve dönüşümü sağlayan insanlar kimdi? -Bunu yüksek sesle dile bile getiremedim.- Gülhumar ve Kerim miydi? Fransa (Hükümeti) mi? Fransa... İşte o Fransa'ya geri dönecektim.

İki yıl boyunca etrafımdaki polisler, gardiyanlar, eğitmenler, rehber öğretmenler, Çin'in yeniden eğitim projesi yalanına beni inandırmaya çalıştılar. Çin'in dört elle sarılmaksızın kendisini haklı çıkaramayacağı şu büyük yalana:

---

55 Ocak 2017'de tutuklanmasının ardından el konulan pasaportunun süresi, Gülbahar'ın yeniden eğitim gördüğü yıllarda sona ermişti.

"Uygurlar teröristti ve bu yüzden ben, Fransa'da bir mülteci olan Gülbahar da, Uygur olduğum için teröristim." Birbirini izleyen propaganda dalgaları üzerime çullandı ve aylar boyunca mantığımın, aklımın bir kısmını kaybettim. Param parça edilen ruhum çalındı. Önce gözaltı merkezinde, sonra kamplarda. Onları asla geri alamayacağım.

Polis şiddeti karşısında iki büklüm oldum. O denli ki yalan itiraflarda bulundum. Suçlarımı ne kadar erken kabul edersem, o kadar çabuk buradan çıkacağım söylendi. Tükenmiş bir vaziyette onlara inanmaya başladım. Bu rolü kabul ettim çünkü yeniden eğitimin hiçliği içinde başka çare kalmadı. Tersi iddia edilse bile, beyin yıkamayla sonsuza kadar mücadele edemezsiniz. Beyin yıkamaya karşı onurlu biçimde mücadele etseniz de, o işini yapmaya başlar. Tüm arzular ve duygular sizi terk eder. İşte o zaman geriye ne gibi seçenekleriniz kalır: Yavaş ve acı verici bir ölüm ya da... boyun eğme. Ama itaati "oynarsanız", polisin psikolojik mücadelesine boyun eğiyormuş gibi davranırsanız, o zaman size kim olduğunuzu hatırlatan o netlik parıltısını korursunuz. Pişmanlığımın samimi olduğuna inanıyorlar. Ben, bana söylettirilen hiçbir söze asla inanmadım. Ben sadece iyi bir oyuncuydum. Bunu bugün söylemek istiyorum çünkü polis bunu çok iyi manipüle etti. Etrafımda birçok mahkûmun onlara boyun eğdiğini gördüm.

2 Ağustos öğleden kısa bir süre önce, Karamay'daki bir yargıç, küçük bir topluluğun önünde masumiyetimi ilan etti. Yenilenen itirafların ardından pasaport başvurusundan sonra tahliyemin son aşamasına gelindi: Mahkeme. Gerçek duruşma(!) Oradaki sözleri unuttum, daha doğrusu onları gerçekten dinlemedim. Duruşmaya bir yabancı gibi katıldım.

Kayıt numaramı ve bana karşı yapılan suçlamaları listelemişlerdi ve ama ben uçup gidiyor gibiydim. Artık orada değildim. Komada olan birinin hayal etmesi gibi, uçuyormuş, hafiflemiş bir şekilde üstlerinde süzüldüm. Masumiyetimi haykırdığım geçen tüm o anları, kimsenin bana inanmadığını görerek, yatağıma dönüp çıldırdığım o geceleri hatırladım. Ve sonra, diğer tüm zamanları, anlatılan tüm bu yalanları, suçlamaları kabul ettiğim, itiraf ettiğim zamanları da düşündüm.

Etrafımda polislerin karaltıları dalgalanıyordu: "Duyuyor musun? Yargıç seni serbest bırakıyor. Özgürsün, tamam mı." dedi onlardan biri bana. Gülümsemesine karşılık vermeden ona baktım. Yedi yıl yeniden eğitime mahkûm edilmiştim. Bedenim sefalete, zihnim de deliliğin eşiğine sürüklenmişti. Ve şimdi, üç yıllık soruşturmanın ardından, polis ulaştığı sonuçları sundu. Şimdi, bu dosyanın okunması üzerine bir yargıç, aslında suçlu olmadığıma karar veriyordu, gerçekten masumdum! Asla affedemeyeceğim bir gecikmeyle (üç yıl!) masumiyetim kabul edildiğinde, nesnesi olduğum aşağılanma, saçmalığın ötesine geçiyordu. Yedi yıl boyunca işkence kampında "suçlarınızın" bedelini ödemeniz gerektiğini söyleyen ve ertesi gün sizi monoton bir sesle özgürleştiren tüm bu çılgın insanlar kimlerdi? Hayatımın çalınan üç yılını telafi edecek herhangi bir özür duymadım, bir kadından daha aza indirgendiğim o yıllar için herhangi bir tazminattan söz edilmedi. Hayır, bunların hiçbirini duymadım. Yargıç kâğıtlarını topladı ve ardından salondaki herkes ayağa kalkmaya başladı. Geri itilen sandalyeler zemini çizdi. Bitti. Çileme bu şekilde, genel bir kayıtsızlıkla son verdiler. Diğer sanıklar koridorda bekliyordu. Sonraki. Bu karmaşanın ortasında, ilan edilen karar karşısında şaşkına dönmüş, oturuyordum. Karar şartlı

tahliyemi sona erdirdi. Gerçekten özgürdüm. En sonunda. Ama uçak Fransa'ya inmeden inanmayacağım.

Pasaportum yakında gelecek. İsrayil veya Taşkın'la her telefon görüşmesinde, bunun haberini bana söylemelerini umut ediyorum. Telefonumda bilinmeyen numaralardan gelen mesajları izliyorum. Şu anda yoğun bir mutluluk benliğimi tamamen doldurmalı. Ancak tam tersi bir durumdayım. Yakında anneme, kız kardeşlerime, güzel ülkem Doğu Türkistan'a veda etmek zorunda kalacağımı kendi kendime bile söyleyemiyorum. Bir daha asla buraya dönmeyeceğim. Annem odasında gözleri yarı kapalı uyuyor. Ona baktığımda, çektiği çilelerin kırışıklıklar ile yüzünde büyük bir hüzün okudum. Ayrıca birkaç gün içinde her şeyin biteceğini o da biliyor. Bir daha asla görüşemeyeceğiz. Yarın birkaç günlüğüne Kerim'in ailesine, Altay'a gideceğim. Bu, Ocak 2017'deki tutuklanmamdan bu yana kayınpederime yaptığım ilk ziyaret olacak. Sonra buraya Necme'nin yanındaki anneme veda etmek için geri geleceğim. Sonra Urumçi'ye gideceğim. Oradan Fransa'ya biletimi alacağım. Medine, havaalanına kadar bana eşlik edecek, birbirimize sarılacağız. Sonra, Doğu Türkistan'ı sonsuza kadar terk edeceğim.

25. BÖLÜM

21 Ağustos 2019

Saat 17:40, sadece on beş dakika var ve sonra onlarla birlikte olacağım. "Değerli yolcularımız, lütfen koltuklarınıza oturun ve emniyet kemerinizi bağlayın. Uçağımız alçalmaya başlıyor." Çevremdeki insanlar sessiz ve meşgul. Koltukların arkasına konulan katlanmış gazeteler ve tabletlerin sesleri, emniyet kemerlerinin tıklamasına karışıyor. Pencere camının arkasında ormanların kara kütlesini, yukarıdan görülen tarlaların oluşturduğu sarı ve yeşilin güzel uyumu arasında kıvrılan yol çizgisini görüyorum. Arabalar küçücük.

Daha önce hostesin bana verdiği plastik bardağı sıktım. Kenarından hâlâ birkaç damla su damlıyor. Koltuğuma yaslanıyorum. İşte bu. Hepsi bitti. Komik, o anda içimden büyük bir rahatlama duygusunun geçeceğini hayal etmiştim. Uçak havada nazikçe süzülüyor ve kan, basınçla tıkanmış kulak zarlarımı zorlarken, beni Fransa'dan, Kerim'den, Gülhumar'dan ve Gülnigar'dan ayıran birkaç dakikaya teslim oluyorum.

Dün gece neyi söylemek, neyi söylememek gerektiğini çok düşündüm. Hikâyemi onlarca kez kafamda evirip çevirdim, uykumun gelmesini engelledim.

Saatime bir göz attım. 17:42. Birbirimize ne söyleyeceğiz? Karşılaştığımızda ilk kim konuşacak? Yığılıp kalacak mıyım? Belki de en iyi çözüm kendinizi kandırmaktır. Umarım Kerim havayı düzeltir. O bunun nasıl yapılacağını bilir. Evet, muhtemelen bunların normal kavuşmalar olduğuna inanmaya yönlendirmeliyiz kendimizi. Bütün bu çileler sadece bir kâbustu. Uyandığımızda birkaç dakika yatağın içinde oturduğumuz, boğazımızın tıkandığı, uykumuzdaki o kadar korkutucu olan şeyi hatırlayamadığımız kâbuslardan biri.

Onlara sarılırsam, kesinlikle ağlarım. Ağlamak istemiyorum Biraz asalet! Bakışmaların gölgesinde daha sonra gözyaşlarını dökeriz.

Bir hostes ara yerde serili halı üzerinden kayar gibi geçiyor ve kemerlere bir göz atıyor. Kadran üzerinde hareket eden saatimin saniye ibresine bakıyorum. Ne kadar yavaş! Vücudumun üzerinden karınca sürüleri geçiyor. Benim hakkımda ne düşünecekler? Endişeli bir hâlde elimi yorgun saçlarımdan sonra yanaklarımdaki küçük kahverengi lekelerin üzerinden dolaştırıyorum. Hadi Gülbahar, hiçbir şey düşünmeyecekler. Seni gördüklerine sevinecekler, hepsi bu.

17:43, Tanrım, zaman ne kadar yavaş! Gülhumar bana her şeyi telefonda anlattı. O ve Quai d'Orsay, dönüşümü milim milim organize ettiler, böylece bana hiçbir sıkıntı olmayacaktı. Astana'da, Kazakistan'daki Fransız Büyükelçiliği tarafından görevlendirilen bir kişi, transferim sırasında bana göz-kulak oluyordu. Onunla tanışmadım ama oradaydı, yolcu kalaba-

lığının arasında bir yerde duruyordu. Şüphesiz bakışlarımız karşılaşmıştır.

Kazakistan'dan havalanınca ilk başta rahatladım. Ancak, benimkilere kavuşuncaya kadar özgür olamayacağım. Tam olarak değil. Yine, yolcuların arasında Taşkın gibi bir uşağı görmek için eğiliyor, bakışlarımla tarıyorum. Belki beni Fransa'da da takip ederdi. Belki biri aniden ayağa kalkar ve yanıma gelir ve "Gülbahar Hativaci! Beni takip edin, birkaç sorumuz daha var." derdi. Bu düşünceyi kafada takıntı yapıyorum. Kolçaklara yaslanıp boynumu uzatıyorum. Arkamda, önümde... hayır, kimse bana ısrarcı bakışlar atmıyor. Kimse beni tanımıyor. Sadece uyuyan ve yavaşça uyanan yolcular var. Saat 17:45... Öğleden sonra zaman çok yavaş ilerliyor. Koltuğun içine biraz daha gömülüyorum.

Beni değişmiş bulacaklar, bu kesin. Onlarla vedalaştığımda, bir parçamı annemin yanında, bir parçasını da havalimanında Medine'nin kollarında bıraktım. Ruhumun bir parçası da Baijiantan'ın soğuk koridorlarında; beni yargılayan polis memurunun şu anda diğer masum kadınları mahkûm ettiği mahkeme salonunda, hâlâ dolaşıyor. Bir daha hiçbir şey eskisi gibi olmayacak. Vatanımızın boğulduğu baskı, beni yaşadığım huzurlu hayattan sonsuza kadar ayırdı. Artık ben, ben olmadığım için beni tanımayacaklar. Bu tarifsiz şeyler, bu hafızası boşaltılmış tutuklular, propagandayla polislerin elektrik gibi çarptıkları tutuklular, şiddetle boca edilen baskı altında, kadınlıktan, erkeklikten çıkarılıp sadece [canlı varlığa] indirgenmiş tüm bu insanlar, onları bir gün nasıl unutabileceğim?

Ani bir sarsıntı beni uçağın içine geri döndürüyor. Saat 17:54. Yeni indik. Lombarın arkasında, Roissy Havaalanı'nın asfaltı altın bir parıltıyla parlıyor. Hostesin sesi Mandarin ve ardından Fransızca anonslar yapıyor. Yutkunuyorum ve terli ellerimi pantolonumun üzerinde siliyorum. Ve kavuşmanın ardından söze neyle başlamak gerekecek? "Üç yıl önce tutuklandım ..." Hayır, böyle olmaz. "Beni yeniden eğitim kampına kapattılar". Bu da olmaz. Çok sert, çok soğuk. "Başıma ne geldiğini size söylememi ister misiniz?" Evet, belki hikâyeme böyle başlayabilirim.

Ama bunları şimdilik bırakalım. Söylenecek başka bir şey yok. Daha yapacak bir şey de yok. Uçağı havaalanına bağlayan apronun diğer tarafında bir taş atımı uzaklıkta beni bekleyen sevgili, değerli yüzlerden daha fazla düşünecek bir şey yok. Acele adımlar atan sessiz yolcuların arasına karışıyorum. Koşmak istiyorum.

SONSÖZ

Ocak 2021

Bir anlık sessizlik birkaç saniye uzadığında Gülbahar, geleneksel alarm sinyalini algılar, bu işaret, annesi ve kız kardeşleri ile Face Time konuşmasının her an biteceğini anlamasını sağlar. "Pekâlâ, kapatmalıyız", dedi biri utanarak. Boulogne'da beyaz kanepede dizinde torunu Rafael ile oturan Gülbahar başını salladı. Vücudu gerildi, oturduğu minderlerin üzerinde kalkıp doğruldu. Ekranda bir süre daha sevdiği yüzlerin görüntüsünde hasret giderip, ardından Rafael'in tombul küçük eliyle onlara veda etmek için hareketler yaptı. "Hoşça kal, hoşça kal, gelecek hafta görüşürüz!" Rafael kıkırdar, bu onun kalbine biraz merhem olur.

Annesi, Necme ve Medine iyiler. En azından, Gülbahar Fransa'ya döndüğünden beri haftada bir onları aradığında böyle diyorlar. Elbette konuşmalar asla uzun sürmüyor. Devam ederlerse, sohbet için konuların tükenme riski artar. Çünkü Karamay'da, geçmişte olduğu gibi hepsinin ağızları dikilmiştir. Şincan'da polis sorgulamalarının arttığını ve çevrelerindeki pek çok kişinin kamplara sürülmeye devam

ettiğini söyleyemiyorlar. Gülbahar, yeğenlerinden birinin artık koltuk değneği kullandığını, diğerinin sağlığının kötüleştiğini öğrenince durumu anlıyor. Şifreli mesajları nasıl yorumlayacağını biliyor. Gülbahar, sessiz kalmaya mahkûm olduklarını tahmin etmeyi öğrenmiştir çünkü konuşmaları hiç şüphesiz dinleniyor. Bu nedenle dördü de sudan şeyleri konuşmaktan memnunlar. Hayatta hiçbir etkisi olmayan şeyleri.

Gülbahar telefonunu kapattı, Rafael'in yanağına sesli bir öpücük kondurdu ve onu oyun oynayacağı yere oturttu. Meşguliyetlerine geri döndü. Hafta sonları Kerim, Gülhumar ve Gülnigar da öğle yemeğinden sonraki yoğun olmayan saatlerde ve tüm odaların mavimsi bir ışıkta uyuduğu zamanlarda apartman dairesinin işleriyle uğraşıyorlar. Yaşadıkları aniden aklına geldiğinde, bedeni bütün gücünü kaybedip, hâlsizleşse de Gülbahar evinde çok aktif biri. Geceleri kısa ve huzursuzlukla dolu uykulardan oluşan kötü uyku düzeni, onu ağrılı bir yorgunluk hâlinde tutuyor. Görme yeteneği de çok kötüleşti, öyle ki şiddetli baş ağrıları bazen bir cümleyi tamamlamasını engelliyor. Baijiantan'daki lanet olası kör edici ışık. Son birkaç haftadır bir soruya takıntılıydı: Çin'deki yetkililer, Çin hakkında bir kitabın varlığını öğrendiğinde annesi ve kız kardeşlerine ne olacak? Telefonunda WeChat konuşmalarını endişeli gözlerle okuyor, ardından Medine ve Necme'ye birkaç mesaj gönderiyor. "Umarım her şey yolundadır. Çok çabuk haberleşelim". Özgür Gülbahar, hâlâ büyük ve kontrol edilemez bir endişeyle, telefonla yaptığı çağrılarına kardeşlerinin cevap vermeyi durduracakları korkusuyla yaşıyor. Kız kardeşlerini düşündüğünde içi burkuluyor.

Ya Aynur? Ya Dilnur, Almira, Zahide ve kamplardan geçen diğer tüm bu kadınlar... onlara ne oldu? Gülbahar, WeChat ve TikTok'ta tanıdıkları tarafından yayınlanan videolardan, [onların ne olduğunu öğrenmek için] araştırma yaptı ama sonuç elde edemedi. Bu kadınlar doğada buharlaştı. Bir gün, kazara, Baijiantan'daki mahkûm arkadaşlarından Kazak kökenli eski biriyle karşılaştı. Ona, "merhaba nasılsın? Ben dokuz numaralı mahkûm" diye yazdı. Bu kadın ona asla cevap vermedi. Gülbahar artık aynanın diğer tarafında olduğunu fark etti, dehşete kapıldı: Şincan, her zamankinden daha çok, yaşadığı dramdan önce iletişim kurabildiği tüm sevdiklerini emen bir kara delik gibi kendi içine kapanıyor. Kendini rahatlatmak için, dönüşünden iki ay sonra Quai d'Orsay'deki insanlar tarafından kendisine verilen bir telefon numarasını hatırlıyor. O sırada ona, "Herhangi bir ihtiyaç, tehdit, tehlike hissederseniz bizi arayın." demişlerdi. Gülbahar unutmadı. Aniden annesine, Necme'ye veya Medine'ye gönderdiği mesajlar cevapsız kalırsa, numarayı çevirmekten çekinmeyecekti.

Bugün Gülbahar artık hayatından endişe etmiyor. Alışverişe çıktığında, takip edilmediğinden emin olmak için bazen -eski bir refleks- omzunun arkasına bakıyor ancak kendisine herhangi bir tehdit veya şantaj girişiminde bulunulmadı. Ailesiyle geçirdiği günlük hayatının huzurunu şu an için hiçbir gölge rahatsız etmiyor. Boulogne'da, ortadan kaybolmasından sonra oluşan boşluğu doldurdu ve hatta daha fazlasını yaptı: Bundan böyle, Doğu Türkistan hakkındaki hararetli sohbetlerin akışında kaybolan Gülbahar, artık sadece diğerlerinin hiçbir bilgiden mahrum kalmamasını sağlamakla yetinmediği gibi kaynak kişi olma özelliğine de sahip bulunuyor. Yemek masasında sohbet siyasete kaydığında, kulak kabartıyor. Onun

da söyleyecek şeyleri var. Lağmen tabağını masanın ortasına yerleştiriyor ve Şincan'da gördüklerinden bahsediyor. Bu sırada herkes onu sessizce dinliyor. Yıllardan beri baskıların isyan ettirdiği Kerim'in gözünde bir gurur ışıltısı parıldıyor. Travmalarını ve yaralarını sarmaya kararlı, özgür bir kadın olarak bu yeni konumuna coşkuyla alışıyor.

Bununla birlikte, Gülbahar özgürlüğün tadının da kötü olacağını asla düşünmemişti. Bir kampta kendini ölümün kucağına bıraktığında, hiçbir şey ona Fransa'ya dönmekten daha mutlu görünmüyordu. "Gizli bahçesinde", havaalanındaki buluşmayı, sarılmaları, vücudunu sarsan hıçkırmaları, kızlarını kollarında olduğunu canlandırdı. Bütün bunlardan birkaç hafta sonra Gülbahar, diasporadaki arkadaşlarıyla yeniden bağlantı kurdu. Hepsi onun dramını kampanya dilekçesi ve Gülhumar ile yapılan röportajlar vasıtasıyla takip etmişti. Kimileri, doğum yaptıktan sonra kızı için bazı hediyeler vermeye geldi. Bazıları ona mektuplar yazdı. Bir şeylerin yanlış olduğunu hissettiği yer tam da burasıydı. Çin'in yine de kazandığını, perişan bir hâlde, bu sırada fark etti.

Şincan'daki baskı, Fransa'nın küçük Uygur topluluğuna da sirayet etmişti; öyle ki arkadaşlarından beklediği sıcak yakınlığı, umduğu ilgi yoğunluğunu görmedi. Sadece ürkek, neredeyse soğuk bir tavırla karşılaştı, Gülbahar. [Arkadaşlarının] endişeli yüzlerinde, cevapsız yorumların izlerini, rahatsız olmuş ifadeleri gördü. Güç bela fark edilebilen bir korku. Çok sevdiği bir arkadaşı ona; "Seni görmek istemediğimden değil, biliyorsun. Ama rahat değilim. Eviniz kesinlikle dinleniyordur." diyerek, sonunda itirafta bulundu. Heyithacı'ların etrafındaki söylentiler yaygındı: "Gülbahar'ın serbest bırakılması

nasıl açıklanabilir? Bu kamplardan kimse kaçamaz. Polisle bir anlaşma mı yaptı? Onlara bir isim listesi mi verdi? Her iki durumda da serbest bırakılması garip. Gülbahar kesinlikle işbirliği yaptı." İnsanların fısıldaştığı şeyler buydu. Utanç dolu sessizlikler içinde, artık onu bir kurban olarak değil, casusluk yapmakla görevlendirilmiş Uygurlardan biri olarak gördüklerini fark etti. [Onlara göre] aralarına bir hain sızmıştı.

Durum, onun lehine gelişmiyordu: Çinli buharlı kompresör ilerledikçe, diasporayı daha fazla psikoz kaplıyordu. Çin, faaliyetini yavaşlatmak yerine, Şincan'da kitlesel biçimde yeniden eğitime(!) devam etti. Dışarıda, projesini bozabilecek sesleri susturmak için entrikalarını sürdürdü. Böylece, Nisan 2020'de, Çinli Jiang Duan'ın, (BM) İnsan Hakları Komitesi'ne atanmasıyla, Komite'nin güvenilirliğine büyük bir darbe indirildi. Jiang Duan, Komite'nin bir kısım uzmanlarını atama yetkisine sahiptir. Bunun ardından, Ekim ayında Çin, üç yıllığına [BM İnsan Hakları] Konseyi üyelerinden biri olarak seçilince[56] ikinci darbe vuruldu.

Bu arada, bir biri ardınca Şincan'da düzinelerce küresel markaya taşeronluk yapan fabrikalarda Uygur mahkûmların zorla çalıştırılmasını kınayan birbirine benzer açıklamalar yapılmaya başladı[57]. Nihayet Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa da ulus-

56 "BM İnsan Hakları Konsey'i Çin'i seçti", La Croix, 14 Ekim 2020.

57 2 Mart 2020'de, Avustralya Politika Stratejisi Enstitüsü'nün (ASPI) bir raporu, teknoloji, ulaşım ve tekstil alanlarında bu durumdaki 80'den fazla küresel markayı tespit ediyor. Bunlar arasında Apple, Samsung, Nike, Adidas ve BMW var. Fransız Alstom'dan da bahsedilmektedir. Hepsinin, 2017-2019 yılları arasında Şincan'dan Çin'deki tedarik zincirlerindeki fabrikalara transfer edilen 80.000'den fazla Uygur mahkûmun emeğini kullandığına inanılıyor.

lararası heyetlerin Şincan'a girişine izin verilmesi için çağrılarda bulundu. Ancak Çin, ya bu çağrıları görmezden geliyor veya reddediyor. Şimdi bu Çin, idam cezasını uygulayan ülkelerin lanet lideri bu Çin, Uygurları kamplara kapatan, yeniden eğiten, eriten, zorla çalıştırmaya tabi tutan ve onlara işkence eden bu Çin, insan hakları kurallarını şekillendiren ülkelerden biridir.

Tiksinmiş, incinmiş ama sabırlı olan Gülbahar, arkadaşlarının güvensizliğine yine de anlayış gösteriyor. "Eğer hayatta kalma ve özgür olmanın bedeli buysa ..." [katlanırım] diyor. Kamplarda çürümekten kurtulmasına yardımcı olan esnekliği, nostaljik bir şekilde şu anki hayatının eski hayatıyla hiçbir ilgisi olmadığını anladığında yine yardımına koşuyor. Bir daha asla aynı Gülbahar olmayacak, bu kesin. Kampların anıları, parçalanmış hafızasından fışkırmaya devam ediyor. Bütün bedeni, tüm ruhu hâlâ onlarla dolu. Bu yüzden serbest bırakıldığı için asla utanmayacak. Ve bir gün ondan uzaklaşanlar ona Doğu Türkistan'da ne olduğunu sorarlarsa, onlara sorgulamalarda ruhuna nakşedilen kaostan bahsedecek: Yeniden eğitilirken tüm varlığınızı kaplayan kayıtsızlık... Silinen hafıza... Sizi, kendinize bile yabancı hâle getiren muameleler... Uzaktaki kadınların çığlıkları tarafından bölünen, ışık altında geçen gecelerin acıları... Boğuk hıçkırıkların kapladığı koğuş kapılarının çarpışları... Polisin dayağına maruz kalan arkadaşlar... Onlara, Rabia Kadir gibi, kamera karşısında itiraf etmek zorunda kalacaklarını ve bir gün, söylediklerini geçersiz kılmak için Şincan yetkililerinin videoyu sosyal medyada kesinlikle yayınlayacağını söyleyecek. Samimiyetinden şüphe duymadığı için tereddüt etmeden arkadaşlarını affedecek, zira, biliyor ki, baskı [zulüm] deliliğini normal kabul eden Çin, hiçbir Uygur'u bundan azade kılmayacak.

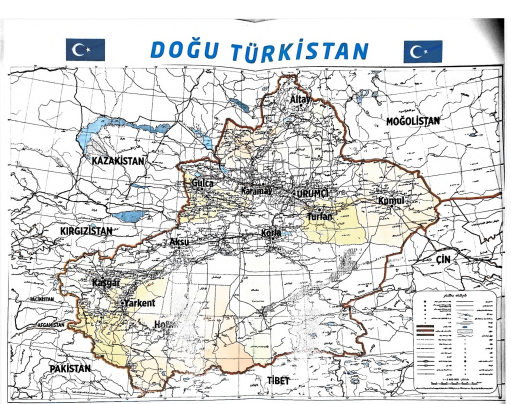
TEŞEKKÜR

Bu kitap, Gülbahar'ın kızı Gülhumar'a çok şey borçludur. Gülbahar'ın iki buçuk yıllık tutukluluğu sırasında, annesinin Çin Gulag'ından [işkence kampından] serbest bırakılması için verdiği mücadeleden asla vazgeçmedi. Bu tanıklığın gölgesindeki kadın kahraman, Gülbahar ile benim aramdaki bağı kurdu, Boulogne'daki beyaz kanepede tüm konuşmalarımızı titizlikle tercüme etti.

Bu kitapla ilgili değerli görüşleri ve tavsiyeleri için, Uygur meselesini yıllardır takip eden Éditions des Équateurs'daki editörümüz Jeanne Pham Tran'a teşekkürler.

Heyecanla ve soğukkanlı biçimde eseri yeniden okuyup, destekleri ve tavsiyelerini sunan, Delphine, Mehdi, Romain ve Xavier'e ve son olarak aileme teşekkür ederim.

Rozenn Morgat

DOĞU TÜRKİSTAN
Altay
MOĞOLİSTAN
KAZAKİSTAN
Gulca
Karamay
ÜRÜMÇİ
Turfan
Kumul
KIRGIZİSTAN
Aksu
Kaşgar
Yarkent
Hotan
ÇİN
PAKİSTAN
TİBET

DOĞU TÜRKİSTAN

"Kamplarda yaşam ve ölüm arasında bir fark yoktu. Gece, gardiyanların ayak sesleri bizi uyandırdığında yüzlerce kez beni kurşuna dizmeye geldiklerini sandım..."

"Ölüm her yerde sinsi sinsi dolaşıyordu. Hemşireler, bizi aşılamak için soğuk elleriyle kollarımızı tuttuklarında, bizi zehirlemeye çalıştıklarına inandım. İşte burası, hayata geçirilen kamp sisteminin karmaşık hedefininin ne olduğunu anladığım yer oldu: Amaçları bizi soğukkanlılıkla öldürmek değil, yavaş yavaş ortadan kaldırmaktı. O kadar yavaş ki kimse yok olduğunuzu fark etmeyecekti..."

"Anlattıklarımın hepsi tamamen gerçek! Yaşadığım hiçbir şey, olayın şartlarını abartan hastalıklı bir mahkûm fantezisi tezahürü değil. Binlerce kişi gibi ben de bizi hapseden, bize işkence yapan Çin'in çılgın kasırgasında sürüklendim..."

"Beni önce yedi yıl 'yeniden eğitim' kampına mahkûm ettiler. Vücuduma işkence ettiler ve zihnimi çılgınlığın sınırına getirdiler. Ve şimdi, davamı inceledikten sonra bir yargıç, aslında masum olduğuma karar vermişti..."

Tüyler ürperten gerçekliklere şahit olan Gülbahar Haitiwaji, yaşadıklarını anlattığı bu kitabı yayımlayarak kendisi ve Şincan'daki ailesi için büyük riskler alıyor!..

Çin'in "Yeniden Eğitim Kampları" adı altında Uygurlara uyguladığı baskı ve işkencenin ayrıntılarını ortaya çıkaran gerçek bir yaşam öyküsü...

Mihrabad Yayınları, Damla Yayın Grubu'nun Tescilli Markasıdır.

9 786057 471642

www.mihrabadyayinlari.com

/ mihrabadyayin

MIHRABAD